

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EDEBİYAT VE MİTOLOJİ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA GALİMCAN
GIYLMANOV'UN *OÇA TORGAN KĖŞĖLER* (UÇAN İNSANLAR) ROMANININ
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ramilya YARULLİNA YILDIRIM

HAZIRLAYAN

Hazal Doğan

MALATYA 2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BİLİM DALI
EDEBİYAT VE MİTOLOJİ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA GALİMCAN
GIYLMANOV’UN *OÇA TORGAN KÊŞĖLER* (UÇAN İNSANLAR)
ROMANININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZAL DOĞAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ramilya YARULLİNA YILDIRIM

MALATYA-2025

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Edebiyat ve Mitoloji İlişkisi Bağlamında Galimcan Gıylamanov’un *Oça Torgan Këşëler* (Uçan İnsanlar) Romanının İncelenmesi” adlı bu çalışmanın bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Hazal DOĞAN

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, Galimcan Gıylmanov'un Oça Torgan Këşëler (Uçan İnsanlar) adlı eserinde Tatar mitolojisinin millî değerler açısından nasıl işlendiği incelenmiştir. Eserdeki olaylar ve yazarın dünyaya bakış açısı, mitolojik figürler bağlamında ele alınmıştır. Yüksek lisans tezimi yazarken her aşamada desteğini esirgemeyen ve değerli görüşleriyle akademik anlayışımın gelişmesine katkı sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ramilya YARULLİNA YILDIRIM'a, tezimi yazma sürecinde bana her zaman destek olan sevgili aileme teşekkür ederim.

Hazal DOĞAN

ÖZET

Galimcan Gıylmanov, günümüz Kazan Tatar edebiyatının önde gelen isimlerinden biridir. Kırsal kesimde yetişen ve Tatar halkının gelenek ve göreneklerini tüm varlığıyla taşıyan bu sanatçı, eserlerinin çoğunda sıradan insanların hayat felsefesini konu edinmiş ve postmodernizmin etkisiyle büyümlü gerçekçiliği birleştirmiştir. Gerçek hayatın içinden aldığı hadiselerle kaleme döktüğü bu eserinde kahramanları ustalıkla betimlemiş, Tatar halkının zengin söz varlığından da ustaca yararlanmıştır.

Yazar, eserinde hayatın anlamı üzerine düşüncelerini felsefi bir dille sunmuş, vatanına olan sevgisini Tatar halkının maddi ve manevi inançlarıyla harmanlamış ve kültürel zenginliğini mitolojik öğelerle birleştirmiştir. Tatar halkının kültürel zenginliğini ise mitolojik öğelerle birleştirmiştir. Bu bağlamda, *Oça Torgan Kêşêler* (Uçan İnsanlar) adlı romanında Tatar köylerini, şehir hayatını, vatan sevgisini, baba ocağının önemini, ahlâkı, aşkı ve namus kavramlarını derinlemesine ele alarak tasvir etmiştir. Yazar, bu romanında, köyünü on sekiz yıl önce terk eden Sevben isimli delikanlının başından geçen olayları ve üç farklı Sevben tipiyle karşılaşılan durumu ele almıştır. Sevben'in geride bıraktığı annesi ve sevgilisi Seviye'nin yaşadığı psikolojik buhran en ince ayrıntısına kadar anlatılmıştır. Çalışmada, eserden yola çıkarak Galimcan Gıylmanov'un ustalıkla kaleme aldığı kahramanlar ve mitolojik öğeler derinlemesine incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazan Tatar Edebiyatı, Galimcan Gıylmanov, Nesir, Mitoloji.

ABSTRACT

Galimcan Gıylmanov is one of the leading names in today's Kazan Tatar literature. This artist, who grew up in the countryside and carries the traditions and customs of the Tatar people with all his being, has mostly dealt with the philosophy of life of ordinary people in most of his works and combined his works with magical realism under the name of postmodernism. In this work, which he wrote with events from real life, he skillfully described the heroes and skillfully used the rich vocabulary of the Tatar people.

In his work, the author presented his thoughts on the meaning of life in a philosophical language; he kneaded his love for his homeland with the material and spiritual beliefs of the Tatar people; and combined the cultural richness of the Tatar people with mythological elements. In this context, in his novel called *Flying People*, he depicted Tatar villages, city life, love for the homeland, the importance of the fatherland, morality and love, and the concept of honor by blending them with eternal values. In this novel of the author, the events experienced by a young man named Sevben who left his village eighteen years ago and the psychological crisis experienced by his mother and his lover Level, whom he left behind, are narrated. In the study, the heroes and mythological elements that Galimcan Gıylmanov masterfully wrote were examined based on the work.

Keywords: Kazan Tatar Literature, Galimcan Gıylmanov, Prose, Mythology.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
GÜNÜMÜZ TATAR NESRİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	4
1.1. 1990'lı Yıllar: Kazan Tatar Toplumundaki Siyasi ve Kültürel Gelişmelerin Edebiyat Üzerindeki Etkisi	4
1.2. Son Yıllar Tatar Nesrindeki Ana Konular	6
1.3. Günümüz Tatar Nesrinde Mitolojik Unsurlar	11
1.4. Kazan Tatar Edebiyatında Nesir Türleri	13
1.4.1. Nesër	14
1.4.2. Povest'	14
1.4.2.1. Esse Povest'	15
1.4.2.2. Publittsistik Povest'	15
1.4.2.3. Dedektif Povest'	16
1.4.3. Novella	16
1.4.4. Roman	16
1.4.4.1. İçtimai Roman	17
1.4.4.2. Tarihî Roman	17
1.4.4.3. Polisiye Roman	17
1.4.5. Hikâye	17
1.4.6. Hikâyat	18
1.4.7. Ekiyet	18
İKİNCİ BÖLÜM	19
2. Galimcan Gıylmanov'un Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri	19
2.1. Eserleri	20
2.2. Bilimsel Çalışmaları	21

2.3. Edebî Eserleri.....	22
2.4. Povest', Hikâye, Novella ve Öykü Türündeki Eserleri İçeren Kitaplar.....	23
2.5. Şiir Kitapları.....	23
2.6. Çocuk Hikâyeleri.....	23
2.7. Piyesler	24
2.8. Ödülleri.....	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
<i>Galimcan Gıylmanov'un Oça Torgan Kేశşeler Uçan İnsanlar) Adlı Romanında Yapı ve Tema</i>	25
3.1. Roman Özeti.....	25
3.2. Olay Örgüsü.....	26
3.3. Şahıs Kadrosu.....	29
3.3.1. Başkışi.....	29
3.3.2. Norm Karakter	33
3.3.3. Kart Karakterler	34
3.3.4. Fon Karakterler.....	36
3.4. Mekân.....	38
3.4.1. Somut Mekânlar.....	39
3.4.1.2. Açık Mekân	39
3.4.1.3. Kapalı Mekân	41
3.4.2. Soyut Mekânlar.....	43
3.5. Zaman.....	44
3.5.1. Nesnel Zaman	44
3.5.2. Vaka Zamanı.	44
3.5.3. Anlatma Zamanı	47
3.6. Bakış Açısı.....	47
3.7. İzleksel Kurgu	50
3.8. Anlatım Teknikleri.	52
3.8.1. Tasvir Tekniğı.....	53
3.8.2. Geriye Dönüş Tekniğı.....	57
3.8.3. Diyalog T ekniğı.....	58
3.8.4. İç Diyalog T ekniğı.....	60
3.8.5. İç Çözümleme Tekniğı.....	61

3.8.6. Leitmotiv Tekniği.....	62
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	64
<i>Galimcan Gıylmanov'un Oça Torgan Kêşêler (Uçan İnsanlar) Adlı Romanına Tatar Mitolojisinin Yansımaları</i>	<i>64</i>
4.1. Mit, Mitos ve Mitoloji Kavramları	64
4.2. Tatar Türk Mitolojisinde Tanrılar	64
4.2.1. Gök Tanrı	65
4.3. Tatar Türk Mitolojisinde İyeler.....	65
4.4. Yeraltı Dünyasında Yaşayan Mitik Varlıklar	66
4.4.1. Diyüv(Dev)	67
4.5. Kozmik Unsurlar	68
4.5.1. Koyaş (Güneş).....	68
4.5.2. Ay	69
4.5.3. Çulpan Yıldızı / Zühre Yıldızı.....	70
4.6. Tabiat Unsurları	72
4.6.1. Tav (Dağ).....	72
4.6.2. Ağaç.....	73
4.7. Tatar Mitolojisinde Dişil Varlıklar	75
4.7.1. Umay.....	75
4.8. Mitolojide Sayılar	77
4.9. Mitolojide Renkler.....	78
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	87
OÇA TORGAN KÊŞÊLER (UÇAN İNSANLAR)	87

GİRİŞ

Sanat hayatına şiir ile başlayan Galimcan Gıylmanov, günümüz Kazan Tatar edebiyatında geniş bir okuyucu kitlesi tarafından edebiyat bilimci, şair, nesir yazarı, tiyatro yazarı ve şarkı yazarı gibi birçok ünvanla tanınan ve okurlar tarafından ilgiyle okunan bir isimdir. Ancak sanatçı asıl ününü düzyazı türünde kaleme aldığı eserleriyle kazanır. Edebî hayatı boyunca Abdullah Tukay, Şeyhzade Babiç ve Hatip Gosman gibi büyük isimlerden etkilenir. Eserlerinde gerçek ile hayalî unsurların iç içe geçtiği bir dünya kuran sanatçı, sözlü ve yazılı edebiyatın zengin birikimini harmanlayarak Tatar edebiyatında kendine özgü ve ayrıcalıklı bir konuma sahip olur. 1990'lı yıllarda şekillenmeye başlayan postmodernizm akımının öncülerinden biri olan yazar, düzyazı türündeki eserleriyle büyümlü gerçekçilik tarzını Tatar edebiyatına taşımıştır. Bu tarzı halkın dinî inançları, mitolojisi ve halk kültürüyle yeniden yorumlar. Tatar edebiyatında yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülen Galimcan Gıylmanov, İdil Ural Türklerinin sosyal hayatını, aile yaşantısını, insani ve ahlaki değerlerini mitolojik unsurlarla birleştirerek topluma başarılı eserler kazandıran kalem ustalarındandır.

Tezin yapısı: Galimcan Gıylmanov ile ilgili yapılan bu tez çalışması giriş, dört ana bölüm, sonuç, kaynakça ve ek bölümlerinden oluşmaktadır. Girişte konunun güncelliği, amacı, kullanılan kaynakça ve araştırma yöntemleri belirlenmiştir. Birinci bölümde, doksanlı yıllarda Kazan Tatar bölgesindeki siyasi, sosyal ve kültürel şartlara değinilip daha sonrasında Tatar edebiyatında görülen nesir türleri tanıtılmış, tanıtılan türlerle ilgili eser örnekleri verilmiştir. İkinci bölümde Galimcan Gıylmanov'un hayatı, edebî kişiliği ve eserleri tanıtılmıştır. Daha sonrasında ele alınan "proza" yani düzyazı alt başlığı altında Tatar edebiyatında kaleme alınan konular özetlenmiş, özetlenen konularla ilgili eser örnekleri verilmiştir. Üçüncü bölümde, Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kêşeler* (Uçan İnsanlar) adlı romanı yapı ve tema (zaman, mekân, şahıs kadrosu, anlatım teknikleri) bakımından çözümlemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise romanda yer alan mitolojik unsurlar incelenmiştir. Sonuç kısmında Galimcan Gıylmanov'un bakış açısı ve roman üzerine yürütülen incelemeler sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Ek bölümünde ise Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kêşeler* (Uçan İnsanlar) adlı romanı Türkiye Türkçesine aktarımı yer almaktadır.

Tez konusunun araştırılması: Tataristan’da Galimcan Gıylmanov’un edebî kişiliği ve eserleri üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. Sanatçının hayatı ve özellikle postmodern eserleri Fatih Urmançı, Daniya Zahidullina, Gölfiye Gaynullina vd. gibi araştırmacıların kitap ve makalelerine konu olmuştur. Türkiye’de de yazarın yaratıcılığı üzerine çeşitli yöndeki çalışmalara rastlanılır. Mesela; 1999 yılında Serpil İzci tarafından yazarın dil ustalığını araştıran “*Galimcan Gıylman’ın “Sabantuy” Adlı Derlemesinin Gramer İncelemesi*” adlı yüksek lisans tezi hazırlanır. Fatih Ekici’nin 2022 yılında çalıştığı “*Galimcan Gıylmanov’un Povestleri Üzerine Anlatıbilimsel Bir İnceleme*” adlı doktora tezinde yazarın 18 povest’ yani uzun hikâye türündeki eseri anlatıbilimsel kavramı çerçevesinde incelenir. 2012 yılında Ramilya Yarullina Yıldırım’ın “*Tatar Yazarı Galimcan Gıylmanov’un “Uçan İnsanlar” Adlı Romanında Mitoloji*” başlıklı makalesinde adı geçen eser ana hatlarıyla tanıtılır. *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatları El Kitabı*’nda Çulpan Zaripova Çetin’in yazarlığında Galimcan Gıylmanov’un edebî kişiliği hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmalar dışında Galimcan Gıylmanov’un “*Gönül Gözün Görüyor mu?*” (2013), “*Fedâiliğin Yüzü Ne Renk?*” (2014) ve “*Köylüm*” (2022) adlarıyla Fatih Kutlu tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmış üç öyküsü bulunmaktadır. *Heceöykü* dergisinde “*Asansörde*” (2015), “*Dünya Yerli Yerinde*” (2018), “*Çiçek Olmak İstiyorum*” (2018), “*Takdir Yolu*” (2021) adlarıyla yayımlanan dört öyküsü olmak üzere toplam yedi öyküsü Türkiye’deki okurlara kazandırılmıştır.

Tezin amacı: Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşêler* (Uçan İnsanlar) adlı eserini yapı, tema, anlatım teknikleri ve mitolojik öğeler açısından incelemek, romanda tasvir edilen dönem ve şahıs kadrosu üzerinden Tatar Türklerine özgü sosyal hayatı ile kültürel değerleri açıklamak tez çalışmasının asıl amacını oluşturmaktadır.

Amaca ulaşabilmek için aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

- Tatar Türklerinin 1990’lı yıllardaki siyasi durumu, sosyal ve kültürel değerleri hakkında bilgi toplamak;
- Tatar edebiyatındaki düzyazı türündeki janrların (tür) gelişimini tanıtmak;
- Galimcan Gıylmanov’un hayatı ve edebî kişiliğini değerlendirmek;
- *Oça Torgan Kêşêler* (Uçan İnsanlar) romanını Türkiye Türkçesine aktarmak;
- Roman inceleme yöntemleri üzerine araştırmalar yaparak eseri yapı ve izlek bakımından incelemek;

- *Oça Torgan Kêşeler* (Uçan İnsanlar) eserinde Tatar halkında yaygın olan mitolojik unsurları tespit etmek ve onları Tatar Türklerinin yaşam felsefesi çerçevesinde değerlendirmek.

Kullanılan kaynakça: Hedefimiz doğrultusunda doksanlı yıllar Kazan Tatar bölgesinde yaşanan siyasî, sosyal ve kültürel şartları belirleyebilmek için Daniya Zahidullina, Ravil Rahmani gibi yazarların çalışmalarından yararlanılmıştır. Nesir, nesir türleri ve günümüz prozasının (düzyazısının) ana hatları bölümünü hazırlarken Turan Karataş, Ramilya Yarullina Yıldırım, Çulpan Çetin Zaripova gibi araştırmacıların çalışmalarından faydalanılmıştır.

Galimcan Gıylmanov'un edebî kişiliğini oluştururken, Ravil Rahmani, Alsu Kamaliev, Fatih Ekici vd. makalelerinden yararlanılmıştır. Roman incelemesinde Ferit Yahin, Alsu Şemsutova, Gölfiye Gaynullina'nın fikirlerinden destek alınmıştır.

Oça Torgan Kêşeler (Uçan İnsanlar) adlı romanın edebî tahlilinde Şerif Aktaş, Mehmet Narlı, Mehmet Tekin, İsmail Çetişli, Nurullah Çetin, Tufan Karabulut'un roman inceleme yöntemlerini kaleme alan kitapları kullanılmıştır.

Tatarlara ve Türk halklarına ait mitolojik unsurları değerlendirirken Fatih Urmançi, Yaşar Çoruhlu, Yaşar Kalafat, Celal Beydilli, Bilge Seyidoğlu, Mircea Eliade, Fuzuli Bayat, Pervin Ergun gibi halk edebiyatçılarının ve halk bilimcilerinin çalışmalarına müracaat edilmiştir.

Araştırma yöntemleri: Yazarın hayatını incelerken biyografik eleştiri ve edebiyat tarihi gibi kuramlar kullanılmıştır. Ana hedefe ulaşmak adına tarih, kültür, dilbilim, edebiyat sosyolojisi, halk edebiyatı yaklaşımları ve araştırma, inceleme yöntemleri kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ TATAR NESRİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

1.1. 1990'lı Yıllar: Kazan Tatar Toplumundaki Siyasi ve Kültürel Gelişmelerin Edebiyat Üzerindeki Etkisi

1980'li yılların sonlarına doğru Sovyetler Birliği genelinde demokratikleşme yönündeki değişimlerin güç kazanması, sosyalist devlet yapısının zayıflamasına neden olur. Yetmiş yıl boyunca ülkeyi yöneten Komünist Parti gücünü kaybetmiş, 1990'lı yılların başında ise on beş müttefik cumhuriyet bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Rusya sınırları içerisinde yer alan bazı muhtar yani özerk cumhuriyetler de (örneğin, Tataristan, Çeçenistan) tam bağımsızlığa ulaşmak için çeşitli mücadele ve özgürlük girişimlerinde bulunur. 30 Ağustos 1990'da Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Yüksek Konseyinde "Tataristan Devlet Egemenliği Bildirgesi" kabul edilir. Tataristan, Rusya ve diğer özerk cumhuriyetler ile devlet ilişkilerini yasal anlaşmalar temelinde kurmak için referandum düzenleme önerisini kabul ettirir. 21 Mart 1992'de yapılan referandumda Tatar halkına "Siz Tataristan'ı egemen bir devlet, uluslararası hukuk statüsüyle yönetilen, Rusya ve başka cumhuriyetler ile kendi ilişkilerinizi eşit hukukî anlaşmalar esasıyla kuran Cumhuriyet olmasını istiyor musunuz?" (Kurban, 2019) sorusu yöneltilir. Halk, bu soruya %61,4 oranında "evet" yanıtı vermiştir. Ancak Tataristan'ın tam bağımsızlığı Moskova tarafından tanınmaz. 15 Şubat 1994 tarihinde Rusya Federasyonu Başkanı ile Tataristan yönetimi arasında imzalanan anlaşmayla, Tataristan Cumhuriyeti resmen Rusya Federasyonu içerisinde yer alan federal bir yapı statüsü kazanmıştır.

Diğer Türk cumhuriyetlerinde olduğu gibi SSCB'nin dağılmasından sonra Tataristan'da da millî konulara önem verilmeye başlar. Tatarca devlet dili olarak kabul edilir ve onun pratikte kullanımını genişletmek amacıyla çeşitli programlar başlatılır. Tatarca gazete ve dergilerin, kitap neşriyatlarının sayısı çoğalır, Tatarca eğitim veren okulların ve sınıfların sayısı artar. Radyo ve televizyon kanalları aktif faaliyetlere yoğunlaşır. Toplumdaki keskin değişimler ve özgür düşünce Tatar edebiyatının konu ve şekil bakımından yenilenmesine, bugüne kadar baskı altında tutulan fikirlerin gün ışığına çıkarılmasına, edebiyatın sanat bakımından da yükseklerle doğru yol almasına neden olur. Çeşitli fikir arayışına giren sanatçılar daha çok millî şuuru güçlendiren konulara -uzak

tarihi ve tarihi şahısları, dini değerleri ve mitolojik motifleri, örf adet ve gelenekleri-kaleme alan eserlere yoğunlaşır.

Yazılı edebiyatın her türü işlediği konuya göre çeşitli biçimlerle zenginleşir. Mesela, nesir türünde tarihi beyan Marat Emirhanov'un *İr-Mamay*, Zölfet Hekim'in hiciv beyan türünde ele aldığı *Seyër Nekrut* (Tuhaf Asker), F. Zıyatdeniv'in belgesel beyan türündeki eseri *Kursk Dugası Batırı* (Kursk Savaşı Kahramanı), R. Şefigullin'in *Utlı Dulkan* (Alevli Dalga), E. Zaripov'un *Hatıralarım, Hazinelerim*, Redif Segdi'nin *Min de Bër Tatarıñdır* (Ben de Bir Tatarım), M. Yunus'un seyahatname eseri *Yulda Uylanular* (Yolda Düşünmeler), T. Galiullin belgesel povest' türündeki eseri *Zamana Balaları* (Zamane Çocukları), M. Malikova'nın polisiye povest' eseri *Öyërme* (Fırtına), F. Latıyfi'nin sosyal romanı *İşëlöp Töşken Behët*, R. Möhemmediyev'in belgesel romanı olan *Utlı Taba Östënde*, M. Mehdiyev'in *Açı Tecribe* (Acı Tecrübe), T.Galiullin'in polisiye romanı *Seyit Sakmanov*, E. Yenikî'nin anı romanı *Sonğı Kitap*, E. Bayanov'un *Hıyalda Tugan Kalam* vs. türler yazılmıştır (Tatar Edebiyatı Teoriya Tarih, 2004: 284).

Edebiyatı yetmiş yıl boyunca sert çerçeveler içinde tutan sosyalist realizm kendi gücünü kaybeder ve edebiyat dünyası yeni akımlar ve fikirlerle güçlenmeye başlar. 1980-2000'li yıllar Tatar nesrindeki yeni edebi akımların özelliklerini inceleyen Prof. Daniya Zahidullina bu dönem aralığında öne çıkan aşağıdaki eğilimleri belirler:

Yeni akım ve üslup unsurları ile zenginleşen geleneksel realist eğilim, şahsın iç dünyasının tarihi ve sosyalist gerçeklikten üstün olduğunu onaylayan psikolojik eğilim, mübalağa biçiminde satirik heyecana müracaat eden entelektüel eğilim, hayatı hisler değişimi olarak algılayan santimental eğilim, felsefi görüşlerle zenginleştirilen romantizm, sihir ve tılsım dünyasını gerçek bir olay olarak takdim eden büyülü gerçekçilik akımı" (Zahidullina, 2006: 6-10).

Edebiyat, her dönemde toplumun nabzını tutarak gelişimini sürdürmüştür. 1990'lı yıllardan sonraki edebî sürecin gelişimini değerlendiren R. Rahmani'ye göre,

"Tatar edebiyatının ilk çeyreği 'hakikat' atmosferine bürünür. İkinci çeyreğin arka planında "farkındalık, demokratik duygular ve milli kurtuluş" olayları ortaya çıkar. Tataristan'ın üçüncü çeyreğinde "egemenlik" kavramı aktif olarak kullanılır. Dönemin son çeyreğinde ise Rusya ile imzalanan ortak bir anlaşmayla egemenliği her yönüyle güçlendirmeye yönelik çalışmalar başlatılmıştır (Rahmani, 2019: 6).

Siyasi ve manevi özgürlük cereyanının etkisiyle Tatar edebiyatının geçmişten günümüze daha dolu, milli fikirlerine daha bağlı ve daha derin içerikli eserler kaleme

olarak gelişimini sürdürdüğü görülür. “Batı’daki gibi kronolojik sıra ile değil, birçok akımın Tatar edebiyatında aynı dönemde temsil edilebildiğidir” (Kamalieva, 2007: 94).

1.2. Son Yıllar Tatar Nesrindeki Ana Konular

Uzmanlara göre, XX. yüzyıl başı Tatar edebiyatı ile 1990’lı yıllar Tatar edebiyatında benzer konuların işlendiği görülür. XX. yüzyıl başının önemli yazarlarından A. İshaki’nin *İkê Yöz Yıldan Soñ İnkıyraz* (İki Yüzyıldan Sonra İnkıraz) adlı povestende, A. Tukay ve S. Remiyev gibi ünlü şairlerin şiirlerinde geçen **millet, mankurtluk ve milli bilinç** gibi temalar son yıllar Tatar edebiyatında yeniden öne çıkmaya başlar. Milli konular Sovyetler Birliği’nin dağılmasından önce 1970’li yıllarda E. Yeniki’nin *Eytëlmegen Vasiyet* (Vasiyet), *Koyaş Batkanda* (Güneş Batarken) adlı eserlerinde kendisini gösterir. Söz konusu eserlerde, yazar Tatar halkının Rus baskısı altında ezilmesi, dilini ve dinini kaybetme tehdidi gibi konuları cesur bir biçimde gündeme getirir. *Vasiyet* adlı uzun hikâyede “kuşaklar arasındaki kopma problemi yaşlı bir Başkurt ninesinin hüznü dolu öyküsü üzerinden anlatılır” (Yarullina Yıldırım, 2019: 604). Millî unsurlar barındıran bu tema, 1990’lı yıllarda F. Sadriyev tarafından *Tañ Cilë* (Tan Yeli) romanıyla devam ettirilir. *Tan Yeli* romanında tasvir edilen anne tipi, çocuklarına milletin gelenek-göreneklerinin, dini anlayışa saygının miras olarak bırakılması gerekliliği üzerinde durur. Bu anne tipi kendisinde “Millet anası”, “Tatar kadını” düşüncelerini temsil eder.

Mankurtlaşma konulu eserleriyle adından söz ettiren diğer bir yazar Sultan Şemsi’dir. Sultan Şemsi son yıllar edebiyat alanında nesir ustası ve çevirmen olarak tanınır. Edebî eserlerinde Tatar halkının çeşitli sorunlarına değinerek öze dönüşe davet eder. Kaleme aldığı eserlerinde milli tarih, ana dil ve vatan temaları üzerinde durur. Örneğin; *Këndëk Kanım Tamgan Yort* (Göbek Kanımın Damladığı Yurt) öyküsünde Tatar köyünde yetişen ve askerliğini Baykal gölü civarında Buryatiye topraklarında yürüten Gafur’un hayat hikâyesi konu edilir. Gafur karakteri aracılığıyla; Tatar halkının karakteristik özellikleri, örf ve âdetleri ile millî bilincin çocukluk çağlarından itibaren işlenmesinin önemi vurgulanır. Öykünün *Göbek Kanımın Damladığı Yurt* diye adlandırılması da sembolik anlam taşır. “Yazar anne, toprak, kan, göbek bağı gibi önemli unsurların her insanın yaşamında ve kimliğinde” (Yarullina Yıldırım, 2021: 142) önemli yer tuttuğuna işaret eder.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından, 1990’lı yıllar Tatar edebiyatında sansür ortadan kalkar ve Tatar tarihini tüm gerçekliğiyle ele alan çalışmalara zemin

hazırlanır. Tatar yazarları, “en özel konuları dahi açıkça kaleme alıp, tarihi olayları istedikleri gibi anlatabilme imkânını” (Zaripova, 2020: 749) elde etmeye başlarlar. “En önemli konulardan biri olan Stalin kamplarındaki aydınların maruz kaldığı eziyetler ve dönemin dehşet verici yönleri, gerçekçi bir yaklaşımla ele alınan eserlerde işlenir ve okuyucuyla buluşur. Bu alandaki ilk önemli eser 1988 yılında İ. Salahov’un kendi başından geçenleri anlatan *Kolima Hikâyeleri*’nin yayınlanması benzer çalışmaların çalışmaların önünü açar. Ardından basılan diğer eser, Stalin kamplarının birinde – Kazakistan’daki kömür maden ocağında çalıştırılan A. Gıylecev’in *Yegëz Bër Doga!* (Haydi Bir Dua) adlı eseri de acı tarihi gerçekleri barındıran bir roman niteliğindedir. Her ne kadar yazar tarafından “roman-anı” olarak tanımlansa da eser bu alandaki diğer çalışmalardan önemli ölçüde ayrılmaktadır “Yazar, eserin ana fikrini başlıkta verir: Masum kurbanları hatırlamak, mahkûmların kaderi hakkında konuşmak için dua edilmelidir. Ülke tarihinin bu zor sayfaları, gerçekleri öğrendikten sonra bile ülkenin mutsuz bir kadere mahkûm olduğunu unutmayıp yaşayacak olanların geleceği için dua etmeye davet eder. İnsana, tamamen kötülük çağında bilgelik kazanmak için ruhsal özgürlüğe nasıl ulaşılacağını öğretmek kayıp bir ulusun nasıl hayatta kalabileceğini sorgular” (Rahmani, 2019: 37). Arif Ahunov *Yegëz, Bër Doga!* (Haydi Bir Dua) adlı eserin özgünlüğünü ve biçimsel özelliklerini analiz etmeye çalışır. O romanı üç bölümde inceler: birinci bölüme yazarın hapisane odasına girip çıkan insanların ruh halini yansıtmakla başladığını söyler. “Önce hapisane hüccresine geldi, giren her kişinin bir portresini: politikacılar, lejyonerler, suçlular, kanun kaçakları, katiller, ülkelerine geri gönderilenler ve daha fazlası. Farklı milliyetler, Tatar, Rus, Musevi, Boğdan, Çeçen, Gürcü, Türkmen, Kazak...” (Ahunov, 2019: 37). Makale yazarına göre, A. Gıylecev herkesin yüzünü, eylemler ve davranışlarını, hareketlerini, ruhsal dünyası ya da ruhsuzluğunu açığa çıkartır. Romanın ikinci bölümünü A. Ahunov publitsistik povest’ türü olarak değerlendirir. Sovyet hükümetinin felsefesi gerçekçi bir üslupla tasvir edilen bu bölümü “sanatsal işlenişe zarar verecek noktaya kadar natüralist” olarak adlandırır. Üçüncü bölümün ise lirik bir anlatımla devam ettiğini belirtir. Eleştirmene göre, burada mektuplar, dualar, son sözler, anılar, retorik konuşmalar, İshaki’nin çalışmalarına hitap etmek, yazarın analitik ve psikolojik gözlemleri, lirik duygularla iç içe geçmiştir. Bu konuda A. Gıylecev doğuştan bir Tatar romanı yazarıdır. Onun eseri sadece milli konuları içermez, aynı zamanda Rus romanına ve Batı nesrine özgü geleneklerle harmanlanmıştır. A. Ahunov’un ifadesine göre romanın baş kahramanı üzerinden A. Gıylecev kendi hayatını anlatmaktadır. Tatar nesri, bu romandan sonra farklı akımların özelliklerini

sentezlemek, bağımsız katmanlar üretmek için de yeterli olduğunu belirtir. Stalin kamplarında yaşanan trajedileri konu alan diğer eserler arasında N. Fettah'ın *Kiçüv* (Geçiş), G. Tavlin'in *Afet* ve R. Muhammediyev'in *Sirat Küpërë* (Sırat Köprüsü) gibi romanlar da yer almaktadır.

1990'lı yıllar Tatar edebiyatında diğer bir konu, **insanlık kültü teması** yavaş yavaş anlatı ve anlatı türlerine girer. Sovyet dönemi tarihine totaliter rejim tarihi olarak bakmanın Tatar edebiyatında kuşkusuz bu temayla ilgisi vardır. Bunun yanı sıra hayatı modernizm doğrultusunda veya yöntemleriyle inceleyen ve değerlendiren eserler de yazılmaya başlanır. Tatar edebiyatının diğer ünlü kalem ustası A. Ahunov'un *Êtler Patşası* (Köpekler Padişahı 1991) öyküsü bu türdeki ilk eserlerdendir. Hem ailesinde hem de köyünde bir *Ak Karga* (Beyaz Karga) olarak kulübede bile anlayış, koruma, sevgi ve saygı bulamayan Akmal Bulatov'un hayatı, okuyucuya “yalanlar, adaletsizlikler, maddiyat üzerine kurulu toplumu eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeye yardımcı olur. Akmal'ın samimiyeti ve yardımseverliği insanlar tarafından anlaşılmamakta ve bu özelliği onu terk edilmiş biri yapmaktadır. Köpek ve kedilere yönelen Bulatov'un hikâyesinin sonunda “belirsizliğe” gidişi yazarın toplumdaki bu duruma bir çözüm bulamamasını” (Rahmani, 2019: 40) gösterir.

XX. yüzyılın yirmili ve otuzlu yıllarında Rusya'da meydana gelen ve yalnızca Rus halkı değil, ülkede yaşayan Tatarlar üzerinde de **derin izler bırakan feci olaylar**, çağdaş Tatar yazarı Fakil Safin'in kalemiyle ele alınır. Bu dönemi anlattığı eseri “*Sataşıp Atkan Tañ* (Yanlışlıkla Ağaran Tan) adlı üç kitaptan oluşan romanın *Sakmar Yëğëtë* (Sakmar Yiğiti)'nde başkahraman Ahmetsafa'nın gençlik yılları, *Öyërme* (Fırtına)'de 1930-1937'li yıllar ve *Yalgız Terezelë Yort* (Tek Pencere Ev)'ta 1937-1938 yılların afeti” (Yarullina Yıldırım, 2021: 257) eserlerde işlenir. “Eserlerin konusunu 1917 Ekim Devrimi sonrası son yirmi yıl içerisinde yaşanan zor yıllar, İç Savaş (1918-1920), kolhozlaşma, açlık ve Tatar aydınlarının yaşamları, umutları ile binlerce oğullarını kaybeden bir halkın trajedisi” (Zaripova Çetin, 2020: 752) oluşturur, bu dönemdeki derin acı ve kayıplar aktarılır. Aynı yazarın “*Biyk Tavnuñ Başlarında* (Yüksek Dağın Tepesinde) adlı romanı Tatar edebiyatında Rusya-Çeçenistan savaşını anlatan ve bu olaylarla beraber millî sorunları gündeme getiren” (Zahidullina, 2008: 413-414) ilk eserlerdendir. Diğer bir eseri *Soñğı Köz* (Son Güz) povesti, Sovyet ve Sovyetler sonrası döneme özgü siyaseti totaliter rejimin merkezinde Timerhan Zamanov üzerinden yer açar. Sovyet ideolojisi etkisinde ahlaktan yoksun yetiştirilen bu kahraman sınır tanımayan ve zamanının insani özellikleri yok eden demir bir kral olarak tasvir edilir. Eserin onun ölümüyle sonuçlanması, ileriki

düzen için umut verici bir olay haline gelir. Zamanov’a karşı çıkmaya cesaret eden diğer bir kahraman ise genç okul müdürü, çağının yeni kahramanı olarak anlaşılır. Eserin başlığında görünen sembolik adlandırma Zamanovların hayatına, partinin diktelerine ve Sovyet devletine gönderme yapmaktadır. Yazar F. Safin böylece bireysel sivil cesaretinin ve korkusuzca konuşma yeteneğinin gücünü göstermeye, totaliter ideolojinin mirasından kurtulmaya ve Sovyet hâkimiyetinin gerçek yüzü hakkında düşündürmeye çalışır.

Son yıllar edebiyatının her türünde uzak tarihi işleyen çok sayıda eser ortaya konulur. **Tatar tarihi** üzerine çalışmaların temeli XX. yüzyılın başlarında tarih ve edebiyat bilimi dallarında atılarak ilk eserler kaleme alınmaya başlar. Ancak “Sovyet ideolojisi döneminde tarihsellik eğilimi, daha çok XX. yüzyılda gerçekleşen inkılapları ve savaşları konu eden eserlerle sınırlı kalır” (Yarullina Yıldırım, 2021: 235). Stalin’in ölümünden sonraki 1960’lı yıllarda *Kruşçev yumuşaklığı* adı altında yaşanan demokratik değişimler edebiyat üzerindeki baskıyı bir nebze de olsa azaltır. Bu bağlamda “Nurihan Fettah’ın Kazan Tatarlarının ataları sayılan İdil Boyu Bulgarlarının X. yüzyıl başındaki hayatını ilk kez konu eden *İtël Suı Aka Torur* (İtil Suyu Akıyor, 1969) adındaki romanı basılır. Bundan sonraki süreçte edebiyat alanında Kazan Tatar Türklerinin tarihi hakkında çalışmaların önü açılır.

Günümüz Tatar tarihî üzerine yazılan romanları kronolojik olarak ele alacak olursak; ilk Hun İmparatorluğu üzerine yazılan tarihî romanları Nurihan Fettah’ın *Sızgıra Turgan Uklar* (Islık Çalan Oklar, 1977-1982) adındaki hacimli romanı eski dönem, Hun İmparatorluğu hakkında önemli bilgiler barındırır. İkinci bir isim ise Mösegiyt Hebibullin’dir. “Roma İmparatorluğu’nun en korkulan düşmanlarından biri olan Hun İmparatorluğu’nun hükümdarı Atilla’nın (434-453) tarihî seferleri üzerine uzun süren çalışmalar sonucu tarihselliği kendi hayal gücüyle örtüştürüp 2002 yılında *Atilla* adındaki romanını yayınlar” (Yarullina Yıldırım, 2021: 243). Büyük Bulgar Devleti yıkıldıktan sonra yerine gelen İdil Boyu Bulgar Devleti’nin tarihî konusu Nurihan Fettah adıyla ve onun Bulgar şehrinde başlatılan kazılardan esinlenerek kaleme aldığı *İtël Suı Aka Torur* (İtil Suyu Akıyor, 1969) adındaki ilk tarihî romanıyla başlar. Bu romanında toplumsal siyasi konularla birlikte Bulgar Türklerinin yaşam tarzı, gelenek görenekleri ve aşk konularını ele alır. Kazan Hanlığının dağılmasının ardından Batı Sibirya’da kurulan diğer bir Türk Tatar hanlığı, Sibirya Hanlığıdır. “Sibirya Tatarlarının tarihî üzerine yapılan ilk edebî çalışmalardan biri olan *Küçüm Han* (2016) adındaki tarihî roman, çağdaş yazarlardan Feyziye Bayramova tarafından kaleme alınır” (Yarullina Yıldırım, 2021: 258). XVIII. yüzyılda Tatar Türkleri için zorla Hristiyanlaştırma siyaseti başlayınca

topraklarını bırakıp göç etmek zorunda kalan çiftçiler ve köyler ayaklanma ve isyan çıkarırlar. “Karanlık bir perdeyle örtülerek geçmişte kalan bu tarihî çiftçi ayaklanmaları üzerine, daha doğrusu 1755 yılında yaşanan Batırşa isyanıyla ilgili ilk roman (Batırşa, 1992) Cemir Rehimov tarafından ortaya konulur” (Yarullina Yıldırım, 2021: 255). Daha sonraki süreçte Vahit İmamov’un *Seyit Batır* (Kahraman Seyit, 1989-1990) ve Tatarlar *Pugaçyov Yavında* (Tatarlar Pugaçyov Seferinde, 1994) adında hacimli romanlar yazılır.

Tarihî roman türünde tarihî şahıslara da yer verilir Örneğin, R. Batulla’nın yakın dönemde kaleme aldığı “Yaralı Büre” (Yaralı Kurt, 1995) romanı, günümüz okuru için yabancı bir eserdir Şair Abdullah Tukay’ı merkeze alan bu eserde yazar, “XX. yüzyılın başlarında tanınmış bir tiyatro eleştirmeni, gazeteci ve aynı zamanda A. Tukay’ın yakın arkadaşı olan Kebir Bekir’den de bahseder” (Zahidullina, 2019: 44-45). Tukay ile ilgili olaylarda diğer bir aydın Musa Bigiyev’in kişiliği, çelişkili davranışlar sergileyen biri olarak sunulurken, yazar Şakir Muhammedyarov’un imajı da özel bir şekilde çizilir. Romanında yazarın Tatar kültürü hakkındaki orijinal çıkarımlarına ve düşüncelerine sık rastlanılır. R. Batulla, Enver Paşa ile Kebir Bekir’i yan yana getirerek tarihi gerçekleri bir maceraya dönüştürür. Bildiğimiz üzere, 1912 Türk-Balkan savaşının başında dört Tatar kızı yaralı askerlere yardım etmek amacıyla Türkiye’ye giderler. Bu olay *Yaralı Büre* romanında da yer alır. Kızların yolculuk süreci, insanların hal ve hareketleri, kızlara karşı tavırları, özellikle eser kahramanlarından İvan Şamonov’un Rokya Yunusova’ya karşı hisleri, eseri süsleyen olaylardandır. Genel olarak bu eser, XX. yüzyılın başlarında hayatlarını Tatar milletine hizmet etmeye, kültürünü, eğitimini, bilimini, edebiyatını ve sanatını geliştirmeye adanmış Tatar aydınlarının kaderini ulusun bir trajedisi olarak sunar ve bunun sonucunda eserin adı sembolik bir anlam kazanır. Yaralı kurt, sadece birey insan olarak değil, devrimle yaralanan Tatar halkı ve Türk halkları olarak da anlaşılmaya başlar.

E. Yeniki, M. Mehdiyev ve A. Gıylecev’in öncülük ettiği **hatırat ve belgesel türündeki** edebî eserler, 1990’lı yıllarda Tatar edebiyatında zenginleşerek gelişimini sürdürür Örneğin; A. Ahunov’un Timerhannın Avıl Yulları (Timerhan’ın Köy Yolları), T. Minnullin’in *Utırıp Uylar Uyladım* (Oturup Düşünceler Düşündüm) ve M. Galiyev’in *Dualı Yıllar* adlı eserleri bu türün önemli örneklerindendir M. Galiyev, *Dualı Yıllar* adlı eserinde gönül dünyasını saran düşüncelerini, kaygılarını, mutluluklarını ve umutlarını; geçmişe ait tarihî olaylar çerçevesinde tanınmış şahsiyetleri ve çağdaşlarının canlı portrelerini şairane bir üslupla ifade eder. Yazar, sadece kendi memleketinin insanlarıyla sınırlanmaz, Tatarlarla birlikte Rus ve yabancı şair ve yazar, artist ve besteci, ressam ve

mimar, tarihi şahıs ve bilim adamı vs. gibi önemli simalar üzerine kıymetli görüşlerini aktarır (Canpolat, 2022: 29).

1.3. Günümüz Tatar Nesrinde Mitolojik Unsurlar

1990'lı yıllar Tatar edebiyatında *mitlere ve arketiplere atıfta bulunan birçok eser* yazılır. Bu gizemli alana ilk olarak muracaat eden sanatçı, kadın yazar Nebire Gıymatdinova'dır. Gıymatdinova'nın edebi eserleri mitolojik motiflere ve imgelere bir göndermeyle başlar. Kahramanları iki ayrı dünya insanları olarak tasvir edilir. İlki, eleştirel bakışla (içki içmek, ahlaksızlık, kötülük vb.), diğeri bu dünyaya zıt olarak idealize edilen yaklaşımla (sevgi, nezaket ve sıcak ilişkiler dünyası vb.) canlandırılır. “Bu dünyaların yan yana kurgulanması genellikle nehir kıyısında ya da kırdaki bir ev, bir çiftlik veya bir ormancının evi vb. gibi kronotop düzeyinde gerçekleşir” (Zahidullina, 2019: 53). Yazarın eserlerindeki olaylar günümüzde yaşansa da, tasvir edilen hadiseler mitolojik kurgu içerisinde verilir. Ana kahramanlar kendilerini bu dünyaya ait insanlar olarak hissetmiyor, bundan dolayı çevredekilerle daima zıtlık içindedirler. N. Gıymatdinova'nın bu yöndeki ilk romanı *Sihérçé* (Büyücü) eseridir. Doğaya karşı insanları iyileştirme yeteneğine sahip olan Seville'nin geçmişinin arka planına karşı modern toplumu tasvir eder. Yazar, iyiliği ve adaleti esas alıp, kişinin çevreyle ve kendisiyle uyum içinde yaşamasına yardımcı olmak için “mutluluğun kendisi, kendinle uyum içinde yaşamaktan” geçtiğini söyler. “Köylüler tarafından cadı olarak bilinen yaşlı Mahrui ile genç kız Seville, insanı doğayla bütünleştiren en eski inançları, hurafeleri, mitolojik görüşleri ve halk hekimliğini koruyan kadınlar olarak karşımıza çıkar” (Zaripova Çetin, 2020: 773). Doğanın insanları tedavi eden en kudretli varlık olduğuna inanan Mahrui kendi tecrübelerini temiz kalpli Seville'ye emanet eder. Böylece “Ana kahraman, geçmişin kadın arketipi, geleneksel bir yaşam tarzının ve zihniyetin sembolü olarak bir “doğa çocuğu” şeklinde anlaşılmaktadır” (Zahidullina, 2019: 53). *Ak Torna Kargışı* (Beyaz Turna Laneti) hikâyesinin temeline turna çiftlerinden birini öldürme efsanesi alınır. Müzik öğretmeni Sara'nın anlattığı efsanedeki gibi turnayı öldüren, ahlaki sınırları aşan insanlara uğursuzluk ve ölüm gelir. Hikâyenin finalinde köyün üzerine bir korkunç fırtına yaklaşır. Bu olay son dünyanın da sonuna işaret eder. “Hikâye, birbiri içine geçen köy-topluluk-ülke zinciridinden oluşmaktadır. Böylece eskatolojik mit, metnin ana anlamını ve fikrini kendi etrafında toplamayı” (Zahidullina, 2019: 53) başarır. *Bolan* (Geyik) öyküsünün içeriğine göre, Hucalar Dağı'ndaki Karakuş'u

öldürdüklerinden güçlü ve şanlı Timerkük neslinin erkekleri yedi kuşağa kadar lanetlenmiş ve sebebi bilinmeyen hastalıklardan dolayı erken yaşta ölüyorlarmış. Şimdi sıra Rıskol'dadır. Dürüst ve namuslu olan Rıskol'u kurtarmak için Akçeç onu bir geyiğe dönüştürmek ister. Tanrıya tapınıp yaşayan Suzgın teyzenin torunu Akçeç farklı büyülerin yardımıyla Rıskol'u fiziki ve ruhi yönden iyileştirir. Lanetin tekrar gelmemesi için Rıskol'a bir daha eline tüfek almamak, orman canavarlarını öldürmemek ve av yasağı şartı getirir. Fakat Riskol tekrar ava gider ve bunu duyan Akçeç, geyik kılığına girerek Rıskol'un hayatını kurtarır ve kendisi ölür. "Akçeç'in ölümü, Rıskol'un ruhi değişimine, yaşamındaki vahşilik döneminin sona ermesine, ruhi sınavlar aracılığıyla kişilik sıfatlarının üstün çıkmasına, yaşama farklı bakışla bakmasına neden olur" (Yarullina Yıldırım, 2014: 991).

Günümüz yazarlarından Ferit Yahin'in *Sihérçé Kızı* (Büyücü Kızı) adlı öyküsü, dünyanın özünü açıklaması bakımından dikkat çekici bir konuya sahiptir. Eser, farklı dönemlere ait mitolojik ve edebî fikirlerin hem kahramanın hem de okuyucunun hafızasında yeniden canlandırılması bakımından önem taşır. Yazar "XX. yüzyılın başı Tatar şairi A. Tukay'ın eserlerinden alıntı ve masallara, efsane ve mitolojik motiflere açıkça değinilmiş, masallarda anlatılan kahramanların durumuna yakın imalar ve hatıralar da kullanılmıştır" (Şamsutova, 2005: 11). Eserdeki olaylar köy ortamında geçer, edebî-mitolojik imgelerin doğuşu ve varlığı köy yaşamıyla bağlantılı olarak ele alınır. Yazarın kalemiyle köy bir masal dünyası olarak tasvir edilir. Ayrıca köyün ve Tatar halkının çok derin köklere, kadim kültüre, zengin manevi mirasa sahip olduğu fikrine vurgu yapılır. Bu manevi miras, Tatar ruhunun korunmasına yardımcı olacaktır. Eserin içeriğinden çıkan felsefî düşünce ise Şamsutova'ya göre şöyledir: "Bunlar unutulursa, babadan oğula aktarılmazsa köy uçup gider, yok olur." (Şamsutova, 2005: 11) Öyküye "Büyücü Kızı" adının verilmesi de muhtemelen bundan kaynaklanır. Çünkü köyde "cadı" olarak kabul edilen Kamile ve annesi doğaya, genel olarak insanlığa ve insanlara olan sevgileriyle ayırt edilmektedirler. Eserde yazar, küçük bir Tatar köyünün yaşam tarzını, Tatar insanının özünü bu kişilerle kurduğu ilişki üzerinden ortaya koymaya çalışmıştır.

Eski Türk mitolojisinin önemli motiflerinden olan Umay, F. Yahin'in *Homay Koşı* (Umay Kuşu) ve *Kışkı Rozalar* (Kış Gülleri) hikâyelerinde kullanılmıştır. *Homay Koşı* eserindeki olaylar başkahraman olan bir çocuk etrafında çizilmiştir. Yazın, babasıyla beraber bahçede ot topladığı sırada çocuk, tanımadığı bir kuşa rastlar ve olayların gelişmesi Homay kuşu etrafında şekillenir. Bu hikayeleriyle yazar "Umay" ilahesi

inancını günümüz okuruna hatırlatmış, ilkel medeniyetin unutulmuş zengin köklerini günümüze aktarmıştır” (Yarullina Yıldırım, 2020: 8).

Bir diğer yazar M. Galiyev’in *Nigéz* (Baba Ocağı) adlı uzun hikâyesinde son derece orijinal bir mit “yeniden yaratılır”. Tatar yaşamının ayrılmaz bir parçası olan salkımsöğüt imgesi, bu mitin rolünü üstlenir ve onun aracılığıyla bir asırlık Tatar tarihine dair hatıralar yeniden canlandırılır. Salkımsöğüt hikayede, sadece hatıraları canlandıran canlı bir imge olarak değil, aynı zamanda “toplumun hafızası” derecesine yükseltilecek sembolik bir karakterdir. “Salkımsöğüt’ün kendi tarihi, kendi yaşayışı, kendi devri vardır” (Şamsutova, 2005: 313). *Nigéz* eserinde Tatar köylerinin durumu halkın temsilcisi olan baş kahraman Fenzil üzerinden ele alınır. Fenzil karakteri bugünü gerçek ve eksiksiz bir şekilde göstermeye, Salkımsöğüt ise geçmişi anlatmaya yardımcı olur. “Salkımsöğüt’ün zihnine işlenmiş hatıralar izlenimci bir ruhla yani hayattan edinilmiş deneyimler ve tesirler şeklinde tasvir edilir. Bu, hem eserin ağırlığını hem de dolaylı olarak içeriğinin ve felsefesinin oluşumu sağlar” (Feyzullin, 1980).

1.4. Kazan Tatar Edebiyatında Nesir Türleri

Tatar edebiyatındaki tematik zenginlik, beraberinde anlatım biçimlerinde de çeşitlenmeyi getirmiştir. Bu çeşitlenmenin önemli bir ayağını ise, edebiyatın temel ifade biçimlerinden biri olan düzyazı (nesir) türü oluşturur. Edebiyat, duyguları ortaya çıkaran, onları irdeleyen bir tür manevi faaliyet, biliş ve imgeler yoluyla yaşamı yansıtmaya ve değerlendirme biçimidir. “Edebî ürünler bireylerin birbirlerinin varoluşuna tanıklık etme ve varoluşsal deneyimlerini paylaşabilme imkânı buldukları ürünlerdir” (Koç, 2015: 111).

Kazan Tatar edebiyatı da tarihsel süreç içerisinde kendi özünü bulup çeşitli konuları bünyesinde barındırmaya devam eder. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren Tatar edebiyatında üç edebî tür -lirika (poeziya), nesir (proza) ve dram (drama) türleri- hızla gelişmeye başlar. Tatar edebiyatında bu türlerin alt başlıklarını ifade etmek için janr (tür, cins) kelimesi kullanılır. Mesela; dram türü kendi içinde komedi, trajedi, dram gibi janrları; poeziya türü şiir, manzume, fabl vs. janrlarını barındırır. Bu bölümde yalnızca nesir türü ve bu türdeki janrların (ekiyet, nesër, hikâye, novella, povest’, roman) ana özellikleri açıklanacak, yazarların eserleriyle örneklendirilip Tatar nesrinin ana temaları belirtilecektir. Türkiye’deki terimlerden farklı olarak Tatar edebiyatında düzyazı türündeki janrlar içerisinde nesir (nesër) adında ayrı bir edebî tür (janr) de bulunmaktadır.

1.4.1. Nesir

Nesir ya da düzyazı olarak tanımlanan bu edebî tür, şiir dışında kalan içerisinde ritim ve kafiye bulundurmeyen bir yazı türüdür. Yazarlar için anlatımın daha serbest olduğu, üslubun doğal akıcı bir şekilde geliştiği bir yazım biçimidir. Turan Karataş’a göre, nesir ya da düzyazı olarak ele alınan bu edebî tür:

Duygu ve düşüncelerin şiirdeki biçimsel özelliklere bağlı kalınmadan düz ve serbest bir şekilde anlatılmasıdır. Şekli sınırlamalar olmadığından nesir, çeşitli bilim dallarının ve alanlarının bilgi aktarımında kullanıldığı en önemli vasıta. Aynı zamanda “düzenli düşünme egzersizi” olan düzyazı, düşüncelerin anlatılmasına oldukça elverişlidir. Tarih, felsefe, fen, eleştiri, deneme, edebiyat tarihi vb. dallarda nesir, daha ziyade bilgi aktarmak, izah etmek, açıklamak, yorum yapmak amacıyla kullanılır (Karataş, 2001: 316).

Genel olarak düzyazı, Doğu edebiyatının olduğu dönemlerde ortaya çıksa da Tatar edebiyatında nesir türü, XX. yüzyıl başlarında özgün bir tür olarak ele alındığı görülür. Tatarlar “nesir” (чечмә) kelimesini XIX. ve XX. yüzyıllarda kullanmaya başlarlar. Bu dönemin başında yaşanan ulusal ve kültürel çalkantılar, süreli yayınların hızla gelişmesine neden olmuş; “pek çok edebî eser gazete ve dergi sayfalarında yayımlanır.” (Terminnar ve Töşenceler Süzlëğë, 2007: 128). Yazarlar, kaleme aldıkları eserlerinin şiir tarzında olmadığını hatırlatmak amacıyla başlığın altına “nesir/düzyazı” diye belirtirler böylece Tatar edebiyatında “nesir/düzyazı” kelimesi bir tür haline gelmeye başlar. Tatar nesrinde ana içerik; duygu, düşünce, tutum ve algı değişikliği olarak sunulur. Eserin içeriğiyle beraber oluşan ana kahraman statüsünde, öznel bir imaj merkeze yerleştirilir. “Biçim açısından tekrarlar, tersine çevirmeler, kesintiler ve birden çok noktayla işaretlenen duraklamalarla yaratılan ritme sembollerle atıflarda bulunulur” (Terminnar ve Töşenceler Süzlëğë, 2007: 128).

Tatar edebiyatında düzyazı türünün öne çıkan örnekleri arasında; F. Emirhan’ın *Tatar Kızı*, *Şerik Yokly* (Şerik Uyuyor), G. Hasanov’un *Taştağı Yazular* (Taştaki Yazılar), M. Maksudi’nin *Yaz*, F. Agat’ın *Bez Çeçeklerden Süzler* (Biz Çiçeklerden Sözleriz) eserleri yer alır.

1.4.2. Povest’

Tatar edebiyatında düzyazının bir başka önemli kolunu ise *povest’* türü oluşturur; bu tür, nesire göre daha kapsamlı bir anlatı biçimi olarak karşımıza çıkar. Povest’ (Türkçede uzun hikâye ya da öyküdür), ana karakterin hayatındaki benzer veya çelişkili

birkaç durum ve olayın anlatıldığı janr/türdür. Tatar edebiyat biliminde ‘povest’, ana kahramanın hayatındaki birkaç benzer ya da zıt olan olay halkalarından oluşan orta hacimli epik eser türü olarak tanımlanır. “Birkaç olay çizgisinden oluşan povest’te, eser kahramanı veya kahramanların hayatı üzerinden belli bir sınıf mensuplarına özgü olan yaşam tarzı ve özellikler aktarılır” (Zahidullina vd., 2004: 149). Bir diğer kaynaktan povest’ “Olay, tek bir çekirdek etrafında birleşir. Fikir, tema, olay örgüsü karmaşıklığı ve kapsamı açısından öykü ile roman arasında bir yerde olan bir nesir çalışması” (Tatar Tələñň Añlatmalı Süzləğě, 2018: 569) olarak tanımlanır. Tatar edebiyatında XIX. yüzyılın ikinci yarısında oluşmaya başlayan bu türün ilk örnekleri, aydınlanma edebiyatının önemli temsilcilerinden Rizaetdin Fahreddin’in kaleme aldığı *Ber Şekert ile Ber Student* (Bir Mürit ile Bir Talebe) ve Selime Gıyffet (İffet) adlı eserleridir. XX. yüzyılın ikinci yarısında Emirhan Yeniki (*Eytəlmegen Vasıyet, Reşe* (Serap), *Saz Çeçegě, Son Kitap* vs.) ve Ayaz Gıylecev (*Öç Arşın Cir* (Bir Avuç Toprak), *Yara, Comga Kön Kiç Bělen* (Cuma Günü Akşam), *Běrev* (Biri) kendilerini povest’ türünde kanıtlarlar. İşlediği konu ve üslup bakımından povest’ türü kendi içinde birkaç alt başlığa ayrılır:

1.4.2.1. Esse Povest’

Bu alt türlerden ilki, düşünsel yoğunluğu ön plana çıkaran esse povest’ türüdür.

Esse Povest’, daha dar ve belirli bir konuya ayrılıp, “nesir olarak yazılan kısa bir gazetecilik veya eleştirel çalışma alanına ait bir tür” (Tatar Tələñň Añlatmalı Süzləğě, 2021: 723) olarak tanımlanır. Çağdaş Tatar edebiyatında Mansur Veliyev’in *Gamel Defterě* (Amel Defteri) adlı eseri bu türe örnek verilebilir.

1.4.2.2. Publittsistik Povest’

Bir diğer alt tür ise, toplumsal ve siyasal meseleleri belge niteliğinde işleyen “publittsistik povest’tir. Publittsistik povest’, önemli ekonomik, sosyo-politik ve kültürel olayları haber niteliğinde yazan edebî bir türdür. “Diğer türlerin eserlerinde bulunan sosyopolitik edebiyatın özellikleri ve unsurları medya ile açılmak yerine, doğrudan tanıtım yaparak, belgesel niteliğinde aktarmaktır” (Tatar Tələñň Añlatmalı Süzləğě, 2018: 652). Tatar edebiyatında T. Galliullin’in *Zamana Balaları* adlı eseri bu türe örnek verilebilir.

1.4.2.3. Dedektif Povest'

Povest' türünün bir başka çeşidi ise, suç ve gizem öğeleri etrafında şekillenen “dedektif povest”tir. Polisiye konusuyla ele alınan bu tür XIX. yüzyılın son yıllarında Zahir Bigiyev’in *Menler Yeki Güzel Kız Hatiçe* eseri şekillenmeye başlar ve XX. yüzyılda değişik konuları işleyen birçok eser kaleme alınır. Son yıllar Tatar nesrinde bu alanda kadın sanatçılardan Medine Malikova kendisini usta bir betimleyici olarak tanıtır.

1.4.3. Novella

“Öykülerden daha uzun, romandan daha kısa, ancak öyküden daha karmaşık olan anlatı türü olarak tanımlanan novella terimi, tıpkı roman (novel) gibi “yeni, taze, sıra dışı” gibi anlamlara gelen İtalyanca novella/novus sözcüğünden türemiştir ve bir bakıma romanın küçük kardeşidir” (Şahin, 2016). Tatar edebiyatına novella türünü kazandıran sanatçı, XX. yüzyıl başlarında eser veren Şerif Kamal’dır. Psikolojik derinliğe sahip ve beklenmedik sonlarla tamamlanan *Uyanu* (Uyanmak), *Boranda* ve *Sulgan Göl* gibi novellaları edebiyat çevrelerince tanınmıştır

1.4.4. Roman

Novellaya göre daha uzun soluklu ve kapsamlı anlatılara yer veren roman türü, Tatar edebiyatında erken dönemlerden itibaren gelişimini sürdürmüştür. Roman daha çok uzun bir anlatı biçiminde, gerçek ya da kurmaca olaylar etrafında kahramanlar üzerinden derinlemesine anlatılan edebî türdür. Anlatma esasına bağlı metinlerin en olgun örneği olarak kabul edilen ve edebî türler arasında en uzun soluklu olan roman, hikâyenin daha geniş ve derinlemesine işlenmiş halidir. Turan Karataş’a göre roman;

“Romanda vaka temel unsurlardan biridir. Romanda anlatılanlar, olmuş ya da olması mümkün olaylardır. Romandaki itibarî (kurgusal) âlem, her ne kadar yazarın muhayyilesinde kurulmuş olsa da yaşadığımız dünya ile örtüşen birçok özelliğe sahiptir, yani insanda gerçeklik duygusu uyandırır. Hikâyeye göre, romanda yer alan kahramanlar sayıca daha çok olaylar daha iç içe ve karmaşıktır. Romanda, her ayrıntıya yer verilebilir (Karataş 2001: 350).

Tatar edebiyatı tarihinde ilk nesir eseri Musa Akyiğit’in 1887 yılında kaleme aldığı Hisametdin Menla romanıyla başlar. Bu türün/janrın temelleri, XX. yüzyıl

başlarında Ayaz İshaki (Dilenci Kız, Mulla Babay) ve Alimcan İbrahimov (Genç Kalpler, Bizim Günler) gibi yazarlar tarafından atılır; daha sonraki dönemlerde ise Şerif Kamal, Kavi Necmi, Abdurrahman Epselemov ve Ömer Beşirov gibi yazarlar tarafından geliştirilir. Tatar edebiyatında roman kendi içinde üçe ayrılır:

1.4.4.1. İçtimai Roman

Toplumsal olayları merkeze alan roman türüdür. Son yıllar edebiyatından Flüs Latıyfi'nin *İşêlêp Töşken Behêt* (Beklenmedik Mutluluk), Foat Sadriyev'in *Behêtsêzler Behêtê* (Talihsizlerin Mutluluğu) eserleri örnek verilebilir.

1.4.4.2. Tarihî Roman

Konularını tarihi olaylardan ya da tarihte yaşamış kahramanlarla, onları kuşatan gerçek veya hayali kişilerin hayat ve maceralarından alan roman türüdür. Nurihan Fettah'ın *Sızgıra Turgan Uklar* (Islık Çalan Oklar), Möseğıyt Hebibullin'in *Söyembike Hanbike ve İvan Groznıy* (Süyümbike Hanbike ve Korkunç İvan), Vahit İmamov'un *Seyit Batır* vs. eserleri bu türde kaleme alınmıştır.

1.4.4.3. Polisiye Roman

Polisiye roman, zekice planmış, bir cinayet ve cinayetin işleniş biçimini okurla beraber çözmek için kurgulanmış bir edebiyat ürünüdür. Başka bir deyişle dedektif veya polis etrafında şekillenen roman türü de denilebilir. Tatar edebiyatında bu tür; T. Galiullin'in *Tevbe* (Tövbe), *Elmek* (İlmik), *Töngê Yullar* (Gecedeki Yollar) eserlerinde işlenilir.

1.4.5. Hikâye

Sözlük anlamı “anlatmak, nakletmek, aktarmak” olan hikâye türü olağanüstü konuların anlatıldığı ve destana olan benzerliğiyle en eski edebî türler arasındadır. “Dünya edebiyatlarının klasik dönemlerinde diğer edebî türlerden gittikçe uzaklaşarak bağımsız bir tür özelliği kazanan hikâye örflerin, duyguların ve karakterlerin çok defa bir

macera vak'asıyla anlatılması şeklinde görülür" (Yazıcı, 1998: 1). Tatar edebiyatından hikâye türüne örnek olarak günümüz yazarlarından Flüs Latıyfi'nin *Kömeş Bëlezëk* (Gümüş Bilezik) eseri verilebilir.

1.4.6. Hikâyat

Hikâye türüne yakın bir başka anlatı biçimi ise, daha çok bilgi aktarma amaçlı kullanılan *hikâyat* türüdür. Bu tür; "Bir eylemin ya da durumun varlığını öyküsel ya da haberci bir biçimde ifade eder" (Tatar Tëlnëñ Añlatmalı Süzlëğë, 2021: 262).

1.4.7. Ekiyet

Hikâyat türünden farklı olarak doğaüstü varlıklar, mucizeler ve mitolojik unsurlarla örülü olan ekiyet, Tatar sözlü kültürünün vazgeçilmez anlatı biçimidir. Ekiyet, "genellikle büyülü güçleri ve büyücüleri içeren mucizevi ve maceralı durumları, insanların günlük yaşamıyla ilgili ve hayali olayları anlatan sözlü bir halk eseridir" (Tatar Tëlnëñ Añlatmalı Süzlëğë, 2015: 326).

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde, Çağdaş Tatar nesrinin önde gelen isimlerinden biri olan Galimcan Gıylmanov'un edebî kişiliği, yaşam öyküsü ve eserleri ele alınacaktır. Edebiyatçı, eleştirmen, araştırmacı ve şair kimliğiyle tanınan Gıylmanov; hem bilimsel çalışmalarıyla hem de özgün anlatımıyla Tatar edebiyatına çok yönlü katkılar sunmuştur. Onun sanatı, geleneksel anlatı biçimlerini çağdaş temalarla harmanlaması ve özellikle mitolojik öğeleri ustalıklı yeniden yorumlaması bakımından dikkat çekicidir. Aşağıdaki alt başlıklarda yazarın biyografisi, edebî mirası, bilimsel çalışmaları ve seçkin eserleri detaylı olarak incelenecektir.

2. Galimcan Gıylmanov'un Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri

Çağdaş Tatar edebiyatında önemli yazar, şair ve edebiyat uzmanlarından Hamitcan oğlu Gıylmanov Galimcan, 1 Şubat 1957 yılında Başkurdistan Cumhuriyeti, Dürtöylə ilçesinin Esen köyünde bir çiftçi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Köyünde bulunan Esen Lisesi'ni 1974 yılında tamamladıktan sonra, aynı yıl Kazan Devlet Üniversitesinde Tatar Dili ve Edebiyatı Fakültesini kazanır. Üniversite yıllarında Ellüki adındaki edebî kulübün bir üyesi olarak, ilk denemelerini kaleme alır. Ünlü edebiyat bilgini Prof. Dr. Hatip Gosman'ın (1908-1992) danışmanlığında “Şeyhzade Babiç: Hayatı ve Yaratıcılığının Evrimi” başlıklı ilk araştırma çalışmasını hazırlar. Üniversite eğitimi bittikten sonra yedek subay olarak askerliğini yapar ve 1979 yılında Kazan Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine başlar ve 1983'te “Tatar Balladası (Fablı): Doğuşu ve Gelişim Aşamaları” başlıklı tezini savunur. Aynı zamanda fakültenin Tatar edebiyatı kürsüsünde öğretim görevlisi olarak da çalışır.

1986 yılında üniversitedeki işinden ayrılan Galimcan Gıylmanov, Tataristan Kitap Neşriyatına geçiş yapar ve dört yıl boyunca burada redaktörlük ve editörlük görevini yürütür. 1989-1990 yıllarında Tataristan Yazarlar Birliği yönetim kurulu sekreterliği görevinde bulunur. Ardından tekrar Tataristan Kitap Neşriyatına döner ve aynı zamanda iki birimde -Çocuklar ve Gençler Edebiyatı biriminde ve Edebî Miras biriminde- müdürlük görevini icra eder. Aynı zamanda eğitim faaliyetlerini de sürdürür: Kazan Üniversitesinde “Edebî Miras: Metin Eleştiri Sorunları”, “Mitoloji ve Tatar Edebiyatı” konularında seçmeli dersler verir.

1992 yılından itibaren Tataristan Yazarlar Birliği üyesi olan Galimcan Gıylmanov, 28 Mayıs 1999 yılında gerçekleştirilen XIII. Kurultay’da Birliğin yönetim kuruluna seçilir. Aynı zamanda Yazarlar Birliği Başkanı Foat Galimullin tarafından başkan yardımcılığı görevine getirilir ve altı yıl devamında bu görevi üstlenir. “2005 yılında kısa süreli olarak Kazan Utları dergisinde bilim ve sanat bölümünün editörü olarak çalıştıktan sonra aynı yılın Eylül’ünden itibaren Tataristan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun Kültür ve Tataristan Halklarının Dillerini Geliştirme Dairesinde baş danışmanlık görevine getirilir” (Davutov ve Rahmani, 2009: 444). Emekli olduğu 2017 yılına kadar bu görevde kalan yazar, edebî faaliyetlerine hâlen devam etmektedir. Galimcan Gıylmanov aynı zamanda çocuk edebiyatıyla da yakından ilgilenir. Kazan Utları, Tereze, Sabantuy, Meydan, Megarif gibi dergilerde hem yazar hem de kurul üyeliğine devam eder. Mitoloji ve Halk Bilimi çalışmalarından ötürü çeşitli televizyon programlarına da içerik üretir.

2.1. Eserleri

Çağdaş Tatar nesrinin önemli yazarları arasında bulunan Galimcan Gıylmanov, günümüzde geniş bir okuyucu kitlesi tarafından edebiyat bilgini, eleştirmen, şair, nesir yazarı, tiyatro yazarı ve şarkı yazarı gibi birçok unvanla tanınan ve eserleri, okurlar tarafından ilgiyle okunan bir isimdir. Edebî hayatı boyunca Hatip Gosman, Şeyhzade Babiç ve Abdullah Tukay gibi büyük isimlerden etkilenir. Galimcan Gıylmanov’un doğup büyüdüğu Dörtöylë’ye bağlı Esen köyünün de edebî hayatında tesiri olur. Yazar, ilk edebî eserlerinde Galim Esenov mahlasını kullanır (Ekici, 2022: 14). İlk şiirlerini lise yıllarında kaleme alan şair, “1973 yılında, henüz 16 yaşındayken Dörtöylë ilçesinde çıkartılan Lenin Bayrağı gazetesinin sayfalarında görünmeye başlar” (Davutov ve Rahmani, 2009: 444; Negıym, 2022). Bu gazetede yayımlanan eserleri, yazara Şeyhzade Babiç adına verilen edebiyat ödülünde birincilik getirir (Şemsutova, 2010: 60).

G. Gıylmanov’un akademik çalışmalarının ilk dönemi, esas olarak edebiyat incelemeleri ve edebî eleştiri alanına yöneliktir. Üniversitede okutmanlık yaptığı yıllarda şiir, edebî tür, edebî üslup konularına odaklanır, özellikle lirik-epik edebiyatın en ilginç türlerinden biri olan fabl türünün incelenmesine ve hemşerisi Şeyhzade Babiç’in edebî mirasının derlenip yayına hazırlanmasına çok önem verir. Özverili çalışmalarının sonucu olarak, genç bilim insanının Rusça *Tatar Balladası* (Tatar Fablı, 1989) monografisi ve Ş. Babiç’in bilinen tüm eserlerini -şiirleri, özdeyişleri, makaleleri ve mektuplarını- içeren hacimli *Zenđer Cırlar* (Mavi Şarkılar, 1990: 543) adlı kitabı yayınlanır. Son kitaptaki

bilimsel ve tarihsel yorumlar, metinsel notlar G. Gıylamnov tarafından titizlikle hazırlanır. Ayrıca 1992 yılında yayınladığı *Zaman Süz Sorıy* (Zaman Söz istiyor) başlıklı kitabı da çok ilgi görür. Bu çalışma yazarın edebi süreci ve özellikle şairlerin eserlerini inceleyen tenkidi makalelerini içermektedir.

Edebiyatın her alanında çok verimli faaliyetler yürüten Gıylmanov'un kalemiyle toplamda 300'e yakın bilimsel, edebî eleştiri, sanat ve yayıncılık alanlarında makale, 25 civarında piyes, 2 roman, 20 povest', 100'e yakın öykü ve novella, yüzlerce küçürek öykü ve çok sayıda şiir yazılmıştır. (Ekici, 2022: 33). Eserleri Rusça, Çuvaşça, Başkurtça, Türkçe, Almanca dilleri çevrilmiştir. Yazarın kaleminden çıkan eserlere aşağıda kısaca değineceğiz.

2.2. Bilimsel Çalışmaları

“Tatarskaya Ballada” (Tatar Türküleri), (1989) Kazan: Tatar Ki. – 192. c. 2000.

Kazan Devlet Üniversitesi'nde Profesör Hatip Gosman danışmanlığında, “*Şeyhzade Babiç: Hayatı ve Sanatı*” adlı konuyu tez çalışması olarak belirler. “Ancak Babiç'in adı o tarihlerde aklanmış olsa dahi parti komitesi tarafından bu konuda akademik bir çalışma yapmak için erken olduğu yönünde bir dönüş alır” (Ekici, 2022: 16). Bu olay üzerine çalışma konusunu değiştirip yine Profesör Hatip Gosman'ın danışmanlığında “*Tatar Baladlar (fablı): Doğuşu ve Gelişim Aşamaları*” konulu doktora tezini savunur. İlerleyen süreçte bilimsel çalışmasını daha da genişleterek *Tatarskaya Ballada* adıyla kitaplaştırdığı eserini 1989 yılında bastırır.

“Tatar Mişları” (Tatar Mitolojisi), (1996, ikinci cilt 1998) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 1996 – 384 B.- 5000 D. /1998- 432. B. – 5000 D.

Galimcan Gıylmanov'un edebî çalışmaları arasında en önemli yeri, Tatar mitolojisiyle ilgili araştırmaları oluşturur. Yazarın bu alandaki çalışmaları, Tatar halkının mitolojisi, halk kültürü, iyeler, ruhlar, Tanrılar ve yaratılış konularını derlemek, toparlamak ve gün yüzüne çıkarmak şeklinde özetlenebilir. Yazarın, *Tatar Mişları* adlı kitabının ilk cildi 1996, ikinci cildi ise 1998 tarihinde basılmasına rağmen, beş cilt olarak planlanan bu eserden yalnızca iki cilt yayımlanır. “Kalan üç cildinin yayını emeklilik dönemine bırakmış olup elinde yer alan 500 klasörlük malzeme üzerinde hâlen çalışmayı sürdürmektedir” (Möhemmetova, 2017).

Şeyhzade Babiç “Zenger Cırlar” (1990, ikinci baskı 2020)

“Zaman Süz Sorıy” Edebî Tenkit ve Makaleleri (1992) Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı, 1992, 208 B.- 2000 D.

2.3. Edebî Eserleri

“Albastılar” (2003, ikinci baskı 2020) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, -383 B.- 3000 D.

Postmodern edebiyatına özgü özellikleri taşıyan *Albastılar* (Orman Yaratıkları) romanının ilk baskısı 2003 yılında yayımlanır ve edebiyat dünyasında büyük bir yankı oluşturur. Dönemin en çok okunan ve edebiyat eleştirmenlerinin de en çok ilgisini çeken eserlerin önünde gelir. Okuyucudan gelen yoğun talep üzerine bazı eklemeler yapılarak 2020 tarihinde kitabın genişletilmiş ikinci baskısı yayımlanır. Romanın, çağdaş Tatar nesrinde büyük yankılar uyandırmasının sebebi, postmodern realizmin ilk izlerini taşıması ve gerçekçilik ile fantastik akımların sentezini başlatan ilk eser olarak kabul edilmesidir. Eserin kompozisyonu dört devreden oluşur: “1. Helim’in orman yaratıklarının eline düşmesi, hafızasını kaybetmesi, köyüne dönmesi; 2. Kendi isteğiyle ormana gitmesi, eşi Maya ile görüşmesi, köyüne dönmesi; 3. Ormana çocukla gitmesi, kurt ininde tedavi olması, evine dönmesi, Nefise ile evlenmesi; 4. Ormana dönmesi, hırsızla savaşması, orman yaratıklarını kurtarması, kendini geliştirme evresini tamamlayıp tekrar köyüne dönmesi” (Zaripova Çetin, 2020: 775). Romanda ele alınan her bir bölüm, kendi içinde mitolojik unsurlar barındırır. Ölüm, diriliş, macera, gizem, doğa, ruhani varlıklarla çatışma, bilginlik, iyilik ve kötülük ele alınan ana unsurlardır.

“Oça Torgan Kêşêler” (Uçan İnsanlar), (2007) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı – 480 B. – 3000 D.

Galimcan Gıylmanov’un mitoloji kurgusu içinde ele aldığı ikinci romanıdır. Eser, ilk olarak 2002 yılında *İdël* dergisinde yayımlanır, ardından kitaba dönüştürülerek *Oça Torgan Kêşêler* adıyla Tataristan kitap neşriyatında basılır. Eserde daha çok aile, ahlâk, baba ocağı, sevgi ve aşk gibi temalar işlenmiştir. “Yazılış itibarı ile ilgi çekici, okurları büyüleyen” (Yahin, 2007: 100) bir havası vardır. Galimcan Gıylmanov’un kaleme aldığı bu eserde “stilistik modelleri ustaca kullanıp romanda atasözleri ve hikmetli sözlerden de faydalanır” (Yahin, 2007: 100). İlgili eser, çalışmamızın içeriğini oluşturduğu için ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

2.4. Povest', Hikâye, Novella ve Öykü Türündeki Eserleri İçeren Kitaplar

“Tozlı Yağmur” (Tozlu Yağmur), (1993) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı – 351 B. – 300 D.

Galimcan Gıylmanov'un düzyazı türünde ele aldığı ilk kitabıdır. Kitap 1980'li yıllarda kaleme aldığı povest', hikâye ve derlemeleri içerir. Fatih Ekici'ye göre, “Gıylmanov, bu eserlerinde; “garip kişi”, “yalnız kişi”, “hüzünlü kişi” gibi tipler ile düzyazı edebiyatında melankolik ve şairane etkiye sahip örnekler ortaya koyar” (Ekici, 2022: 23).

“Kitëk Ay” Povestler, Hikâyeler, Parçalar (2005) Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı – 386 B. 3000 D.

“Tekdirge Yul” (2014) Kazan, Tataristan Kitap Neşriyatı.

“Hoday Bülegë” (2016) Kazan, Tataristan Kitap Neşriyatı.

“Herkëmnëñ Üz Dogası” (2018) Kazan, Taaristan Kitap Neşriyatı.

Galimcan Gıylmanov'un “60. yaş günü vesilesiyle yüzlerce küçük hacimli düzyazı eserinin toplandığı bir kitaptır. Bu eserlerde yazar okuyucuya samimi ve özgün dünya görüşünü, hayat felsefesini, çeşitli yaklaşımlarını” (Ekici, 2022: 27) mükemmellikle sunar.

Galimcan Gıylmanov'un çocuklar için de şiir, hikâye ve piyes türlerinde eserler verir. Eserlerinde daha çok milli ve kültürel değerleri konu eder. Çocuklar için yazılar baskılar.

2.5. Şiir Kitapları

“Görlevëk-Ruçeyek” (1995) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 12 B. – 3000 D.
(Tatar ve Rus dillerinde yayımlanmıştır.)

“Yögërék Görlevëk” (1998) Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 160 B. – 2000 D.

“Kızık İtermën Elë” (1998) Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.

“Ebiyëm Sihërçë Bugay” (1999) Kazan: Matbugat Yortı, 160 B. – 2000 D.

“Aldakçı Tukran” (2003) Kazan: Megarif, 79 B. – 2000 D.

2.6. Çocuk Hikâyeleri

“*Samat Batır*” (2012)

“*İläkey Batır*” (2014)

“*Tatar Mıfları – Balalarga / Tatarskaya Mifologiya Dlya Detey*” (2018)

Yazarın edebî hayatı içerisinde, çocuk okurları için kaleme aldığı hikâye kitaplarıdır. Bu eserlerinde daha çok millî ve kültürel değerleri işler.

2.7. Piyesler

“*Kömëş Tarak*” (Gümüş Tarak) (2000)

“*Kış Babayda Sër Bar*” (Kış Baba’nın Bir Sırrı Var)

“*Şürelëler Ni Athly?*”

“*Mina Dus Kirëk!*” (Bana Dost Gerek!)

Tatar Edebiyatının ve edebiyat biliminin çeşitli dallarında özverili çalışmalarından dolayı G. Gıylmanov çok sayıdaki ödüle layık görülür.

2.8. Ödülleri

Tataristan Cumhuriyeti’nin Onur Nişanı (1994)

Ruhiyat Vakfı Edebiyat Ödülü (1998)

Tataristan Yazarlar Birliğinin Abdulla Aliş Edebiyat Ödülü (2002)

Tataristan Cumhuriyeti’nin Onurlu Sanat Emekçisi (2003)

Tataristan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Rozeti (2004)

Albastılar Yılın Kitabı Ödülü (2005)

Kazan’ın 1000. Yılı Madalyası (2007)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kışeler* (Uçan İnsanlar) Adlı Romanında Yapı ve Tema

3.1. Roman Özeti

Trenden inen bu insana hiç kimse aldırmış etmedi. Onun sıradan yolculardan hiçbir farkı yoktu: çok giymekten yıpranmış, yıkanmaktan rengi solmaya başlamış yeşil takımının kareli gömleği, onun üstünde eski moda bir kravat, elinde çok sürtülüp çarpılmaktan köşeleri kırılmaya başlamış siyah bir bavul... Yola koyulan bu kişinin adı Sevben. Kırk beş yaşlarında, kısa bıyıklı, sıradan bir insan. Yüzünde bir hüznün var hatta daha fazlası keder gibi. Sevben gençlik çağlarında Seviye isimli bir kadına âşık olur ama onların aşkı öyle hafife alınacak cinsten bir aşk değil, sanki ilahi bir güçle, bir nurla birbirine kenetlenmiş iki kişinin aşkı. Her sene yaptıkları gibi Sarmanay köyünün halkı eğlenceler, danslar, yemek ziyafetleri eşliğinde Sabantuy Bayramını kutlarlar. İşte o gün bayramın kutlandığı gece Sevben âşık olduğu kadını, köyün çetesi olan Remis ile beraber görür. Aslında Seviye ile Remis'in arasında herhangi bir durum yoktur. Sevben bunu yanlış anlar hem sevdiği kadını incitir hem de kendisi incinir. Büyük bir hüsrana içinde sabah olmasını bekler ve annesi dahil olmak üzere kimseyle vedalaşmadan köyünü, baba ocağını terk edip Kazan'a okumaya gider, orada uçak fabrikasında bir işe başlar. Şehirli bir kadınla tanışır. Bu kadının adı da Seviye'dir. Onu kalbinden bir türlü söküp atamadığı tek aşkı olan köydeki Seviye'ye benzetir. Kendisine daha fazla karşı koyamaz ve bu kadınla evlenip bir çocuk sahibi olur. Sevben hiçbir zaman bu kadını sevemez, onun yanında her zaman mutsuzdur. İçindeki aşktan kurtulmanın bir yolunu bulamadığı gibi artık baba ocağının hasretini de çekmeye başlar. Oradan oraya savrulmaya başlayan Sevben bir gün hastalanır ve ölümle burun buruna gelir. Günlerce hatta haftalarca hastanede yatar. Yanında ne karısı ne de çocuğu vardır. Artık tamamen yalnız kalmıştır. En sonunda yanına annesini çağırır, annesinin duaları ve şifalı suyuyla Sevben ayağa kalkar. Kendi içiyle bir hesaplaşması vardır Sevben'in. Köye tekrar dönüp helalleşme vaktinin geldiğini anlar...

On sekiz sene sonra Sevben ilk kez köyüne, toprağına adım atar. Gördükleri ve hissettikleri karşısında resmen afallamıştır. Biraz ilerledikten sonra Sevben'in karşısına bir çocuk çıkar. Bu çocuk, köyde gördüğü ilk insandır. Ona her yaklaşmasında içinde

tuhaf bir duygu geçip gider. Aslında o çocuk Sevben'in çocukluğu, çocukluk ruhudur. Bu ruh Sevben'in canını temizlemeye, onun ruhunu şifalandırmak için beliren manevi bir varlıktır. Ruh, ne olursa olsun Sevben'in yanında olup kendiyle barışması için elinden geleni yapar.

Sevben baba ocağıyla hasretini giderdikten sonra evine bir çocuk daha gelir. İşte bu çocuk, ilk ve tek aşkından doğan Seviyeyle olan çocuğudur. Sevben buna inanmaz. Çocuğu incitir hatta yanından kovar. Çocuk bu duruma dayanamaz ve köyün ulu, büyük Kale Dağı'na sığınır. Bundan sonra büyük Sevben için maceralar başlar. Seviyesiyle beraber oğlunu bulup kurtarmak için canını dahi vermeye hazırdır. Romanın sonunda Sevben, Seviye ve ortak çocukları olan Sevben gökyüzünde uçup sonsuz mutluluğa doğru kanat çırpırlar.

3.2. Olay Örgüsü

Anlatma esasına bağlı metinlerin en önemli unsurlarından biri olan olay örgüsü bir olay veya olay örgüsü çevresinde zuhur bulur. “Olay örgüsü, romanın bünyesini oluşturan ve bu bünyesinin en küçük ögesi olan ‘motif’ten ‘kişi’ye kadar bütün elemanlarını içine alan bir yapıdır” (Wellek, 1978: 217). Bu bakımdan bir birliktelik söz konusudur. Öyleyse olay örgüsünü anlayabilmek için önce olaydan söz etmek gerekir. Bu konuyu Şerif Aktaş şöyle ifade eder:

Olay, herhangi bir bilgiyle bir arada bulunan, birbirleriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan bireylerden en az ikisinin karşılıklı ürünüdür. Yani olayın temelinde kişiler arasındaki karşılaşma veya çatışma bulunmaktadır. Bu karşılaşma ve çatışmanın şiddeti, kişiler arasındaki ilişkinin mahiyetine bağlıdır. (Aktaş, 2013: 41).

Olay örgüsü, romanda dile getirilen olayları bir nevi anlamlandırma, anlatılanlar arasında bağlantı kurma işidir. Ancak bunu meydana getirirken de dil unsuruna ayrı bir mahiyet yüklenir. Olaya; şahıs, mekân, zaman düzleminde hayatiyet atfeden dildir. “Onları konuşturan, onlara kimlik kazandıran dildir... Romancı olayı konuşturur; ona yeni bir nitelik ve misyon kazandırarak yapar bunu” (Tekin, 2006: 62). Yani roman yazarı, eserinde ele aldığı olayları üslubuyla istediği gibi anlatıp olaylara şekil verebilir.

Bir romanı cazibe merkezi hâline getiren olay örgüsü olmadan bir roman ele alınamaz, çünkü olay örgüsü anlatı sisteminin ruhudur. Bu ruhu ortaya çıkaran diğer temel öğeler olay örgüsü etrafında vuku bulur. Her romanda da ortaya koyulan olay örgüsü farklı bir vaka yapılanmasıyla ele alınır. Şerif Aktaş bu yapılanmayı üç başlıkta toplar;

1. “Vak’a, tek bir zincir halinde nakledilir.
2. Eserin vak’ası, ki veya daha fazla vaka zincirinden meydana gelir. Bir hadise belirli bir noktaya kadar nakledilir, sonra bir diğerine geçilir. Bu geçişler umumiyetle vak’a zincirinin kesiştiği noktalardır.
3. Bir vak’a bir başka vak’a içine yerleştirilerek sunulur. Bu durumda ilk vak’a ikinciye çerçeve vazifesi görür iç içe geçmiş vak’alardan söz etmek yerinde olur.” (Aktaş, 1984: 76-77).

Bir yazar eserinde olay örgüsünü sağlam bir diziliş içinde sunmalıdır. Bu anlatıların beklenen düzeyde olmaması, romanın beklentisini düşürebilir çünkü olay örgüsünün işlevi sadece olayı anlatmak değil, gerçek bir hikâye oluşturmak için olayları belli bir amaç ve sıraya sokmaktır. Bu düzen içerisinde en büyük işlev giriş bölümüne düşmektedir. Giriş bölümündeki amaç, okurun dikkatini ilk satırlarla canlı tutmak ve heyecan uyandırmaktır. Giriş bölümü eserin devamı açısından da önemlidir.

Giriş bölümünde, oyunun geçtiği yer ve zaman, kahramanın ve karşı güçlerin kimliği, yaşamlarındaki ilişkiler ağı açıklanmalı ve hiç vakit kaybetmeden içinde bulunulan koşulların ayırt edici özellikleri belirtilmelidir. Yazar, bu bölümde oyunun kendine özgü atmosferini seyirciye tanıtarak, ilk heyecanı uyandırmalıdır. Dikkat dağıtıcı her şey giriş bölümünden uzak tutulmalı, oyunun ana teması açıkça tanımlanmalı ve hızlı bir geçişle heyecanın etkisini sürdüren bir sonraki sahneye bağlanmalıdır. (Karabulut, 2015: 43).

Bu özellikler dikkate alındığında Galimcan Gıylmanov’un *Uça Torgan Kêşêler* adlı romanında yazarın, eseri yirmi farklı bölümden oluşturduğu ve ilgili bölümlere ayrı başlıklar vermediği görülür. Nurullah Çetin’e göre olay örgüsü ilk olarak bir başlangıç ile başlar ve bu sistemi üç şekilde ele alınır: baştan başlatma, ortadan başlatma ve sondan başlatma. (Çetin, 2009: 139). *Oça Torgan Kêşêler* romanında olay örgüsü ortadan başlatma tekniği ile ele alınmıştır. Bu teknikte olaylar genellikle orta yerden başlar ve geriye dönüş tekniğiyle eski olaylar okurlara aktarılmaya başlanır ve son olarak da sonuç verilir. Giriş bölümü, bir nesnenin bir varlığın tahlili ya da tasviriyle başlar. Eserin ilk satırlarında yazar, *sahipsiz kaderler/hayatlar hakkında beyan, insanın en mutlu zamanı, çocukluktur. Ölümden en uzak zamanı ya onun...* notu ile başlar ve annemin sözleri diye ayrı bir parantez açar. Bu satırlar giriş/başlangıç bölümü olarak kabul edilir çünkü devamında okurların gözünde sahneler canlandırmak amacıyla bir tren garını betimler. “*Trenden inen bu insana hiç kimse aldırış etmedi. Onun sıradan yolculardan hiçbir farkı yoktu.*” (Gıylmanov, 2001: 119). Devamında eser kahramanının içinde bulunduğu psikolojik bunalımı açıklar. Bu bölümün ilerleyen satırlarında eserin baş kahramanı olan Sevben hakkında bilgiler verir; onun fizikî özellikleri, nereden gelip nereye gideceği, köyü, ailesine duyduğu özlemi ve hatta en büyük aşkı Seviye bu bölümde tarif edilir. Okurun dikkatini çekmek için kanat tasvirini kullanır. *Onun omuzunda kanatları var*

sanki. Güya yürüyor, yürüyor ve belli bir süre geçtikten sonra kanatlarını düzeltiveriyor. Ama uçamıyor, belirsiz bir şey onu aşağıya, yere çekip baskı altında tutuyor. Omuzlarında belli bir ağırlık var. Belki de gönlündedir? (Gıylmanov, 2001: 120). Kanat, baş kahramanın gönlündeki bir nevi hüznün ve kederini dile getiren araç olarak görülür. Sevben'in tüm varlığını saran problemler -aşk, memleket hasreti, aile özlemi, umutsuzluk gibi sorunlar- eserin sonlarına doğru umutlarının tekrar yeşermesine bağlanır.

Gelişme bölümü, her ilerleyen bölümde romandaki karakterler ve yaşanan olaylar en ince ayrıntısına kadar aktarılır. Yazar, okurun ilgisini merak ve heyecan unsurlarıyla zirve de tutmak ister. Eser de gelişme bölümü Sevben'in köye dönmesiyle başlar. Sevben köyüne, vatanına yaklaştıkça içinde fırtına gibi kopan korkuyla baş etmeye çalışır. Her adım attığında aklında eski anıları canlanır çünkü tam tamına on sekiz senedir vatanından ayrı kalmıştır. Bu zamana kadar görmediği her ne varsa tek tek inceler. *Renksiz gölde yamaç boyu ormanlar, çalılar, çolak araziler var. Sol tarafta ise bir dizi dağ var. Hiçliğin ortasında gizemli, korkulu Kale Dağı yükseliyor...* (Gıylmanov, 2001: 133). Gördüğü, hatırladığı, karşılaştığı tüm şeylere rağmen kendisini eskisi gibi hissetmez tamamen yabancılaştığını artık oraya ait olmadığını düşünür.

Çocukluğunun hayali bir şekilde görünmesi, tekrar baba ocağına gelmesi, bir süre sonra Seviye'yle karşılaşması ve ilerleyen bölümlerde Seviye'den bir çocuğunun olduğunu öğrenmesi gelişme bölümünü oluşturan diğer unsurlardır. Gelişme bölümünün doruk noktası olarak nitelendireceğimiz yani eylemlerin gerçekleşmeye başladığı yer ise Sevben ve Seviye'nin kaybolan çocuklarını aramaya başlamasıyla gerçekleşir. Bu olay da fantastik, mitolojik hatta yer yer efsaneleri anımsatan yerler vardır. *Görkemli bir yırtıcı hayvanın ağzı gibi açık olan bu dağ mağarası, çok geçmeden sadece kendisini değil, ona bağlı olan diğer ruhları da yutacak ve onları defalarca imtihana tutacaktı...* (Gıylmanov, 2001: 220).

Yazar, okurların merak duygusunu en üst noktaya taşıdıktan sonra sonuç bölümünde durgunluğa geçer ve ara ara eserin içine kendi cümlelerini katarak sona geçeceğini haberini verir. *Bir insan için en tehlikeli şey hiçbir şeyden korkmamaktır. Bu nedenle ben de yazar olarak Sevben'in, Kale Dağı'nın içindeki titreşimlerden korkmasını normal bir durum olarak kabul ettim. Çünkü biliyorum: Hayat, Doğa hiçbir zaman aldatmaz. İnsan kendine aldanır* (Gıylmanov, 2001: 265). Eserde ele alınan çatışmalar son bularak çözüme kavuşturulur. Anlatılmak istenen alt metne göre olay ya mutlu ya da mutsuz sonla biter. Bazen de yazarlar kıssadan hisse vermek amacıyla bir öğüt veya ahlaki bir ders çıkartır. Eserin sonunda, *Kale Dağı'ndan atlayan üç can yine de uçu ve uçu...*

El ele tutuşarak gözlerini ufkun kenarına indirdiler, hayallerini kanat gibi açtılar ve gök nefesinin dalgasında sallanıp uçmaya devam ettiler ve siz okurlarım, ufkun ötesine bakınız. Güpegündüz, gök katında parlayan Çulpan yıldızının yeşilimsi mavi bakışlarını görünce şaşıracaksınız... (Gıylmanov, 2001: 286). Böylece yazar, eserin baş kahramanları olan Sevben, Seviye ve çocuk Sevben'i kavuşturmuş ve sonsuz gökyüzüne mutlu bir şekilde uğurlamıştır.

3.3. Şahıs Kadrosu

Anlatmaya bağlı edebî eserlerde şahıs kadrosu, roman kurgusunun önemli bir parçasını oluşturur. Romanın estetik dünyası kurulurken hareketli bir şekilde seyredilebilmesi için kişilere ihtiyaç vardır. Kısacası roman, bir insan sanatıdır. Dolayısıyla kişisiz ya da kişiye özgü niteliklerin olmadığı metin, roman adını alamaz (Çetin, 2009: 142). Şahıs kadrosunu genellikle insanlar oluşturur ancak bunun yanında eşya, sayı, hayvan veya herhangi bir simgeye de insanmışçasına görev atfedilebilir.

Galimcan Gıylmanov'un incelenen eserinde şahıs kadrosu günlük hayatımızda da karşımıza çıkabilecek sıradan insanlardan oluşur. Kurgusal metinler de kişiler; üstlendikleri görev yönünden başkişi, norm karakterler, fon karakterler ve kart karakterler olmak üzere dört başlığa ayrılır. Eserin başkişilerini Sevben, Seviye oluşturur. Norm karakter Sevben'in annesi Remziye üzerinden verilir. Kart karakter bir nevi başkişiyle çatışma yaratırlar. Bunlar; Remis, Zebir, Zelife, Nigmet dededir. Fon karakterler olaylar içinde bir belirip bir yok olan daha çok dekoratif olarak sunulan kahramanlardır. Eserde fon karakter olarak Selime, May Nine, Yaşlı Hösni, Ağabey Haydar vb. karakterlerin varlığından söz etmek mümkündür. İsmi verilen bu kahramanların ayrıntılı incelemesi aşağıda verilecektir.

3.3.1. Başkişi

Eserin genelinde yer alan bu kişiler, “temel kişi”, “esas kahraman”, “asıl kahraman”, “birinci dereceden” “protagonist” olarak da adlandırılır. Romandaki anlatmaya göre bazen özne, bazen de edilgen bir konum da olmakla beraber eserin merkezini teşkil eder. Eser de bütün özellikleri ile en ince ayrıntısına kadar anlatılan başkişiler diğer karakterlerden bu yönüyle ayrılırlar. Başkişi; psikolojik ahvalıyla, fiziksel özellikleriyle, romandaki karakter gelişimiyle eserin odak noktasıdır. Başkişi,

“sürükleyicidir, olayların kendi etrafında yoğunlaşmasında ve organik bir bütünlük oluşturmada yani romanın başı sonu belli bir kompozisyon oluşturmada kaynaştırıcı, çekici, toplayıcı bir rolü vardır” (Çetin, 2009: 146). *Oça Torgan Kêşeler* romanında, Sevben ve Seviye romanın başkişileridir.

Sevben

Romanda üç Sevben tipi görülür. Başkişi Sevben, onun çocukluğunun tezahürü olan hayali Sevben ve Seviye’yle çocuğu olan Sevben. Hayali Sevben onu geçmişiyile, çocuğu olan Sevben ise onu geleceğiyle bağlar. Önce Sevben’in kim olduğunu ele alalım.

Sevben Sarmanay adlı bir Tatar köyünde doğup büyür ve tüm çocukluğu bu köyde geçer. Babası daha Sevben çocukken ailesini terk edip başka bir kadınla evlenir ve bütün çocukluğu annesiyle geçer. Sevben’in bir de Haydar adlı bir ağabeyi vardır. Haydar, Kazan’a okumak için gitmiş ve tekrar dönmemiştir. Sevben, gençlik zamanlarında Seviye adlı bir kıza âşık olur ama bu aşk hafife alınır bir duygu değil ilahi derecede güçlü bir bağlıdır. Köyde her yıl gerçekleştirilen Sabantuy Bayramında Sevben, Seviye’yi başka bir adamla görünce olayları yanlış anlar ve köyü, baba ocağını terk ederek kendisine başka bir hayat kurmayı tercih eder. Kurduğu bu hayatta başka bir kadınla evlenir ancak onu Seviye’yi sevdiği gibi sevmez. Evlendiği bu kadın hem eski aşkı Seviye’ye çok benzer hem de kendi hayatını bir nebze olsa yoluna koymak için bir aracı rolü görür. Bu evlilikten bir de çocuğu olur bu olayla beraber kendisini iyice sorgulamaya başlayan Sevben tekrar köyüne dönmek üzere yola koyulduğunda tam tamına on sekiz yılın geçtiğini fark eder ve başından geçecek olaylar, zincirleme bir şekilde vuku bulur.

Sevben romanın ilk satırlarında bir tren istasyonunda yolculuk yaparken karşımıza çıkar, bu yolculuk esnasında ise Sevben’in fiziksel görünüşünün tasviri yapılır.

“Çok giymekten yıpranmış, yıkanmaktan rengi solmaya başlamış yeşil takımının kareli gömleği, onun üstünde eski moda bir kravat, elinde çok sürtülüp çarpılmaktan köşeleri kırılmaya başlamış siyah bir bavul... kısa bıyıklı, sıradan ama kusursuz bir şekilde kesilmiş saçları olan bu yolcu, kırk beş yaşlarında olmalı. Kendisi eğitilmiş ve aydın birine benziyor. Beyaz, temiz yüzünü süsleyen mavimsi-yeşilimsi gözlerinin kenarında birkaç kırışıklık dışında yaşlanma belirtisi görünmüyor. Üstelik bu gözler kestane renkli...” (Gıylmanov, 2007: 119).

Sevben on sekiz sene önce âşık olduğu kadına gönül koyup köyünü terk eder. Gençliğinde Seviye ile Kazan’a gidip burada Havacılık Enstitüsünde beraber okumanın hayalini kurmalarına rağmen Sevben, sevdiği kadınla kurduğu hayalini de geride bırakır. Haydar ağabeyinin yanına sığınır ve uçak fabrikasında işe girer. Sevben içinde yaşadığı

karmaşaya anlam veremeyen bir karakterdir bu yüzden ilerleyen süreçte başka bir kadınla evlenir ve ondan bir çocuk sahibi olur.

Aradan geçen bu kadar yıldan sonra Sevben ölümle burun buruna gelir. “*O hastalandı ve ölümün gözlerinin içine baktı. Ölüm eceli ona doğru bakıp şöyle dedi: “Haydi git köyüne dön. Hayat ve nesil yıldızını incitmek istemiyorsan, soyunu kaybetmek istemiyorsan geri dön, geri dön!”*” (Gıylmanov, 2007: 121). Bu olay onun baba ocağına dönmesini tetikleyen unsurdur.

Sevben her ne kadar kendisini yabancılaşmış, kültürünü unutmuş gibi görünse de aslında o, köyüne tekrar döndüğünde çocukluk yıllarındaki eski geleneğini “*canım annem hadi, evde ilk önce ev ve nesil ruhlarına dua edelim. Ben yapamam ama sen bildiğin duaları oku ama... Yüksek sesle oku olur mu? Benim kulaklarıma da girsin, gizemli dua sesini çoktandır duymuyorum*” (Gıylmanov, 2007: 155) annesinin güzel sesinden işittiği duaları beraber okuyarak devam ettirmek ister.

Sevben hem çocukluk hem de gençlik yıllarında yaşadığı sorunları başkalarıyla paylaşmayı sevmeyen bir yapıya da sahiptir. Bu özelliğinden dolayı sık sık dağa çıkar. Köye tekrar döndüğündeyse Sevben, “*Şu Kale Dağı onu kabul eder mi, kendine yaklaştırır mı?*” (Gıylmanov, 2007: 132) der ve dağdan utanır, suçluluk hisseder.

Yazar, karakteri oluştururken alt metin olan vatan hasreti, nesil, soy, gelenekler, görenekler ve baba ocağı gibi kavramların önemini “*...Çocukluğundan gelen hayat yolundan sapmış, kader yörüngesinden düşmüş, kiblesini kaybetmiş, şeytanın kurtuluşuna teslim olmuş, dönmek için yemin edip ayrıldığı toprağa geri dönüyor. Helallik almadan gitmiş olduğu baba ocağına geri dönüyor...*” (Gıylmanov, 2007: 121) satırlarıyla Sevben üzerinden verir. Aslında Sevben’in güzel zamanlar yaşadığını ancak vatanını terk eden her insan gibi yoldan saptığı düşüncesi vurgulanır. Yazara göre; “en fakir insan vatansız insandır, vatan kaderdir, vatansever olmak için önce vatanının olması gerekir” gibi felsefi düşünceler metnin içine sıkıştırılarak verilir.

Sevben köy kapısına yaklaştığında beyaz gömlekli, saten şalvarlı, çok uzaktan bile parlayan koyu kahverengi saçlı bir çocuk görür. Çocuğa daha da yaklaştığında çilli ve sağ kaşında küçük bir yara izi olduğunu fark eder. Aynı yara izi kendisinde de vardır. İcini değişik bir duygu kaplar ve bu çocuğu tanıdığını içten içe hisseder. İşte bu çocuk Sevben’in, çocukluk ruhu, çocukluk imajı olan ikinci tip Sevben’dir. Geçmişi ve geleceği gören hayali Sevben onun ruhunu temizlemeye, irade gücü vermeye ve her daim yanında olduğunu hissettirmek için vardır. “*Ben senin gözlerini açmaya, ruhunu temizlemeye*

geldim (Gıylmanov, 209: 131). Sevben ilk başlarda hayali Sevben'den korkup ona şeytan dese de süreç ilerledikçe hayali çocukluğuna sıkı sıkıya bağlanır.

“İlk başta ondan korktum. İnanamadım. Benim için her şeyi yaptı; değerimi anlamama, kendi aslıma dönmeme yardımcı oldu. En önemlisi yıllardır katılaştan kalbimi eritip ruhumu okşadı... Sonra... Sonra bana o saf, samimi, kutsal sevgiyi geri verdi, beni mutlu etti, geleceğe umut verdi, yaşamaya teşvik etti...” (Gıylmanov, 2007: 171).

Hayali Sevben, yaşına, sabiliğine rağmen çok görmüş çok geçirmiş bir insan suretindedir. Gözlerinden onun bilge bir insan olduğu hissedilir. Gerçek Sevben'e yol gösterici bir vazife üstlenir ancak bu yolu gösterirken bütün gerçekliğiyle vermez. Sevben'i içsel bir çatışmaya sürükler. Söylediği bilge cümlelerin özünü fark ettirmeye bu fark edişle kendi gerçek benliğine döndürmek için çabalar. Gerçek Sevben'in başı ne zaman sıkışsa, kendisini ne zaman kötü hissetse ortalığa çıkar. Bir nevi Hızır gibi yetişir. Sadece Sevben'e gözüken ruhi bir varlıktır. Kısacası onun yeniden doğuşunun bir işaretidir. Hayali Sevben, romanın sonunda Seviye ve çocukları olan Sevben'e de görünür. Onların kanatları olup gökyüzünden sonsuzluğa uçar.

Seviye ile çocuğu olan Sevben ise üçüncü tip olarak görülür. Sevben on yaşında oldukça zeki ve çalışkandır. Babası gibi koyu kahverengi saçlı, renkli gözlüdür. Çocuk Sevben'de yetim büyümenin zorluklarını her anında yaşamış kendisini bir türlü köy halkına, köyün çocuklarına kabul ettirememiş bir çocuktur. Bir gün babasının evine gelir ve hiçbir şeyden haberi olmayan Sevben'e sen benim babamsın demesiyle olaylar gelişir. Sevben, bu çocuğun kendisinden olduğuna inanmaz ve inkâr eder. Bu durumla karşı karşıya kalan çocuk oldukça incinir ve kendisini Kale Dağı'na atarak ortadan kaybolur. Seviye ve Sevben çocuklarını bulmak için maceradan maceraya atılırlar. Bu süreçte de onlara en çok yardım eden kişi hayali Sevben olur. Roman, “Sevben'in ilk aşkı olan Seviye'ye kavuşması ve oğulları küçük Sevben ile üçünün beraber göğe, havaya yükselmeleri, köy üzerinde süzöldükten sonra, onları mutsuz eden yerden uçarak uzaklaşmalarıyla sona erer” (Yarullina Yıldırım, 2012: 251).

Seviye

Seviye de aslen Sarmanay köyünden ve çoğu insan gibi o da mavi gözlü, kestane saçlıdır. “Seviye, masum bir melekti ve hayatındaki birçok tuhaf ve beklenmedik olaya rağmen, eski masumiyetini kaybetmeden yaşamayı sürdürüyor; her başarıda sevinip, her mutluluğu şans olarak kabul ederek, kendini motive ediyor, umutla ilerliyor ve hayaller

kurarak yaşamını şekillendiriyordu” (Gıylmanov, 2007: 197). Sevben ile sekizinci sınıftayken ayazlı bir gecede akşam vakti tanışır. O gece yıldızlar hakkında sohbet edip birbirleriyle yakınlaşırlar. Aralarındaki bu muhabbet gün geçtikçe daha da artar ve ilişkileri ilahi bir sevgiye varacak kadar birbirlerine âşık olurlar. Seviye, Menzela Pedogojik Yüksekokulunda eğitimini tamamlayıp öğretmen olur. Bir gün okullar arasında bir eğlence yapılmasına karar verilir ve Menzela’da okuyan kızlar Çallı’ya doğru yola çıkarlar. Seviye’de o gün Sevben’i göreceği için oldukça heyecanlanır ve hazırlanmaya başlar. Eğlence gecesi Seviye yavaşça Sevben’in arkasında belirir ve gözlerini bir şal ile kapatır. Sevben o gece kızın yüzünü görmez ancak ona derinden bir duygu beslediğinin farkındadır. İşte o gece Sevben’in haberi olmadan bir çocuğunun olacağı gecedir.

Seviye, hamile kaldıktan sonra köy halkı tarafından ahlaksızlıkla suçlanır hatta köy halkı “*dipsiz kova*”, “*oynak kadın*” gibi lakaplar takar. Haziran ayında doğum yapar, bebek Sevben doğduğu günden itibaren ağır hastalıklar geçirir. Gün geçtikçe hayatın zorluklarını aşmaya çalışan Seviye hiç dönmek istemediği köyüne tekrar döner. Artık oğlu Sevben, Seviye için “*yaşamın anlamı ve amacı oldu. Saflık, ümit, iman, vicdan gibi manevi kavramları, o oğlunun hayatı ve kaderi üzerinden anlamayı öğrendi* (Gıylmanov, 2007: 197) hayatının tek gayesi olur.

3.3.2. Norm Karakter

Anlatmaya bağlı metinlerde başkişiden sonra ele alınan diğer bir önemli başlık norm karakterlerdir. Norm karakterler, başkişinin eksikliklerini tamamlama ve yanlış giden durumları anlatmak için görev üstlenirler. “Norm karakterler, romanda birinci derecedeki kahramandan sonra ferdi planda en çok boyutlu olan ve en fazla derinliğe sahip kahramanlardır” (Stevick, 2017: 189).

Remziye

Oça Torgan Kışeler romanında görülen ilk norm karakter Sevben’in annesidir. Romanın genelinde bu karakter tipik bir Tatar annesinin, Tatar kadınının özelliklerini taşır. Sarmanay köyünde küçük bir bahçeli evi vardır. Burada hayvanlarına bakarak geçimini sağlar. Ailesine olan bağı, köyünü, evini hiç terk etmeyişi onun geleneklerine ne kadar bağlı olduğunu da gösterir. Remziye’nin, eşi ve iki oğlu da onu bırakıp bambaşka

hayatlar kurarlar ancak Remziye hiç pes etmez. Bir gün oğlunun geri döneceğini, tekrar baba ocağına kavuşacağını bilir.

On sekiz yıl sonra eve geri dönen Sevben ve Remziye'nin baba ocağındaki ilk karşılaşmaları onlar için biraz tuhaf olur. Daha iki ay önce birbirlerini görmelerine rağmen anne ile oğul öyle bir sarılırlar ki bir süre ayrılamazlar. Yazar, bu satırlara şu notu düşer;

“Dünyaya geldiği yurt da baba ocağındaki karşılaşma bu, anne ile çocuk arasındaki ilahi buluşmanın adeti. On yıldır birbirlerini görmemişler dersin... Köyde doğup büyüyen bir okur şunu anlar: bu sadece bir anne ile çocuğun sıradan bir görüşmesi değil, aynı zamanda çocuk ile doğduğu evin buluşması, baba ocağının, bu ocakta kalan ruhların, göbek kanının, oğlunu bekleyip gece gündüz seccade üzerine oturan anne dualarının buluşmasıydı da. (Gıylmanov, 2007: 154).

Norm karakterler, romanlarda başkışı kadar ayrıntılı ele alınmamakla beraber “...zorluklar karşısında tükendiğinde başkışının gücü, korktuğunda cesareti, sustuğunda ise konuşan dili/vicdanı olur” (Korkmaz, 2018: 18). Remziye’de, Sevben’in vicdanı ve cesareti olur. Sevben’in çok hastalanıp hastaneye yattığı zamanlar onun yanında olan ve ayağa kaldıran rolü annesi üstlenir. Çocuğunun iyiliği için ona nasihatlerde bulunur sürekli dualar okuyarak oğlunun iyiliğini ister.

3.3.3. Kart Karakterler

Romanda kart karakterler, yalnızca bir özelliğin veya tek bir boyutun sembolü olarak sunulur. Davranışları her zaman aynı şekilde olup, her ortamda aynı konuşmaları yaparlar. Yapısal açıdan okuyucuya kolaylık sunar çünkü bu karakterler tek boyutlu oldukları için değişime uğramazlar. Hatta “kart karakterlerin roman içerisinde oldukça ön planda olmaları önemli bir teknik kusur” (Öztürk, 2020: 227) olarak görülür.

Remis

Roman içerisinde sürekli karşımıza çıkan bir karakter olmamakla beraber var olan bölümlerde Remis karakteri üzerinden bir çatışma verilir. İlk çatışma ise Remis ile Sevben’in aynı kadına âşık olmalarıdır yani Sevben’in karşısında artık bir rakibi vardır. Remis; yakışıklı, boylu poslu, becerikli ve çalışkan biri olmasına rağmen o Seviye’yi elde edemez. Uzun zaman Seviye’yi beklese de artık bir yerde pes eder ve kendi yoluna bakma kararı alır. Okumak için Çallı’ya gider ve sonrasında başkasıyla evlenir.

Zebir

Sevben'in babasıdır. Yakışıklı ve zeki bir adamdır aynı zamanda mutsuz biridir. Sabantuy günü biraz alkol kullanan Zebir, Remziye'ye evlilik teklifi eder. Yiğitlik göstermek için kendisini Kale Dağından aşağı atarak bak senin için uçuyorum, der. Remziye'yi çok sever ama ondan ayrılması gerekir çünkü Zebir tuhaf biridir. Yıldızlarla, gökyüzüyle konuşur; farklı cisimlere, varlıklara ilgi duyar. “Sen yer insanısın, beni anlamazsın”, der. Sonrasında evi terk eder ve Selime adlı başka bir kadınla evlenir, iki çocuğu olur. Zebir'in ölüm günü yaklaştığında “*Kanatlarım kırıldı benim Remziye, kanatsız kaldım... Sen benim çift kanatlarımdın... Sensiz uçamıyorum ben. Artık ne uçabiliyorum ne de yerde yürüyebiliyorum...*” (Gıylmanov, 2007: 182) der ve onu son yolculuğuna Remziye uğurlar.

Zelif

Zelif, Sevbenlerin kapı komşusudur. Gençlik yıllarında neşeli, tutku dolu bir kadındır. Romanda ilk olarak Zelif karakteri Sabantuy Bayramında, Sevben'i “*...komşu kızı onu döndürüp hızlıca çemberin içine soktu. İki elinden tutup kendi çevresinde döndürmeye başladı*” dansa davet ettiği satırlarla karşımıza çıkar. Aslında Zelif, Sevben'e karşı bir şeyler hissetmektedir ama onun Seviye'ye olan hislerini bildiği için içten içe kıskanç bir kadın karakterini ortaya koyar. Romanın ilerleyen bölümlerinde Zelif uzun bir aradan sonra Sevben'i köye tekrar döndüğünde görür ve bu durumdan fazlasıyla memnun kalır. Zelif bu karşılaşma da “*Sevben'in bileğinden tuttu ve onun sakın nefesinin ritmiyle, heyecanla yukarı aşağı inen yarı çıplak göğsüne koydu...*” (Gıylmanov, 2007: 185) satırlarıyla aslında hafifmeşrep bir kadın imajı çizer. Köyde de adı “Pazar ağzı” olarak çıkmıştır. Zelif'nin başından iki evlilik geçmiş ve bu durumla da alay eden bir yapısı vardır. Bu karakter, Sevben tarafından pek sevilmez ve karşıt bir güç olarak romanda yerini alır.

Nigmet Dede

Yaşlı Nigmet, köyün Ak Dedesidir. “*Aşağı uçtan yukarı sokağa kadar Ak Dededir. Evet, köylerde hâlâ Ak Dede, Ak Nine diye muteber insanlar yaşıyordu. Onlar ne molla ne de köy meclisi. Onlar bu bölgenin ruhani liderleri, gelenek göreneklerin, milli ruhun,*

görgü kurallarının ve tarihin koruyucularıdır. Böyle yaşlıları kimse seçmez, onlar bu vazifeye ömür boyu işledikleri hayırlarla ve güzel amellerin sayesinde bu makama erişiyorlardı” (Gıylmanov, 2007: 157) Nigmet Dede’nin her sözü anlamlı, imanlı ve hayata yöneliktir. Epey yaşlı olmasına rağmen gücü kuvveti yerindedir. Bembeyaz sakalı ve bıyığıyla mülayim bir havası vardır. Nigmet Dede’nin söylediği söz köyün sözü sayılır. Köye her gelenin ilk olarak uğraması gereken bir kapı olarak görülür çünkü onun ettiği dualar bir gün kabul olur. Nigmet Dede romanda yol gösteren, akıl veren bir konumdadır. Söylediği her söz karşısındakinin içini titretir, kendisinden geçmesine sebep olur.

3.3.4. Fon Karakterler

Fon karakterler, anlatıda bir nevi dekoratif unsur rolü görür. “Romanın birinci derecedeki kahramanına ait sosyal ortamın daha somut bir şekilde dikkatlere sunulmasına yardımcı olurlar ve ancak o zaman ilgi çekici bir boyut kazanabilirler” (Korkmaz, 2018: 22). Anlatıda olayın akışını değiştirme gibi bir özellikleri yoktur. Şerif Aktaş fon karakterleri “dekoratif unsur durumundaki kişiler” olarak adlandırır. Görünüşü ya da psikolojik özellikleri net bir şekilde belirtilmeyen, anlatıdaki gerçeklik duygusunu oluşturmak için kullanılan ve bazen belirip kaybolan karakterlerdir. Bu karakterler, ana olaya çok müdahale etmese de anlatı esnasında olaylara bir heyecan bir renk katarlar. Okurlar, anlatıdaki farklı karakterleri gözlemleyerek kendilerini romanın içinde daha derin bir bağ ile bulurlar aynı zamanda başkışının sosyal ve psikolojik olarak gelişim göstermesinde de önemli unsurlardır. *Oça Torgan Kışeler* romanında görülen fon karakterler;

Selime

Sevben’in babası Zebir’in ikinci karısıdır. Remziye’nin karşısına konulmuş rakip rolündedir. Selime romanda Remziye’nin anlattığı hatıralarla dile getirilir. Mavi gözlü, kıvrık koyu kestane saçlı gizemli bir kadındır. Yakalandığı amansız bir hastalıktan dolayı hayata gözlerini yummuştur. Selime ve Remziye bir zamanlar çiftlikte beraber çalıştığı zamanlarda vardır. Selime’de yer insanı değil başka dünyadan gelip geçmiş bir varlıktır. Selime’nin Zebir’den olan iki oğlu da Remziye’nin anlattığı şu satırlarda “*masmavi gözlü çocukları bana yardım etmeleri için sık sık gönderirdi...*” (Gıylmanov, 2007: 179) fon karakterler arasında gösterilir.

May Nine

Köyün yaşlı ninelerinden olan May Nine civardaki bütün çoluk çocuğun ebesi olarak tanınır. Umay adlı hayat tanrıçasına Tatarlar “May Nine” adını vermişler ve yaşlı ninenin adının da buradan geldiği söylenir.

Sevben’in köye döndüğü ilk zamanlar yolda karşılaşır ve Sevben’e;

“...Kaybolan can, parçalanmış candır o... Senin evladım hem yüzünün nuru hem de ruhunun nuru parçalanmıştır... Bu kadar uzun süre kalmak olur mu gurbet de? Memleketine dönünce, her doksan yaşındaki yaşlıdan her dokuz yaşındaki bir çocuğu kadar tanıyacak şekilde yaşaman gerekir, evladım. Ben henüz doksan yaşında değilim ama ben bile seni tanıyamıyorum...” (Gıylmanov, 2007: 152) nasihatini vererek onu utandırır. Köyde May Nine gibi başka büyüklerinde olduğu; Tatar geleneklerini yaşatmaya, korumaya adanmış bir hayat sürdürdükleri *“bu nineler ve dedeler kendilerine verilen isimleri kanıtlamak için çocuklara kendilerinde bulunan en son lokmalarını bal ve yağı veriyorlardı, elmaların kirazların mahsul vermediği yıl başka yerden gelse bile çocuklara elma ve kiraz ikram ediyorlardı. Bu da köyün ruhu. Köyün adeti. Onun güzelliği gerekse mutluluğuydu!”* (Gıylmanov, 2007:154) satırlarında verilir.

İhtiyar Hösni

Romanda hikâye anlatıcısıdır. Köyün çocuklarına efsanevi hikâyeler anlatarak sözde geleceğin temsilcilerinin çocuklar olduğunu söyler. *“Sizin dinlemeniz ve hatırlamanız işleminiz gerekir bunları. Bu kutsal dağın tarihini, köyümüzün tarihini geleceğe aktarması gereken insanlar sizlersiniz. Dikkatle dinleyiniz. Benim söylediklerimin tek bir kelimesini bile unutmayınız, hafıza kutunuza koyunuz...”* (Gıylmanov, 2007: 138). Bir nevi roman içinde başka bir roman dünyası yaratır.

Ağabey Haydar

Sevben’in ağabeyidir. Sekizinci sınıfı bitirdikten sonra İnşaat Teknik Meslek Lisesini okumaya gider. Onun hakkında romanda başka bir bilgi yoktur.

Sevben’in Şehirdeki Eşi Seviye

Sevben'in karısıdır. Üç yıl boyunca çocukları olmamıştır. Sevben'in gerçek aşkı Sarmanay köyündeki Seviye'ye benzer. Sesi güzel olduğu için evde sürekli şarkı söyler. Sevben'in ilgisizliğinden dolayı kadın sürekli mutsuzdur. Sevben'in hastalanıp hastaneye yattığı zaman kocasını bir başına bırakıp oğluyla beraber tatile gider.

Sonuç olarak Galimcan Gıylamnov'un *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanının şahıs kadrosu bir Tatar köyünde hayat sürdürülen Sarmanay halkından oluşur. Buradaki insanların çoğu günlük, sıradan hayatımızda da karşılaşılabileceğimiz karakterlerdir. Bu karakterlerden birçoğu, Tatar milletinin gelenek ve göreneklerini sürdürmeye çalışan kişilerden seçilmiştir. Örneğin; Nigmet Dede karakteri köyün ileri gelen yaşlılarından olup köydeki herkese hocalık eden bir şahıstır. Sevben'in annesi, geleneksel bir Tatar kadını ele alır. Tek başına namusuyla ayakta kalıp çocuklarını büyüten, kendi köyünü terk etmeden yaşamını hayvancılık yaparak idame ettiren güçlü bir kadın tipidir. Seviye yine aynı şekilde çalkantılı süreçlerden geçmesine rağmen sevdiği adamdan vazgeçmeyip kendisine kötü gözle bakılsa dahi dimdik ayakta kalarak çocuğunu akıllı, imanlı ve dürüst bir şekilde yetiştirmeyi başaran bir annedir.

Bunun yanı sıra Sevben adlı karaktere bazı olağanüstü özellikler verildiği de görülür. Karşımıza üç tip şeklinde çıkması da bu yüzdendir. Sevben hem geçmiş hem de geleceği düşünmek zorundadır. Hayali Sevben onu geçmişiyle barıştırmak üzere kurulur. Öz çocuğu olan Sevben ise onun geleceğe dair inançlarına umut aşılar. Galimcan Gıylmanov *Oça Torgan Kêşêler* adlı eserinde kahramanlara yüklediği aile, aşk, vatan sevgisi, memleket, baba ocağı, hayal ve hakikat gibi duyguları başarılı bir yaklaşımla ele almıştır.

3.4. Mekân

Anlatmaya bağlı edebî eserlerde ele alınan karakterler ve onların üzerinden sunulan olaylar kadar mekânlarında önemli bir yeri vardır. Mekân anlatı unsurunda sadece olayların gerçekleştiği yer olarak görülmemelidir çünkü anlatı da ana unsur olan olayın, gerçek ya da hayali bir mekâna gereksinimi vardır. Mehmet Tekin mekân unsurlarını dört başlıkta toplar;

- a) Olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak,
- b) Roman kahramanlarını çizmek,
- c) Toplumu yansıtmak,
- d) Atmosfer yaratmak

“Cihetinde kullanılabilir ve o, olayları şekillendirirken bunlardan birini devreye soktuğu gibi birkaçını da dikkate alabilir” (Tekin, 2004: 129). Bunların yapılmasındaki asıl neden anlatıya bir gerçeklik kazandırma kaygısıdır.

Roman anlatısında, mekân unsuru aynı zamanda kişiler üzerinde belirleyici bir rol de üstlenir. Bu rol, anlatı esnasında ele alınan olayların gelişmesi, sunulması ve karakterler üzerindeki psikolojik ve kişiliklerinin sunulmasında ne derece bir öneme sahip olduğunu vurgulayarak insan üzerindeki etkisini inceler. “Olayların geçtiği çevrenin tasvir edilmesi, sadece anlatı sisteminin inşa edilmesi açısından değil, okuyucu açısından da gereklidir (Tekin, 2004: 130). Okuyucular, anlatı esnasında verilen mekânlarla, karakterleri ilişkilendirerek anlamakta zorluk çekmezler. Kısacası, olay örgüsünün içeriği ve kahramanlar mekânlar üzerinden de anlaşılabilir.

Romanda mekân genel olarak iki başlığa ayrılır:

3.4.1. Somut Mekânlar

“Roman kişilerinin, gerçek hayatta olduğu gibi içinde bulundukları, yaşayıp hareket ettikleri, gündelik yaşantılarını ve her çeşit faaliyetlerini sürdürdükleri, bu evrene ait somut bildiğimiz mekânlardır” (Çetin, 2009: 134). Bunlar da romanda iki boyutuyla işlevsellik kazanır.

3.4.1.2. Açık Mekân

“Geniş mekân”, “dış mekân” da denir. Açık mekân, olayların meydana geldiği ülke, şehir, köy, kasaba, mahalle, deniz, dağ, ova gibi açık alanlardan oluşan mekân türleridir. Nurullah Çetin’e göre açık mekân, “roman kişilerinin kişiliklerine ve ruhsal durumlarına da bağlanabilir. Nitekim, dışa dönük aktif kişiler, sosyal karakterlidir ve dinamik yaratılışlarıyla fiil ortaya koyma kapasitesine sahiptirler” (Çetin, 2009: 134). Yani bu karaktere sahip kişiler roman da kendi özlerini açık mekânda gerçekleştirebilirler.

Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında mekân unsurları bakımından çeşitlilik gösterir. Olayların geçtiği temel yer, *Sarmanay köyü*dür. Bu köyün bir kilometre uzaklığında bir de *Kale Dağı* vardır. Bu dağ ululuğu ve masalsı bir canavarlığıyla tasvir edilir. Köydeki diğer hiçbir dağa benzemez, kendine has bir güzelliği ve kutsallığı vardır.

“O tarafta sessiz bir dalga var, ağırlık yalnızca geriye doğru yüzüyor. Renksiz gölde yamaç boyu ormanlar, çalılar, çolak araziler var. Sol tarafta ise bir dizi dağ var. Hiçliğin ortasında gizemli, korkulu Kale Dağı yükseliyor...” (Gıylmanov, 2007: 133).

Kale Dağı oluşumu itibarıyla de diğer *doğa* unsurlarından ayrılır. Sarmanay köyü halkının bu dağ sayesinde türediği rivayet edilir.

“Güya, bu Kale Dağı insan eliyle yapılmış bir dağ. Evet, evet, Burası daha önce görülmemiş bir dağ. Ancak onu yer insanları yapmamış. Gökten inen insanlar oluşturmuş onu... Bu insanlar aleminin büyük gemilerine oturup indiler. Kale Dağı’nın üstündeki meydan, onların demir gemilerinin yanaşma yeri... Onlar Çulpan yıldızından gelmişler... O yıldızda yaşayanların başında Zühre ana duruyor. İşte o Zühre ananın torunları inmiş bizim Kale Dağı’nın civarına...” (Gıylmanov, 2007: 133-134).

Kale Dağı’nın eteklerinde *ıhlamur ağaçları* yetişir. Bu *ormanlık alan* Sevben ve Seviye’nin buluştukları, gizli yerleri olarak anlatılır. Aynı zamanda dağın yamacında göller, dereler, çeşmeler ve patikaları da açık mekânlar içinde sayabiliriz.

“Ihlamur ağacına gidip yukarı tırmanırdık. Biraz tırmandıktan sonra ağacın büyük dalları bizi köyün gözlerinden, yakınımızda gezen çobanlardan, biçicilerinden ve civardaki yolculardan gizliyordu. İşte orada biz üzerimizi çıkartır ve elbiselerimizi bu dallara asardık...” (Gıylmanov, 2007: 149).

Diğer bir açık mekânı oluşturan unsur *tren istasyonudur*. Bu mekânda eserin başkışı Sevben’in fiziksel ve psikolojik tasvirinin yapıldığı mekân olarak görülür.

“Trenden inen bu insana hiç kimse aldırış etmedi. Onun sıradan yolculardan hiçbir farkı yoktu: çok giymekten yıpranmış, yıkanmaktan rengi solmaya başlamış yeşil takımının kareli gömleği, onun üstünde eski moda bir kravat, elinde çok sürtülüp çarpılmaktan köşeleri kırılmaya başlamış siyah bir bavul...” (Gıylmanov, 2007: 119).

Sarmanay köyünde olan *Sabantuy ovası* açık mekân özelliği gösteren bir diğer yerdir. Bu ovada köy halkı bayram zamanında toplanıp akşam eğlencelerini gerçekleştirip Tatar gelenek ve göreneklerinin -oyunlar, danslar, yemekler- devam ettirildiği bir şekilde ele alınır.

“Sarmanay köyünün gençleri ilkbahardan başlayıp sonbahar sonuna kadar dere boyundaki Sabantuy ovasına akşam oyununa toplanırlar. Daha önce bunun gibi oyunlar her Tatar köyünde düzenleniyormuş. İşte Sarmanaylılar bu güzel adeti bugün de unutmamışlar...” (Gıylmanov, 2007: 124).

Sevben’in çocuğunu bulmak için çıktığı yolda hayali Sevben ölen babaları Zebir’in kılığına girer ve sesini takip ederek babasının ruhunu, mezarını bulmasını ister. Burada bahsedilen *mezarlık*; düzensiz, belli bir sırası olmayan, çevresinin çirkin olduğu bir yerdir. Sevben’in mezarlıkta gerçeklerle yüzleşmesi, içsel bir çatışma yaşaması,

babası sandığı sesle konuşup ondan helallik istemesi, çocuğu hakkında babasının söylediği nasihatler gibi konuşmaların geçtiği mekân olduğu için önemlidir.

“Sevgili babam, sen burada mı yatıyorsun? Ruhun şad mı, ağır toprağın hafif mi, mekânın cennet mi?” diye sormaya başladı kendi gönlünce. “Gece vakti burada ne yapıyorsun oğlum? Korkmadan nasıl geldin bu ervahlar bahçesine?” Sevben yine kendisinin bildiği bir dilde cevap verdi: “Hiç de gelmezdim canım babam, bugün sabah benim hayatıma bir çocuğun kaderi gelip dokundu. Nasıl bir gizem var onda, gizemden çok sihir var... Aynı ses, babasının sesi: “O senin oğlun, benim torunum oluyor. Onu uzaklaştırma, sert sözlerle incitme, o benden ve senden daha büyük bir ruhtur, onun sırrı Kale Dağıyla, yıldızlara bağlıdır... Git ve o sırrı ara...” (Gıylmanov, 2007: 218).

Gökyüzü, insanlar üzerinde farklı duygusal ve psikolojik etkiler yaratabilir. Bu etkiler; huzur, özgürlük, sakinlik, hayal kurma veya yalnızlık olarak yorumlanabilir. Ele alınan romanda gökyüzü açık mekânı oluşturur. Karakterlerin içsel bir sıkıntı yaşadığında yukarıya bakıp sakinleşmeye çalışmaları, dua etmeleri bu anlamda önemlidir. Ancak gökyüzü mekân olarak romanın sonunda en çarpıcı şekilde ele alınır. Burada romanın en önemli üç kahramanı Sevben, Seviye ve çocuklarının, hayali Sevben’in kanatlarına binip uçarak gökyüzünde süzölmeleri özgürlüğe, mutluluğa kavuştukları anlamı çıkarmamızı sağlar.

“Kale Dağı’ndan atlayan üç can yine de uçtu ve uçtu... El ele tutuşarak gözlerini ufkun kenarına indirdiler, hayallerini kanat gibi açtılar ve gök nefesinin dalgasında sallanıp uçmaya devam ettiler. Ve siz okurlarım, ufkun ötesine bakınız. Güpegündüz, gök katında parlayan Çulpan yıldızının yeşilimsi mavi bakışlarını görünce şaşıracaksınız...” (Gıylmanov, 2007: 286).

Romanda yazarın hayal gücüne bağlı olarak gerçekte olmayan “*İneş Nehri, Aymet Vadisi ve Yaman Gölü*” gibi açık yerler de vardır. Bu mekânlarda karakterlere bağlı olayların gerçekleştiği yerler olması bakımından önemli görülür. İneş Nehri, Sevben’in sevdiği kadını, köyün çetesi olan Remis’le beraber gördüğü; Yaman göl, Kale Dağı’nın dik yamacını betimlerken verdiği; Aymet Vadisi, Kale Dağı’nın yakınlarında bulunan bir mezarlık olarak ele alınır.

3.4.1.3. Kapalı Mekân

“Dar mekân”, “iç mekân” da denilebilir. Ev, oda, iş yeri, konak, apartman, yurt gibi yerler örnek verilebilir. Kapalı mekân, romanda tasvir edilirken ele alınan karakter genellikle yalnızlıktan hoşlanan, inzivaya çekilmeyi seven bir yapıya sahip olduğu görülür. Daha çok içe dönük özellik gösterirler. “Bireysel, felsefi, metafizik anlamda

zihinsel faaliyetlerle uğraşırlar” (Çetin, 2009: 134). Bu yüzden açık ya da kapalı mekânın özelliklerini incelerken karakterlerin psikolojik durumları da irdelenmelidir.

Ele alınan *Oça Torgan Kêşeler* adlı romanda kapalı mekânlara örnek verilecek ilk unsuru *ev* oluşturur. Ayriyeten kapalı mekânda ele alınan ev, roman kahramanlarının yaşadıkları olayları hem içsel hem de dışsal yapılan konuşmaların geçtiği yer olması bakımından önemlidir. Romanın başkışı olan Sevben’in çocukluğunun geçtiği bu ev, baba ocağını temsil ettiği için de ayrı bir önem arz eder.

“On sekiz yıldan sonra ilk kez Sevben, rüzgâr ve yağmurdan rengi solmuş gevşeyip kalmış sokağın kapılarını açıp girdi; onu oldukça eskimiş, yıpranmış ve bir yandan diğer yana çökmeye başlayan eski bir ev karşıladı. Bu karanlık, kasvetli dünyanın tek büyük neşesi, kapıdan bakan annesinin gülen yüzüydü. Daha iki ay önce iki haftalığına birlikte yaşamalarına rağmen anne ve çocuk uzun süre birbirlerinden ayrılamayıp sarıldılar. Dünyaya geldiği yurt da baba ocağındaki karşılaşma bu, anne ile çocuk arasındaki ilahi buluşmanın adeti. On yıldır birbirlerini görmemişler dersin... Köyde doğup büyüyen bir okur şunu anlar: bu sadece bir anne ile çocuğun sıradan bir görüşmesi değil, aynı zamanda çocuk ile doğduğu evin buluşması, baba ocağının, bu ocakta kalan ruhların, göbek kanının, oğlunu bekleyip gece gündüz seccade üzerine oturan anne dualarının buluşmasıydı da” (Gıylmanov, 2007: 154).

Bu satırlarla baba ocağına kavuşan Sevben’in üzüntüsü ve mutluluğu ev tasviri üzerinden verildiği görülür. Aynı zamanda bu evin içinde Sevben’in, annesiyle beraber ev ve nesil ruhlarına dualar etmesi eve bir kutsallık özelliği kazandırır.

Diğer bir kapalı mekân olan *mağara*, canavar ağzı diye tanımlanan dağ boşluğunun içidir. Bu boşluğun içinde birden çok odacıklar vardır ve Sevben çocukluğunda her kötü durum yaşadığında evinden kaçıp kimsenin bilmediği bu gizli mağara odasına gelip saklandığı mekândır.

“...Delikten gelen ışık, mağaranın içini loş bir şekilde aydınlatıyordu. Bu oda da çocukluğunun en hüzünlü bir o kadar da en mutlu anlarını geçirdi. Öfke ve sinirden bitkin düştüğünde buraya gelir kendini teselli eder, bir yetişkin gibi düşüncelere dalar ve sekiye uzanıp yatar. Düzgün yontulmuş taş duvarlara ve kubbeli oyulmuş döşemelere gözlerini dikip yatıyordu da yatıyordu... Sevben iki ilginç anı çok net hatırlıyor: göz kapaklarının nazikçe okşanması, burnunun gıcıklanması ve güzel bir esinti. Evet evet, tatlı tatlı esen rüzgâr! Bu esinti de elma ağacının tadı vardı... Sevben biliyor: gidilecek yol yoksa rüzgâr da esmezdi. Demek mağara Sevben’in odasından sonra da devam ediyordu. Nihayet onuncu sınıfta okurken bu yolu buldu. Duvardaki açık deliği büyütüp içeriye baktı. İki oda daha olduğunu öğrendi” (Gıylmanov, 2007: 144).

Okullar arası düzenlenen eğlence gecesinde Seviye’nin, Sevben’in odasında kaldığı *oda* kapalı mekânlar içerisinde. Bu oda da Sevben ve Seviye’nin birbirine yakınlaştığı, bir bütün oldukları ve Sevben’in hiçbir şeyden haberi olmadan bir çocuğunun olacağı yer olarak metinde işlenir.

“Onlar kol kola girip Sevben’in yaşadığı yere doğru gittiler... Vücutları gerginlikten kaskatı kesilmişti, bu gerginlik çabuk geçti, sinirleri boşalıp vücutlarına tatlı bir sızı yaydılar... Ben kendimi senin için sakladım... Sevben’in, kızın ağzından çıkan bu tuhaf sözleri düşünecek vakti yoktu, öptü, şefkatle tekrar tekrar öptü...” (Gıylmanov, 2007: 234).

Seviye, Minzele Pedogojik Yüksekokulunu bitirdikten sonra bir *ilkokulda* öğretmenlik mesleğine başlar. Bu görevi icra ederken hamile olan Seviye’ye, köy halkı kötü gözle bakıp yargılarlar hatta öğretmenlik mesleğinden atılmasına kadar olaylar büyür. Daha sonrasında Seviye’nin doğum yapma günü geldiğinde *hastaneye* yatırılır. Burada çok kötü günler geçirir çünkü oğlunun ağır hastalıklar geçirdiğini, iyileşme ihtimalinin bile çok az olduğunu öğrenir. Acı içinde hastanede kıvranan Seviye, günlerce bebeğini göremez. Bu olaylarda yer edinen okul ve hastaneyi yazar, kapalı mekân içinde sunar.

3.4.2. Soyut Mekânlar

Romanlarda daha çok gerçekçi özellik gösteren mekânlar tercih edilse de bazı eserlerde soyut olarak ele alınan ütöpik, dünya dışı mekânlarda olabilir. Soyut mekânın tercih edildiği türler genellikle fantastik, metafizik, ütöpik roman anlatılarında görülür. Örneğin; bu evren dışı cennet, cehennem gibi fizik ötesi yerler olabilir. “Bazı romanlardaki öte dünyaya ait ya da manevi nitelikteki âlemler, bildiğimiz bu dünya mekânlarından farklıdır” (Çetin, 2009: 136). Daha çok yazarın hayal gücüne göre kurgulanmış ideal mekânlardır. Güzel ama ulaşılması imkânsız mekânlar olarak görülür. “Anlatı sisteminde daha çok “ada” olarak yer alan bu coğrafya parçası, içinde yaşanan toplumun alternatifi gibidir” (Tekin, 2004: 150).

Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşeler* adlı eseri kurmaca roman özelliği gösterir. Bu kurmacılığı hayal dünyasıyla zenginleştirir. Eserde geçen soyut mekânlara ilk olarak insan eliyle yapılan; “*Kale Dağı insan eliyle yapılmış bir dağ. Evet, evet, burası daha önce görülmemiş bir dağ. Ancak onu yer insanları yapmamış. Gökten inen insanlar oluşturmuş...*” (Gıylmanov, 2007: 137) *Kale Dağı* örneği verilebilir. Soyutluk özelliğini kazandıran ise dağın içinde öte dünyaya ait manevi varlıkların yaşadığı bir yer olmasıdır. “*Günlerden bir gün Kale Dağı’nın tepesindeki meydana Çulpan yıldızından bir gemi iniyor ve oradan atılıyorlar, su gibi mavi gözlü, koyu kırmızı saçlı...*” (Gıylmanov, 2007: 141). Ayrıca belirtilen alıntı da geçen ‘*gemi*’ manevi varlıkları taşıyan bir araç konumunda olduğu için kapalı mekân özelliği içerisine alınır.

3.5. Zaman

İnsan yaşamı, bir zaman diliminin akışına bağlıdır. Bu bağlamda merkezi insan olan anlatmaya bağlı edebî metinlerde, zaman kavramı ayrı bir önem teşkil eder çünkü olayların gerçekleştiği, meydana geldiği ve anlatıldığı zaman dilimlerini ifade eden bir kavram olarak görülür. Anlatmaya bağlı edebî metinlerde zaman unsuru, geçmişe veya geleceğe yön vererek kahramanların değişimi ve gelişimini verir.

Şerif Aktaş, edebî metinlerde zaman kavramını dört başlıkta sınıflandırır: vaka zamanı, anlatma zamanı, yazma zamanı ve okuma zamanı. Bir metin halkası üç ayrı tarihle alakalı olarak okuyucunun karşısına çıkar. “Birincisi itibari vakanın meydana geldiği süre, ikincisi itibari bir varlık olan anlatıcının onu öğrenmesi ve anlatması için geçen müddet, üçüncüsü ise yazarın bunları kaleme aldığı zaman dilimidir” (Aktaş, 1991: 127).

Galimcan Gıylmanov *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında zaman kavramını, Nurullah Çetin’in üç başlıkta topladığı sınıflandırmaya göre ele alacağız.

3.5.1. Nesnel Zaman

Kozmik zaman, takvime bağlı olan zaman, çerçeve zaman, gerçek zaman olarak da adlandırılır. Eserin başlangıç ve sonunu kronolojik olarak ele alır. Eserin, başlangıcından sonuna kadar geçen süre, olayların ardışıklığını ve birbirini nasıl izlediğini ortaya koyar. Ele alınan zaman dilimi, olay örgüsünün şekillenmesini sağladığı için okurların metni daha iyi anlamasına da yardımcı olur. “Dış dünyanın, evrenin, toplumların yaşamış oldukları, insan bilincinin bir bakıma dışında kalan genel zamandır” (Çetin, 2009: 127). *Oça Torgan Kêşêler* adlı roman da nesnel zaman özelliği taşıyan bir unsur yoktur. Yazar, kurmaca düzeyde romanı ele aldığı için gözle görülen, belirli bir tarih bildiren zaman vermez.

3.5.2. Vaka Zamanı

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde asıl olayların anlatıldığı zaman dilimidir. N. Çetin’e göre nesnel zamanın tamamını kapsamayan, sadece olayların cereyan ettiği bölüm (Çetin, 2009: 129) olarak tarif edilir. Olaylar aktarılırken esere canlılık verir ve okuyucu da hareketlilik hissiyatını uyandırır. Vaka zamanı kendi içinde üç ayrı başlığa

ayrılır. Birincisi “aynen aktarma” zamanıdır. Bu başlık; “olayları, nesnel zamanda nasıl olmuşsa hiç değiştirmeden, özetleyip, atlayıp, genişletmeden, oluş sırasını bozmadan, zamandizimsel olarak, takvime bağlı kalarak olduğu gibi aktarma” (Çetin, 2009: 129) yöntemiyle dışa bağlı zaman akışında sunulur.

İkincisi “özetleme (daraltma)” yöntemidir. Nesnel zamanda yaşanan olaylar bütün ayrıntılarıyla değil de içerisinde daraltma yapılarak bir nevi bazı olaylar atlanarak aktarılır.

Üçüncü başlık “genişletme” yöntemidir. Öznel zaman olarak da adlandırılır. “Olaylar, nesnel zamana paralel olarak gelişmeye devam ederken roman kişisi ya da anlatıcı, bazı olay ya da olgu, durum ve eşyaların uyandırdığı çağrışımlarla, hatırlatmalarla, iç konuşmalarla geriye döner ya da ileriye gider (Çetin, 2009: 130). Genişletme yöntemi okurlara iç zamanı verir. Kısacası karakterlerin, psikolojik ahvallerine bağlı kendi iç dünyasında yaşadığı öznel, kişisel zaman dilimidir.

Oça Torgan Kêşêler romanında Sevben’in kendi hayat öyküsünü okuyucuya aktardığı, yirmi bölümden oluşan romanda ilk bölüm Sevben’in tren istasyonunda yaptığı yolculukla başlar. Vaka zamanının başlangıcı olan bu bölümde net bir zaman ifadesi açıkça sunulmaz. Yaşanan anın zaman dilimine anlatıcının ifadeleri aracılığıyla ulaşılır. “*Uzak bir şehirden doğup büyüdüğü köyüne dönüyor. On sekiz senedir baba ocağına gelmemiş ve işte şimdi dönüyor... köyden çıkıp gittiğinde henüz genç bir çocuktuk o. Nerede kalmıştı o zamanlar; çocukluğu, tatlı, şerbet gibi çocukluk çağları?*” (Gıylmanov, 2007: 120). Bu satırlarda geriye dönüş tekniğiyle kahramanın on sekiz yıllık kayıp süreci hatırladığı ve içsel bir sıkıntı içerisinde olduğu anlaşılır.

Anlatıcı, romanın ilk bölümlerinden itibaren okurla roman arasına girer ve yaşanacak olaylar hakkında birtakım bilgiler vererek zamanın geçmişe doğru gideceği hissiyatını uyandırır.

“Hayır, en başında ölümden bahsederek okuyucunun hassas ve nazik gönlünü ürkütmek istemiyorum. Sevben’in hayatında daha güzel hatıralar da olmuş aslında. Neden onları anlatmayalım? Hey o zamanlar! Hey o deli zamanlar! Neler neler oldu ki o son zamanlar da? Şimdi ise hepsini hatırlamak tabii ki imkânsız...” (Gıylmanov, 2007: 122)

Anlatıcının çocukluk yıllarına doğru yaptığı geri kırılmalarla sunduğu zaman dilimi, Sevben ile Seviye’nin gençlik zamanlarında birbirlerine âşık olduğu yıllara tekabül eder. Bütün gece beraber yürüyüşleri, gece vakti gökyüzündeki yıldızlarla konuşmaları ele alınır.

“Sevben ile Seviye birbirlerine ilgi duydukları günden itibaren bir yöntem buldular: yıldızlar aracılığıyla birbirleriyle konuşmaya başladılar. Nasıl mı? Sarmanay köyünden bir kilometre

uzaklıkta “Kale Dağı” var. İşte o. Bu dağ eteğinde ıhlamur yetişiyor. Bu ıhlamurlardan birisini seçiyorlar, ikisi iki yanına yaslanıyor ve gökyüzündeki yıldızlara bakıp konuşuyorlar. Özellikle de Çulpan yıldızı aracılığıyla çabucak anlaşıyorlar” (Gıylmanov, 2007: 122).

Olayın vuku bulmaya başladığı zaman diliminde Sarmanay köyünde yapılacak olan Sabantuy Bayramından söz edilir. Bu bayram kutlaması ilkbahardan başlayıp sonbahar sonuna kadar devam eden süreçte her akşam köy halkının bir araya geldikleri dile getirilir. Bir akşam vakti bayram kutlamasına gittiğinde sevgilisini başka bir adamla gördüğü için derin bir üzüntü duyarak köyünü, evini, ailesini terk eder. Bundan sonraki zaman dilimi genişletme yöntemiyle Sevben’in tekrar köyüne, baba ocağına dönmesini, iç çatışmalarını, geriye ve ileriye dönüşlerle anlatıcı, okurlara aktarır.

Köye yaklaştıkça Sevben’in yüreği ağrımaya ve daha çok atmaya başladı. Dışarı çıka çıka attı. Ne kadar atsa da onu sakinleştirmenin bir yolunu bulamadı. Doğduğu köyden ayrıldığından bu yana ne kadar zaman geçti ki! Herkes bilir: zamanın kanatlarında hüznün var, hüznün de umut, umut da kaybetmek, kaybetmek de kaygı, kaygı da umutsuzluk, çaresizlik... O nasıl ya! Burada gerçek nerde? Hakikat nerde? Zaman da hakikat de gözle görülmez elle tutulmaz. Bunu yalnızca idrak edebilirsin. Anlayabilirsen tabi... Sevben o son duygusunu az kalsın kaybedecekti. On sekiz yıl gelip geçmiş... O zamandan bu yana dünya nasıl değişti! Sarmanay’da, oranın insanları değişmiş olmalı... Sevben kendisi de eskisi gibi bir köy çocuğu değil artık. Hayır zaman insanı değiştirmez, onu olgunlaştırır. Mutsuz günlerin daha fazla olmasından zaman sorumlu değil. Ne gök ne alem ne yıldızlar ne de güneş suçlu. Bak ilahi bir halka gibi yuvarlanıp gidiyor ateş yumağı (Gıylmanov, 2007: 132).

Romanın izleksel kurgusunu oluşturan vakalarda asıl olayların meydana geleceği bölümde Sevben, hayali Sevben ve çocuğu olan Sevben ile yaşadığı süreç anlatılır. Sevben, on sekiz sene sonra köyüne adım attığı zaman hayali Sevben ile tanışır ve aktarılan zaman dilimi bir günün ortasında başlar fakat bu zaman dilimi açıkça belirtilmez. Roman boyunca da hayali Sevben her zaman onun yanında ruhunu temizlemeye gelen bir suret olarak görülür. “Şafak vakti kapının önüne gelip oturan bir çocuk yanına çağırırdı Sevben’i. O kamış boyundaki çocuğun önünde, onun isteğine göre hareket etmesi gerekirdi... Üstelik kendinden emin bir şekilde “Remziye Abla babamı çağırır mısın?” dedi.” (Gıylmanov, 2007: 207). Satırlarında görüldüğü gibi çocuk Sevben bir şafak vakti babasının kapısına dayandığı onunla konuşmak istediği süreç belirtilir.

3.5.3. Anlatma Zamanı

Anlatmaya bağılı edebî metinlerde ele alınan türün yazar tarafından yazıldığı zaman dilimidir. Eserde geçen olayların, anlatıldığı, aktarıldığı, okurlara sunulduğu zamanı tarif eder. “Eserde nakledilen bir vaka, bir de onun anlatılma işi olduğu bir müddet zarfında cereyan eder. Anlatıcı bu vakayı, vaziyete göre yine bir müddet zarfında öğrenir ve nakleder” (Aktaş, 1991: 117). Anlatma zamanına yazar kendi zamanını da katabilir. Örneğin; “tarihî bir olayı anlatırken bir vesileyle kendi dönemini, kendi zamanına ait olay, olgu ve kişileri” (Çetin, 2009: 131) eserine ekleyebilir. N. Çetin anlatma zamanı bölümünü kendi içinde iki alt başlığa daha ayırır. Bunlardan ilki “anında aktarma” başlığıdır. Anında aktarma, mevzubahis olan olaylar henüz yaşanmaktayken olayların sıcağı sıcağına okurların gözü önünde oluyormuş gibi anlatılmasıdır. Anında aktarma yapılırken olaylar üzerinde fazla değişiklik yapıldığı görülmez çünkü aradan çok uzun bir zaman dilimi geçmemiştir. İkincisi ise “sonradan aktarma” başlığıdır. Eserdeki olaylar olup bittikten bir sonuca vardıldıktan sonra üzerinden belli bir zaman diliminin geçmesiyle yapılır. Sonradan aktarma yapılırken bazı olayların unutulduğu üzerine eklemeler yapıldığı görülebilir.

Galimcan Gıylmanov *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında anlatma zamanı, hâkim bakış etkisiyle olaylar yaşandıktan sonra aktarılır. Vaka zamanı ve anlatma zamanı arasındaki zaman farkı belirgindir. Anlatıcı, okura sık sık hitap ederek anlatım zamanı ile olayların geçtiği zaman diliminin farklı olduğunu sezdirir. Olaylar arasında geriye ve ileriye dönüşler yapılarak olaylar okurlara aktarılır.

Sonuç olarak *Oça Torgan Kêşêler* romanında geçmiş ve gelecek arasında sıkışıp kalan kahramanın, baba ocağına olan özlemi ve bu özlemin beraberinde getirdiği içsel tahribatı kurmaca düzleminde kaleme almış ve okurlarla buluşturmuştur.

3.6. Bakış Açısı

Bakış açısı, anlatmaya bağılı edebî türlerde olay örgüsü, mekân, zaman ve şahıs kadrosu gibi unsurların nasıl şekilleneceğini ve nasıl anlatılacağını belirler. Kaleme alınan eser, yazar dışında soyut veya somut olmak üzere bir anlatıcı tarafından aktarılır. Okura sunulan anlatıcı bakış açısı, “herhangi bir varlık, olay ve insan karşısında, sahip olduğumuz dünya görüşü, hayat tecrübesi, kültür, yaş, meslek, cinsiyet, ruh hali ve yere göre aldığımız algılama, idrak etme ve yargılama tavrıdır” (Çetişli, 2016: 105). Yazarın

kaleme aldığı eserde sözünü emanet ettiği anlatıcı çeşitlilik gösterir. Şerif Aktaş bu çeşitliliği üç başlık altında toplar. Bu bakış açıları; kahraman anlatıcı bakış açısı, müşahit-anlatıcıya ait bakış açısı, hâkim bakış açısı.

Kahraman anlatıcı bakış açısı ile kaleme alınan eserde her şeyin anlatıcısı kahramandır. Bu kahramanın gözünden yaşanan olaylar aktarılır ve eserin odak noktasındadır.

“Kahraman-anlatıcı daima ön plandadır. Eser boyunca, onun zaman içinde değişerek gelişmesi anlatılabileceği gibi, önce hayatının belirli bir dönemi nakledilir, bazı özellikleri belirtilir; sonra da çeşitli vesilelerle geçmiş dikkatlere sunulur. O hem olay zamanı hem de anlatma zamanına ait müşahedelerini, düşüncelerini nakletme imkanına sahiptir. İki ayrı zaman dilimini varlığıyla birleştiren “ben”in sosyal çevresi, kişisel alışkanlıkları aynı metinde karşı karşıya getirebilir (Aktaş, 2013: 83).

Müşahit anlatıcıya ait bakış açısı ile kaleme alınan eserlerde, anlatıcı kısıtlı bir bilgiye sahiptir. Burada anlatıcı, kahramanların psikolojik ahvaliyle ilgilenmez sadece ama sadece kendi gördüklerini dile getirir.

“Bu gruba giren eserlerde ve yazı parçalarında anlatıcı, olay içinde yer alan ve kişileri meydana getiren fertleri bir kamera tarafsızlığıyla izler; onların geçmişi, ruh hâlleri hakkında bilgi vermeden yaptıklarını gözler önüne serer. Anlatıcı olay örgüsüne vücut veren unsurları belirli bir mesafeden tespit etmek ve bu husustaki gözlemlerini nakletmek durumdadır. O, gözlemlerini kendisine göre değerlendirdiği gibi bazı bilgi kaynaklarıyla da zenginleştirebilir” (Aktaş, 2013: 92)

Hâkim bakış açısında anlatıcı her şeyi bilen, her şeyi duyan ve her şeyi gören bir konumdadır. Kişilerin aklından geçirdikleri, geçmiş yaşantılarını veya gelecekte beklentilerine dair mevzuya vakıftır.

“Eserin veya metnin kâinatı içinde her şeye hâkimdir. O, bir sırrı sessizce ifşa eder gibi kurmaca dünyasına has görünüşleri fısıldar. Böylece, kurmaca dünyası, bazı işaretler aracılığıyla görünür hale gelir. Söz konusu bakış açısından hareketle yazılmış eserlerde dil, taşınmış söylemlerin daha yerinde bir ifadeyle nakillerin dışında, yazarın dilidir (Aktaş, 2013: 82)

Galimcan Gıylmanov *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanının anlatıcısı, eseri hâkim bakış açısı ile kaleme alır. Anlatıcı; olan, yaşanan her şeye hâkimdir. Kişilerin aklından geçenleri, içsel konuşmalarına dair her şeyi bilir ve okurlara anlatır. Romanda özellikle Sevben’in dış faktörlere bağlı ruh dünyasında oluşan her tepki, anlatıcının hâkim bakış açısıyla aktarılır. Örneğin;

“Gerisi benim için önemli değil. Yabancı bir yuvaya yumurta salıp yürümek gibi bir alışkanlığım yok benim! Ve bu kadar laf yeter, toplantının kapandığını ilan ediyorum! Vesselam! Sevben sinirli bir şekilde eve gitti...” (Gıylmanov, 2007: 211).

“Zelife’nin aceleyle gelip içeri girmesine Sevben sevinmedi. Önceki şanssızlıkların Zelife ile başladığı unutulur mu ki! Eğer onun koluna girip dere boyuna gitmeseydi, Seviye’yi Remis ile

görmemiş olsaydı, Sevben'in başı dertte olmayacaktı... Vallahi de olmazdı! Her ne kadar “merhaba” demeye çalışsa da bu kadın onun için en tehlikeli ve korkunç insan gibi görünüyordu” (Gıylmanov, 2007: 184).

Yıllardır her gününü, oğlunun baba ocağına dönmesini bekleyerek geçiren Remziye'nin, iç dünyası da hâkim bakış açısıyla verilir. Örneğin;

“Remziye kendi kendine düşünüyordu, hâlâ endişeli. Şimdide korkmaya başladı. Sevben'ine bir haller olmasın yine... İşte yaklaşıyor, oğlunun açık gözlerine bakıyor, onu uyandırmaya çalışıyordu... Annesinin ona: “Olmaz, gözlerine bakma! Gözlerini kapatırsan onu yok edersen, ruhunu elinden alırsın, bir daha geri dönmemesinin yolunu kapatırsın, yapma, yapma!” diye söyleyesi, hayır söylemekte değil, bütün gücüyle bağırması geliyordu. Bir şekilde Remziye bunu kendisi de biliyordu. Uykusunda gözler açıksa kapatmamalı, korkutmamalı hatta uyandırılmamalıdır. Bu yüzden çocuğunu uyandırmıyor, ne kadar üzülse de dokunmuyor, seslenmiyordu... Yavaşça boğazını temizledi ve en ezgili şarkılardan birini seçerek söylemeye başladı. Bu besteyi, bu şarkıyı hissedecek ve duyacaktı onun oğlu! Duyacak da ruhunu kendine çağırarak, ruhuyla birlikte aydınlık dünyaya, köyüne, baba ocağına, annesine geri dönecekti... (Gıylmanov, 2007: 161).

Seviye'nin yıllar sonra âşık olduğu adamın geri döndüğünü duyması üzerine bir film şeridi gibi vücudunu saran tüm duygular da hâkim bakış açısıyla anlatılır.

“Remziye'nin oğlu geri döndü” şeklindeki haber, onun hüznü dolu kalbine çok çabuk tesir etti. Sevben geri mi döndü? Sonsuza dek geri dönmeyecek gibiydi... Geri dönmüş... Olamaz bu, o değildir... On sekiz yıldır geri dönmeyen insan daha dönmez... On sekiz yıl dayanmış insan, hayatının geri kalanına tahammül eder... Sadece ilk beş yıl, on yıl için zordur ve sonra tahammül etmeyi öğrenirsin... Kendinden biliyor Seviye... Geri dönmüş... Öyle ya da böyle bir sıkıntı veya ölüm haberiyle geri dönmüş olmasın ya? Hayır, Remziye'yi her gün görüyor, Suphanallah, hâlâ göze sağlıklı ve güzel gözüküyor... Yoksa? Hayır, hayır... Sarmanay'da bir çocuğunun olduğunu nereden bilebilir?... Hayır. Sorardı, haber ederdi... Geri dönmesiyle koşar gelirdi... Dur, nasıl gelebilir o? Çocuğu ile ilgili haber alsa bile mucizevi tarihini bilmiyordu... Ancak sinirlenerek gelebilir... Öyleyse işler fena... Kızacak ve dünyada hiçbir hayat bırakmayacak. Hayır tabii, o kadar da zalim değildi o... Sadece gözünün ucuyla kendisine bir bakabilseydi. Değişti mi acaba? Değişmiştir tabii. On sekiz yıl boyunca, memleketinde olmadan yaşadı... Bir yılın, bir günü bile soldurur seni. On sekiz yıl sonunda, değişen hayatlarla dolu bir ömür... Bir ömür...” (Gıylmanov, 2007: 198).

Sonuç olarak, *Oça Torgan Kêşêler* adlı eserde ele alınan vakaların başından sonuna kadar kahramanların geçmişleri ve gelecekleri hakkında anlatılan her şey hâkim bakış açısıyla okurlara aktarılır.

3.7. İzleksel Kurgu

İzlek için, “theme”, “tema”, “tem”, “ana düşünce”, “ileti”, “mesaj”, “öz” gibi karşılıklar da kullanılır. “İzlek, romancının romanında söz konusu ettiği gerçek ya da kurgusal ama öznel, tekil bir olaydan genel için geçerli olduğunu iddia ettiği bir hükümdür” (Çetin, 2009: 121). İzlek, romanın üzerine inşa edilen konunun yazarın duygu ve düşüncelerini öznel bir yargıyla ortaya koyma çabası, öznel bir biçimde yorumlamasıdır. Yazar, kaleme aldığı konu aracılığıyla okurlara birtakım duygu ve düşünceleri hissettirmek istemektedir. Bunu yaparken yazar, açıkça söylemediği düşünceleri dolaylı olarak okurlara hissettirmek ve algılatmak ister. “Okuyucunun da romancı için “bize şunu vermek istiyor, bunu demek istiyor” biçiminde vardığı bir temel hüküm, romancının beklentisi yani izlektir” (Çetin, 2009: 122). İzlek, romancının kaleme aldığı kurgusal dünyada okurlara vermek istediği iletidir. Okurlar için bu ileti olumsuz veya olumlu bir anlam içerebilir.

Galimcan Gıylamnov’un *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında, göze çarpan ilk izlek *aşk* temasıdır. İnsan yaşamının temel aksiyonları arasında yer alan aşk, genel olarak aşırı sevgi ve bağlılık duygusu (TDK, 17.02.2020) olarak açıklanır. Dış dünyanın vazgeçilmez duygusu olan aşk, edebî metinlerin vazgeçilmez bir unsurunu oluşturur. Mevcut edebî türlerde aşk; mecazi aşk, tasavvufi aşk ve beşerî aşk olarak üç kategoride sınıflandırılır. Bunlardan her birinin müstakil veya iç içe işlendiği farklı şekil ve türde edebî eserler ortaya konmuştur (Uzun, 1991: 18). İncelenen romanın başkişi olan Sevben’in Seviye’ye duyduğu aşk romanda yüceltilmiş bir beşerî aşktır. Yazarın kaleminden bu aşk “*Sevben ile Seviye arasındaki aşk çarpıcı derecede güçlü ve bir tür ilahi ışıqla örtülmüştü. Bütün köy bunu konuşuyordu. Binlerce kez denenmiş bir fal: “Bu tür aşklar uzun ömürlü olmuyor...”*” (Gıylmanov, 2007: 201) şeklinde tarif edilir. Romanda ana kahramanlar üzerinden vurgulanan bu aşk teması, insan yaşamındaki mutluluğu, acıyı, kederi, insanın içinde yeşermeye başlayan umudu ve hayata tekrardan bağlanma hissini verir.

Aşk duygusu romanda sadece başkişi olan Sevben ve Seviye arasında yaşanmaz. Romanda diğer kahramanları oluşturan Remis’in Seviye’ye olan tutkusu, Zelif’e’nin, Sevben’e olan ilgisi ve Sevben’in babası Zebir’in annesi Remziye’ye duyduğu aşk duygusu da beşerî aşk sıfatının içerisinde yer alır.

Romanda işlenen diğer bir izlek *yalnızlık* duygusu üzerinden verilir. Yalnızlık, bireyin iç dünyasında derin izler bırakan, kahramanın psikolojik durumunu sarsan ve

yaşam sürecini etkileyen önemli bir tema olarak anlatı türleri içerisinde işlenir. *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanda da yalnızlık teması başkışı Sevben ve Seviye üzerinden işlenmiş ve kahramanların hal ve hareketleri bu doğrultuda şekillenmiştir.

Romanın başkışisi Sevben'in babası daha çocukken ailesini terk edip başka bir kadınla evlenir. Sevben tüm çocukluk ve gençlik hayatını baba sevgisinden mahrum bir şekilde yaşar. Ara ara annesine babasıyla ilgili sorular sorsa da hiçbir zaman tatmin olmaz ve kendisini babasının gitmesinde suçlu hisseder. *"Döndüğümde babamın yanına gideceğim, belki orada teselli olurum, dinlenirim... Benim bir kez babamı görüp gözlerinin içine doğru bakmam lazım! "Bizi neden terk ettin?" diye sormam lazım!"* (Gıylmanov, 2007: 178).

Seviye için de durum farklı değildir. Her şeyden çok sevdiği sevgilisi Sevben onu terk edip gittiğinde derin bir üzüntü içinde tek başına kalır. Okul eğlencesi yapılacağı sırada Sevben'in yanına gider ancak Sevben'den kendisini gizler ve o gün iki can ruhunun tek vücut olduğu zamandır. Seviye hamile kalır ancak bu durumu ne Sevben'e ne de diğer köy halkına bahseder. Tek başına çocuğunu doğurur, günlerce hastanede yatar ve çocuğunu tek başına büyütür. Kahramanlar üzerindeki bütün bu geri planda kalmışlık, ilgisizliğin beraberinde derin bir yalnızlık hissi olmuştur. Ele alınan bu yalnızlık hali onların hayatlarındaki boşlukları doldurmaya itmiş, iyi veya kötü birçok olay yaşamalarına neden olmuştur.

Romanın yapı taşlarından birini oluşturan diğer bir izlek türü *benlik arayışı*dır. Hâkim bakış açısıyla ele alınan bu eserin ilk satırlarından itibaren yazar "sahipsiz kaderler/hayatlar hakkında beyan" sözleriyle benlik arayışını okura sunacağını belirtirken, gerçeküstü unsurlarla ele alınan bu serüvenin çıkış noktası Sevben'in kendini sorgulaması, benlik, hakikat ve sevgi arayışı oluşturur.

O, kendi ruhi yörüngesinden kopmuş, ta çocukluğundan gelen hayat yolundan sapmış, kader yörüngesinden düşmüş, kiblesini kaybetmiş, şeytanın kurtuluşuna teslim olmuş... Sevben'e de muhtemelen böyle oldu. O, bir zamanlar bir yerler de yanıldı. Hayatının çok önemli bir dönüm noktasında yoldan çıktı. Yolunu şaşırdı ve kaybetti... Tüm gücü ve yetenekleriyle uğraşmasına rağmen pek bir şey başaramadı: işi kolay olsa da işinde büyük başarı elde edemedi, aile hayatından memnun olmasına rağmen mutlu olamadı. İşte o şimdi ailesinin yaşadığı evine ve yıllarca çalıştığı işini bırakıp köyüne, baba yurduna, aziz ama yalnız annesinin yanına dönüyor" (Gıylmanov, 2007: 121)

Başkışinin özünü arayış mücadelesi olan *Oça Torgan Kêşêler* romanında, tüm eksikliklerin sebebi vatandan, memleketten, baba ocağından mahrum kalmasıdır. Sevben, vatanını terk edip gitmesinin üzerinden on sekiz sene geçer. Bu on sekiz sene içerisinde

her şey değişmiş olur. Sevben tekrar köyüne dönmeye, çocukluğuyla barışmaya, baba ocağından helallik istemeye gitmeye karar verdiğinde onu çocukluk ruhu olan hayali Sevben karşılar. Yazar, hayali Sevben metaforu üzerinden gerçek Sevben'in ruhuna şifa vermeyi amaçlar. Hayali Sevben; gerçek Sevben'in özünü bulmasına, geçmişiyile barışmasına yardımcı olur.

Yazar, romanı kaleme alırken *vatan, millet, baba ocağı* gibi kavramlarla felsefi düşüncelerini, başkişi Sevben üzerinden belirtir. Sevben'in benlik arayışında olmasının en büyük sebebi memleketini terk etmesinden kaynaklanır.

“Sadece vatanını seven bir insan tüm dünyayı sevebilir. (Ama onun geri dönüşü yok). Tek vatan vardır, çünkü tek can vardır. (Ama o birkaç ömre sahip insan gibi yaşıyordu). En fakir insan vatansız insandır. (O, en fakir insan olup çıkıyordu çünkü vatanından baştan vazgeçiyordu). Kendi yurdunun dışında yaşayan insan yabancı topraklarda barınamıyor. (Çünkü dönecek yeri yani yaşayacak yeri yoktur). Ancak vatanını seven bir erkek bir kadını gerçekten sevebilirdi. (Yani gerçek aşktan da mı mahrum?) Vatan sadece aşk değil, Vatan kaderdir! Ve kader sorumluluk demektir! (Yani yaşam sorumluluğundan da vazgeçmiş görünüyordu...) Vatanının öz evladı olmak için son derece samimi olmak gerekir! (Demek o, dürüst bir hayat bile yaşamıyor?!) En önemlisi: vatanını unutamazsın, onu sadece özlersin! (Ama o unutmaya çalıştı...) Sevben, vatan ile ilgili tüm düşüncelerini de ahlaki bir kategori olduğunu, vicdan, inanç, hakikat ve saflık ile yakın olduğunu çok iyi biliyordu. Yine de daha yukarı da – milli, siyasi manaları da var bu düşüncelerin. Evet, evet, vatansever olmak için önce vatanının olması gerekir! Sonra... Vatan düşüncesi alın yazısı anlamına da sahip! Kendi yurdunda geçmişin ve geleceğin varken, gurbette şimdi ve bugünden başka bir şey yoktur... Sevben bunların hepsini anlıyor, biliyor ve hissediyordu” (Gıylmanov, 2007:120).

Görüldüğü gibi, Galimcan Gıylmanov'un incelenen eserinde, Tatar köyünde yaşam sürdüren insanlar üzerinden *aşk, yalnızlık, benlik arayışı, vatan, millet, baba ocağı* gibi evrensel temaları romanında işlemiştir. Aynı zamanda eserin konusuna, postmodern dokunuşlarla yeni bir derinlik kazandırır. *Oça Torgan Kêşêler* romanı gerek felsefi fikirler gerek kahramanlara yüklenen kimlikler ile okurları başka bir hayata sürükleyen, yeni bir bakış açısı kazandırmaya çalışan temeller üzerine oturtulmuştur.

3.8. Anlatım Teknikleri

Bir sanat eseri oluşturulurken sanatçı, anlatmak istediği edebî metni en iyi şekilde ifade etmelidir. Anlattıklarını en etkili ve çarpıcı bir şekilde okurlara iletmek için de ayrı bir özen gösterir. Bu bağlamda sanatçı, eserini meydana getirmek için sayıca bir hayli

fazla olan anlatım tekniklerinden faydalanır. Çünkü kullandığı tekniklerle edebî türün içeriğini zenginleştirip okurlar üzerindeki etkileyciliği artırır. Mehmet Tekin’e göre;

“Anlatım teknikleri, sadece romancıyı ilgilendiren bir konu değildir. Bu konu aynı zamanda eserin diğer muhatapları konumunda bulunan eleştirmen ile okuyucuyu da ilgilendirmektedir. Bu yönde gösterilecek ilgi, romana dönük bilgiyi ve romandan alınacak hazzı mutlaka arttıracaktır. Şurası unutulmamalıdır ki, bir romanın, güzel ve güçlü olduğuna inanılan bir romanın sanat değerini tayin eden sır; anlatım tekniklerinin zengin ve bilinçli kullanımında yatmaktadır” (Tekin, 2004: 188).

Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kేశēler* adlı eserini incelerken, anlatım tekniklerini Mehmet Tekin’in -anlatma, gösterme tekniğı, tasvir tekniğı, mektup tekniğı, özetleme tekniğı, geriye dönüş tekniğı, montaj tekniğı, otobiyografik anlatım tekniğı, leitmotiv tekniğı, diyalog tekniğı, iç diyalog tekniğı, iç çözümleme tekniğı, iç monolog tekniğı, bilinç akımı tekniğı-olarak sınıflandırdığı tekniklere göre açıklayacak ve eserden alıntılar yaparak bu teknikleri daha kapsamlı bir şekilde tanıtmaya çalışacağız.

3.8.1. Tasvir Tekniğı

Yazar, eserini meydana getirirken kendi yarattığı dünya aleminin içine, gerçek dünyayı sindirir. Yani “tasvir, romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları, sanatın sağladığı imkânlardan yararlanarak görünür kılmaktır” (Tekin, 2019: 210). Bunu yaparken de asıl amacı, anlattıklarına gerçeklik katmak, okurlara gerçeklik atmosferini hissettirmektir.

Romanda şahıs kadrosu hem fiziksel hem de psikolojik tasvirler bakımından yoğunluk içerir. Bu sebeple tasvir tekniğini kendi içinde iki alt başlığa -fiziksel ve psikolojik tasvir- ayırarak devam edeceğiz. *Oça Torgan Kేశēler*’in ilk satırları Sevben’in fiziksel tasviriyle başlar.

“Çok giymekten yıpranmış, yıkanmaktan rengi solmaya başlamış yeşil takımının kareli gömleğı, onun üstünde eski moda bir kravat, elinde çok sürtölüp çarpılmaktan köşeleri kırılmaya başlamış siyah bir bavul... Kısa bıyıklı, sıradan ama kusursuz bir şekilde kesilmiş saçları olan bu yolcu, kırk beş yaşlarında olmalı. Kendisi eğitilmiş ve aydın birine benziyor. Beyaz, temiz yüzünü süsleyen mavimsi-yeşilimsi gözlerinin kenarında birkaç kırışıklık dışında yaşlanma belirtisi görünmüyor. Üstelik bu gözler kestane renkli saçlarıyla nasıl da uyum içerisinde. (Gıylmanov, 2007: 120).

Romanda önemli rol üstlenen Seviye, yazarın kalemıyla güzel bir kadın olarak özenle işlenir. Seviye’de köydeki çoğu insan gibi mavi gözlü, kestane saçlıdır. Yazar, Seviye’yi tanıtırken fiziksel özelliğinden çok psikolojik unsurlarıyla ele alır.

Sevben’in annesi Remziye, Seviye’den sonra gelen en önemli kahramanlardan biridir. Remziye, tipik bir Tatar annesi olarak yazarın kaleminden çıkar. Daha çok ailesi için yaşayan, namuslu ve vicdanlı bir kadın rolündedir. Remziye’nin tasvirini ise Sevben’in zihninden geçen düşüncelerle öğreniriz.

“Remziye yine süttten kaymak yaparken şarkı söylüyordu. Biraz kestirip bakışlarını uzaklara, umutlarına ve hayallerine dikip sonra yağ makinesinin kulpunu döndürüyordu. Bembeyaz damlalar, kovadan sıçrayıp yanlışlıkla onun (güneşin altında çok çalışmaktan) kararış yüzüne, damarları kabaran ellerine sıçırıyordu. Bazen Sevben: “onun saçları da şu süt beyazından değil mi?” diye düşüncelere daldı... O günlerin üzerinden ne kadar zaman geçti! Ve annesi hâlâ şarkı söylemeyi bırakmamıştı... Söylesin, her zaman söylesin, asla bırakmasın! Şarkı sonuçta, canın sesi, ruhun sesidir... (Gıylmanov, 2007: 166).

Sevben’in köy yolunda gördüğü ilk kişi May Ninedir ve aralarında geçen bir sohbet sonrası May ninenin fiziksel tasviri, anlatıcı tarafından şu satırlarla aktarılır.

– İyi misin, nasılsın May Nine?

May Nine, Sevben’e dikkat etmedi. Zaten eskiden de kulakları zor duyuyordu onun. Bak Sevben’i de duymadı. Omuzundaki eski su getirme terazisini ya da yaşlı kemiklerini gıcırdata gıcırdata bükülmüş bedenini daha da ileri atıp yoluna devam etti... Su dolu kovalarla ayakta durmak May Nine için çok zordu. O zaten kırışıklık saran yüzünü daha da kırıştırarak Sevben’i bir yandan diğer yana incelemeye başladı. Bu kez Sevben şuna dikkat etti: May Ninenin kafası yukarıya kaldırırken kambur vücudu hâlâ kendi yerinde kalıyor ve bu durumu da yaşlı kadının aciz ve zayıf görünmesine neden oluyordu. Sevben buna çok üzüldü ama ona hiçbir şekilde yardım edemiyordu (Gıylmanov, 2007: 151).

Diğer kahramanlardan biri de Remis’tir. Remis, yukarı köyün çetesidir. Yakışıklı, boylu poslu, irice bir vücuda sahiptir. Remis, köy halkı tarafından yapılan oyunlarda her yıl güreşe katılır. Bu oyunlarda onun köy birinciliği dahi vardır. “*Remis, Seviye’yi küçük yaşlardan beri seviyordu. Ancak Seviye’nin kalbini kazanamadı. Onun bir güreşçi olması, yakışıklı bir yüze sahip olması, boylu poslu olması, kalın bilekleri, dolgun, kaslı kolları ve kalça kasları ve hatta becerikli olması da buna fayda etmedi*” (Gıylmanov, 2007: 201).

Fiziksel tasviri verilen diğer kahraman ise Nigmet Dede etrafında şekillenir. Nigmet Dede, yukarı köyden aşağı köye kadar “Ak Dede” olarak tanınır. Ak Dede’nin her sözü anlamlı, imanlı ve hayata yöneliktir. “*Ak Dede yaşlıydı. Ayaklarının üstünde*

daha geniş atlıyordu. Yine de güçlüydü. Vücudu dik, düz ve ince. Bembeyaz sakalı ve bıyığı yüzüne mülayimlik ve parlak bir renk veriyordu” (Gıylmanov, 2007: 158).

Oça Torgan Kêşêler’de psikolojik tasvirlerin yapılması, şahısların özelliklerinden bahsedilmesi, eserdeki şahıs portrelerinin okur tarafından anlaşılmasını sağlar. Psikolojik tasvire ilk örnek olarak Sevben’in tren istasyonunun içinde yaşadığı ruhsal durumun tasviri yapılır. Fazla üzüntülü, hatta kaygılıydı onun yüzü. Hayır hayır, kaza-bela ya da ölüm-kalım kaygısı değil bu. Tarif edilemeyecek derin bir hüznün, derin bir keder yansımasıydı onun yüzüne (Gıylmanov, 2007:119).

Yine ilerleyen bölümlerde Sevben’in köye varması, köy yolunda hayali Sevben ile karşılaşması içinde bulunduğu psikolojik durum, psikolojik tasvir yöntemiyle aktarılır.

Sevben’in aklına gelen şeyler vardı. İçinin rahatlaması, kafasını toparlaması gerekiyordu. Ama tarla kapısı boyunca olan hali o kadar hayali-masalsı bir mucize gibiydi ki, Sevben yüreğinin bir yerinde bir şeyler hissetmeye başladı. Bir şey oldu, başka tabii bir olay oldu ve o uzun zaman kendisinin yeni durumuna inanmayarak daha doğrusu inanamayarak yaşayacaktı. Bu sadece bir rüya da olabilir. Yoksa etimi mi çimdiklesem? (Gıylmanov, 2007:131). Köye yaklaştıkça Sevben’in yüreği ağrımaya ve daha çok atmaya başladı. Dışarı çıka çıka attı. Ne kadar atsa da onu sakinleştirmenin bir yolunu bulamadı (Gıylmanov, 2007: 132).

Sevben’in ilk ve tek aşkı olan Seviye üzerinde, psikolojik tasvirlerin yoğun olduğu görülür.

On sekiz yıl oldukça fazla bir zaman. Bu süre zarfında en büyük kalp bile içinde barındırdığı duyguları tam olarak koruyamazdı muhtemelen. Duyguları epey yıpranmış... Tabi bir de hüznün. Seviye’nin hüznünü değişmedi. On yılda da, on sekiz yılda da saf ve temiz kaldı... Çünkü üzölmek sadece sevmenin acısı, aşkın nazı değil, bu daha geniş bir düşünce! Seviye’nin ömür boyu süren bu üzüntüsü sadece Sevben’e duyulan özlemde ya da onu sabırsızlıkla beklemekten ibaret değildi. Bu üzüntünün güzel anıları da aydınlık hayalleri de, bir umut ışığı da, kaderin kutsal, ilahi müdahalesi de tatlı acılar da acı dolu mutluluk anları da nemli yastıklar, yataklar da güneş gelen pencerelerin hepsi de kendisinde barındırıyordu. Bu üzüntüye oğlu, oğulları Sevben’de güzel bir şekilde yer almıştı... (Gıylmanov, 2007: 274).

Seviye, Sevben’in dönüş haberini duyunca *onun hüznün dolu kalbine çok çabuk tesir etti* (Gıylmanov, 2007: 198) büyük bir şaşkınlık yaşar. Annesini kaybettiğini öğrendiği zaman yaşadığı duygu şu şekilde ifade edilir. *Bir gün annem ruhunu teslim etti ve hayatım bitme noktasına geldi* (Gıylmanov, 2007: 237).

Sevben ve Seviye’nin oğlu olan Sevben hakkında romanın sonlarına doğru daha ayrıntılı bilgiler verilir. Sevben, babasız büyümenin zorluklarını çeken, her daim babasına duyduğu hasretle yanıp tutuşan bir çocuktur. Anlatıcı, Sevben’in yaşadığı bu zor duyguları şu satırlarla anlatır;

Çocukluğunun ilk yıllarında babasının omuzlarına çıkıp Sabantuyılara gidemedi. Sonra onunla balığa gidemedi, ormana gidemedi, bir süre yine babasıyla okula gidemedi, yaz günlerinde işine, tarlaya ya da başka bir yere de gidemedi... Kale Dağı'na da gidemedi o babasıyla (Gıylmanov, 2007: 255). O annesinin soyadını taşıyordu. Babasının adı yerine de annesinin adını yazmışlardı. Öğretmenler sınıf defterine "Sevben Seviyeviç" diye yazmışlar... Nasıl utanç verici bir şey... Bir kadının adı, baba adı olabilir mi? Annesininki gibi güzel bir isim olsa bile (Gıylmanov, 2007: 256). ...Sevben'in kalbine bir şeyler oldu. Ağlayası geldi. Bu kapıdan, bu sokaktan, hatta köyden gitmek tamamen kaçıp gitmek istiyordu ve köyden kaçtı. Hayır, Sevben ağlayan bir çocuk değildi. Ne kadar üzgün olursa olsun ağlamazdı o. Gözünden sadece bir yaş düştü. Bütün yüzüne dolup aktı, aktı... (Gıylmanov, 2007: 257).

Yazar, Remziye üzerinden de bazı psikolojik tasvirlerle yer verir. *Evet oğlumun önünde utandım. Aksi takdirde eve girer girmez Allah'ın sözünü benim hatırlamam gerekirdi. Oğlum benden daha akıllı daha imanlı çıktı... Remziye'nin alımlı ve içten sesi bugün ayrı bir anlamlıydı ve aynı zamanda içten bir titreme ile yankılanıyordu* (Gıylmanov, 2007: 155). *Remziye kendi kendine düşünüyordu, hâlâ endişeli. Şimdide korkmaya başladı* (Gıylmanov, 2007: 161). *Sevben eve girdiğinde, Remziye çaydanlığın olduğu sofranın arkasında tek başına oturuyordu. Konuşmadan çay içtiler. Sessizlik ikisine de acı veriyor bu onların nefeslerinden ve bakışlarından belli oluyordu* (Gıylmanov, 2007: 194).

Romanda mekân, doğa, eşya ve yeme kültürü ile ilgili tasvirler de karşımıza çıkar. Remziye'nin oğlu dönünce *dur çayı koyayım, yolda yorulmuşsundur. Aslında hemen yetişir bizim semaver. Sevgimle kaynatıyorum ben onu* (Gıylmanov, 2007: 154) diyerek işe girişmesi örnek verilebilir. Tatar halkının yeme kültürüyle ilgili gelenek ve görenekleri şu satırlarla anlatılır;

Nineler ve dedeler kendilerine verilen isimleri kanıtlamak için çocuklara kendilerinde bulunan en son lokmalarını bal ve yağı veriyorlardı, elmaların kirazların mahsul vermediği yıl başka yerden gelse bile çocuklara elma ve kiraz ikram ediyorlardı. Bu da köyün ruhu. Köyün adeti. Onun güzelliği gerekse mutluluğuydu (Gıylmanov, 2007: 154)

Dış mekânın bir parçası olan ve önemli bir unsur sayılan Kale Dağı'nın tasvirine de yazar ayrı bir çaba sarf eder.

İşte o tarafta sessiz bir dalga var, ağırlık yalnızca geriye doğru yüzüyor. Renksiz gölde yamaç boyu ormanlar, çalılar, çolak araziler var. Sol tarafta ise bir dizi dağ var. Hiçliğin ortasında gizemli, korkulu Kale Dağı yükseliyor... (Gıylmanov, 2007: 133).

Kale Dağı'nın eteklerinde uzanan doğanın güzelliğine, yağmur sonrası yeşil çimenlere, kadın göğsü gibi yükselen bir çift tepeye, kuş cıvıltılarıyla kaplı söğüt ağaçlarına ve yanık renkli çiçeklerin güzelliğiyle büyüyen koyu renkli sazlıklara hayranlıkla bakmaya Sevben'in zamanı yoktu. O, çeşme boyunda şaşkınlık ve korku içinde duran Seviye'yi endişeli gözlerle bir şeyler

aramaya çalışırken buldu. Sabah rüzgârının estiği yol boyunca ona doğru koştu (Gıylmanov, 2007: 247).

Böylece yukarıda verdiğimiz örnekler üzerinden de anlaşılacağı gibi yazar kaleme aldığı romanında karakterlerin fiziksel ve psikolojik tasvirlerine önem verir. Bu tasvirler üzerinden ele alınan her bir satır, okurların gözüne betimlenerek sunulur.

3.8.2. Geriye Dönüş Tekniği

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde zaman; geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman olarak ele alınsa da romanın asıl zamanı “şimdi”dir. Yazar, romanın bütün kurgusunu bu “şimdi”nin içinde verir. Ancak yazar, karakterler aracılığıyla “şimdi”den çıkıp geçmiş ya da gelecekle bağlantı kurar. Bu yöntemle geriye dönüş tekniği denir. “Edebiyata sinemadan geçen ve zaman içerisinde gelişip şekillenen geriye dönüş tekniği (flashback), yazara geniş imkânları sunan ve eseri aleladelikten kurtaran bir tekniktir” (Aça, vd.,2009: 73). Bu teknik roman içinde bir nevi zaman yolculuğu yapmaya benzer.

Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşêler* romanında sıkça kullanılan bir tekniktir. Eserde bu teknik ilk olarak Sevben çevresinde verilir. Sevben’in, on sekiz sene sonra köye tekrar dönmesiyle beraber eski hatıraları gözünde canlanır.

O istese de istemese de düşüncelerindeki o zalim sayıya geri dönüyordu. On sekiz yıl! On sekiz yıl...! Geri dönmesine döndü ama belirsiz bir olaya, hatıraya takılıp ıstırap içinde kaldı. Kafasından geçen düşünce fırtınası onun zihnine erişemedi. On sekiz yıl boyunca birikip gelen gönül acısı, “kafasına vurmuş” düşünce yığını, bütün insanlık aslının felsefi yüksekliğine çıkarak onu meşhur bir bilge ve filozof yapması dikkat çekici bir andı. Zaman her an akıp gidiyor. Onun arkasından yetişmeye çalışanlar yalnız kalır. Vakitsiz bir an da Sevben’de bir noktada zaman arabasından düşüp kaldı (Gıylmanov, 2007: 134).

Sevben ve Seviye’nin ilk tanışma hikâyesi yine geriye dönüş tekniğiyle verilir.

Sarmanay köyünden bir kilometre uzaklıkta “Kale Dağı” var. İşte o. Bu dağ eteğinde ıhlamur yetişiyor. Bu ıhlamurlardan birisini seçiyorlar, ikisi iki yanına yaslanıyor ve gökyüzündeki yıldızlara bakıp konuşuyorlar. Özellikle de Çulpan yıldızı aracılığıyla çabucak anlaşıyorlar... Çok geçmeden onların hayatında her şey karıştı, umutları, hayalleri parçalandı, gönül kapıları kapandı, bakışları söndü, yaşamın anlamı ve nazlarının tadı kaçtı... Sevben’in aşk acısı, sızlanması ve incinmesi kaldı; o, hayat yolunun ucunu, kaderinin sahibini kaybetti... (Gıylmanov, 2007: 123).

Sevben köyde gezdiği sırada aklında eski anıları canlanır. Bu detaylar geriye dönüş tekniği içinde verilir.

“Tarla kapısı” diye yürütürler onu ve hâlâ aynıydı. Rüzgâr ve yağmurdan kararmış iki meşe sütun. Üzerlerinde benzer bir meşe çit gerilmiş. Yanında yalnız yaş kavak ağacı. Sevben çıkıp gittiğinde bilek kalınlığında kalan bu ağaç şimdi bir kulaç büyümüş. Hemen yanında uzun bir bank. Daha

önce askere alınan gençler bu bankta arka arkaya oturup son kez sigara içerek köye veda ediyorlardı. Şimdi o boş ve arayan da yok... (Gıylmanov, 2007: 128).

Sevben'in, babasının ölümünü annesine sorması üzerine aralarında geçen diyalog geriye dönüş tekniği içinde sunulur.

- Anne, babam bizi neden terk etti? Neden iki çocuğunu ve çok sevdiği eşini bırakıp gitti? Sizin güzel aşkınız hakkında neler neler konuşmuyorlardı eskiden?...

- Haa sen onu mu diyorsun? Öyle şeyler oldu ki... Bir süre düşündükten sonra Remziye yine coşkuyula konuştu. Sabantuy günü oldu bu durumlar. Biraz alkol kullanan Zebir, herkesin önünde:

- Remziye, evlen benimle, diye elimi istedi. Ben de biraz nazlandım: Hayır, dedim ben. Yolda karşıma çıkan herkesle evlenemem. Önce yiğitliğini göster, sonra bakarız, dedim... (Gıylmanov, 2007: 179).

G. Gaynullina'ya göre, "retrospektif bir yaklaşımla tartışılan deneyimlerde, yazar acı ve ıstırap dizisine başlarken "tanıdık mavi kapı" ayrıntısına" (Gaynullina, 2010: 3) dikkat çekerek yaşanan üzüntüyü geriye dönüş tekniğiyle yansıtır. *"Sanki önceden haber verilmiş gibi, bu tanıdık mavi kapıdan geçtiler. Sevbenler hakkında söz eden olmadı, bilinmeyen gizli bir güç bir büyü bu iki genç kalbi geleceğe götürdü. Hatır bilinmezliğine alıp gitti"* (Gıylmanov, 2007: 125).

Yazar, ele aldığı eserin olay halkalarını sunarken ve kahramanların kimliklerini açıklarken sık sık geriye dönüş tekniğinden faydalandığı görülür. Sadece kahramanların kimlikleri üzerinden değil aynı zamanda karakterlerin duygu ve düşünceleri üzerinden de bu teknikten yararlanır.

3.8.3. Diyalog Tekniği

İnsanlar arasında iletişimin en kolay yolu konuşmadır ve konuşma aynı zamanda teknik bir özellik taşır. Kurmaca eserlerde ise, iki veya daha fazla kişinin birbirleriyle karşılıklı olarak konuştukları bu anlatım biçimine "diyalog tekniği" denir. Kahramanların karşılıklı şekilde konuşturulması psikolojik olarak birtakım olayların ortaya çıkmasında, farklı kişiler ve düşünceleri hakkında bilgi edinmesini kolaylaştırır. "Diyalog tekniği, kurmaca nitelik taşıyan romanın omurgasının vazgeçilmez yapı taşlarından biridir" (Tekin, 2004: 255). Bunun nedenleri arasında diyalogun işlevselliği yatmaktadır. Romana çeşitli açılardan güç katmakta, romanın edebî dokusunu zenginleştirmektedir. *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanda diyalog tekniğinden çok sık bir şekilde yararlanır. Örneğin, Sevben ve Seviye arasında Çulpan yıldızını seyrederken şöyle bir diyalog geçer;

- Lütfen, lütfen söyler misin? Çulpan yıldızı hiçbir şey söylemiyor mu yoksa?

- Çulpan diyor...Çulpan diyor... Hiçbir şey söylemiyor, Sevben...
- Çulpan suskun, Sevben...
- Nasıl yani, suskun?
- Suskun.
- Seviye, deyip konuşmuyor mu?
- Konuşmuyor.

Sevben onu geniş kolları arasına alıyor. Sırtını, yanaklarını, saçlarını okşayıp seviyor. Alnını öpüyor.

- O bizi kısıkanıyor, Seviye. Bizim mutluluğumuzu kısıkanıyor.
- Haydi, eve dönelim. Biz ona incinmeyelim. Bırak yansın orada tek başına, o bunu hak ediyor. Artık köy yoluna dönünce Seviye, Sevben'in karşısına geçip aniden soruyor:
- Sevben sen beni seviyor musun?
- Seviyorum Seviye (Gıylmanov, 2007: 123).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Sevben kendi hayaliyle karşılaştığında onun gerçek olmadığını düşünür ve ona inanmak için sorular sorarak kendini inandırmaya çalışır. Aralarındaki bu çatışma şu diyalogla gerçekleşir.

- Daha önce söyledim ki. Ben senin çocukluğunun, çocukluk zamanların... Bak bana: her şey birbirine uyuyor: yara izlerim de gözlerim de, saçlarım da...
- Çocuk kendi yüzünü, gözlerini, saçlarını işaret etmeye başladı.
- Aslında bir taraftan doğru...
- İsmim de sözlerim de uyuşuyor. Seni başka nasıl ikna edebilirim?
- Ben deli değilim ya! Birdenbire geçmiş çocukluğum nasıl insan formunda dolaşabilir? Bunu anlatsam insan güler...
- Peki, sadece senin bildiğin bir sırrı açıklayayım mı?
- Öyle mi! İşte şimdi seni yakalıyorum. Haydi! Kimsenin bilmediği hangi sırrım var benim?
- Evet, söylesene söyle! Kasten böyle davranıyorsun...
- Dinle o zaman. Bizim yürümei sevdiğimiz çeşmenin hemen üzerinde dağın içinde bir mağara geçiyor. O mağaranın ağzından içeriye girildiğinde dar bir delik var. Hatırladın mı? İşte o delikten biraz sürtünerek gittikten sonra büyük bir odaya çıkıyorsun... Senden başka kimse o mağara odasının sırrını bilmiyordu.
- Bildin...
- Hatırlıyor musun? Ora da seki gibi bir yer vardı. Kuru saman taşıyıp o sekinin üstüne yatak yapardın...
- Hatırlıyorum...

Nasıl hatırlamazsın ki! Sevben her şeyi apaçık hatırlıyordu. Diğer delikten gelen ışık, mağaranın içini loş bir şekilde aydınlatıyordu. Bu oda da çocukluğunun en hüzünlü bir o kadar da en mutlu anlarını geçirdi (Gıylmanov, 2007: 144).

“...karşılıklı konuşma tarzı daha çok kurmaca eserlerde, roman ve hikâyede kullanılmaktadır. Herhangi bir roman ve hikâyenin herhangi bir yerinde, belirli amaçla

kurgulanmış bir diyalog sahnesiyle mutlaka karşılaşırız” (Tekin, 2004: 255). Yukarıda verilen diyalog örneklerinde karşılıklı konuşmalar, karakterler üzerinde duygusal bir derinlik ve etkileşimi artırma gibi işlevlere sahiptir.

3.8.4. İç Diyalog Tekniği

İç diyalog tekniği, kahramanın içinde bulunduğu psikolojik duruma bağlı olarak kendi kendine konuşma, tartışma biçimidir.

İç diyalogu şekillendiren cümleler, gramer kurallarına uygun olarak vücut bulur. Cümlelere, genellikle konuşma havası hakimdir. Cümleler, kişinin o anki psikolojisine göre, telaş ve heyecanına, sevinç ve kederine göre şekillenir ve öylece okuyucuya yansır (Tekin, 2004: 259).

Oça Torgan Kêşêler adlı romanda iç diyalog tekniği, Sevben’in baba ocağına geldikten sonra pencerenin önüne oturup etrafı seyretmesiyle başlar. Etrafı izlerken gözüne bir at arabası çarpar. At arabasının bir tekerleği yoktur ve bunu fark eden Sevben, arabayı kendisine benzetir. *O da kaderini bir yerde kaybetmiş, hayat arabasının bir değil iki, üç tekerleği kırılıp yere düşmüş. O da işte şimdi yaralı ve sakat ruhunu iyileştirmek için köyüne geri döndü.* (Gıylmanov, 2007: 156). Pencereden bakmaya devam ederken birinin geldiği fark eder ve kendi kendine; *...Birisi geliyor. Tanıdık, değil... Tanıdık! Bu Enise ablası! İlkokulda öğretmenlik yapan Enise ablası... Bir damla değişmemiş... İşte nasıl da rüzgârda dörtlüde geliyor, uçuyormuş gibi yürüyor. Okulların tatil dönemi şimdi. Nereye gidiyor acaba? Nereye gitse de önemli değil... En önemlisi sağlıklı, hâlâ hayatta, çevik, cana yakın, kıymetli...* (Gıylmanov, 2007: 156) konuşmaya başlar.

Başka bir iç diyalog örneği ise çocuk Sevben’in hayalindeki baba profilinin tam zıttı biriyle karşı karşıya gelmesiyle gerçekleşir. Bu durumdan çok etkilenen çocuk Sevben kendi kendine babası hakkında şu düşüncelere girer;

“O ne diyor... Benim öyle bir oğlum yok diyor... Olmasa bile neden bunu bağırarak söylüyordu ki... Eğer duyarlarsa... O, onun babası olmasa bile bu Sevben’in bir babası olmadığı anlamına gelmiyor... Gelmiyor! Var onun babası var, var! O sadece bir uzay gemisi inşa etmiyor, o...o... Onu kendisi uçuruyor!.. Biliyor musun? O uçuyor! Onun kanatları var!”Sevben de rüyalarında hep uçuyordu. Annesi de: “Sen kanatlarla doğdun”, derdi. Yürürken omuzlarını oynatıyormuş, bunu da annesi kanat olarak yorumluyormuş. Babası uzayda uçarken ve Sevben’in de kanatları varken başka neye ihtiyaç var ki! (Gıylmanov, 2007: 257).

Görüldüğü gibi verilen örneklerde kullanılan iç diyalog tekniği, okurlara kahramanların düşünce süreçleri hakkında bakış açısı kazandırır.

3.8.5. İç Çözümleme Tekniği

İç çözümle tekniği; kahramanın duygu ve düşüncelerini, anlatıcının araya girerek okurlara vermesidir. Bu teknikte anlatıcı, okur ile metin arasına girerek kahramanın aklından geçenleri, psikolojik durumunu, ne yaşadığını tarafsız bir şekilde dile getirir. “Bu teknik yer yer iç diyalog ve iç monolog tekniğiyle karıştırılabilir fakat iç diyalog ve iç monologda konuşan kahramanın kendisidir. Hâlbuki iç çözümlemede anlatıcı konuşur.” (Aça, vd., 2009: 79).

İncelenen eserde iç çözümleme tekniğine örnek olarak şu satırlar verilebilir;

Sevben bunu kendisi de biliyor. Her ne kadar isteksiz, yumuşak huylu ve oldukça çekingen bir adam olsa da taş kalpli ya da donuk bir ruha sahip değildi. Sevben içinde eski köyün ruhunu, köyde yaşadığı zamandan kalma samimi hisleri, samimi duyguları ve gerçek sevgiyi hissediyordu. Daha doğrusu, onu hayatın bataklığından, çaresizlikten ve mutsuzluktan kurtaran işte bunlar oldu... Sevben içmeye başladı. Günler boyunca ortadan kaybolup dolaştı. Ne arkadaşlar edindi, kirli bodrumlarda, terk edilmiş evlerde kaldığı zamanlar da çok oldu. Günden güne hayatın dibine doğru yuvarlanıyordu. Yüzü gözyaşlarıyla yıkanan, kalbi kırılan, canına eziyet içinde hırpalanan Seviyesi, henüz doğmamış çocuğunun ruhunu incitip ıssız bir evde ıstıraplar içinde yattı (Gıylmanov, 2007: 146).

Bir diğer iç çözümleme tekniğinin görüldüğü yer ise, Kale Dağı’ndan kurtulmaya çalışan Sevben, Seviye ve çocuklarının yaşadığı o anlar, anlatıcı tarafından şu örneklerle verilir.

Sevben hemen bu sesin büyüüne kapıldı ve hızla kayaya doğru yöneldi. Seviye ve çocuğunu geride bırakmadı... O an çok ciddiye. Ama bu ciddiyetin arkasında bir yenilik, aydınlık, hatta mutluluk var gibiydi. Mutluluğun ömrü kısadır ama sadece insanın hayatıyla ölçülemez. Sevben, onun Seviyesi ve çocuğu mutlu olabilecek mi? Mutluysa bu mutluluğun geleceği nedir? (Gıylmanov, 2007: 283).

Sevben’in hissettiği ruhsal boşluk hali, “mekân birlikteliği üzerinden geçmiş ve şimdiki zamana karşı genelleştirilerek” (Gaynullina, 2010: 6) iç çözümleme tekniğine yer verildiği şu satırlarda görülür:

“Sevben etrafına baktı: köy çok değişmişti. Taş evler çoğalmıştı. Bazı evler çok güzel ama köyün kendisi bakıma muhtaç durumda; sokaklar çöple dolu ve dere yakınlarına gübre yığını yapmışlar. Değişim “rüzgarlarının” sonucu: çiftlikte önceden kalma parlayıp duran binalar boş kalmış, pencereleri kırılmış, kapıları koparılmıştı. Buna rağmen köyde iki cami minaresi yükselmişti. “Eğer sadece cami yaptırmak bir iman göstergesiye, işler hiç de iyi değil” diye düşüncelere daldı. Tüm düzen bozulup eski kolhoz mülkü dağılıp yıkıldığında ya da dere boyları çöp yığınlarıyla kaplandığında nasıl bir imandan, manevi yenilenmeden, arınmadan söz etmek mümkündür (Gıylmanov, 2007: 172).

3.8.6. Leitmotiv Tekniği

Leitmotiv tekniği, belirli bir eserin belirli bir ögesinde söz, düşünce ve duygunun tekrarına dayanan bir tekniktir. Bu teknik ilk olarak müzik sanatında görülmesine rağmen daha sonraki süreçlerde edebiyat alanına da vakıf olur.

Romancıların başvurduğu bu teknik, roman şahıslarını belirleyen tipik özellikleri vermede kullanılır. Mesela belli bir kelimenin dikkati çeken telaffuzu, ya da belli şartlar altında tekrarlanan mimikler, sonra her fırsatta hatırlatılan bazı yaratılış özellikleri leitmotiv karakteri taşır (Aytaç, 1972: 173).

Oça Torgan Kışeler romanında leitmotiv tekniğinin kullanıldığı yere örnek olarak “*Mete... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...*” şu kelimeleri verebiliriz. İlk okunduğunda anlamsız gelen bu kelimeler, roman boyunca dört farklı yer de geçer. Yazar, başkahraman Sevben’in uyku sırasında gördüğü rüyaların etkisiyle kulağında çınlayan bu anlamsız kelimeleri tekrarlayarak kullanır. Bu kelimeler, aslında köy halkının ettiği dua sözleridir.

“Mete... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...”

Sevben irkildi. Ne kadar tanıdık sözler! Hayır bunlar sıradan sözler değil, dua sözleri! Bir tür mucize veya büyüyle ilgili dua sözleri. Sevben bu duanın nereden geldiğini veya ne anlama geldiğini bilmiyordu. Onu kimse bilmiyordu. Kuran-ı Kerim’de geçen bir dua değildi. Ancak Sarmanay’da bu duayı her yeni doğan çocuğun kulağına fısıldarlar, kırk gün boyu fısıldayıp yankıyla söyleyip dururlardı. Böyle yaptığında güya o çocuğun zihnine ve ruhuna sonsuza kadar girdiği ve onu bu gizemli duanın sahibi ediyormuş, diye söylenir... Sevben, oğlunun doğumundan sonra bile kırk gün boyunca bu duayı okumaya devam etti. Seviye’nin, “hangi büyüyü yapıyorsun?” diye söylediklerine aldırış etmedi, atalarının adetini yerine getirdi (Gıylmanov, 2007: 166).

Çocuk, Seviye’nin vücudunun üzerinde tuttuğu avuçlarını birkaç kez daha hareket ettirdi. Seviye’nin göz kapakları titredi ama yine de açılmadı. Çocuk el hareketlerini hızlandırdı ve Sevben’e o tanıdık duayı fısıldadı: Mete... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni... (Gıylmanov, 2007: 226).

“Mete... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...” Sevben ilk başta anlamıyor ama yavaş yavaş aklı başına geliyordu: bu Sarmanay’da yeni doğmuş bebeğin kulağına söylenen ilahi dua! Sevben saydı: yedi kez tekrarlandı. Demek ki bu duada bazı kutsal sözler var (Gıylmanov, 2007: 246).

... Bu gizemli, sihirli taşın üzerine Latin harfleriyle şu tanıdık dua kazınmıştı: “Mete... Tike...Umma... Yerse...İlle... Enni... Hunni...” Sevben kendi keşfinden delirecek duruma geldi (Gıylmanov, 2007: 263).

Yazar bu kelimelerin tekrarını roman içerisinde, okurlar tarafından duanın tesirini anlamak ve belirli bir duyguyu anlamasına yardımcı olmak için kullanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kêşeler* (Uçan İnsanlar) Adlı Romanına Tatar Mitolojisinin Yansımaları

4.1. Mit, Mitos ve Mitoloji Kavramları

Mit kelimesinin kökeni eski Yunancada “mythos” kelimesine dayanmakla beraber “söylenen veya duyulan söz, masal, öykü, efsane anlamına gelir” (Erhat, 1972: 5). Mythos kelimesi zamanla farklı dillere geçerek “mit” şeklinde söylenmeye başlanır. Fatih Urmançı'ye göre mit; toplumun, kabilenin, sülalenin ve ayrı bir insanın yaşamı ve dünyayı algılama şeklidir (Urmançı, 2008: 9). Bilge Seyidoğlu ise mit kavramını, gerçek hikâye ve bunun da ötesinde sahip olunan çok değerli şeyler, kutsal, değerli ve manalı olan şey (Seyidoğlu, 2017: 15) olarak tanımlar. Mitoloji üzerine çalışmalar yapan Mircae Eliade'ye göre mit, çok sayıda ve birbirini bütünler nitelikteki bakış açılarına göre ele alınıp yorumlanabilen son derece karmaşık bir kültür gerçekliğidir (Eliade, 2001: 16), der.

“Myth” ve “logy” kelimelerinin birleşmesiyle oluşan mitoloji kavramı, mitler veya efsaneler hakkında bilgi veren bir alanı tanımlar. Mitoloji; toplumların inançlarında tanrılar, insanlar ve evrenin yaratılışına dair tüm sözlü ve yazılı kaynakları ve bunların doğuşlarını, anlamlarını yorumlayıp inceleyen ve sınıflandıran bilim dalıdır” (Yıldız, 2017: 10). Mitoloji, *Tatar Têlênêş Anlatmalı Sözlêğê* adlı eserde ise “mitler topluluğu, mitler sistemi ve mitleri inceleyen bilim dalı” (Abdullin vd., 1979: 397) olarak tanımlanır.

Yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere mit; insanın ve evrenin yaratılışını, ölümün ve evrenin yok oluşunu, insanlık tarihini ve kültürüne ait unsurları açıklamaya yönelik anlatılar ortaya koyar. Ele alınan bu bölümde Galimcan Gıylmanov'un *Oça Torgan Kêşeler* adlı romanında görülen mitolojik unsurlara değinilecektir.

4.2. Tatar Türk Mitolojisinde Tanrılar

Türk mitolojisinde gök kutsallığıyla öne çıkar. Göğün kutsal sayılması, içerisinde barındırdığı varlıklar ve göksel unsurların kutsallığına dayandırılır. Bu başlık altında gökte yaşadığına inanılan “Tanrı” kavramı üzerinde durulacaktır.

4.2.1. Gök Tanrı

Farklı dillerde Tanrı kelimesi, “Çince *tien*, gökyüzü/gök tanrısı; Babilce *anu*, gökyüzü; Sümerce *dingir*, açık, parlak gökyüzü” (Eliade, 1997: 99), Türk topluluklarından; Altay Türkleri *Tengri*, *tengeri*; Şorlar *tengri*; Hakaslar *tigir*, *ter*; Tuvalılar *deer*; Çuvaşlılar *tura*; Yakutlar *tangara*; Moğollar *tenger*; Buryatlar *tengeri*, *Tengri*; Kalmuklar *tenger* (Seyidov, 1994: 52) şeklinde kullanılır. Göktürk kitabelerinde de Tanrı inancının olduğu görülür. Bu kitabelere göre “Tanrı’nın gücü, yeryüzünde yaşayan insanların kaderini belirler. Aynı zamanda ülkenin ve halkın başında bulunan Kağan’ın bu mertebeye yükselmesi de Tanrı’nın gücüne dayanır ama gücü sadece bununla sınırlı değildir. Kağan askerinin yenmesi, yenilmesi veya yok olması Tanrı’nın elindedir. Tanrı, günahlarından dolayı Kağan’ı veya halkı cezalandırabilir” (Urmançı, 2008: 116). M. Eliade’ye göre ise Tanrı; her ne kadar gök ile özdeşleştirilse de gökyüzü dahil tüm evrenin yaratıcısıdır (Eliade, 1991: 99).

Bu bağlamda, Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kışeler* adlı romanında Tanrı kavramı üzerinde sıkça durulur. Örneğin; “*İhtiyar Hösni anlatırdı: ilk önce gökyüzü doğdu diyordu. Göğün sahibi; Tanrı. Geriye kalan her şey o Tanrı’nın yarattığı dünyadır. Ama yine de dünyayı, Tanrı tek başına yaratamaz! Ona bir eş lazım. Bütün gezegenler arasında tek dişi gezegen yıldız varmış...*” (Gıylmanov, 2007: 143) satırlarında görüldüğü gibi Tanrı; göğün sahibi, evrenin gökte oturan yaratıcısı şeklinde temsil edilir.

“... *Bu dua sadece yeryüzünün, dağların ve doğanın iyeleri tarafından değil, Allah ve alemdeki yıldızlar tarafından da duyulmalıydı. Sadece duymakla kalmayıp kutsallıkla karşılık vermeleri de gerekiyordu*” (Gıylmanov, 2007: 278) satırlarında geçen iyeler, yıldızlar, dağ ve Allah gibi unsurlar doğanın ve evrenin kutsallığını, Allah’ın yarattığı her şeyin bir bütün olarak yüksek bir güç tarafından kontrol edildiğini anlatan manevi bir anlam taşıdığı görülür.

4.3. Tatar Türk Mitolojisinde İyeler

İyeler, “eski Türk dinî-mitolojik düşüncesindeki gizli doğa güçlerine olan inancı anlatan, belli doğal objelerin koruyucuları veya sahipleri sayılan varlıkların genel adı (Beydili, 2004: 269) kısacası koruyucu ruhlar olarak tanımlanır. İye (sahip) veyahut koruyucu ruh inancı, Tatar Türklerinin mitolojik inanç sisteminde önemli bir yer teşkil eder. Tatar Türkleri hemen hemen her bölgenin ve her mekânın bir iyesi olduğuna

inanırlar. Yaygın olarak Ev iyesi, Orman iyesi, Ahır iyesi, Yol iyesine inanış gösterip her bir iyeye farklı uygulamalar geliştirirler. “Tatar Türklerinin inanç sistemindeki iyeler sadece birer ruhtur ve Tanrı statüsünde değildir. Bunun en önemli sebebi iyelerin sadece belli bölgeleri yahut varlıkları koruduğuna inanılmasından kaynaklanmaktadır” (Yıldız, 2017: 36).

Oça Torgan Kêşêler romanında Tatar Türklerinin inanış gösterdiği *Ev İyesi*’ne yer verildiği “*canım annem hadi, evde ilk önce ev ve nesil ruhlarına dua edelim. Ben yapamam ama sen bildiğin duaları oku. Ama... Yüksek sesle oku olur mu? Benim kulaklarıma da girsin, gizemli dua sesini çoktandır duymuyorum. Haydi, anne...*” (Gıylmanov, 2007: 155) şu satırlarla anlaşılır. Sevben evine tekrar döndüğü zaman ev iyesini saygı göstermek amacıyla annesiyle bu diyalogu yaşar. Remziye yüksek sesle duasını okur ve oğlunun duayı anlaması için ne anlama geldiğini de söyler.

Çetin Yıldız’a göre *Ev İyesi* şu şekilde ele alınır;

Kazan Tatarları, saçları başının tamamını kapatacak kadar uzun olan ve sıklıkla insan şeklinde giyinmiş olarak görünen bu ruhun, evlerin bodrum katlarında yaşadığına inanır. İçinde yaşadığı evi genellikle koruyup kolladığına inanılan *Ev İyesi*, ev içerisinde gürültü yapılmasını, bağırarak şarkı/türkü söylenmesini sevmez. *Ev İyesi*’nin evlerin bodrum kısmında yaşadığına inanıldığından buraya kirli su, yemek artıkları dökmek uygun değildir. Bunun dışında *Ev İyesi*, yaşadığı evin etrafında herhangi bir leşin bulunmasından hoşlanmaz. Böyle bir durumda bu mitik varlık, ev sahibini rahatsız ederek leşin uzaklaştırılmasını sağlar (Yıldız, 2017: 47).

Ev İyesi genel olarak iyi bir iye olarak bilinse de rahatsız edildiğinde ya da memnun edilmediğinde onun ev ahalisine zarar vereceğine inanılır. Bu nedenle, istemeden de olsa *Ev İyesi*’ni incittiğini düşünen kişinin, bir fakire sadaka vermesi ya da iye için yemek pişirmesi gerektiği söylenir.

4.4. Yeraltı Dünyasında Yaşayan Mitik Varlıklar

Türk mitolojisinde yeraltı dünyası, kötü Tanrılar ve ruhların varlık sürdürdüğü bir yer olarak tanımlanır. “Kesin olmamakla birlikte dokuz kattan oluşan bu dünya, Erlik ve ona bağlı ruhların yaşadığı yer” (Dilek, 2014: 21) olarak tanımlanır. Tatar Türklerinde de söz konusu olan bu yeraltı dünyası, kötü ruhların yaşam sürdüğü yer olduğuna inanılır. Bu başlık altında incelenen romanda geçen Diyüv kavramı üzerinde durulacaktır.

4.4.1. Diyüv (Dev)

Tatar mitolojisinde yeraltı dünyasıyla ilişkilendirilen varlıklardan en öne çıkanlar arasında Diyüv yer alır. Bahaeddin Ögel'e göre bu kelime eski Farsçada *Daēvas* şeklindedir (Ögel, 2010: 430). Fatih Urmançı ise "Diyüv kelimesinin kökenini, Hint-İran dilleri ve İran mitolojisiyle ilişkilendirir. Eski Farsçada *Daiva* olan bu kelime daha sonra dev-div olarak yazılır ve Mecusi Tanrısı veya şeytanı anlamına gelir" (Urmançı, 2009: 21). Mecusilik ile yakından ilgili olan bu varlık "kendisine itaatın ve iltifatın kesinlikle yasaklandığı, aşağılanan, kötü Tanrılar" (Yıldız, 2017: 56) olarak görülür.

Tatar halk anlatılarına göre Diyüvler, yeraltı dünyasında yaşam sürerler. "Yeraltı dünyasının dışında insanların bulunmadığı düşünülen Baykal Denizi'nin karşı tarafı, Kaf Dağı'nın ardı, yedi denizin, kara ormanın ardı gibi yerler ile dere yatağı, dağ başı, nehrin öteki tarafı, su boyu gibi insanların bulunduğu yerlerde de" (Yıldız, 2017: 57) yaşadıkları görülür. Diyüvler, insan görünümüne sahip şeytani varlıklar olarak tasvir edilir. Vücudu kocaman kürklerle kaplı, uzun kollu, alnında tek bir boynuzu olan, dişleri ve tırnakları bıçak gibi keskin, çirkin yaratıklardır. Aynı zamanda uçma yeteneğine de sahiptir. Yuvalarını, vahşi doğanın içinde, dağlık ve erişilmesi güç alanlarda; göl diplerinde ya da yeraltına inşa ederler.

Mitoloji ve masalarda çoğunlukla kötü bir varlık olarak yer almasının bir sebebi ise Diyüvler tarafından, insanların kaçırılmasıdır. "Kralın eşlerini, kızlarını eş veya esir almak için çalar hatta bazen karnını doyurmak için yaşlıları dahi kaçırdıkları" (Urmançı, 2009: 22) görülür. Bu yaratıklara ait bir başka özellik ise, 3, 7 ve 9 başlı olmalarıdır. "Halk anlatılarında genellikle Divlerin baş sayısı arttıkça" (Yıldız, 2017: 58) güçlerinin de arttığına inanılır.

Tatar mitolojisinde diyüvler genellikle perilerle yan yana verilir. "Birlikte verilen bu efsanevi yaratığa Div Perisi denir" (Gıylmanov, 1999: 140). Böylece halk mitolojisinde ayrı ayrı yaşayan iki yeraltı ruhu birleşerek yepyeni bir manevi varlık yaratır. Div perileri genellikle dağların arkasında, yeraltında veya deniz altında yaşarlar. Orada kendi krallıkları ve muhteşem sarayları vardır. "Bazen Div Perisi dünyanın üzerinde yürür ancak nadiren insan gözüyle görülebilir. Div Perisi dilerse bir insan şekline girerek don değiştirebilir" (Gıylmanov, 1999: 141).

Galimcan Gıylmanov'un, *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında da Div Perisine rastlanır. Eserde bu varlık şöyle tarif edilir;

Gerçek şu ki: Doğayla ortak bir dil bulursan, o sizi doğru yola yönlendirecektir... Ama sadece Sevben'in yolu daha uzun sürdü... Bunun sonu, başı, altı, üstü nerede? Yanlış yöne mi gitti yoksa? Karışık yoldan... Devin patikasından mı... Onların mağaralarda yaşadıklarını söylüyorlar. Burada dev perileri varmış! Dağın ortasındaki gizemli salon ve koridorları neyle anlatırsın? Var, var burada bir dev... Daha önce Kara Ruh'un, Kale Dağında yürüdüğüne dair birçok efsaneler vardı. Yüzüp emekliymiş gibi yürüdüğünü söylüyorlar. Gidiyor ama bacakları asılı duruyor, bir gıdım bile kıpırdamıyor diyorlar... Ruh çeşmesinde uzanıp su içiyormuş... Zaten bu çeşmenin adı da o ruhtan geliyor ya... (Gıylmanov, 2007: 261).

Bu satırlarda, Diyüv'ün Dev Perisi olarak anıldığı ve yürümediği aslında uçuyormuş gibi görüldüğü ifade edilir. Tatar halk anlatılarında, Dev Perisi incelendiğinde onun bir nevi cin, şeytan ya da peri gibi varlıklarla yer değiştirebildiği çoğunlukla kötü bir varlık olduğu sonucuna varılır.

4.5. Kozmik Unsurlar

4.5.1. Koyaş (Güneş)

Mitolojik ve kültürel açıdan Güneş, birçok halkın inanç sistemlerinde önemli bir sembol olarak görülür. Güneş için “Sümerler; Ra, Dingir, Utu, Babar, Nin-Uraş, Meşarru isimlerini kullanarak onu Tanrılaştırmıştır. Araplar; güneşe Samaş/semeş (şems) (Uraz, 1992: 28) demişlerdir. Türk mitolojisinde de Güneş, “göğün yedinci katında oturan Gün Ana olarak geçmektedir” (Beydili, 2005: 227). Kozmik unsurlar arasında Güneş, yüceliğin, bilgeliğin ve bütünlüğün simgesi olarak kabul edilir. “Güneş'in Türk mitolojisindeki önemli kültlerden olduğu ancak başka mitolojilerde ve uluslarda olduğu gibi Tanrı olarak algılanmadığı bilinir” (Bayat, 2017: 297).

Güneş, birçok kavmin mitolojisinde fazlasıyla değer verilen bir unsurdur. Güneş'in, kozmik âlemin yaratılışından önce var olduğuna dair bilgiler söylenmekle beraber Altaylıların, Kara Han adını verdikleri Tanrı'nın, gökleri yaratırken Güneş'in sıcaklığından ve ışığından faydalandığı dile getirilir. Bu sebeple Güneş'in ışığı, “taşıdığı hayır ve şer vasıflarıyla tanrılar üstü bir yer edindiği” (Uraz, 1994: 27) belirtilir.

Tatar mitolojisinde de Güneş ile ilgili pek çok inanç sistemi bulunur. “Bunlardan ilki Güneş'in yaratılış sırası ile ilgilidir. Bir Tatar atasözüne göre Güneş, Ay ile birlikte ilk yaratılan varlık” (Yıldız, 2017: 88) olarak tasvir edilir. Başka bir özellik olarak Tatar halk anlatılarında Güneş, bazen Tanrı olarak kabul edilirken bazen de yalnızca astral bir unsur

olarak yer alır. Tatar mitolojisinde “Ay ve Güneş tutulmaları uğursuzluk alameti” (Yıldız, 2017: 89) olarak görüldüğü de söylenir.

F. Urmançı’ye göre, “kozmik mitler grubuna giren mitler, Tatar mitolojisinde yok denecek kadar azdır. Bunlar da çok eski zamanlarda yaşayan mitlerin kırıntıları, bölümleri ve bazı motifleridir” (2002:33).

Oça Torgan Kêşeler adlı romanda kozmik mitler içerisinde olan Güneş’e dair az sayıda söz edilir. Bunlardan bazıları;

Gökyüzüne bakmamak orada güneşin, ayın, yıldızların, Çulpan’ın olmadığı anlamına gelmez. Güneş hâlâ parlıyordu; Ay üzgün, Yıldızlar umutlu, hayali ve Çulpan... Yaşamın anlamını verir... Köyde de durum aynıydı. Oradaki Güneş, Ay, yıldızlar ve aralarındaki Çulpan hala oradalar, hâlâ yaşıyorlardı, hepsi zaman yolunda sonsuz bir seferdeydi... (Gıylmanov, 2007: 243).

- Aaa hatırladım evet doğru. Haziran’ın en uzun gününde doğdu Tanrı. Güneş, Tanrı’nın doğum gününü kutlamak için uzun süre gökyüzünde kaldığı söylenir (Gıylmanov, 2007: 143)
- “Peki biliyor musun dünyadaki bütün güzellikler gökten, yıldızlardan, güneşten, bütün iyilikler ise insanlardan...” (Gıylmanov, 2007: 203).
- Neden kuyruklu peki bu Dünya?
- Bu bir kuyruk değil, Güneş ışıklarının bir yansıması. Dünya, Güneş’in nazlısı, Güneş’in oğludur ve bizim Çulpan yıldızı; Güneş’in sevgili kızıdır... (Gıylmanov, 2007: 222).

Örneklerinde de görüldüğü gibi roman da Güneş sembolü; iyiliğin, güzelliğin sembolü olarak kullanılmıştır.

4.5.2. Ay

Türkler, tarihsel süreç içerisinde çok eski dönemlerden itibaren kozmolojik unsurlar arasında birçok gücün bulunduğu inanmış ve bu güçleri kutsallaştırmıştır. Bu inançlar arasında Güneş, Ay, Yıldırım, Şimşek, Yıldızlar yer alır ve bu unsurlar, kendi içlerinde kutsal ve semavi ruhlar olarak tasavvur edilir. Halk inanışlarında, Ay’ın olumsuz özellikleri arasında Galimcan Gıylmanov *Tatar Mifları* kitabına şu notları düşer: “Ay yükseldiğinde yüksek sesle gülmeyin, kalabalık yerlere gitmeyin; terkedilmiş herhangi bir yerde dolaşmayın, Ay yükselirken kirli su döküp tırnak kesmeyin, Ay yükseldikten sonra yalnız başınıza yıkanmayın” (Gıylmanov, 1996: 57). Ay’ın, insan üzerindeki olumlu özellikleri için de “Ay yükseldiğinde Tanrı’dan bağışlanma dileyin ve güzel dileklerle dualar edin; Ay doğduğunda ise bebeğinizi gökyüzüne kaldırarak ona uzun ömürler dileyin; Ay yükseldiğinde gökyüzüne bakın ve sevgilinizin adını anarak ondan size karşı şefkatli olmasını dileyin” (Gıylmanov, 1996: 57) der.

Tatar halk anlatılarında Ay'ın asıl sembolik ve mitolojik anlamı, kişinin genel olarak yalnızlığı, özlemi ve üzüntüsünü yansıtmasıdır. “Ay, gecenin simgesidir dolayısıyla Ay'ın iki farklı yüzü vardır. İlki içinde kötü ruhları barındırdığı için hüzünlü ve karanlık; diğeri ise parlak ve neşelidir. İkinci durumda Ay, Güneş'in kendisiyle özdeşleştirilir” (Gıylmanov, 1996: 59). İncelenen eserde Ay motifi daha çok geceyi aydınlatan bir unsur olarak kaleme alınır. “*Sonunda alacakaranlık çöktü. Etraf karanlık bir perde ile kaplandı. Barakanın üzerine asılan lambadan soluk bir aydınlık düşüyordu, dans pisti için ayrılan meydan ay ve yıldızların iradesine kaldı...*” (Gıylmanov, 2007: 228).

Geceyi aydınlatan Ay, başka bir satırda şu şekilde kullanılır;

Gökyüzüne bakmamak orada Güneş'in, Ay'ın, Yıldızları'n, Çulpan'ın olmadığı anlamına gelmez. Güneş hâlâ parlıyordu; Ay üzgün, Yıldızlar umutlu, hayali ve Çulpan... Yaşamın anlamını verir... Köyde de durum aynıydı. Oradaki Güneş, Ay, Yıldızlar ve aralarındaki Çulpan hâlâ oradalar hâlâ yaşıyorlardı, hepsi zaman yolunda sonsuz bir seferdeydi...” (Gıylmanov, 2007: 243)

Netice olarak Ay motifi Tatar halk anlatılarında yaratılışından çok etrafı aydınlatan, geceleri ışık saçan unsurlarıyla kullanıldığı görülür.

4.5.3. Çulpan Yıldızı / Zühre Yıldızı

Türk düşünce ve yaşama biçiminde Çulpan Yıldızı, bütün Türk dünyasının yıldızı olarak tasavvur edilir ve gezegen olarak kabul edilen bu yıldız önemli bir yer tutar. Çulpan Yıldızı için farklı isimlendirmeler kullanıldığı görülür. Örneğin; “Batılıların Venüs adını verdikleri bu yıldız, İslam astronomisinde Zühre olarak bilinmektedir” (Bayat, 2007: 292). “Türkiye ve Azerbaycan Türklerinin Çoban Yıldızı dedikleri bu yıldıza, Kırgızlar ve Özbekler Çolpan, Moğollar Tsolman, Buryatlar Solbon” (Yıldız, 2017: 96) olarak adlandırır. Bahaeddin Ögel ise bu yıldızın farklı Türk boylarında “Kervan Yıldızı, Tan Yıldızı, Çoban Yıldızı, Sarı Yıldız, Ak Yıldız, Kanlı Yıldız, Güney Yıldızı” (Ögel, 2014: 270-271) diye adlandırıldığını söyler. Ayrıca Çulpan, gün doğumu ve gün batımı sırasında görülen bir yıldız olduğu için “Sabah Yıldızı ya da “Akşam Yıldızı olarak da adlandırılır. “Sabaha karşı doğan bu yıldızın en önemli fonksiyonu yol göstericiliktir” (Ögel, 2002 II/ 213). Diğer bir inanışa göre Çulpan Yıldızı, “seferde olanları koruduğu için kervanlar, Çulpan'ın gökyüzünde görünmesiyle birlikte yola çıkardı” (Bayat, 2007: 293). Tatar halk mitolojisinde ise bu yıldız *Çulpan* olarak geçer. Tatar Türkçesindeki *Çulpan* kelimesi

“Güneşin etrafında dolanan, Merkür ile Dünya arasında yer alan gezegen” (Abdullin vd.,1981: 445) şeklinde tanımlanır.

Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında Çulpan Yıldızı, halk inançlarını yansıtmaları bakımından önem arz eder.

“Bütün gezegenler arasında bir tek kadın gezegen yıldız vardır. O yıldız, Çulpan Yıldızı’dır. Bu yıldız Rus dilinde Venera (Venüs) adı verilmiştir. Gök Tanrı işte o Çulpan Yıldızıyla (Venera’yla) nişanlanmıştır. Çulpan (Venera), Tatarlara göre Zühre Ana’dır. Çulpan Yıldızı, gökteki yıldızların en parlağı, en nurlusu, en canlısıdır. O göğün bir köşesine gidip yerleşmiş ve gök denizindeki yel-fırtınayı gözetliyor. Bazı zaman endişeli, bazı zaman gülen, tebessüm eden birisi gibidir. Onu yeşile çalan ve mavimsi renkler süslüyor. Yeşil renk canlılığı, mavi ise kutsallığı bildiriyor.” (Gıylmanov, 2007: 202-203).

Yazar, Çulpan Yıldızı’nın insan ruhuyla bağlantılı olduğunu şu ifadelerle ele alır. *“Yıldızlar canla bağlıdır”. “Yıldız, “can” anlamındaki sözdür. Onun ikinci ismi de vardır. Hayal veya ümit... Hayal ölür, ümit biterse can da biter, ölür. Vücut kalır, ama can olmaz...”* (Gıylmanov, 2007: 203).

İncelenen eserde Çulpan Yıldızı, kahramanların iletişim kurmasında hem aracı rolü üstlenen hem de kahramanlara yol gösteren bir unsur olarak işlenir. *“İhlamlardan birisini seçiyorlar, ikisi iki yanına yaslanıyor ve gökyüzündeki yıldızlara bakıp konuşuyorlar. Özellikle de Çulpan yıldızı aracılığıyla çabucak anlaşıyorlar* (Gıylmanov, 2007: 122). Diğer bir örnek ise; *“Sevben’in babası Zebir de başka insanlardan farklı, tuhaf birisiymiş. Geceleri Kale Dağı’na çıkıyor, Çulpan Yıldızı ile konuşuyormuş. Onun gözükmeyen kanatları da varmış. “O yer üzerinden yürürken de uçarak yürüyordu. O biraz yürüdükten sonra yer üzerinden kalkıyor, biraz uçtukten sonra yine günahlı yere düşüyor... Yer insanı değildi, galiba...”* (Gıylmanov, 2007: 181) satırlarında verilir.

Sarmanay köyünde yaşayan halkın Çulpan Yıldızı’ndan geldikleri bu yıldız sayesinde çoğaldıkları şu şekilde ele alınır;

“Kale Dağı’nın tepesindeki meydana Çulpan yıldızından bir gemi iniyor ve oradan insanlar atlıyor. Su gibi mavi gözlü, koyu kırmızı saçlı, der kendileri... İşte o Çulpan yıldızından gelen insanlar bizim köyümüzün temelini atanlardır... Sarmanay mavi gözlü, selvi gibi uzun, boylu poslu insanlardan oluşan bir köy. Demek ki biz gökten inen insanlar oluyoruz...” (Gıylmanov, 2007: 139)

Tatar mitolojisinde Çulpan Yıldızı, iyiliğin ve güzelliğin sembolü olarak görülür. Her türlü zorluk ve kötülüğe rağmen mutlak iyilik ve güzelliğin sembolü olarak işlev gören bu yıldız, insanlara yol gösteren bir işleve sahip olarak eser de kaleme alınmıştır.

4.6. Tabiat Unsurları

4.6.1. Tav (Dağ)

Türk mitolojisinin inanç sisteminde önemli bir yer tutan dağ, “manevi yükseklik, Evren’in merkezi, Yer ile Gökyüzü’nün buluştuğu yer, sonsuzluk, üstünlük, saflık, istikrar ve yükseliş gibi olayların sembolü” (Urmançe, 2011: 91) olarak nitelendirilir. Dağ motifi, “eski Türkler’in kutsal merkez anlayışını oluşturmakta ve devletin merkezi görevini üstelenme” (Bayat, 2006: 47) gibi özelliklerinin de olduğu söylenir. Türk inanç sistemine göre, “dağlar, dünyayı ayakta tutan direkler olmuş ayrıca yeraltı, yeryüzü ve gökyüzünden ibadet olan üç âlemi birbirine bağlayan, tanrıların mekânı olduğuna inanılırken, onlara aynı zamanda canlı birer varlık gözüyle bakılmıştır” (Beydilli, 2005: 167). Bu bağlamda Dağ motifi, canlı bir varlık olarak kabul edilip ayrı bir ruhu olduğuna inanılır. Ayrıca Tatar Türklerinde dağı koruyan “*korık*” adlı bir iye olduğu bilinir. Günümüzde de “Tatarların yaşadığı bazı dağlık yörelerde (Ural’da, Orenburg’ta) saygıdeğer ihtiyarlara bugün “*korık*” diye seslenildiği (Zaripova Çetin, 2007: 8) bilinmektedir. Galimcan Gıylmanov’un *Tatar Mıfları* kitabında *Korık* için şu satırlar kaleme alınmıştır;

“Tatarların yaşadığı bazı bölgelerde (Urallar, Orenburg) saygın, kutsal, çok yaşlı insanlara “*Korık*” deme geleneği vardır. Nadiren bu terim huysuz, yaşlı insanları ifade etmek için kullanılır. Eski Türk ve Fin-Ugor kavimlerinin dillerinde bu kelime (*Korık*), toprak veya dağ sahibi anlamına gelir. Tatarlarda hâlâ “*Korık, yeri yutacak!*”, “*Korıklı ülkesi güzel bir ülke*”, “*Korıklı toprağın sağlığı çoktur*” gibi sözler ve uyarılar vardır... *Korık* aynı zamanda eski Türk dilinde dağ çukuru anlamına da gelmektedir. *Korığın*, dağ mağaralarında ve yer kuyularında yaşadığı bilinir. Yani bu bakımdan antik mitlerde çok popüler olan bir ilahi varlığa, dağ iyesine inanılır” (Gıylamov, 1996: 116-117).

İncelenen eserde Kale Dağı’nın iyesi, kara ruhtur. Kale Dağı’nın her sene bir kez huzursuzlanması, kükreleyen sesler çıkarması içinde bazı ruhlar barındırdığını kanıtlar niteliktedir. “*Her şeyin bir ruhu ve bir sahibi vardır. Kale Dağı’nın ruhu kara bir ruh. Hatırlıyor musun, bu çeşmeye de önceden “Kara Ruh Çeşmesi” derlerdi. Şimdiyse çocuklar korkmasın diye “Ruh Çeşmesi” olarak bıraktılar (Gıylmanov, 2007: 176).* Bu kara ruh hakkında da halk arasında bazı rivayetler olduğu “*söylentiye göre yaz günlerinin gurup vaktinde, o gölge bu mağaranın ağzından çıkıp tüm tepeleri, vadileri salınarak dolaşıyormuş. Yolda birisiyle karşılaşırsa, ona sihir yapıp kendiyile beraber dağ boşluğuna götürüyormuş... (Gıylmanov, 2007: 177)*” satırlarıyla verilir ve yukarıda belirtildiği gibi bu kara ruhun dağ boşluğunda yaşadığı söylenir.

Mitlerde dağın tepesinde veya dağın yanında ağaçların büyüdüğü veya dağ tepesinde orman, bahçe olduğu da söylenmektedir (Mira, 1980: 311). Ele alınan eserde, *“Belki de en ilginç ve şaşırtıcı şey Kale Dağı’nın zirvesidir. Daha doğrusu bu dağın zirvesi tamamen yoktu. Bir mucize ile onun ucunu kestikleri, üstünü düzeltip koydukları söyleniyor... Üstelik, Kale Dağı’nın tepesi pürüzsüz bir taşla kaplanmıştı”* (Gıylmanov, 2007: 136). *“Kale Dağı’nın gökten inen can iyelerinin tarafından yaratıldığına inanıyordu. Dağın içini oyup bu kadar güzel bir dünya yaratmak çok fazla yetenek ve güç gerektiriyor sonuçta ama insanların bundan haberi yoktu...”* (Gıylmanov, 2007: 259) satırlarında böyle bir yaşam alanına sahip olduğu gözler önüne serilmektedir. Ayrıca bu dağ boşluğunun adı “Canavar ağzı” olarak adlandırılır. *“Kale Dağı” denen canavarın kükreyen ağzı... “Canavar ağzı” denen dağ boşluğu mağara oluyordu* (Gıylmanov, 2007: 140).

Galimcan Gıylmanov, Kale Dağı’nı tasvir ederken bu dağa efsanevi özellikler yükleyerek ele alır. Örneğin;

Kale Dağı insan eliyle yapılmış bir dağ. Evet, evet, Burası daha önce görülmemiş bir dağ. Ancak onu yer insanları yapmamış. Gökten inen insanlar oluşturmuş onu. Bu insanlar aleminin büyük gemilerine oturup indiler. Kale Dağı’nın üstündeki meydan, onların demir gemilerinin yanaşma yeri idi (Gıylmanov, 2007: 137). Gökten gelen insanları görüyor musunuz? Bu çorak arazinin civarında bir şehir kurmaya başlıyorlar. Fakat henüz dünya insanların kötülüğünü bilmiyorlar onlar. Şehri kurmayı bitiriyorlar, yerdeki vahşi insanlar bu şehre hücum ediyorlar. Şehri yakıp alt üst ediyorlar. Bu olaylar birkaç kez tekrarlanınca Zühre ananın torunları şehirlerini dağın içine yapmaya karar veriyorlar (Gıylmanov, 2007: 138) Sarmanay mavi gözlü, selvi gibi uzun, boylu poslu insanlardan oluşan bir köy demek ki biz gökten inen insanlar oluyoruz...” (Gıylmanov, 2007: 139)

Eserin mitolojik unsurunu oluşturan Dağ motifi; koruyuculuk işleviyle, içinde barındırdığı ruhlarla, insanlara yaşam veren bir yer olmasıyla kaleme alındığı görülür.

4.6.2. Ağaç

Türk mitolojisinin kültür ve inanışlarına göre Tanrı’nın yarattığı her şey bir ruha bir töze sahiptir. Eski Türk geleneklerinden günümüze kadar geçen bu süreçte tabiatta var olan bütün varlıklara saygı duyulduğu görülür; bu bağlamda ağaç motifi, Türk mitolojisinde özel bir yer almaktadır. Kozmogonik, kozmolojik ve yer altı dünyasına ait motiflerin ortak özelliği olan ağaç kültü, bu üçlü evreni birbirine bağlayan önemli bir simge işlevi görür. “Türklerde ağaç, yeryüzü, gökyüzü ve yeraltını birbirine bağlayan bir

bağlantı noktası olmasının yanısıra dallarıyla Tanrı katına ulaşılan uçmağı, kökleriyle yeraltı dünyasını, tamuyu ve gövdesiyle de her iki katı yer-subla birbirine bağlayan direktir” (Sayılır, 2021: 189).

Tatar Türklerinde de ağaç motifi önemli bir yer tutar. Bu başlık altında incelenen *Oça Torgan Kêşêler* romanında geçen *kavak, söğüt ve ihlamur ağaçları* incelenecektir. Bunlardan ilki *kavak ağacı*dır. Kavak ağacının gövdesi büyük, silindirik ve pürüzsüz yapısıyla dikkat çekerken yaprakları da gür ve yuvarlak hatlara sahiptir. Tatar Türkleri tarafından bu ağaç *baytinek, osokor kavak, titrek kavak* olarak adlandırılır. Aynı zamanda bu ağaç Türk mitolojisinde, “yer altını, yeryüzünü ve gökyüzünü birleştiren dünya ağacı olarak sembolize edilir ve bu özellikleri nedeniyle Tanrı’yı, bağımsızlığı ve bayrağı” (Ergun, 2004: 216) simgeler. Bazı Türk halkları tarafından bu ağaç kutsal kabul edilir ve ağacın önünde Tanrı için dualar edilir. Kavak ağacının başka bir özelliği ise ölümü ve yeni bir hayatın başlangıcını temsil etmesidir. Kavak ağacı kurduğunda saadetin gidip yerine ölümün geleceği düşünülür tam tersi durumda kavak ağacının yeşermesi ise yeniden dirilme olarak değerlendirilir. Eserde kavak ağacı;

Yan tarlanın kenarında köy kapısı göründü. “Tarla kapısı” diye yürütürler onu ve hâlâ aynıydı. Rüzgâr ve yağmurdan kararmış iki meşe sütun. Üzerlerinde benzer bir meşe çit gerilmiş. Yanında yalnız yaş kavak ağacı. Sevben çıkıp gittiğinde bilek kalınlığında kalan bu ağaç şimdi bir kulaç büyümüş. Hemen yanında uzun bir bank. Daha önce askere alınan gençler bu bankta arka arkaya oturup son kez sigara içerek köye veda ediyorlardı. Şimdi o boş ve arayan da yok... (Gıylmanov, 2007: 128) satırlarıyla karşımıza çıkar.

Burada bahsi geçen kavak ağacının tekrar yeşerip büyümesi yeniden dirilme ile bağlantılı olabilir.

Diğer kullanılan motif ise *söğüt ağacı*dır. Türk lehçelerinde *sövüt, sögöt, sögöt tal, üöt* şeklinde adlandırılır. Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Oldukça heybetli ve gösterişli olan bu ağaç genelde sulak alanların olduğu yerlerde yetişir. Dalları ince ve esnek bir yapıya sahip olduğu için eğik bir şekilde büyür. Bu yapısından dolayı “güzel bir gölgesi vardır fakat uzun süre oturunca insanı rahatsız eder” (Ergun, 2017: 302). Söğüt ağacı; evlerin, çadırların, obaların önünde görülen bir ağaç olmasından kaynaklı Türk kültüründe “yerli ağaç” kategorisine girer. Söğüt ağacının “ailenin her müşkülünü halledeceğine, işlerini yoluna koyacağına, yaşlılık dönemlerinde onları perişan etmeyeceğine” (Ergun, 2017: 302) inanılır. İncelenen eserde söğüt ağacı şu satırlarla geçer.

Kale Dağı’nın eteklerinde uzanan doğanın güzelliğine, yağmur sonrası yeşil çimenlere, kadın göğsü gibi yükselen bir çift tepeye, kuş civıltılarıyla kaplı söğüt ağaçlarına ve yanık

renkli çiçeklerin güzelliğiyle büyüyen koyu renkli sazlıklara hayranlıkla bakmaya
Sevben'in zamanı yoktu. (Gıylmanov, 2007: 248)

Gökyüzünün acı gözyaşları,
Söğüt ağacından çıktığı söyleniyor..
Yetim kalan kaderlere sığınarak,
Her yıldıza göre bir dağ kalkmış... (Gıylmanov, 2007: 275)

Büyük ve gösterişli yapısıyla dikkat çeken söğüt ağacı, romanda da bu özelliğiyle ele alınır.

Ihlamur ağacı kalın gövdesi ve düz yapısıyla dikkat çeker. Genellikle gri renkli, pürüzlü bir yapısı ve gövdesinde derin çatlakları vardır. Geniş yaprakları ve hoş kokusuyla dikkat çeker. Ihlamur ağacı Türk mitolojisinde doğrudan bir tanrı ya da ruh ile ilişkilendirilmez. Genellikle iyilikle, yaşamla ve doğanın gücünü simgeleyen yönleriyle ele alınır. Ihlamurun diğer bir önemli özelliği de şifa ile ilişkilendirilmesidir. Bu yönüyle hem doğal bir tedavi aracı hem de korunma sağlamak için kullanıldığı görülür. Galimcan Gıylmanov'un eserinde ıhlamur; iki aşığı birbiriyle kavuşturan bir rol üstlenir. “*Dağ eteğinde ıhlamur yetişiyor. Bu ıhlamurlardan birisini seçiyorlar, ikisi iki yanına yaslanıyor ve gökyüzündeki yıldızlara bakıp konuşuyorlar. Özellikle de Çulpan yıldızı aracılığıyla çabucak anlaşıyorlar*” (Gıylmanov, 2007: 122). “*Sevben, yaşlı ıhlamurun cılız gövdesine tutuna tutuna ayağa kalktı. Uzanıp birkaç yaprak kopardı, ağzına koydu ve çiğnemeye başladı. Ihlamur yaprağı acı ama şifalı, susuzluğu giderir ve vücuda güç verir. Sevben bunu unutmamıştı*” (Gıylmanov, 2007: 268) satırlarında da ıhlamurun şifasından yararlanıldığı görülür.

4.7. Tatar Mitolojisinde Dişil Varlıklar

4.7.1. Umay

Türk mitolojisinin en önemli dişil varlıklarından biri olan Umay, Gıylmanov'a göre “insanın ruhsal ve fiziksel bütünlüğünü, özünü, gücünü koruyan ve yaşatan manevi başlangıç anlamına gelir ama bu sadece bir ruh değil ilahi bir güçtür, yani insan ruhunu evrene, göksel dünyaya bağlar ve ilahi gücün Umay'ın üzerinde” (Gıylmanov, 1996: 20) olduğunu dile getirir. Fatih Urmançi ise Umay için şu satırları not düşer; “Eski Türklerde kadınların ortaya çıkışını sağlayan başarı ve bereket tanrıçası olarak kabul edilir; savaşçılar, askerler ve kağanların eş veya eşlerinin koruyucusu olduğu gibi bir zamanlar Gök Tanrı'nın eşi olarak da sayılır” (Urmançe, 2011: 148). “Günümüz Orta Asya ve

Sibirya Türk kavimleri arasında çocukların ve lohusa kadınların koruyucu iyesi olarak fonksiyonunu sürdüren Umay” (Kalafat, 2010: 98), Tatar mitolojisinde bir tanrıça olarak kabul edilir. İnsanın özünü belirleyen, ona nefes, ruh ve hayat veren güç olarak görülür ancak Kazan Tatarlarının mitolojik mirasında Umay hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Bu durumun “Volga-Kama Tatarlarının, Altay ve Sibirya Tatarlarından VI-VIII yüzyıl önce İslam’a geçmesiyle bağlantılı olduğu” (Gıylmanov, 1996: 21) söylenir. İslam dininin gelişinden sonra “Kırgız Türkleri Umay’ın adını Fatıma (Batma-Zuura) olarak değiştirmeye başladığı rivayet edilir. Bu durum beraberinde Tatarlarda (Ayşe-Fatıma kültü) görülmesiyle sonuçlanır. Aynı zamanda Umay kelimesinin Kazan Tatarlarının mitolojisinde kaybolması bununla açıklanabilir” (Gıylmanov, 1996: 23).

İnsanlar, Umay’ı çoğu zaman bir kişinin iç organı olarak düşünürler. “Çeşitli ruhsal ve fiziksel hastalıklar onunla ilişkilendirilir, “Umay ağladı, Umay hasta” derler. Bu nedenle Tatarlara göre insanın her zaman kendi Umay’ı ile ilgilenmesi gerekir” (Gıylmanov, 1996: 22). Mesela bir kişi taşıyamayacağı yükün altına girmemeli aksi halde Umay’ının zayıflamasına ve kişinin ölmesine neden olabilir. Umay ile ilgili başka bir inanış ise onun insan vücudunda yaşadığı ve hayatı boyunca onu koruyup kolladığına inanılmasıdır.

Tatar Türklerinin Umay ile ilgili değişik ritüelleri olduğu da görülür. Eski Türklerin inanışlarına göre “doğumla beraber yemek verilmesi/doğum aşısı dökülmesi, Umay’ı memnun etmek için yapılan kanlı/kansız kurban merasimlerini” (Kalafat, 2010: 100) gerçekleştirmek için halkın yılda bir kez *umaç*¹ pişirdiği görülür. Aksi takdirde kişi ya hasta olur ya da ölebilir. Tatar mitolojisinde herkesin bir Umay’ı olduğu inancına yukarıda değinildi. Bu bağlamda Umay, bir nevi insanın özü kabul edilir. İnsanın içinde yaşayan, ona can veren, sağlığını, yazgısını, bahtını şekillendiren, bolluk ve bereketin sembolü olan bu kutsal varlığı yedirip içirerek memnun etmek gerekir. *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanda yazar bu inanışı şu satırlarla kaleme alır;

Tanrı’nın sevgilisi olan Umay adındaki “hayat tanrıçasına” Tatarlar, “May Nine” adını vermişler. Senede bir kez onun anısına Umay-Aş (Umaç) hazırlamışlar. Ailenin sahibi, göbek ebesi, neslin sahibi, canın sahibi olarak tanınırdı o. Komşusu olan May Nine civardaki tüm çocukların göbek bağını kesten ebe sonuçta... (Gıylmanov, 2007: 153).

Sonuç itibarıyla Tatar mitolojisinde yer alan Umay’ın çok yönlü mitolojik bir varlık olduğu hem kadınları hem çocukları koruması bakımından önem arz ettiği görülür.

¹ Umaç: Yemeğe koymak üzere una su veya süt katılarak yapılan yiyecek (Öner, 2015: 513; Abdullin vd. 1981: 307).

Eserde de ele alındığı satırlarda onun bir “hayat tanrıçası” olduğu, ailenin sahibi olarak görüldüğü, adına yemekler yapıldığı anlaşılır.

4.8. Mitolojide Sayılar

Varlıkların miktarını belirten kelime veya kelime gruplarından olan sayılar, zaman içerisinde sosyal ve kültürel hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelir. “Pek çok ritüelin, uygulamanın belli sayıdaki tekrarlarla yapılması, ilkel dönemlerden bu yana bazı sayılara çeşitli anlamlar yüklenmesine” (Yıldız, 2017:114) sebep olur. Bu bağlamda Tatar mitolojisinde de kullanılan sayılar, Türk halk inanışlarıyla benzerlik gösterir. Eserde ele alınan mitolojik sayılardan ilki *üç* sayısıdır. Üç sayısının dini inanışlara, halk kültürüne ve mitolojisine nüfuz ettiği görülür. Daha çok Türklerin dünya tasavvurunu yaparken karşımıza çıkan bu sayı üç âlem olarak değerlendirilir. Bu âlemler, yeraltı, yerüstü ve gökyüzüdür. Galimcan Gıylamnov’un incelenen *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında üç sayısı göze çarpar. Örneğin;

Onların üç yıl çocuğu olmadı. “Çocuk, aşkın meyvesi” denen sözde doğruymuş” (Gıylmanov, 2007: 146).

Ayaklarının altındaki zemin sanki çöküyor ve vadilik de uyuşuk bir halde uzanan üç can iyesini yutuyor gibiydi... Yorgun, tükenmiş, pisliğe saplanmış ve bitkin olan bu üç can bunu fark etmedi, konuşmadan, gözlerini açmaktan şüphe etmeden, hayatta kalacaklarını, dünya felaketinden kurtulacaklarını henüz hissetmeden ve anlamadan birbirlerine sığındılar ve sessizce yatmaya devam ettiler (Gıylmanov, 2007: 282).

Verilen örneklerde kullanılan üç sayısı “bir sembolik değer olarak baba-anne ve çocuk şeklinde kutsal bir birleşim ve onun sonucu olan çocuğu ifade ettiği gibi beden-can-ruh üçlemesi şeklinde insanı sembolize etmek için” (Bozkurt, 2012: 721) kullanıldığı anlaşılır. Bunun dışında bazı halk anlatılarında üç sayısı zamanla, tabiatüstü olaylarla, hayvanlarla, insanlarla veya eşyalarla ilişkilendirilir. Romanda bu unsurlara örnekler ise;

... üç yıl birlikteydik (Gıylmanov, 2007: 131). Anneni ben yılda iki üç kez kendi evime davet ettim, ağırladım, misafir ettim (Gıylmanov, 2007: 141). O da kaderini bir yerde kaybetmiş, hayat arabasının bir değil iki, üç tekerleği kırılıp yere düşmüş (Gıylmanov, 2007: 156). Sokaktan, iki buzağının peşinde Nigmet Dede geçiyordu. Buzağılar kör görünüyordu. Demek, üç inek yaşında bu yaşlı. En basit köy matematiği: iki inek, iki buzağı, geçen yılın bir buzağısı et için kesiliyor, bir buzağı damızlığa bırakılıyor, bir sonraki yılın ineği kesiliyor ve bu inek süte veriliyordu. Böyle bir ahırda her zaman üç büyük hayvan bulunurdu. Etrafında iki buzağı ve üç dört koyun toplanırdı (Gıylmanov,

2007: 157). Sevben üç kez öten horozun sesiyle bile uyanmadı (Gıylmanov, 2007: 160).

Arka arkaya üç yıldır Sabantuy güreşlerini kazanmıştı (Gıylmanov, 2007: 201).

Yaygın olarak kullanılan bir diğer sayı *yedi* sayısıdır. Bu sayının çoğu kültürde ve inanışlarda yaygın olarak kullanılır. Aynı zamanda yedi sayısı Türk dünyasında kutsal olarak kabul edilir. İslam dinine geçiş ile beraber yedi sayısı özel bir anlam kazandığı görülür. “Dini yazılara göre cennetin yedi kapısı, cehennemin ise yedi basamaklı merdiveni mevcuttur. Hacca giden kişiler ibadet yaparken Kabe’nin etrafında yedi kez dolaşırlar” (Torebekkyzy, 2021: 83). *Oça Torgan Kêşêler* adlı eserde yedi sayısı din ile ilişkilendirilmiştir. “O zaman kendimden şüphe ettim. Sayıklamaya başladım, kulaklarımda bazı gizemli ve büyümlü sesler duymaya başladım diye yedi defa “Fatıha” suresini okudum. Yedi kez okumanın bir “Kuran” okumaya eşit olduğu söyleniyordu” (Gıylmanov, 2007: 182).

Halk kültürü ve anlatılarında karşımıza en çok çıkan sayılardan bir diğeri ise *kırk* sayısıdır. “Kırk sayısı Tatar halk anlatılarında sıklıkla tekrarlanmakla birlikte dini, sosyal ve kültürel anlamda toplumsal/kollektif belleğe yönelik pek çok çağrışımında bulunmaktadır. Bu çağrışımlardan iyilik, kötülük, büyüklük, çokluk gibi pek çok olgunun yeterli olgunlukta olduğunu ifade etme ön plana çıkmaktadır” (Yıldız, 2017: 130). İncelenen eserde de kırk sayısı dini boyut ile ele alınır.

Sarmanay’da bu duayı her yeni doğan çocuğun kulağına fısıldarlar, kırk gün boyu fısıldayıp yankıyla söyleyip dururlardı. Böyle yaptığında güya o çocuğun zihnine ve ruhuna sonsuza kadar girdiği ve onu bu gizemli duanın sahibi ediyormuş, diye söylenir... Sevben, oğlunun doğumundan sonra bile kırk gün boyunca bu duayı okumaya devam etti. Seviye’nin, “hangi büyüğü yapıyorsun?” diye söylediklerine aldırmış etmedi, atalarının adetini yerine getirdi (Gıylmanov, 2007: 166).

4.9. Mitolojide Renkler

Türk kültür ve halk anlatılarında en çok görülen renklerden biri olan *beyaz renk*, “aydınlık, ışıık, güneş, hava, saflık, temizlik, iffet, masumiyet, sadelik, mükemmellik, kutsallık, kurtuluş, ruhsal yenilik” (Çoruhlu, 200: 192) anlamlarında kullanılır. Bu bağlamda beyaz renk, “diğer tüm renklerin anası olarak” (Toker, 2009: 98) görülmektedir. Bu sebepten dolayı diğer tüm renkler arasında beyaza atfedilen değer kullanım alanını genişletmiştir. Galimcan Gıylmanov’un *Oça Torgan Kêşêler* adlı romanında da sıkça dile getirilen bu renk daha çok iyiliğin ve saflığın sembolü olarak Sevben üzerinden verilir. Diğer bir kullanım alanı ise ak, ululuk bağlamında yetkin birey arketiple de özdeşliği

görülür. Halk anlatılarında sıkça yer verilen ve kahramanın karşısına çıkan ak saçlı ihtiyar yol gösteren bilge tipidir. Ak saçlı ya da aksakallı tabirleri toplum arasında saygı gösterilen bilge kişileri işaret etmek amacıyla kullanıldığı görülür. Bundan dolayı ak, beyaz kavramı tecrübenin ve olgunluğun simgesidir. Eser de bu arketipi oluşturan kişi Ak Dede'dir. "Ak Dede yaşlıydı. Ayaklarının üstünde daha geniş atlıyordu. Yine de güçlüydü. Vücudu dik, düz ve ince. Bembeyaz sakalı ve bıyığı yüzüne mülayimlik ve parlak bir renk veriyordu (Gıylmanov, 2007: 159). Sonuç olarak beyaz renk, iyiliğin, güzelliğin ve saflığın sembolü olarak kullanılmıştır.

Beyaz rengin zıttı olarak görülen *siyah renk* halk anlatılarında daha çok "ezeli karanlık, boşluk, ölüm karanlığı, tahribat, üzüntü, büyü, kötülük, gibi olumsuzlukları ifade etmekte" (Çoruhlu, 2010: 205) kullanıldığı görülür. Eserde kullanılan siyah renk de karakterler üzerindeki karanlığı, üzüntüyü ifade etmek için kullanılır. "Her ruhta o siyah lekelerden vardır. Onlara dokunmazsanız onları kışkırtmazsanız hiçbir şey olmaz. Eğer dokunursanız, ruhunuz ayakkabı altına evrilir, dünyanız kömür gibi kararır" (Gıylmanov, 2007: 141). Kısacası siyah renk çoğunlukla kötü ruhları, varlıkları nitelendirmede kullanılır.

Göğün rengi olmasından dolayı gök unsurunu işaret eden *mavi renk*, "çeşitli mitolojilerde akıl, idrak, sağduyu, iffet, lekesizlik, sadakat, Allah'a hürmet, barış gibi erdem ve erdemli davranışların simgesi" (Çoruhlu, 2000: 188) olarak tarif edilir. Mavi rengin adlandırılmasında *kük* kavramı kullanılır. Bu kavram Türkçede mavi ve yeşil renklerini ifade eder. Bu bağlamda Tatar Türkleri için kutsal kabul edilen mavi renk önem arz ettiği görülür. Kaleme alınan eserde bu kutsallık motifi göze çarpar.

"Yıldızlar da birbirine benzemiyor. Sadece uzaktan bakıldığında bu kadar benzer görünüyorlar. Ama benim yıldızım en güzeli! Biliyor musun onun ne renk olduğunu? Yeşilimsi mavimsi renkleri onu süslüyor. Yeşil renk yaşamı, mavi renk ise kutsallığı temsil ediyor" (Gıylmanov, 2007: 203).

İncelenen eserde mavi rengi, Tatar halkının göz rengini "gözleri gerçek bir insanın gözleri ve nasıl da masmavi parlıyorlar, onun da mavi gözleri, kıvırcık, koyu kestane saçları vardı, kızın mavi gözlerinden görkemli bir aşk görünüyordu" oluşturan bir unsur olarak kullanılmıştır.

SONUÇ

Tarihî süreç boyunca birçok siyasi, sosyal ve psikolojik baskıya maruz kalan Tatar Türkleri, eski kültürlerini günümüze kadar yaşatmayı başaran kadim topluluklardandır. Gelenek ve görenekleri, sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri, Tatar halkına özgü mitolojik öğeler diğer Türk topluluklarıyla benzer yönler taşısalar da özgün niteliklerle öne çıkmayı başarırlar. Günümüz sanatçılarından Galimcan Gıylmanov'da kaleme aldığı eserlerle Tatar kültürünü yaşatmak için önemli katkılarda bulunur. Dörtöylë ilçesine bağlı Esen köyünde dünyaya gelen Gıylmanov, çiftçi bir ailenin çocuğu olarak halk ile iç içe yaşamıştır. Çocuk yaşta babasını kaybetmesiyle beraber yazar da “anne” sevgisi önemli bir yer tutmuştur. Millî kimliğin devamı için “ana” dile büyük önem vermiş bu uğurda birçok eser kaleme almıştır. Yazarın sanat anlayışını oluşturan millî kimlik, kültürel miras, bireysel hesaplaşmalar eserlerine çarpıcı bir gerçeklik katmaktadır.

Tezde roman tahlili, anlatım teknikleri ve mitolojik öğeler olarak bakımından incelemiş olduğumuz *Oça Torgan Kêşêler* romanında elde edilen önemli sonuçlar:

Roman da millî bilincin önemi üzerinde durulması bağlamında yaratılan üç farklı Sevben karakterinin içsel derinliği, birbirlerine sevgi ve umutla bağlanan aile profili, iki aşık gencin yaşadığı zorluklar, köy halkının da insanlık değerlerini kaybetmeden dayanışma içinde yaşam sürdürmesi ve bunları mitolojik öğelerin satır aralarına serpiştirilmesi, akıcı bir üslupla tasvir edilmiştir.

Eserde tasvir edilen olayların kesin olarak hangi yıllar arasında gerçekleştiği bilinmemektedir. Zaman zaman geriye dönüşler yapıp karakterlerin geçmiş yaşantılarına değinilmiştir. Bu olaylar genellikle on sekiz yıl öncesinde köyü terk edip giden Sevben karakteri üzerinden ele alınan hadiseler ve sevdiği kadın Seviye'nin geçmiş yaşantısı hakkında bilgiler verilmiştir.

Romanda somut mekânlara yer verilmiştir. Bu somut mekânların çoğu olayların gerçekleştiği Sarmanay köyü, Kale Dağı, tren istasyonu, bahçe, Sabantuy ovası vs. gibi açık mekânlardır. Kapalı mekânlar olarak görülen Sevben'in köy evi, mağara, okul, hastane vs. gibi mekânlar görülmektedir.

Romandaki şahıs kadrosunun tasnifi başkişiler, norm karakterler, kart karakterler ve fon karakterler olarak incelenmiştir. Başkişi olarak Sevben ve Seviye belirlenmiştir. Eserin başkişisi olan Sevben eserde üç farklı Sevben tipi olarak ele alınır. Bu tipler; başkişi Sevben, onun çocukluğunun tezahürü olan hayali Sevben ve Seviye'yle çocuğu olan Sevben. Hayali Sevben onu geçmişiyile, çocuğu olan Sevben ise onu geleceğiyle

bağlar. Seviye, Sevben'in çocukluk ve biricik aşkıdır. Eserde anlatılan olayların meydana gelmesi bu iki aşığın yaşamları ile zuhur bulur. Seviye'nin kendisini aldattığını düşünen Sevben köyünü, baba ocağını terk edip gider. On sekiz yıl boyunca hem köyüne hem sevdiklerine özlem duyarak yaşar. Kendisine yeni bir hayat kurmak ister ama pek başarılı olamaz. Başından geçen kötü olaylar sonucuyla tekrar köyüne dönmeye karar verir. İlerleyen bölümlerle beraber Seviye'den bir oğlu olduğunu öğrenir ve hayatı yeniden tepetaklak olur. Ele alınan romanın her yeni bölümünde farklı farklı maceralar yaşarlar. Gerçek hayattan esinlenerek kaleme alınan bu eser aynı zamanda olağanüstü özellikler de barındırır. Romandaki vaka zincirleri birbiriyle bağlı millî ve felsefî temalar metnin bütününe ustalıkla serpiştirilmiştir. Eser adının *Oça Torgan Kêşêler* olarak seçilmesi Gıylmanov tarafından şu satırlarla verilir.

“Kutsal kişiler, doğadan; iyi insanlar, hayattan doğar derler. Uçma yeteneği insana verilmemiştir. İnsanların uçmadığını söylüyorlar. Ama buna inanmıyorum. İnsan uçabilir, onun da bir çift kanadı vardır... Gökyüzü var, güneşi, yıldızı var... Bir hayali, bir umudu var... Bu sözlerin kanıtı olarak parçalara ayrılmaya niyetim yok, benimle aynı fikirde olmayanlar kendi delillerini arasınlar. Bırakın insanlar kanatlarının, gökyüzünün, yıldızlarının, hayallerinin olmadığına inansınlar! Ben kahramanlarımın kanatları olduğuna inanıyorum. Hatta bunu kesinlikle biliyorum! Hatta görebiliyorum! Ve Kale Dağı'nın tepesinde çırpınan o kanat... Evet, evet, Sevben'in bir çift kanadı -o çocuk ruhu- beyaz ruh oluyordu. Yakında kendiniz göreceksiniz -bu üç can son kez deneyecek- gökyüzüne, bulutlara uçacak... Onları yer üstünden Sevben'in çocukluğu kendi büyüyle uzaklaştıracak... Ama bunu onlardan başka kimse bilmeyecek... Çünkü insanın çocukluk ruhu, onun kalbi, can kanatları; fani dünyanın sırrı, ilahi dünyanın işareti, Allah'ın, Gökyüzünün, Yıldızların hediyesi... (Gıylmanov, 2007: 283).

Hâkim bakış açısıyla kaleme alınan bu eserde olaylar, tasvir (betimleme) tekniğinden, karakterlerin iç dünyasını ve neler düşündüğünü yansıtırken daha çok iç monolog ve bilinç akışı tekniklerinden yararlanılmıştır. Karakterlerin kimliğini ya da geçmişte yaşanan bazı olayları daha kapsamlı yansıtabilmek için geriye dönüş tekniğinden sıkça faydalanılmıştır. Bunun yanı sıra karakterlerin (Sevben, Seviye, Remziye vs.) karşılıklı konuşmasına yani diyalog tekniği de kullanılmıştır.

Tatarlara ait birçok kültürel ve mitolojik unsurların varlığı da eserde okuyucularla buluşmuştur. Mutfak kültürüne örnek olarak çay, kara ekmek, tereyağı, umaça rastlanılmıştır. Dini inanç bakımından romanda İslami unsur olarak Allah, cami, dua, kabir azabı gibi kavramlar görülmüştür.

Mitolojik unsur bakımından incelediğimiz eserde Çulpan yıldızı, Umay ana, iyeler, dağ motifi, sayılar ve renklere yer verildiği tespit edilmiştir. Ölümü ve yeni bir hayatın başlangıcını temsil eden kavak ağacı Sevben ile özdeşmiş, kutsal doğa unsuru

olarak değerlendirilmiştir. Eserde Umay anaya değinilmesi ise onun hem kadınları hem çocukları koruması bakımından önem arz etmesidir. Onun bir “hayat tanrıçası” olmasından dolayı eserde adına yemekler yapılan önemli bir dişil varlıktır. Başkişilerin ulpan yıldızı aracılığıyla iletişime geçmeleri, yıldızın iyiliğin ve güzelliğin sembolü olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Mutlak güzelliğin ve iyiliğin sembolü olan bu yıldız, insanlara yol gösteren bir işleve sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak yazar Galimcan Gıylmanov bu eserinde sıradan bir Tatar köyünde mütevazı bir yaşam süren ailenin hayatını okurlarla buluşturmuştur. Eser, kendilerine özgü millî karakter yapısına sahip insanlar olarak inşa edilmiştir. Duyguların zarif bir dokunuşla örüldüğü bu romanda yazar; aşk, keder, aile, umut gibi kavramlar üzerinden kendi düşüncelerini ortaya koymuştur. Sanatçı, millî yaşamın panoramasını çizerken anlatısının derinliklerine Tatar kültürünün ve mitolojisinin izlerini incelikle nakşetmiştir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş., (1996), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Azra E., (1972), *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Bayat, F., (2006), “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü” *Folklor/Edebiyat*, 12. Cilt, s.47-59.
- Bayat, F., (2017b), *Türk Mitolojik Sistemi 1*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Beydili, C., (2005), *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Yurt Kitap Yayınları, Ankara.
- Bilge, S., (2017), *Mitoloji Üzerine Araştırmalar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Çetin, N., (2017), *Roman Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İ., (2016), *Metin Tahlillerine Giriş 2*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ediplerëbëz: biobibliografik Bëleşmelëk: 2 tomda: 1 tom (2009), Töz.: R.N. Davutov, R.F.Rahmani.-Kazan: Tatar. Kitap Neşriyatı.
- Ekici, F., (2022), Galimcan Gıylmanov’un Povestleri Üzerine Anlatıbilimsel Bir İnceleme, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erzurum.
- Ekiz, O. N., (1995), *Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, Toker Yayınları, İstanbul.
- Eliade, M., (1997), *Dinler Tarihi Sözlüğü* çev, Ali Erbaş, İstanbul.
- Er, E., (2020), XIX. Yüzyılın Sonunda Kırım Tatar Edebiyatında Modern Edebî Nesrin Doğuşu. *Jusoss Journal of Social Sciences* 1. Cilt, s. 122-136.
- Ercilasun, A. B., (Ed.) (1991-1992), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ergun, P., (2004), *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Feyzullin, R., (1980). “Marsel Galiyev”. *Kazan Utları*, 8. Cilt, ss. 171.
- Galiullin T., Yıldırım, R. Y., (2007c), Tatar Türkleri Edebiyatı, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Cilt 9, s. 676-736.
- Gaynullina, G., (2010), G. Gıylmanov’un “Oça Torgan Këşëler” Povestennın Prostranstvo Yagınnan Korılışı, *Tatarskaya Folkloristika*, s. 1-9.
- Gıylmanov, G., (2007), *Oça Torgan Këşëler*, Tataristan Kitap Neşriyatı, s. 119-287, Kazan.
- Gıylmanov, G., (1999), *Tatar Miğları*, Tataristan Kitap Neşriyatı, Kazan.
- Gıylmanov, G., (1996), *Tatar Miğları*, Tataristan Kitap Neşriyatı, Kazan.
- Kalafat, Y., (2010), *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Berikan Yayınevi, Ankara.

- Kamaliev, A., (2007), 20. Yüzyılın Başlarında Tatar Edebiyatını Etkileyen Akımlar, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 171, s.89-94.
- Karabulut, T., (2015), “Dramatik Yapının Analizinde Freytag Tekniğinin Kullanımı”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 39, s.1300-1523.
- Karataş, T., (2001), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul.
- Koç., E., (2015), Felsefe ve Edebiyat, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5. Cilt (1) s. 105-118.
- Korkmaz, R., ve Şahin, V., (Ed.), (2018), *Romanda Kişiler Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kurban, R. “Kazan Tatarlarına Vurulan Son Darbe”, Kırım Haber Ajansı. 30.01.2022. <https://www.qha.com.tr/yazarlar/roza-kurban-24/kazan-tatarlarina-vurulan-son-darbe-371235>
- Mircae, E., (2001), *Mitlerin Özellikleri*, Om Kuram Yayınları, İstanbul.
- Ögel, B., (2002), *Türk Mitolojisi*, Türk Tarih Kurumları Yayınları, Ankara.
- Öner, M., (2001), Tatar Edebiyatı, Nevzat Kösoğlu (Haz.), *Başlangıçtan Günümüze Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, XVIII-XIX. Yüzyıl Edebiyatı* (s. 13-62: 238-479). Ankara: Kültür Bakanlığı Projesi.
- Öner, M., (2015), *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Özcan, Y., (2007), Günümüz Tatar Yazarlarından Nebire Gıymatdinova. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12(23), s. 113-119.
- Öztürk, D., (2020), İlk Edebi Roman İntibah’taki Bazı Teknik Sorunlar. *Müşbid*, 9(2), 217-231.
- Seyidov, M., (1994), *Gam-Şaman ve Onun Gaynaglarına Umumi Bir Bahış*, Bakü.
- Stevick, P., (1988), *Roman Teorisi*, çev. S. Kantarcıoğlu, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara.
- Sümer, F., (2001), Tatarlar, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 40. Cilt, Türkiye Diyanet İstanbul, s. 168.
- Şahin, E., (2018), Novella. *Çevrimdışı İstanbul Dergisi* 3, ss.1-7.
- Şamsutova, A., (2005), *Xezërgë Tatar Edebiyatının Hrestomatiya*. Kazan: Hater-Tarih.
- Şamsutova, A., (2022), Marsel Galiyev’in Uzun Öykülerinde Metafizik Semboller. *İdil-Ural Araştırmaları Dergisi*, 4 (1) s. 97-122.
- Tatar Edebiyatı Tarihi*. (2019). Sigëz Tomda 7. Tom. 1985-2000’li Yıllar Edebiyatı. Kazan: Foliant.

- Tatar Tělněň Añlatmalı Süzlěğě* (2015). C.1 (A–B) Kazan: TEHSİ. – 712 6. ISBN 978-5-93091-189-3.
- Tatar Tělněň Añlatmalı Süzlěğě*, (2018). C.4 (Jl–P) Kazan: TEHSİ. – 760 6. ISBN 978-5-93091-272 2.
- Tatar Tělněň Añlatmalı Süzlěğě*, (2021). C.6 (Y–Я) Kazan: TEHSİ. – 912 6. ISBN 978-5-93091-394-1.
- Taymas, A., (1942), Türklüğe ve Türkçülüğe Dair, *Türk Yurdu*, XXVI (1), s. 18.
- Tekin, M., (2016), *Roman Sanatı*, Ötüken, İstanbul.
- Türkçe- Tatarca Sözlük*. Ehmetyanov, R., Mohemmetdinov, R., Nuriyeva, F., Ganiyev, F. (2014). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkoğlu, İ. (2012b). Tatar Dili. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 41(41), s. 509-511.
- Türkoğlu, İ., (2012a), Tatar Edebiyatı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 41(41), s. 508-509.
- Uraz, M., (1992), *Türk Mitolojisi*, Mitologya Yayınları, İstanbul.
- Urmançı, F., (2008), *Tatar Mifologiyesě. Ensiklopedik Süzlěk*, I. Tom.- Kazan: Megarif Neşriyatı.
- Urmançı, F., (2009). *Tatar Mifologiyesě. Ensiklopedik Süzlěk*, II. Tom.-Kazan: Megarif Neşriyatı.
- Urmançı, F., (2011). *Tatar Mifologiyesi. Ensiklopedik Süzlěk* III. Tom.- Kazan: Tatar. Kitap Neşriyatı.
- Wellek, R., Austin, W., (1956), *Theory of Literature*, New York. *Edebiyat Biliminin Temelleri* (1983). çev. A. E. Uysal, KTB Yayınları.
- Yahin, F., (2020), Edebî Suz Hakkı, Kazan: Tesi.
- Yazıcı, H., (1998), Hikâye Maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17. Cilt, s.493-501.
- Yıldırım, R. Y., (2012b), Tatar Yazarı Alimcan Gıylmanov’un “Uçan İnsanlar” Adlı Romanında Mitoloji. *Erdem Dergisi*, 10(63), s. 248-254.
- Yıldırım, R. Y., (2013), Tatar Nesrinde Olumlu Kahramanlar. *Turkish Studies*, 8(4), s. 1441-1447.
- Yıldırım, R. Y., (2014a), Romantizm (*Marsel Galiyev Öyküleri Örneğinde*), VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Elâzığ: Fırat Üniversitesi, ss. 411-419.
- Yıldırım, R. Y., (2014b), *Tatar Nesrinde Çevre ve Ahlak İlişkisi*. II. Uluslararası Çevre ve Ahlak Sempozyumu: Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi. s. 986-993.

- Yıldırım, R. Y., (2015a), *Çağdaş Tatar Nesrinde Milli Unsurlar*. Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı-II. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi. s. 511-525.
- Yıldırım, R. Y., (2016), *Tatar Nesri ve Romantizmin Estetiği*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yıldırım, R. Y., (2017), Çağdaş Tatar Edebiyatında “Maskeli Kahramanlar”. *JASS International Journal of Social Science*, 56, s. 131-138.
- Yıldırım, R. Y., (2020), Kazan Tatar Edebiyatında ve Sanatında Hoday/Umay Kuşunun Dirilişi. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8(22), s. 1-14.
- Yıldırım, R. Y., (2021), *Çağdaş Kazan Tatar Yazarı Sultan Şemsi Eserlerinde Milli Kimlik Kavramı*. VII. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu. Niğde: Ömer Halis Demir Üniversitesi. s. 137-146.
- Zahidullina, D. vd., (2004), *Tatar Edebiyatı: Teoriya, Tarih*. Kazan: Megarif Neşriyatı.
- Zahidullina, D., (2008), *Soñğı Yıllar Tatar Edebiyatı. Xezérgé Tatar Edebiyatı*. Kazan: Megarif Neşriyatı.
- Zaripova, Çetin, Ç. (2018a), *XX. Yüzyıl Kazan Tatar Edebiyatı*. Orhan Söylemez, Samet Azap (Ed.), *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatları El Kitabı* (s. 569-824), Kesit Yayınları, İstanbul.
- Zaripova, Çetin, Ç., (2006), Tatar Edebiyatının Gelişimi. *Akademik Bakış Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9. Cilt, s. 138-151.
- Zaripova, Çetin, Ç., (2007), Tatar Türklerinde Mitolojik Varlıklarla İlgili Mitler ve İnanışlar (İyeler ve Yaratıklar), *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 43. Cilt, s. 1-32.
- Zaripova, Çetin, Ç., (2009e), 1990’lı Yıllardan Bugüne Tatar Nesri. *Kültür Evreni*, 4. Cilt, s. 338-347.

EKLER

OÇA TORGAN KÉŞÉLER (UÇAN İNSANLAR)

(Sahipsiz kaderler/hayatlar hakkında beyan)

İnsanın en mutlu zamanı, çocukluktur.

Ölümden en uzak zamanı ya onun...

Annemin sözleri

1

Trenden inen bu insana hiç kimse aldırış etmedi. Onun sıradan yolculardan hiçbir farkı yoktu: çok giymekten yıpranmış, yıkanmaktan rengi solmaya başlamış yeşil takımının kareli gömleği, onun üstünde eski moda bir kravat, elinde çok sürtülüp çarpılmaktan köşeleri kırılmaya başlamış siyah bir bavul... Ancak bazı yönleriyle başkalarından ayrılıyor. Ne ile ayrılıyor ki? Ah! Anlaşıldı... Fazla üzüntülü hatta kaygılıydı onun yüzü. Hayır hayır, kaza-bela ya da ölüm-kalım kaygısı değil bu. Tarif edilemeyecek derin bir hüznün, derin bir keder yansımasıydı onun yüzüne. Kısa bıyıklı, sıradan ama kusursuz bir şekilde kesilmiş saçları olan bu yolcu, kırk beş yaşlarında olmalı. Kendisi eğitilmiş ve aydın birine benziyor. Beyaz, temiz yüzünü süsleyen mavimsi-yeşilimsi gözlerinin kenarında birkaç kırışıklık dışında yaşlanma belirtisi görünmüyor. Üstelik bu gözler kestane renkli saçlarıyla nasıl da uyum içerisinde... Biraz tuhaf yürüyor: birkaç adım atıyor ve omuzlarını silkip oynatıyor. Sanki arkasında ağır bir yük var. O, bu yükü ara sıra düzeltip yerini alıyor.

Hayır çok kolay yapıyor o bunu. Onun omuzunda kanatları var sanki. Güya yürüyor, yürüyor ve belli bir süre geçtikten sonra kanatlarını düzeltiveriyor. Ama uçamıyor, belirsiz bir şey onu aşağıya, yere çekip baskı altında tutuyor. Omuzlarında belli bir ağırlık var. Belki de gönlündedir?

Varlıklı, huzurlu, iyi bir hayat sürdüren birine benziyor olmalı. Ancak onun yüzünde beliren deminki hüznün ve keder, gönlüne huzur vermiyor: bu adamın üzüntüsü nedir, nedir onun gönül huzurunu kaçırmış bu bir “şey”. Onun canını sürekli rahatsız ediyor, endişelendiriyor, yüreğini sızlatıyor... Mutluluk ile umut kardeşler ama umut ile düşünce de akrabadır. Bunların üçü birlikte insanın alın yazısını yaratır. Bu adamın kaderi de sıradan değil muhtemelen. Bu, ruhu yorgun olan insanlar için her zaman böyledir; görünüşleri düzenli ve temiz olsa bile, bu tür insanlar başkalarının gözünde mutsuz görünürler...

Ama bir insan ancak olmak istediği kadar mutlu olabilir!

Mutluluğun kardeşi, umuttur.

Ancak ruh sağlam olduğunda, insanın iç dünyasında umut filizlenir ve yaşayabilir. Üstelik umut gerçek ve samimiye insanı asla yanıltmaz.

Köy yoluna konulan bu bahtsız Allah kulunun her hareketinde işte o gerçek, samimi bir ümidin ışığı yanıp parlıyordu...

Bu yol onu nereye götürüyor? Mutluluğa mı, mutsuzluğa mı? Mutluluğadır!... Mutluluğa götüren yol, mutluluğun ta kendisidir. Gerçek hayatta mutluluğun kendisi yoktur, sadece mutluluğa giden bir yol vardır.

Evet, mutluluk arayan, mutlu insandan daha mutludur...

Peki. Okurun irade gücünü yeterince denedim buraya kadar yeter. Bu kederli kişinin ismi Sevben. Uzak bir şehirden doğup büyüdüğü köyüne dönüyor. On sekiz senedir baba ocağına gelmemiş ve işte şimdi dönüyor. Yalnız dönüyor. Hayır hayır, siz kötü bir şey düşünmeyiniz. Ailesi var onun: karısı, yetişkin bir oğlu var. Size bu konuda bir şeyler söyleyecektir. Şimdi ise onun zamanı yok. O, endişeler içindedir. Trende de gün boyu bu endişeler içerisindeydi. İşte şimdi de köy yoluna doğru yollara düşünce parçalanan gönlünü toplayamıyor. Düşünüyor da düşünüyor, sızlanıyor da sızlanıyor...

Şaka değil, on sekiz sene üstelik! Köyden çıkıp gittiğinde henüz genç bir çocuğu o. Kızlara ilgi duymaya, gönlünü kaptırmaya başlayan bir delikanlıydı. Nerede kalmış o zamanlar, çocukluğu, tatlı, şerbet gibi çocukluk çağları?

Bir kutsal kitapta, “Allah bize verdiği sağlam ruhu çok özleyiyor,” denilmiş. İyi, evliya gibi, kusursuz ruhlu insanların Allah-u Teala katına çok erken gitmeleri bu nedenden dolayı olması gerek. Kötü niyetli, zalim kullarda ruhun çok çabuk yok olmasına şaşmamalı! Onun gibi insanlar nefret edilecek derece de uzun yaşarlar. Memleket de böyle. Temiz kalpli, saf ruhlu çocuklarını, vatani her zaman özleyerek yaşıyor, mütemadiyen özlem kendisine çekiyor. İlginç, aynı şey çocukluk içinde geçerliymiş. Çocukluk her vakit insanın kalbinde, özlem dolu düşüncelerin içinde. İnsan bundan sonraki yaşamında ne yaparsa yapsın, onun bütün niyetleri, hayalleri, eylemleri ve tabii ki içsel maneviyatı çocukluğunun iradesinde kalır. Pek çok defa denenmiş fal gösteriyor ki; insan kendi doğduğu toprağını, baba ocağını, çocukluğuna olan özlemini yitirmeye başlıyorsa daha doğrusu, onu doğduğu toprağını, baba ocağını, çocukluğunu özlettirmemeye başlıyorsa demek ki ona bir şeyler olmuş; o, kendi ruhi yörüngesinden kopmuş, ta çocukluğundan gelen hayat yolundan sapmış, kader yörüngesinden düşmüş, kiblesini kaybetmiş, şeytanın kurtuluşuna teslim olmuş...

Sevben'e de muhtemelen böyle oldu. O, bir zamanlar bir yerler de yanıldı. Hayatının çok önemli bir dönüm noktasında yoldan çıktı. Yolunu şaşırdı ve kaybetti... Tüm gücü ve yetenekleriyle uğraşmasına rağmen pek bir şey başaramadı: İşi kolay olsa da işinde büyük başarı elde edemedi, aile hayatından memnun olmasına rağmen mutlu olamadı. İşte o şimdi ailesinin yaşadığı evine ve yıllarca çalıştığı işini bırakıp köyüne, baba yurduna, aziz ama yalnız annesinin yanına dönüyor.

Uzun yıllar sonra çocukluğuna dönmek hem keyifli hem de zor hatta oldukça korkutucu! Çünkü insan ancak iki durumda çocukluğuna geri döner: Bir şeyden kaçarken veya çok önemli bir şey ararken... Sevben tam olarak söyleyemiyor: kaçıyor mu yoksa gerçekten istediğini aramak için mi geri dönüyor? Belki o zamanlar o kadar önemli de değildi. En önemlisi o dönüyor. Dönmemek için yemin edip ayrıldığı toprağa geri dönüyor. Helallik almadan gitmiş olduğu baba ocağına geri dönüyor. Vedalaşmadan gittiği annesinin yanına dönüyor. Ne için dönüyor? Bunun bir sebebi var. O hastalandı ve ölümün gözlerinin içine baktı. Ölüm eceli ona doğru bakıp şöyle dedi: “Haydi git köyüne dön. Hayat ve nesil yıldızını incitmek istemiyorsan, soyunu kaybetmek istemiyorsan geri dön, geri dön!”, dedi.

Hayır, en başında ölümden bahsederek okuyucunun hassas ve nazik gönlünü ürkütmek istemiyorum. Sevben'in hayatında daha güzel hatıralar da olmuş aslında. Neden onları anlatmayalım? Hey o zamanlar! Hey o deli zamanlar! Neler neler oldu ki o son zamanlar da? Şimdi ise hepsini hatırlamak tabii ki imkânsız...

Seviyesini çok fazla sevdi. Önceden her şey yolunda ve güzeldi. Bütün gece beraber yürümeleri, tatlı öpücüklerle birbirini sevmeleri... Birbirini seven insanlar öpüşürken onların canları da yer değişir, diyorlar. Onlar, aşk minberiyle yukarı çıkıp bir defa “can” değiştirmediler.

Ruhla birlikte en değerli, en aziz sırlar da yemin ve vaatlerle yer değiştirmişti sonunda...

Lakin bunlar henüz ilgi çekici değil. Bunlar her aşık çiftin başına gelen durumlar. Sevben ile Seviye birbirlerine ilgi duydukları günden beri bir yöntem buldular, yıldızlar aracılığıyla birbirleriyle konuşmaya başladılar. Nasıl mı? Sarmanay köyünden bir kilometre uzaklıkta “Kale Dağı” var. İşte o. Bu dağ eteğinde ıhlamur yetişiyor. Bu ıhlamurlardan birisini seçiyorlar, ikisi iki yanına yaslanıyor ve gökyüzündeki yıldızlara bakıp konuşuyorlar. Özellikle de Çulpan yıldızı aracılığıyla çabucak anlaşıyorlar.

– Sevben, sen ne olmak isterdin?

Sevben cevap vermiyor. Sadece yıldızlara bakıp cevabını düşünüyor.

Seviye onun sorusuna kendince cevap veriyor:

- Pilot mu olacaksın?
- Evet, bildin...
- Sevben, senin bir hayalin var mı?

Kendisi yine yıldızlara bakıp yorum yapıyor:

- Var, var senin hayalin!... Senin hayalin... Senin hayalin... Yeryüzüne işte şu Kale Dağına, sen yukarıdan göğün en üst katından bakmak istiyorsun doğru mu?
- Hayır, bilemedin... Benim seni öpesim geliyor.
- Ah haksızlık yapma! Doğru mu söylüyorsun, lütfen...
- Doğru doğru. Kızma, ben şaka yapıyorum.
- Sevben peki sen kimi seviyorsun?

Sevben sessiz. Seviye'nin bakışları gecenin gökyüzünde. O, düşünmüş gibi numara yapıyor.

Bilmemiş gibi davranıyor.

Onun kasten bilmediğini Sevben biliyor. Bundan dolayı da kasten acele ettiriyor:

- Lütfen, lütfen söyler misin? Çulpan yıldızı hiçbir şey söylemiyor mu yoksa?
- Çulpan diyor...Çulpan diyor... Hiçbir şey söylemiyor, Sevben... Birdenbire Seviye'nin sesi çöküp kayboluyor.

Sevben yine de inanmıyor. Gülüyor, şaka yapıyor. Seviye ise şakayı umursamıyor. Onun yüzü artık gülmüyor, gözleri de gülmüyor. Onlar gecenin gökyüzüne korku içinde dikilip duruyorlar.

- Çulpan suskun, Sevben...

Sevben, Seviye'nin şaka yapmadığını anlıyor, gizlendiği yerinden çıkıyor.

- Nasıl yani, suskun?
- Suskun.
- Seviye, deyip konuşmuyor mu?
- Konuşmuyor.

Sevben onu geniş kolları arasına alıyor. Sırtını, yanaklarını, saçlarını okşayıp seviyor. Alnını öpüyor.

- O bizi kıskanıyor, Seviye. Bizim mutluluğumuzu kıskanıyor.
- Haydi, eve dönelim. Biz ona incinmeyelim. Bırak yansın orada tek başına, o bunu hak ediyor.

Artık köy yoluna dönünce Seviye, Sevben'in karşısına geçip aniden soruyor:

- Sevben sen beni seviyor musun?
- Seviyorum Seviye.
- Gerçekten mi?
- Gerçekten. Ben seni seviyorum. Seni sevmek çok kolay. Seviye! Çünkü sen çok güzelsin.
- O gece Çulpan'ın sessizliği boş yere değilmiş.

Çok geçmeden onların hayatında her şey karıştı, umutları, hayalleri parçalandı, gönül kapıları kapandı, bakışları söndü, yaşamın anlamı ve nazlarının tadı kaçtı... Sevben'in aşk acısı, sızlanması ve incinmesi kaldı; o, hayat yolunun ucunu, kaderinin sahibini kaybetti...

O gün Sevben akşam oyununa biraz geç çıktı. Havacılık Üniversitesine gitmeye hazırlanıyordu. Kazan'da yaşayan ağabeyi Haydar çok faydalı bir kitap bulup göndermişti, kendini o kitaba o kadar kaptırdı ki zamanın geçtiğini bile fark etmedi.

Sarmanay köyünün gençleri ilkbahardan başlayıp sonbahar sonuna kadar dere boyundaki Sabantuy ovasına akşam oyununa toplanırlar. Daha önce bunun gibi oyunlar her Tatar köyünde düzenleniyormuş. İşte Sarmanaylılar bu güzel adeti bugün de unutmamışlar.

Dere kıyısına kilim gibi yayılan yemyeşil çimenlik üzerinde uçup uçup oynuyorlar!... Önce sırayla yalnız dans ediyorlar daha sonra karşılıklı dansları başlıyor... Son olarak oyun toplu danslar ile tamamlanıyor...

Ortak dansın en heyecanlı zamanında Sevben kıyı boyuna geldi. Gelmesine geldi ama Seviye'yi bulamadı. Etrafına bakınırken Zelife isimli bir komşu kızı onu döndürüp hızlıca çemberin içine soktu. İki elinden tutup kendi çevresinde döndürmeye başladı. Sevben karşı gelmedi. Bütün gün evde oturarak uyumaya başlayan ayaklarına ferahlık geldi. Dansın büyüğü iradesine kendini teslim etti.

Birlikte hem sevinçle hem de coşkulu bir heyecan içinde ne kadar dans etmişlerdir kim bilir. Birdenbire Sevben, Seviyesini hatırladı. O anda çemberden çıkmak istedi. İyi ki dans sona erdi ve gençler dağılmaya başladı.

Sevben, Seviye'nin neden ortalıkta olmadığını sebebini hiçbir şeye bağlayamadı. Bu kez uzun süre düşünmesine ve merak etmesine gerek kalmadan aynı Zelife onu kollarına alıp zorla köye geri sürükledi.

- Haydi geri dönelim, ortalıkta olmayan Seviye'yi bekleme, dedi.
- Bugün o burada mıydı?

- Onu da kendisinden sor komşum...

Böylece birlikte köye doğru yol aldılar. Zelif e hızlıca Sevben'i koltuğuna aldı. Sevben kenara çekilmeye denemişti ama kız onun bileğine daha da sıkı yapıştı. Gerçeği söylemek gerekirse, gençlik dolu ve tutkulu komşu kızının sıcak bileğini hissetmek güzeldi. Sevben'in kendisi de kızın sıcak bileğini hissetmesi hoşuna gidiyordu.

Pazar ağzı olarak adı çıkan Zelif e fazla beklemeden:

- Burnuna vurdu mu Seviyen?
- Neden öyle diyorsun?
- O nerede, evet söyle, nerede?
- Nerede olursa olsun geri dönmüştür.
- Gitti diyorum sana!
- Pekâlâ, kafamı yorma, zaten matematik formüllerini ezberlemekten yorulmuş benim kafam.
- Sıkıntılı günlerin hâlâ önde...
- Sen bugün nasıl konuşuyorsun Zelif e? Hiç olmazsa sen de sıkma canımı...
- Peki, bitti bitti. Ben sadece şaka yapıyorum...

Tek kelime etmeden gittiler. Zelif e başını Sevben'in omzuna yasladı. Ağzının içinden gizlice gülümsüyordu.

- Ya bizim böyle gittiğimizi görürlerse, Sevben?
- Cidden Zelif e, böyle davranma, yeter artık...

Sevben bu sözleri söylemeye söyledi ama Zelif e başını kaldırmadı. Bundan zevk aldı. Seviye onun gibi değildi. Döndüğü zaman kendine ne yaklaştırı ne de yakınına gelirdi. İhlamurun yanında sevip öperdi... Yeter bu vahşilik... Bu cazibesi, ona olan ilgisi ve onun kendisine yaklaşmasına izin vermemesi ile Sevben'i kendine aşık ettirdi.

Gece perdesini yırtıp vardıklarında (bugün yıldızlar da az, ah işte Çulpan kendi yerinde, sadece biraz daha kasvetli), Zelif e'nin kapısının dibine ulaştılar. Ancak, sanki önceden haber verilmiş gibi, bu tanıdık mavi kapıdan geçtiler. Sevbenler hakkında söz eden olmadı, bilinmeyen gizli bir güç bir büyü bu iki genç kalbi geleceğe götürdü. Hatır bilinmezliğine alıp gitti...

Gerçekten de onların arasında hiçbir şey yok: karşılıklı hisler de, karşılıklı hayaller de, karşılıklı vaatler de... Çocukluklarından beri birlikte büyüyen iki gencin son kez sokakta yürüdüğü ve bu kadar güzel bir şekilde vedalaşmasıydı bu.

Ah keşke öyle olsaydı!

O gizli güç yok yere onları yok etmeseydi. Sevben'in güzel gençliğini, samimi sevgisini ve saf duygularını engellemeye onu iten şey, karanlık gecenin zifiri ruhuysa!

İneş nehri boyunda birbirlerine sokulmuş oturan bu çifti, uzaktan görüp geldiler. Zelif ne düşünürse düşünsün, Sevben'in gönlüne o anda tuhaf bir his girdi. Bu duygu en ince yeri seçip içini kemirmeye başladı.

Ağızlarına su çarpıp gittiler. Sevben geri dönmeyi düşünüyordu. Zelif gülecek diye korkuyordu. Komşu kızıyla gittikten sonra ne olur? Seviye görmesin, o şimdi gülmekle kalmayacak bir şeylerde düşünecek ve sonsuza kadar kızacaktı.

Sevben bir şey olacakmış gibi bir his sezdi, kalbi nasıl huzursuz: gereğinden fazla yürümeye başlıyor ve sessizce kalıyordu.

Kendi kendine yok yere korktu. Kıyı başında akşamları oldukça sakin akan dereye baktı, yukarı köyün çetesi Remis'in yanında onun Seviyesi oturuyordu!...

Bundan sonra ne olduğunu Sevben hatırlamıyordu. Seviye'nin gözlerinin içine bakıp biraz sessiz kalarak bir süre düşündü:

- Sevben?
- Seviye?

O kendinden ne kadar güçlü de olsa “dipten çıkardığı” Remis'e gidip sarıldı. O gece onlar kana kanla savaştılar. Ağlamaktan gözleri şişen Seviye'yi, Zelif alıp götürdü. Sevben, kendisini tekmeleyen Remis'in üzerine atlamaya devam ediyordu. Köyü elinde tutan Remis'in gözleri morarmış, eli kırılmış ve sese koşarak gelen köyün gençleri, Sevben'in kararan ellerini ve ayaklarını bağlayıp evine götürüp attılar...

Sevben ikinci gün tan vaktiyle dışarı, ağabeyinin yanına gitti. Rengi solmuş siyah ceketinin yakasına yüzünü gizleyip köyden çıkıp gitti. Sevben'in arkasından yaşlı çoban Helef ile komşusu May Nine tuhaf bir şekilde bakıp kaldılar...

Sevben, Seviye'nin dürüstlüğüne inanmayınca gitti. Eh, güven olmazsa... Ne de olsa güven, yalnızca duyguların titreşimine bağlı olmamalıdır. Güvenin kök damarı yürekte değil, akıldadır. O an Sevben'in aklının bulanıklığını, yüreğini, öfke taşı ile bastırıyor gibiydi. O zaman kendi kendiyi çok kavga etti Sevben.

Kendiyle kavgası şöyle son buldu:

- Sen biliyor musun? Anlayış, hakimlik ediyor; duygu, idare ediyor...
- Nasıl, nasıl?
- Anlayış, hakimlik ediyor. Duygu, idare ediyor.
- Eğer ortaya çıkarsa...

Bu gidişinden sonra bir daha geri dönmedi. Kazan'daki, Haydar ağabeyinin yanına gidip sığındı. İsteddiği yerde okudu. Mezun olduktan sonra bir uçak fabrikasında iş buldu.

İnsan tek başına yaşayacak kadar güçlü değildir. Sevben'de bütün ömrünü yalnız geçiremezdi elbette. Böylece doğanın en büyük armağanını kabul etti. Evlendi. Çocuğu doğdu. Ev satın aldı.

Hayır, Seviye'yi kolay kolay unutamazdı. Gerçekten de tek bir parçasını bile unutamadı. Hem ilginç hem de üzücü: uzun süre aradıktan sonra Seviye adında bir kızla evlendi. Kendince, gönülden sevdi ve evlendi. Eşinin yüzü, gözleri ve hatta vücudu köyde kalan Seviye'yi anımsatıyor. Sesi yumuşak, kadifemsiydi. Gelin, eski sevgilisi Seviye ile olan şarkılarını da söylüyordu.

Ama... Sadece Rabbin bir araya getirdiği insanlarda bulunan sevgi bağı, güzel duygulara rağmen aralarında kurulamadı.

İçten özgür olmayan insan dıştan da özgür olamaz. Sevben'de içten bir köle olarak yaşıyordu. Hayatını kavgalarının ve kırgınlıklarının kölesi olarak geçirdi. Bu nedenle, hayatında açılıp uçamayacak gibiydi...

Annesinin gelip ağabeyinin dönmesine rağmen Sevben, köyde kalan Seviyesi hakkında ne bir söz söyledi ne de bir soru sordu. Bir keresinde annesi bu konu hakkında söz edince:

- Anne yeter, Seviye benim için yok artık. Ben de onun için yokum, dedi ve sözünü kesti. Ondan sonra da bu konu hakkında hiç bahsedilmedi.

Sevben deli değil. O çok güzel zamanlar yaşadı. Sadece vatanını seven bir insan tüm dünyayı sevebilir. (Ama onun geri dönüşü yok). Tek vatan vardır, çünkü tek can vardır. (Ama o birkaç ömre sahip insan gibi yaşıyordu). En fakir insan vatansız insandır. (O, en fakir insan olup çıkıyordu çünkü vatanından baştan vazgeçiyordu). Kendi yurdunun dışında yaşayan insan yabancı topraklarda barınamıyor. (Çünkü dönecek yeri yani yaşayacak yeri yoktur). Ancak vatanını seven bir erkek bir kadını gerçekten sevebilirdi. (Yani gerçek aşktan da mı mahrum?) Vatan sadece aşk değil, Vatan kaderdir! Ve kader sorumluluk demektir! (Yani yaşam sorumluluğundan da vazgeçmiş görünüyor...) Vatanının öz evladı olmak için son derece samimi olmak gerekir! (Demek o, dürüst bir hayat bile yaşamıyor?!) En önemlisi: vatanını unutamazsın, onu sadece özlersin! (Ama o unutmaya çalıştı...)

Sevben, vatan ile ilgili tüm düşüncelerini de ahlaki bir kategori olduğunu, vicdan, inanç, hakikat ve saflık ile yakın olduğunu çok iyi biliyordu. Yine de daha yukarı da –

milli, siyasi manaları da var bu düşüncelerin. Evet, evet, vatansever olmak için önce vatanının olması gerekir!

Sonra... Vatan düşüncesi alın yazısı anlamına da sahip! Kendi yurdunda geçmişin ve geleceğin varken, gurbette şimdi ve bugünden başka bir şey yoktur... Sevben bunların hepsini anlıyor, biliyor ve hissediyordu.

2

Yan tarlanın kenarında köy kapısı göründü. “Tarla kapısı” diye yürütürler onu ve hâlâ aynıydı. Rüzgâr ve yağmurdan kararmış iki meşe sütun. Üzerlerinde benzer bir meşe çit gerilmiş. Yanında yalnız yaş kavak ağacı. Sevben çıkıp gittiğinde bilek kalınlığında kalan bu ağaç şimdi bir kulaç büyümüş. Hemen yanında uzun bir bank. Daha önce askere alınan gençler bu bankta arka arkaya oturup son kez sigara içerek köye veda ediyorlardı. Şimdi o boş ve arayan da yok... Yanlış değilse kim var orada? İşte, bir çocuk oturuyor. Köy çocuğu. Beyaz gömlektten, geniş saten altı şalvardan, koyu kahverengi saçları uzaktan kabarak parlayıp duruyordu.

Sevben onun yüzünü net olarak göremiyor. Ama öyle görünüyor ki: biraz daha çilli, tek kaşında küçük bir yara izi var. Kışın basketbol oynamayı seven erkek çocuklarında bu tür yaralar olurdu. Sevben’de de var. Yıllarca yaşamak bu yarayı kara kaşların altına gizlemişti... Ama yine de sağ kaşın altındaki uzun çizgiyi görüyorlar ve bunu sormaktan yorulmuşlardı...

Sevben bir kez daha şunu hissetti: bir yerlerde görmüş gibi bu çocuğu. Ama nerede? Tanıdık ama görmemiş gibi... Belki, bir gören vardır? Hayır... On sekiz yıl geri dönmeden nerede olduğunu görsene, diyor... Deli...

Çocuk olma gidip görmen gerek. Ne dersiniz deyin, o hâlâ köydeki ilk adam. Belki de Sarmanay’ın kendisi bu çocuğun görünüşünde onunla tanışmak için dışarı çıktı?

- Merhaba kardeşim nasılsın?
- Merhaba iyiyim... Sen nasılsın?
- Allah’a şükür.

Çocuğa dahada yakınlaştığında tuhaflaştı hatta dertlenip gitti Sevben. Gerçekten de nerede görmüşlüğü var onun, bu köy çocuğunu... Ama nerde, nerede, ne zaman? Nerede, ne zaman görebilir? Sevben köyden çıkıp gidince bir sabi doğdu. Tuhaf... Çok tuhaf!...

Gözleri! Gözleri daha da tuhaftı. Saçları da tuhaftı. Her yerde var! Sevben’in ki gibi... Ancak gözleri özellikle tuhaftı! Evet! Bu çocuğun bakışları onun yaşına, sabiliğine hiç uymuyordu! Ulular gibi akıllı bir bakış. Sevben’in bir tanıdığı şunu söylemeyi severdi:

“bilge bakış”. Uzun bir ömür yaşamış, çok görmüş, çok geçirmiş bir insan şöyle görünür: kederli, dertli, aynı zamanda kendinden emin ve toparlanmış... En önemlisi ise sarraflık var bu gözlerde. Hatta şüphe, endişe var. Hayır endişelenmek gibi de değil kuşku vardı...

Sevben yine doydu bu gözlere bakmakla ruhunu, göğsünü sıkıştırıp hangi belirsiz düşünce ve hayal fırtınasını izleyip gönlünün en ücra köşelerine gidiyorsun... Düştüğünde kıyı çitine tutunup kalkmayı diliyorsun, tırmanıyorsun, çabalıyorsun ama yine düşüyorsun, düşüyorsun...

Sevben’de çocukluk çağında şu bankta oturmayı severdi. Babasının dönmesini bekliyordu o. Annesi şöyle derdi: Baban çok uzakta... İyi olursan, edepli, tertipli olursan, anneni, büyüklerini, öğretmenlerini dinlersen, tembel olmazsan geri gelir, geri döner... Sevben inanıyordu. Disiplinli olmaya olgun olmaya çalıştı. Derslerine iyi çalıştı. Buraya kadar kötü bir şey yoktu.

Ancak sonradan öğrenebildi: onun babasının aynı köyde başka bir aileyle yaşadığını. Ama bunu öğrendiğinde Sevben değişmedi, annesine saygısızlık etmedi; ona hep yardımcı oldu. Köyden çıkıp gittiğinde elinden tuttu. Haydar ağabeyi sekizinci sınıfı bitirdikten sonra İnşaat Teknik Meslek Lisesini okumaya gitti.

- Sen kimin oğlusun?
- Remziye’nin.
- Baban kim?
- Babam yok benim.
- Hiç mi olmadı?
- Olmadı. Bizimle yaşamıyor. Samia ablalarda yaşıyor. Yaşadı...
- Nasıl “yaşadı”?
- O öldü.
- Öyle mi?

Sevben’in kapkaranlık zihninde yeniden bir ateş parladı. Dur, dur... Onun babası da Samia ablaların ailesinde! Fakat! Annesi de Remziye isimli... Bu nedir? Ne kadar akıllı bir çocuk? Hangi dünya alameti bu?

- İlginç... Başka akraban var mı senin?
- Haydar ağabey var, bu kadar.
- Nasıl?

Şüpheli düşüncelerini ayıklayabilmek için kıblesini kaybetmiş bir o yana bir bu yana bakmaya başlayan o zihni bir nebze olsun toplayabilmek için sorulacak tek bir soru kaldı:

- İsmi ne senin?
- Sevben.

Sevben aklını, gönül çanağını, zihin çerçevesine koyup itmediği kaldı, beklenmedik durumlardan başı dönüp sessizce öteki çocuğun yanına banka oturdu.

- Vay... Vay, sen ki... Sen ki ben olası...
- Evet, sen olayım.
- Ben? Git buradan! Ahmak satma! Sen ne, beni, biliyor muydun? Evet, söyle şimdi kimin çocuğusun sen? Annen, baban kim? İlk kez tanıştığım kişiyle böyle şakalaşmama izin var mı? Çocuklukta biz de şakalaşırdık, bu kadar...
- Ben şaka yapmıyorum.
- Şaka yapmıyor musun? Şaka yapmıyorum diyor. Bak sen şuna. Çocuk en son ileriye doğru kasten şaka yapıp oturuyor.
- Şaka yapmıyorum dedim ya işte. Daha fazla bakma. İşte bak, bak! Sen değil misin? Beşinci sınıfta trenle Sabantuy'a gittiğimizde yumrukladığımız kartı hatırlıyor musun? O zamandaki sen bensin!...

Sevben tekrar sordu: Bu mu? Nereye gideceğini bilmeden ayağa kalktı, oraya buraya yürüdü, ara sıra diğer çocuğun karşısında durdu, baktı ve tekrar yürüdü. Kendi de ben gibi deli, manasız, alakasız sözler söyledi.

- Beşinci mi mi diyorsun? Evet, o, beşinci sınıfta çıkıp gitmiştim... Sonra.... Sonra enstitü.... Annem, Seviye, Haydar... Ah!... O Sabantuy'da Halef abinin atı yenmişti... Sonra Remis kahraman kaldı...

Seviyeyle ikisi kıyı boyunda... Merakla bekliyordum: Kanlar içinde kalana kadar dövmüşüm... Harika oldu... Beşinci sınıfta ben henüz Seviye'yi tanımıyordum... O sekizinci sınıfta okumaya geldi... Ya da gelmedi... Ben onu görmeden gittim... Ondan sonra üç yıl birlikteydik. Tek bir ruh gibi... Remis... Sabantuy kahramanı Remis... Ben gittim, onlar birlikte kaldı.

- Remis ile beraber kalmadı o.
- Ee! Sen kimsin? Hâlâ burada mısın? Git buradan! Vay be! İnsan kılığında bir şeytansın sen! Belki de benim canımı divane gibi almaya çalışıyorsundur...

Gitmeye niyetin yok, kötü ruh! Git, defol buradan! Gidiyor musun, gitmiyor musun? Kışış kışış!...

Ama diğer çocuk pes etmedi. Alakası değişmeyecek kadar rahattı. Yetmedi hemen bir söz söyledi:

- Remis ile kalmadı Seviye.
- Sen mi biliyorsun, ben mi biliyorum. Remis ile kaldı o. Kendim gördüm.
- Yok dedik yok. Remis ile kalmadı. Sen kördün o zamanlar da. Gönlün, kalbin kördü. Sen şimdi de körsün. Ben senin gözlerini açmaya, ruhunu temizlemeye geldim.
- Hıı, sen kimsin?
- Ben senin çocukluğum.
- Nasıl, kimsin kim?
- Çocukluğum dedim ya...
- Öyle isim mi olur?
- O isim değil. Çocukluk, çocukluk bildin mi? Ve bizim isimlerimiz de aynı; Sevben! Sev-ben!
- Tamam o zaman tamam. Ben tek kelime etmiyorum.

Sevben sözünü elinden geldiğince tutmaya çalıştı. Çünkü o hâlâ hiçbir şey anlamamıştı. Ancak ağzından çıkan mırıltıdan kendini alamadı.

- Deli işte...

Köye kadar yan yana gittiler. Tek kelime konuşmadılar. Sevben'in aklına gelen şeyler vardı. İçinin rahatlaması, kafasını toparlaması gerekiyordu. Ama tarla kapısı boyunca olan hali o kadar hayali-masalsı bir mucize gibiydi ki, Sevben yüreğinin bir yerinde bir şeyler hissetmeye başladı. Bir şey oldu, başka tabii bir olay oldu ve o uzun zaman kendisinin yeni durumuna inanmayarak daha doğrusu inanamayarak yaşayacaktı. Bu sadece bir rüya da olabilir. Yoksa etimi mi çimdiklesem?

Acı... Sayalım mı? Bir, iki, üç... Yedi, on yedi... üç, iki, bir...doğru sayıyor ne de olsa, mürtet!

Köye yaklaştıkça Sevben'in yüreği ağrımaya ve daha çok atmaya başladı. Dışarı çıka çıka attı. Ne kadar atsa da onu sakinleştirmenin bir yolunu bulamadı.

Doğduğu köyden ayrıldığından bu yana ne kadar zaman geçti ki! Herkes bilir: zamanın kanatlarında hüznün var, hüznün de umut, umut da kaybetmek, kaybetmek de kaygı, kaygı da umutsuzluk, çaresizlik... O nasıl ya! Burada gerçek nerde? Hakikat

nerde? Zaman da hakikat de gözle görülmez elle tutulmaz. Bunu yalnızca idrak edebilirsin. Anlayabilirsen tabi... Sevben o son duygusunu az kalsın kaybedecekti.

On sekiz yıl gelip geçmiş...

O zamandan bu yana dünya nasıl değişti! Sarmanay'da, oranın insanları değişmiş olmalı... Sevben kendisi de eskisi gibi bir köy çocuğu değil artık.

Hayır zaman insanı değiştirmez, onu kâmileştirir. Mutsuz günlerin daha fazla olmasından zaman sorumlu değil. Ne gök ne alem ne yıldızlar ne de güneş suçlu. Bak ilahi bir halka gibi yuvarlanıp gidiyor ateş yumağı.

Aslında herkesin kendine özgü olan "hayat halkası" var. Akıllı, sevgi dolu ve yetenekli insanların elinde "zaman tekerleğine" dönüşüyor. Bu tekerlek daha güçlü ve daha kuvvetli bir hâl aldığında insan ömrü de daha uzun ve daha anlamlı oluyor.

Sevben'in deminki "yaşam halkası" kırıldı muhtemelen. Doğduğu topraklardan ayrılmayı ancak mutluluktan, yaşamdan ayrılmakla kıyaslanabilir. Ama o kendini doğduğu köy için ölü sayıyordu...

Hayattaki en tehlikeli şey yaşarken ölmektir. Elbette öldükten sonra da uzun bir hayat yaşamak mümkün. Sevben tamamen ölmese de dolu dolu yaşayacaktı.

Doğanın temel kanunu: Ölüm, yaşamın başlangıcı. Ölümden sonra her zaman yaşam gelir.

Yoksa... Yoksa bu çocuk onun yeniden doğuşunun bir işareti mi acaba?

Sevben gittiği yerden arkasına doğru dönüp baktı. Hâlâ geliyor mu ya da gelmiyor mu? Yoksa ortalıktan kaybolmuş mu?

Geliyor... Bir yetişkin olarak sakin, yavaş ve akıllı! Herhalde Sevben'den daha akıllı. O, bunu derinden bir şekilde hissediyor, seziyor... Bu yüzden konuşmaktan çekiniyor hatta korkuyor. Bu işte bir akıl almazlık var ya, ben senin çocukluğunum diyor... Çok iyi bir çocuk, o kadar tanıdık, o kadar mülayim, üstelik üstelik bir o kadar yakın.

3

Sevben köy yolunu sanki biraz unutmuş gibi. Ama o bir şeyden emindi: Tarla kapısından köye kadar epey bir yol var... Çocukluğunda bu mesafe çok uzak görünüyordu. Öyle hatırlıyor. Çocuklarla buralara gelip gittiği oluyordu. Bu yerler dediği Kale Dağı oluyor. Tarla kapısına uğramadan da Kale Dağına ulaşılır. Ama bu taraftan daha zevkli... Kale Dağına gelince... O köy çocuklarını meraklandırarak büyüleyip davet eden en tuhaf, en gizemli yer olmuştur.

İşte o tarafta sessiz bir dalga var, ağırlık yalnızca geriye doğru yüzüyor. Renksiz gölde yamaç boyu ormanlar, çalılar, çolak araziler var. Sol tarafta ise bir dizi dağ var. Hiçliğin ortasında gizemli, korkulu Kale Dağı yükseliyor...

Sevben'in bu dağı görmeyeli on sekiz yıl oluyordu. Neden onun köye dönmediğine şaşmamalı. Gizli saklı bu yoldan çıkıp gitmişti o, şimdi ise bunun hakkında düşünmek bile istemezken Kale Dağı'ndan utanıyordu.

Sevben artık tamamıyla başka bir insandı. Olgunlaşmaya başlamış, sakinleşmiş, aklını hem toplamış hem de biraz kaybetmiş; mutluluğu bulamayınca da acı çekmiş, sıkıntılı bir adamdı. Az kalsın doğduğu topraklardan mahrum kalan öksüz bir candı. Çok evvelki insanlar “doğduğun toprakların güzelliğini tatmak istiyorsan gurbet de yaşamayı dene. Doğduğun toprakların güzelliğini yaşamak istiyorsan memleketinde kal”, derler. Yani memleket özlemek için değil yaşamak için! Ama fazla bir fark yok. “Tatmak” ve “hissetmek...” Sevben anlıyor. Onun kaderine zevki tatmak düşmüş. Ancak o uzun süre ayrı kaldıktan sonra tekrar dönüyor. Zevki tatmak için değil “hissetmek” için “yaşamak için” dönüyor. Hissedebilir mi? O hissedebilirse, memleketi de onu hisseder mi? Şu Kale Dağı onu kabul eder mi, kendine yaklaştırır mı? Sanki Kale Dağı da biraz çökmüş gibi. Daha önce ne kadar görkemli ne kadar büyük görünüyordu.

Hiç de çökmemiş sen büyüdüğün için öyle küçük görünüyor.

Sevben, çocuğun sözlerine dikkat etmedi. Daha doğrusu, dikkat etmemeye çalıştı. O bütün iradesiyle bu yeni tanıdığını unutmaya onu sadece gönül dünyasından değil, gözlerinden de uzaklaştırmaya çalıştı. O istese de istemese de düşüncelerindeki o zalim sayıya geri dönüyordu. On sekiz yıl! On sekiz yıl...! Geri dönmesine döndü ama belirsiz bir olaya, hatırıya takılıp ıstırap içinde kaldı. Kafasından geçen düşünce fırtınası onun zihnine erişemedi. On sekiz yıl boyunca birikip gelen gönül acısı, “kafasına vurmuş” düşünce yığını, bütün insanlık aslının felsefi yüksekliğine çıkararak onu meşhur bir bilge ve filozof yapması dikkat çekici bir andı.

Zaman her an akıp gidiyor. Onun arkasından yetişmeye çalışanlar yalnız kalır. Vakitsiz bir an da Sevben'de bir noktada zaman arabasından düşüp kaldı.

Geçen ömür kendi amacına göre değerlendirilir. Amacıyla anlamlandırılır. Sevben'in hayatı amaçsızdı. Peki anlamlı mıydı?

... Hayat nasıl yaşadığınla değil, yaşamaya dair nasıl hissettiğinle ilgilidir. Sevben yaşıyordu ama yaşadığını hissetmiyordu.

... Hayatın uzunluğu yıllarla değil yapılan iyilik ve erdemle ölçülür. Sevben kötülükler yaparak yaşamadı ama erdemli de olmadı!

... Senin yaşadığın hayatı senden başka kimse yaşayamaz.

... Her hayat kendi kaderini yaratır. Bu yaratıcının temel şartı mücadeledir. Mücadele biterse hayatın ölmeye başlar. On sekiz yıl önce Sevben’de mutluluğu için savaşmayı reddetti. Hayatın akışına teslim oldu. Zamanla tesadüflerin iradesine bırakıp yaratana ve mücadeleyi bıraktı.

Evet, dünyanın iki büyük gücü belli: Zaman ve tesadüf! Sevben onların ikisinden de bol bol içti. Zorla içirmediler, kendi içti. Bu yüzden kimseye sinirlenmiyor.

... Bazen bin akıl yanlışını düzeltmeye çalışmak, bir his yanlışını düzeltmekten daha ağır. Sevben de kendi hislerinde bir defa yanılmıştı ve büyük bir yanlış. Bu yanlışın ardından Seviyesini kaybetti, hayatına yetim ve garip devam etti.

Aslında her insan dünyaya mutlu biri olarak doğuyor. İşte o verilen mutluluğu korumak insan hayatının asıl özüdür. Sevben kendisine lütfedilen mutluluğu koruyamadı.

... Gerçekten de mutluluk mücadeleden geçiyor. Başkalarıyla mücadele etmiyorsan kendinle mücadele veriyorsun. Sevben’in hüzünden, endişelerden, hastalıktan yorgun düşen gönlünde işte o mücadele vardı. Ya da belki? Hemen arkasından takip eden bu tuhaf çocuk onun ruh eşi mi? Bir beden de iki “ben” yaşıyor derler ya? Diyelim ki, biri onun gerçek, samimi “beni” diğeri ise kötülük yayan, ruhuna tuz basan düşman “beni”. Bu iki “ben” birbiriyle çarpışıyor mu yoksa?

- Tartıştığını söylüyor... Hikâye uydurup durma! Söyledim ya sana ben senin çocukluğum. Sen bunu kabul etmelisin. Yoksa bu hem senin için hem de benim için çok zor olacak...

Bu olağanüstü durumdan bedeni sarsılsa da Sevben arkasına dönüp bakmadı. Neresi olursa olsun, yan yana bir yerde insan kılığında bir çocuğun gelmesi mümkün mü? Tabii ki değil!

Sevben yine iç dünyasına kapandı. Arkasından duyulan sese cevap verse hemen zihnini kaybeder, delirir, divane gibi olurdu... Ama onun gönlüne ilham veren hayat felsefesi olağanüstü hatta ilahi bir ışıkla aydınlatılmıştı.

... Hayatını yarım yamalak yaşayabilirsin ama onu iki kez yaşayamazsın. Sevben’de kendi hayatını yarım yamalak yaşamıştı...

... İnsana hayat bir hediye olarak değil bir borç olarak emanet edilmiştir. Sevben’in de bu borcu çoktan ödemesi gerekiyordu ama o, hâlâ hayata borçlanıyor...

... Hayat ne acı ne tatlıdır. Hayat büyük bir görev: Sevben’in onu sonuna kadar namusuyla gerçekleştirmesi gerekir...

... Hayat geçmiş günler değil, hayat hatırdaki kalan günlerdir... Sevben'in hayatı sanki geçmiş günlerden oluşuyor...

... Hayat tek bir tohum ekilmeden gidiyor. Sevben kendi hatıralarından bir şeyleri unutmak istese de başaramadı...

- Peki öyleyse neden beni, çocukluğunu unuttun, diyerek onun karışık düşüncelerini yine diğer çocuğun sesi böldü. Sevben farkında olmadan:
- Kim? Ben mi unuttum? diyerek bağırdı, parlayarak arkasına döndü. Saten kıyafetli, koyu kestane saçlı çocuk birkaç adım ötede duruyordu.

Sevben gerçekten sinirlenmeye başladı. Nasıl kurtulursun bu dertten? Bu bir tür sihir mi yoksa büyü mü? Bir an önce köye gidecek bu gülünç hallerini unutacaktı!... “Eyy, Kale Dağı! Sen de gözetiyorsun bu olayları. Evet, sakinleştir şimdi beni, özümme geri döndür... Kale Dağı?”

Sevben hızlı adımlarla uzaklaştı. Peşinden gelen çocuğu unutmak için elinden geleni yapıyordu. Kendine yaklaşan çocuk, eskiden kalmış hatıralar dünyasını alıp zorla gitti. Sevben'in çocukluğuna ilişkin en şaşırtıcı durumlar bu dağla bağlantılıydı.

Belki de en ilginç ve şaşırtıcı şey Kale Dağı'nın zirvesidir. Daha doğrusu bu dağın zirvesi tamamen yoktu. Bir mucize ile onun ucunu kestikleri, üstünü düzeltip koydukları söyleniyor... Üstelik, Kale Dağı'nın tepesi pürüzsüz bir taşla kaplanmıştı. Burası gerçek bir havaalanı!

- Hayır, hayır!... Şimdiki uçaklar ne kadar taşıyor biliyor musun?... 100 ton!

Sevben tanıdık bir ses duyduğunda kaşlarını çatı. Ama sinirlenmedi hatta sesini bile çıkarmadı... O tekrar Kale Dağı'na doğru bir göz attı. Kurtarırsa bu felaketten ancak o kurtarır. Sevben tamamen delirip aklını kaybetmemek için bütün canı gönlüyle çocukluk anılarına sarıldı. Bu hatıraların merkezinde Kale Dağı vardı. Peki o neden farklı duruyor? O diğer dağlara hiç benzemiyor.

Diğerlerinin tepeleri gökyüzünü delercesine yukarıya uzanmışlardı. Ancak Kale Dağı aralarında en yüksekte olmasına rağmen masalsi bir canavar gibi yere kıvrılıp yatıyordu...

Hangi sırlı, korkulu manzara bu? İşte o uyanıp bağırp çağırarak her taraftaki dağları, ormanları delirtiyor gibiydi.

Niye konuşmuyorlardı bu Kale Dağı hakkında!

Hâlâ zihninde, aşağı tarafta bir yaşlının yaşadığını hatırlıyordu. Ne garip bir yaşlıydı o. Peri kızı ile olan aşkıdan “deliye döndüğü” yönünde söylentiler vardı. İsmi neydi ya? Rehmi mi yoksa Hesmi mi?...

- Hösni. - Bunu yanındaki diğer çocuk söyledi. Bu sefer Sevben onun kendisine fazla yaklaştırmasına izin vermemeye çalışarak alçak sesle konuşmaya başladı:
- Ah, evet Hösni... Bir dakika, sen nereden tanıyorsun ki onu, ben daha çocukken bir yerlerde kaybolmuştu.
- Bilmem, ben senin çocukluğum. Hâlâ bana inanmıyorsun. Sen çok garip bir insansın... Kendini tanımıyorsun...

Çocuğun biraz öfkeli sözleri Sevben'i üzse de bir sırrı açıklamamaya çalışıyordu. Benden uzak olsun daha fazla cevap vermemek gerek. Her cevap verdiğimde büyü daha da güçleniyor, diye düşündü ve yine aynı düşünce yoluna düştü.

... Bütün hikmetli sözler ihtiyar Hösni'nin ağzından çıkardı. Akşamları atına göz kulak olmak için çayıra çıktığında, bütün sokak çocuklarını etrafına toplar ve kendi hikâyelerini anlatmaya başlardı...

Güya, bu Kale Dağı insan eliyle yapılmış bir dağ. Evet, evet, Burası daha önce görülmemiş bir dağ. Ancak onu yer insanları yapmamış. Gökten inen insanlar oluşturmuş onu.

- Gökten inmek? Ya nasıl indiler onlar?
- Gökte de mi insanlar yaşıyor?
- Olmaz ya, yalandır bu...

Hösni sakince devam etti.

- Bu insanlar aleminin büyük gemilerine oturup indiler. Kale Dağı'nın üstündeki meydan, onların demir gemilerinin yanaşma yeri.
- Nerede, nerede indiler ki onlar? Diye birisi sabırsızca sordu.
- Herhalde aydadır şimdi. En yakını ay sonuçta, dedi ikincisi.

İhtiyar Hösni başını kaldırıp bir süre dipsiz gökyüzüne baktı ve şöyle dedi:

- Onlar Çulpan yıldızından gelmişler.
- Tan yıldızından mı?
- Çoban yıldızından mı?
- Zühre yıldızından mı?
- Evet, Zühre'den. O yıldızda yaşayanların başında Zühre ana duruyor. İşte o Zühre ananın torunları inmiş bizim Kale Dağı'nın civarına...
- Peki neden Kale Dağı deniyor? Orada herhangi bir şehir yok ki diye sabırsız çocuk sordukça soruyor...

- Size daha önce de söyledim: burada daha önce dağ yokmuş diye sözüne devam ediyor Hösni. Uçak ateşinin ışığında kırışık yüzleriyle hem gizemli hem masalsı bir yaratığa benziyor. Ama çocuklar bu yaratıktan korkmuyorlar. Çünkü onun samimi, iyi kalpli bir Allah'ın kulu olduğunu kendilerinin çocuk kalpleriyle hissediyorlar. Balçık götürüp önce dağa yığıyorlar. Daha sonra üzerine taş döşüyorlar geminin inmesi için bir meydan oluştuyorlar.
- Sonra, sonra?... Ondan sonra mı şehir kuruyorlar?
- Dur hele, Habip oğlum. İstersen hızlandırma atı bu kadar. Gece uzun, hepsini bir bir anlatacağım. Sadece dinleyiniz... Sizin dinlemeniz ve hatırıza işlemeniz gerekir bunları. Bu kutsal dağın tarihini, köyümüzün tarihini geleceğe aktarması gereken insanlar sizlersiniz. Dikkatle dinleyiniz. Benim söylediklerimin tek bir kelimesini bile unutmayınız, hafıza kutunuza koyunuz...

Çocuklar, ihtiyar Hösni'nin anlattığı her şey anlamıyordu. Ancak onun büyüleyici hikâyelerini dinlemek çok ilginç ve keyifliydi. Ama... Biraz da korkunçtu. Çocuklar farkında olmadan birbirlerine daha da sıkışıp oturuyorlar, ara sıra Kale Dağı'na göz atıyorlardı.

İhtiyar Hösni'ye sadece dinleyen olsun. Sanki söylediği mucizelerden yeni dönmüşçesine inandırıp kendisinin dediği gibi tek tek anlatıyor...

- Gökten gelen insanları görüyor musunuz? Bu çorak arazinin civarında bir şehir kurmaya başlıyorlar. Fakat henüz dünya insanların kötülüğünü bilmiyorlar onlar. Şehri kurmayı bitiriyorlar, yerdeki vahşi insanlar bu şehre hücum ediyorlar. Şehri yakıp alt üst ediyorlar. Bu olaylar birkaç kez tekrarlanınca Zühre ananın torunları şehirlerini dağın içine yapmaya karar veriyorlar.
- O şehir hâlâ var mı?
- Günümüzde de var. Bizim Kale Dağı'nın içinde güzel bir şehrimiz var...

Sevben'in kendisi de bunun var olduğunu biliyor. Ve annesi her azarladığında “Gitmeyin şu dağa, içindeki ruhlar çıkıp sizi büyüyle delirtirler”, derdi. Ruhlar, insanların aynısı sonuçta. Ve insanların olduğu yerde mutlaka ya bir köy ya da şehir olur. Bu da bir gerçektir: dağın içinde köy olamaz. Sonuçta köyün çayırları, tarlaları, gölleri, pınarları, söğütleri, öten kuşları olur. Şehir her zaman taştan yapılır. Dağ içine taş yığmak mesele değil...

- Daha önceki günlerde atı otlatmaya gelmeyen ve bu nedenle rivayetlerin başını iştmeyen bir çocuk soru sordu:

- Nereden inmişler ki onlar?

İhtiyar Hösni hiç zorlanmadan rivayeti sil baştan anlatmaya başlar:

- Günlerden bir gün Kale Dağı'nın tepesindeki meydana Çulpan yıldızından bir gemi iniyor ve oradan insanlar atlıyor. Su gibi mavi gözlü, koyu kırmızı saçlı, der kendileri...

Aradan biri kendini tutamadı:

- Bizim gibi mi? Bizim köyde herkesin gözü mavi... Saçları koyu kırmızı...
- İşte, işte!... Zeki bir çocuk olacaksın, kazanın iyi kaynayacak... İşte o Çulpan yıldızından gelen insanlar bizim köyümüzün temelini atanlardır.

Çocuklar arasında bir canlanma oldu:

- Ohoo! Vay be!...
- Nasıl oluyor?
- Biz... Biz yıldızdan mı geldik?
- Sen bunu İhtiyar Hösni'ye sor o hemen heyecanla konuşmaya başlıyor:
- Evet, Sarmanay mavi gözlü, selvi gibi uzun, boylu poslu insanlardan oluşan bir köy. Demek ki biz gökten inen insanlar oluyoruz...
- Neden onlar geri uçup gitmemişler ki?
- Büyük ihtimalle bir şeyler olmuştur. Motorda, traktörde bozulabilir sonuçta. Alem gemisi de sonsuz değil demek ki.
- Nerede olmuş ki o gemi?
- Bütün hikmeti de onda: o gemi yok olmuş. Dağın içinde saklandığına dair söylentiler dolaşıyor aslında... Ama şu ana kadar kimse Kale Dağı içine girmede...
... Sevben, ağır düşünceler akımı içinde yavaşça giderken belirsiz bir duyguyla kendisinin yalnız kaldığını hissetti. Birden arkasına baktı. Bak! O çocuk. Daha da geride kalmış. Sessiz olsa da gelmeye devam ediyor. Yoksa kırılmış mı?

- Ey adaşım, gel hele buraya çabucak!

Çocuk ona baktı ama buna rağmen adımını hızlandırmadı, sessizce yoluna devam etti. Biraz sabrettikten sonra dayanamayıp çocuğun haline girmeye çalıştı ve:

- Neden bu kadar geridesin? Yorgun musun yoksa? Haydi, birlikte gidelim. Bana da sana da daha eğlenceli olur, dedi.

Çocuk hâlâ sessizliğini korudu. Zaten Sevben'le aynı seviyeye ulaşmıştı ve sonra gözünü bile kırpmadan hızlıca onu geçti.

- Evet... Sanırım çocuğu gerçekten incittim, diye düşündü Sevben. Çocukken o, kendisini çok incitmişti. Artık birisi gereksiz bir şey söyleyerek canını acıtırsa anında küserdi. Hayır, birileri sövüp dursa bile fazla etkilenmezdi ama ağır sözlere özellikle de iftirayı ve yalanı kalbi kaldıramıyordu. Bu durum da o içine kapanıyor ve köyden çıkıp gidiyordu... Önce yavaşça dereye iniyor ardından Yaman göl çukuru boyunca Kale Dağının dik yamacına tırmanıyordu. İşte o yerde duvar gibi pürüzsüz kayanın altına yerleşmiş o “Kale Dağı” denen canavarın kükreyen ağzı... Sevben bu canavardan hiç korkmuyordu. Aksine onun yanında sakinleşmiş gibi oluyordu. İncinmesi geçiyor, kafesten kuş gibi uçup çırpınan kalbi dahi eski haline dönüp yavaşça atmaya başlıyordu. Bakışları sıcaklaşıp yüzü parlayıveriyordu.

- “Canavar ağzı” denen dağ boşluğu mağara oluyordu.

Galiba bu dağ boşluğunun çevresinde bir çeşit büyü vardı. Belki de yakınındaki çeşme boyundan geliyordur bu tılsım?

- O çeşmeyi hala unutmamışsın...

Yanında yürüyen çocuğun aniden sohbete katılması Sevben’i sevindirdi. İçini sıcaklık kapladı. Yoldaşına sezdirmeden gülümsedi. İnsanın incinmesi en tehlikeli şeydir. Öncelikle de çocukların incinmemesine dikkat etmek gerek. “Bu ruhun üzerindeki siyah bir lekedir” derdi onun büyükannesi.

Büyükannesi, “her ruhta o siyah lekelerinden vardır. Onlara dokunmazsanız onları kışkırtmazsanız hiçbir şey olmaz. Eğer dokunursanız, ruhunuz ayakkabı altına evrilir, dünyanız kömür gibi kararır”, derdi merhum...

- Niçin unutmuyorum, unutamıyorum... ismini de hâlâ hatırlıyorum. Ruh çeşmesi.

- Unutmamışsın.

- Kutsal bir şeyi unutabilir miyim?

- Kutsal olmasına rağmen yine de unutuyorlar.

Sevben şaşırıp kaldı. Ne demek istiyor bu çocuk?

- Hayır, doğruyu söyle. Lafını esirgeme. Kim unutuyor? Ben mi unutuyorum?

- Ben, “sen unutuyorsun” demedim ki...

- Hayır, “sen unutuyorsun” der gibi söyledin!

- O zaman sen de unutuyorsun.

- Haydi, ağzındaki baklayı çıkar...

- Yani bizim annemiz kutsal kişi mi?

- Kutsal... Benim için ondan daha kutsal biri yok!

- Öyleyse on sekiz yıldır yanına neden gelmedin? Bir kez bile yanına gidip iki parça odun kesip, çitini düzelttin mi ya da bahçeyi kazmaya gittin mi? Ee? Sadece zihinde unutmamak değil, dönüp halini hatırını bilerek yardımcı olmak hatırlamaktır...

Çocuk doğru söylüyordu. Sevben'i bir an utanç duygusu sarıverdi. Yine de kendisini haklı çıkarmak için bazı sözler, deliller üretmeye çalıştı:

- Anneni ben yılda iki üç kez kendi evime davet ettim, ağırladım, misafir ettim. Daha iki ay önce bizdeydi...

Çocuğu bu deliller hiç etkilemedi. O yine de aynı sözleri daha düşünceli bir şekilde tekrarladı:

- Hatırlamak, unutmak değildir. Söylemişim zaten... Unutmamak; vatanından, kutsal topraklardan, kutsal çeşmelerden ayrılmadan yaşamak demektir.
- Peki ben ayrıldım mı?
- Ayrıldın...
- Sen nereden biliyorsun ki çocuk? Bana akıl hocalığı taslıyorsun.
- Böyle konuşma sana yakışmıyor... Bilmek istersen, sen benim yaşımdayken daha kibar daha akıllıydın... Şimdi çok değişmişsin... Dünyaya kızgınsın... Yerinden, suyundan, çeşmenden ayrılıp çok uzak yerlerde yaşadın sonuçta sen.

Sevben farkında bu sıradan bir çocuk değildi. Sonuçta o Allah-u Teala'nın gönderdiği manevi bir varlık. Yine de daha derin düşünmeye korkuyordu. Köyüne ulaşmadan bir deliye dönüşebilirdi... En güzeli de tekrardan çocukluğunun güzel hatıralarına geri gitmek. Konuşmayı o zamanların güzel anılarına doğru çevirmek.

- Peki sen hatırlıyor musun o Ruh çeşmesini?
- Nasıl hatırlamayayım, sen de benimle aynı yaştayken o vakitler de çeşme boyunda çok gezerdin...
- Sonra, sonra?...
- ... Bu çeşmenin pek çok ilginç tarafları var. Peki, söyle bana onda bu kadar ilginç olan ne?

Sevben bunu biliyordu. O sevinerek güldü. Sonra birdenbire düşünceli bir tavırla şöyle dedi:

- Bir yaz gününde kanlı gözyaşlarıyla ağlıyordu o...
- Oluğu dolup taşan kızıl suyu, kanlı göz yaşı diye düşünüyorlar...
- Oluğuna bile sığmıyordu hatta... Balçığı şiddetle kıyılara çarpa çarpa akıyordu o...

- İnsanlar “dağın kanını” izlemek için toplanıyordu...
- Ancak yaklaştırmaya, suya dokunmaya korkuyorlardı...
- O kanlı suya bir ısırgan serçesinin düşüp öldüğünü Helef amca görmüş.
- Hâlâ hatırlıyorum. Ben de o suya parmağımla dokunmuştum. Hiçbir şey de olmadı. Sadece tırnağım düştü. Altı aydan sonra yeni bir tırnak çıkmaya başladı. İşte, işte bak... Fark edilmiyor bile...
- Bir gün bir gece kanadıktan sonra kanlı suyun akıntısı duruyor. Sonra başlıyor. İşte tuhaf alametler...
- Nasıl, nasıl? - Sevben'in bunun hakkında bir şey duymamıştı.
- Alametler diyorum. Tuhaf olaylar anlamına geliyor.
- Şöyle desene sen ona. Diğer... Ne... Dağın zehirli seslerle inlemesi, ağlaması, ciyaklaması mı demek istiyorsun?
- Bunu da unutmamışsın...
- Nenem, “Tanrımızın doğduğu günde böyle olur”, diyordu. Biliyor musun? Gök Tanrı bir yaz günü, haziran ortasında dünyaya gelmiş...
- Bunu ben de biliyorum, senin nenen benim de nenem ya hani... Sabantuy bayramında Tanrı'nın doğum gününü kutluyor sonuçta...
- İnsanlar bu kutlamada çeviklikleriyle, güçleriyle ve cesurluklarıyla kendilerini

Tanrı'ya layık göstermeye çalışıyorlar, der. Ona saygı duyup alkışlıyorlar, derdi.

- Aaa hatırladım evet doğru. Haziran'ın en uzun gününde doğdu Tanrı. Güneş, Tanrı'nın doğum gününü kutlamak için uzun süre gökyüzünde kaldığı söylenir.
- Peki Tanrı'nın eşi kim, biliyor musun?
- Hayır, bilmiyorum... Sevben, çocukluğunda öğrendiklerinin üzerinden geçerek tüm hafızasını zorladı ama hatırlayamadı.
- Unutmuşsun... En önemli şeyi unuttun, nesil yumağının ucunu kaybettin...
- Hayır birazdan hatırlarım aklıma gelir... Haydi, sen biraz daha anlat...
- Anlatmıyorum. Bunu kendi başına hatırlaman gerek. Ancak o zaman sen onu bir daha unutmayacaksın.

Sevben zor durumda kaldı. Sadece nesil yumağını değil aynı zamanda hafıza yumağının da ucunu da kaybetmişti. O ucu bulup kendine göre çekersen hatır yumağı anında sökülmeğe başlayacak gibiydi...

İhtiyar Hösni anlatırdı: ilk önce gökyüzü doğdu diyordu. Göğün sahibi; Tanrı. Geriye kalan her şey o Tanrı'nın yarattığı dünyadır. Ama yine de Dünyayı, Tanrı tek

başına yaratamaz! Ona bir eş lazım. Bütün gezegenler arasında tek dişi gezegen yıldız varmış. O Venüs anlamına gelen Çulpan'dır. Zaten Gök Tanrı, bu Çulpan-Venüs ile nişanlanmış. Çulpan-Venüs bize göre Zühre ana oluyor. Ve Zühre ananın torunları dünyaya inip bizim köyümüzü kurmuşlar...

- Ah!... dedi Sevben... Hatırladı.
- Peki devam et.
- Bizim Zühre anayla evlenmiş o.
- Evet, tamamen ümitsiz değilsin sen.
- Sağ ol.
- Kale Dağı'nın sesi duyulduğunda tüm çevre titriyordu değil mi?
- Hâlâ düşündükçe tüylerim diken diken oluyor...
- Ya sen dağın o zamanlarını çok seviyordun...
- Sen gerçekten sihirbaz mısın?... Bütün bunları nereden biliyorsun? Gevezelik yaptığımı düşünüyordum ama benim söylediklerimin, düşündüklerimin hep üstüne basıyorsun...
- Daha önce söyledim ki. Ben senin çocukluğunum, çocukluk zamanların... Bak bana: her şey birbirine uyuyor: yara izlerim de gözlerim de saçlarım da...
- Çocuk kendi yüzünü, gözlerini, saçlarını işaret etmeye başladı.
- Aslında bir taraftan doğru...
- İsmim de sözlerim de uyuşuyor. Seni başka nasıl ikna edebilirim?
- Ben deli değilim ya! Birdenbire geçmiş çocukluğum nasıl insan formunda dolaşabilir? Bunu anlatsam insan güler...
- Peki, sadece senin bildiğin bir sırrı açıklayayım mı?
- Öyle mi! İşte şimdi seni yakalıyorum. Haydi! Kimsenin bilmediği hangi sırrım var benim?
- Evet, söylesene söyle! Kasten böyle davranıyorsun...
- Dinle o zaman. Bizim yürümeyi sevdiğimiz çeşmenin hemen üzerinde dağın içinde bir mağara geçiyor. O mağaranın ağzından içeriye girildiğinde dar bir delik var. Hatırladın mı? İşte o delikten biraz sürtünerek gittikten sonra büyük bir odaya çıkıyorsun... Senden başka kimse o mağara odasının sırrını bilmiyordu.
- Bildin...
- Hatırlıyor musun? Ora da seki gibi bir yer vardı. Kuru saman taşıyıp o sekinin üstüne yatak yapardın...

- Hatırlıyorum...
- Nasıl hatırlamazsın ki! Sevben her şeyi apaçık hatırlıyordu. Diğer delikten gelen ışık, mağaranın içini loş bir şekilde aydınlatıyordu. Bu oda da çocukluğunun en hüznü bir o kadar da en mutlu anlarını geçirdi. Öfke ve sinirden bitkin düştüğünde buraya gelir kendini teselli eder, bir yetişkin gibi düşüncelere dalar ve sekiye uzanıp yatarı. Düzgün yontulmuş taş duvarlara ve kubbeli oyulmuş döşemelere gözlerini dikip yattıkça yatıyordun... Sevben iki ilginç anı çok net hatırlıyor: göz kapaklarının nazıkçe okşanması, burnunun gıdıklanması ve güzel bir esinti. Evet evet, tatlı tatlı esen rüzgâr! Bu esinti de elma ağacının tadı vardı... Sevben biliyor: gidilecek yol yoksa rüzgâr da esmezdi. Demek mağara Sevben'in odasından sonra da devam ediyordu. Nihayet onuncu sınıfta okurken bu yolu buldu. Duvardaki açık deliği büyütüp içeriye baktı. İki oda daha olduğunu öğrendi. Fakat orası karanlıktı.

Yanan ateşi çok çabuk söndü ve Sevben'in içeriye daha fazla girmesine gerek de yoktu. Onun kendi odası, kendi sırrı, kendi dünyası vardı... Diğer mucize de o dağ boşluğuyla bağlantılıydı. Sevben'in birçok kez eskilerden bahsettiği oldu: Kale Dağı'nın kalbi atıyordu. Bu sağır edici ses, insanın kalp atışına benzemiyordu: Güm...Güm...Güm... Bir güm ile diğer güm arasında çok zaman vardı. Muhtemelen sadece ona kadar sayabildi...

- Dağın kalbi çarparken bütün dünya sarsılıyordu...
- Yanında yürüyen çocuğun da konuşmaya katılması Sevben'in ayılmasına neden oldu. “Baksana, benim bütün düşüncelerimi okuyor.” diye düşündü. Hepsini nereden biliyor?
- Her şeyi biliyorsun... Ama hâlâ hiçbir şey anlamıyorum: sen kimsin ya? Evet?... Bir düşün: çocukluk, gençlik zamanı artık geri gelmez. O geçmişte yaşandı! Yaşıyorum vesselam! Geri dönemez o, an-lı-yor-mu-sun!...

Çocuğun cevabı da aşırı tuhaftı:

- Dönüyormuş... İnsan, çocukluğum geçip gitti, unutuldu, güzel ve öğretici bir anı olarak hafızalara kazınıp kayboldu diye düşünüyor ama yanılıyor!... Onun çocukluğu hep yanında yürüyor... Nasıl görsün o, onu! Hayatın önemsiz şeylerinden kalbi parçalanıyor, ruhu acı çekiyor, kalbi yaralanıyor ve kalbi taşa dönmüş oluyor. Gözündeki yaşama ışığı, umut ışığı sönmüş, yüzünün beti benzi atmış.

- Öyleyse ben onu görebiliyorum ki...
- Görenler de var... Kalbinin saflığını, samimi duygularını, sevgisini, yitirmeyen insana apaçık görünüyor o. Çocukluğu, bal gibi çocukluğu...
- Ben... Ben. İyi bir insan mıyım?
- Ne diyeyim... Sana söyledim. Sen kötü bir insan değilsin. İyiliğine gelince... Bu konuda kendini iyice kanıtlaman gerekir. Gönlünü, can ruhunu, kalbini denetleyip bütün düşüncelerini bir kez daha yenilemen gerekir. “Bak ne güzel konuşuyor, adeta bir akıl hocası”, diye düşünmeye başladı Sevben. Bir huzur duygusu sardı ve bir nefeste şunları söyleyiverdi:
- Benim için hoş bir şey. Buna rağmen tamamen tükenmiş bir insan değilmişim meğer...

Sevben bunu kendisi de biliyordu. Her ne kadar isteksiz, yumuşak huylu ve oldukça çekingen bir adam olsa da taş kalpli ya da donuk bir ruha sahip değildi. Sevben içinde eski köyün ruhunu, köyde yaşadığı zamandan kalma samimi hisleri, samimi duyguları ve gerçek sevgiyi hissediyordu. Daha doğrusu, onu hayatın bataklığından, çaresizlikten ve mutsuzluktan kurtaran işte bunlar oldu...

Şehirde kalan Seviyesi bir çocuğa hamileydi. Doğum sancısı zamanları yaklaşmıştı. Sevben onun etrafında dolaşüyor: onu getiriyor, bunu götürüyordu... Aslında bu durumlar daha öncesinde başlamıştı. Evlenip birlikte yaşamaya başladıkları andan itibaren Sevben mutsuz olduğunu anlamıştı.

Onların üç yıl çocuğu olmadı. “Çocuk, aşkın meyvesi” denen sözde doğruymuş. Sevben sık sık şunu düşünüyordu: “ayrılmamız lazım, ayrılmamız lazım... Çocuğumuz da yok... İkimiz de yeni bir hayat kuralıyız...”

Ve işte Seviye bir çocuğa hamile kaldı. Sevben ilk başta anlayamadı. Ancak eşine, çocuk doğurma zamanı gelince canı çığırından çıktı. Nihayetinde bir bebek olacak! Onların beraber can meyvesi doğacak! Birbirini sevmeyen iki ruhu sonsuza dek birbirine bağlayacak! Ama ayrılıp yeni bir hayat ve mutluluk için de bir umut vardı. Artık o umutta bitti, söndü...

Umudu olmayan insan, mutsuz insandır. Sevben içmeye başladı. Günler boyunca ortadan kaybolup dolaştı. Ne arkadaşlar edindi, kirli bodrumlarda, terk edilmiş evlerde kaldığı zamanlar da çok oldu. Günden güne hayatın dibine doğru yuvarlanıyordu. Yüzü gözyaşlarıyla yıkanan, kalbi kırılan, canına eziyet içinde hırpalanan Seviyesi, henüz

doğmamış çocuğunun ruhunu incitip ıssız bir evde ıstıraplar içinde yattı. Çaresizlikten çılgılık attığı, bağırdığı, yastık fırlattığı zamanları da çok oldu onun...

İşte o kötü günlerden birinde Sevben, “içkinin mahmurluğunu atmak için”, para bulmak amacıyla bir zamanlar köyden getirdiği eski bir valizini açtı. Açtı ve az kalsın yere düşecekti... Dökülüp yıpranmış valizin içinden metrüške² ve köy kokusu dışarıya fırladı! Sevben şaşırıp kaldı. Hayır, en başta o kendisine geldi ancak sonra şaşırarak duruma geldi. Ruh çeşmesi boyundan gelen kurumuş metrüške kendi büyüünü yaptı: Sevben eski samimi haline, duru gönül dünyasına geri dönüverdi.

Onun tüm vücudunu sakın ve hüznü bir duygu sardı. Ama onun aklı kesin olarak bir şeye inanmıştı: hayat devam ediyor, kan, nesil devam ediyor! O kendi kaderini unutmamalı, tüm varlığını, arzularını, hayallerini doğacak çocuğuna adamalı, onun mutluluğu için ruhunu ve bedenini esirgmeden yaşaması lazım! Bu zor bir felsefe. Bu felsefeyle birileri sınırlamaları ve çelişkileri görecektir ama bu felsefe dünyadaki en insani ve şefkatli öğretilerden biridir! Zira o gelecek taraftardır. İnsan kendi neslini devam ettirmek için şahsi hayatını hatta mutlu kaderini kurban etmeyi bilmesi gerekir! Bu doğanın kanunu ama aynı zamanda insanlığın da kanunudur! Sevben bütün insanlık için sorumluluk taşıyamıyor, elbette... Ama köy için şunu söyleyebilir: köyde hâlâ böyle bir fedakârlık var, bu yüzden köy, şehirden daha temiz, daha sağlam, daha umutlu...

Köyün gerçek ruhu işte bu metrüške, nane kokusuna, şifalı çeşme suyuna ve hafif esen rüzgârın nefesine sinmiş. Sevben bunu artık çok iyi biliyordu. Kendi kaderinde tadını biliyordu...

- Evet, bu kadar yeter, çok derine gidiyorsun... Her şeyi karıştırma. Köyüne doğru dönüyorsun ya. Hâlâ kalbime ağır gelen birçok durum olacak. Ben bunu hissediyorum...
- Ben de hissediyorum... Sevben artık yanında yürüyen çocukla sanki çok sevdiği bir insan, bir akrabasıymış gibi konuşmaya başlamıştı bile. Benim burada da ruhuma dokunan birçok şey var. Dün gidenle aynı kişi değil... On sekiz yıl boyunca zamanın bu acımasız tozu kaç kez üst üste örtülmüştü?
- Bu doğru mu? Kalbindeki yarayı ne zamanın tozu ne de hayatın seli kapatamadı, gizleyemedi bak. Ondan dolayı geri dönüyorsun...
- Hak veriyorum, adaş kardeşim... O yaranın adı Se-vi-ye...

² Metrüške; mor renkli çiçekleri olan bir tür şifalı bitkidir.

- Görmek istiyor musun? Çocuk sanki Sevben'i üzmesem daha iyi olacaktı gibi ihtiyatla sordu.
- Çok geliyor!
- Ben de öyle düşünmüştüm zaten...
- Ben onu sık sık rüyalarımnda görüyordum. Ancak... Ancak onu aşırı tuhaf ve gizemli bir şekilde görüyordum.
- Nasıl?
- Biliyor musun, önceki gençliğini değil şimdiki zamanını görüyordum.
- İlginç... Sen gerçekten tuhaf bir insansın.
- Neden sadece ben, sende tuhafısın demek. Sen benim çocukluğumsun! Eğer doğruysa...
- Evet doğrudur...
- Ee sen hatırlıyor musun, Seviye ile ilgili bir sırrım daha var benim. Eğer sen benim çocukluğumsan bu sırrı biliyor olmalısın.

Sevben'in yanında yürüyen çocuğa aniden bir şeyler oldu. Kendi içine yumulup hatta biraz da çömelip küçücük kaldı. Kaşlarını çatıp yüzünü buruşturup gözlerini kapadı ve düşündü ama cevap bulamadı ve bu durum Sevben'in işine geldi. O alaylı bir sesle şöyle dedi:

- Ya ne oldu, rahatın mı kaçtı?
- Bilmiyorum, vallahi bilmiyorum...
- Övünmüştün... Her şeyi biliyordun güya...
- Gülme. Kendine de gülüyorsun. Sonuçta ben senin çocukluğum.
- Öyleyse niye ağzına su döktün? Neden dilini ısırдың? Neden, niçin?
- O sır sizin aşkınıza bağlı olabilir.
- Evet öyle! Isınmaya başladı...
- Isındığım falan yok, ben yine de bilmiyorum.
- Neden?
- Aşk çocukluğun ötesindedir. Aşkın başladığı yerde ben ölüyorum. Aşk bir kader meselesi, ben ise ... ben... Bir saflık meselesi...
- Tamam, beni ikna ettin diyelim... Zeki bir çocuğa benziyorsun çocuk. Güzel mantık yürütüyorsun.
- Evet, söyle şimdi, hangi sır o?
- Aaa ilgin mi çekti? Dinle öyleyse sana, sırrı söylüyorum.

- Yemin ediyorum bin kere yemin ediyorum!
- Yemin ederim bu sırrı açığa çıkarırsam canımı veririm...
- Sonuçta sen benim yeminimi açığa çıkarıyorsun.
- Vay, benim kimim ki?

Sevben bacaklarına vuruverdi.

- Ah, yine unuttum... hiçbir şekilde alışamadım bu sihrin etkisine hâlâ alışamadım. Yine unutmuşum. İşte şöyle oldu dinle.
- Sen bilirsin, Ruh çeşmesinden köy tarafına doğru biraz ileride bir dizi ıhlamur ağaçları tepeye kadar gidiyor.

Onu kimin diktiğini yalnızca Allah biliyor ama çok tuhaf bir ağaçlık orası. Tek sıra halinde tırmanıyor, dağın etrafında kıvrıla kıvrıla diğer tarafa dek iniyor. Onun indiği yerde başka bir mağara başlıyor. Hikmet orada değil. Hikmet oradaki ilk ıhlamur ağacındadır.

- Seviye'nin bununla ne ilgisi var?
- Var. Biz ikimiz çok sık gelirdik Ruh çeşmesi boyuna. Onun suyunu içip birbirimizi su yağmuruna tutup güzel dakikalar geçirirdik. Daha sonra üstümüzü başımızı çıkartıp kuruturduk...
- Nasıl yani?
- Aynen öyle, daha sonra yakında bulunan deminki ıhlamur ağacına gidip yukarı tırmanırdık. Biraz tırmandıktan sonra ağacın büyük dalları bizi köyün gözlerinden, yakınımızda gezen çobanlardan, biçicilerinden ve civardaki yolculardan gizliyordu. İşte orada biz üzerimizi çıkartır ve elbiselerimizi bu dallara asardık...
- Biraz abartmışsınız... Utanmazlar gibi davranmışsınız...
- Kendim bile şaşırdım, bizim için hiç de utanılacak gibi değildi. Seviye'ye dokunmadım, incitmedim. Ama ben, onun şuurunu kaybedecek kadar okşuyordum... İlk defa göğüslerini oradayken öptüm. Soğuk fışkıran, titreyen göğüslerini burnumla okşaya okşaya öptüm... Filizlenip büyümeye başlayan buğday tanesini dudaklarıma götürüp okşarken: “ben, seni seviyorum!” diye fısıldıyordum... Saçlarına, kaşlarına, kirpiklerine, utanmaktan kızaran yüzüne, çene ucuna, bileklerine, göğüs uçlarına konan gümüş damlaları hâlâ gözümün önünde... Göbek deliğinde de buna benzer bir gümüş damla. Yukardan inen bir

ruhun etkisiyle o damla yuvasından yukarıya fırlıyor ve aşağıya, daha gizemli daha büyülü bir dünyaya yuvarlanıyordu...

- Sen gerçekten mutluluğun ne olduğunu tadına varmışsın...
- Hayır yanılıyorsun, ben gerçek mutluluk nedir tam anlamıyla anlayamadım ama aşkın tüm güzelliğini tattım.
- Haklısın... Bin kere haklısın!

...Zaten köye ulaşmışlardı. Sevben'in irkilerek aklına garip bir düşünce geldi: "Bu çocuğu benimle görürlerse? O zaman ne diyeceğim? Gülerler..."

Çocuk Sevben'de elbette bu düşüncelerin farkındaydı. O cevabını geciktirmedi:

- Ahmak satma! Beni senden başka kimse görmüyor. Bir insan iki kişi olabilir mi?
- Ne?...

4

"Doğduğun toprak" dedikleri söz doğruymuş. Doğduğu köye, baba ocağına yaklaştıkça Sevben'in kalbi daha hızlı atmaya başladı. İlk başta yürüyüp yürümeme konusunda hızla atan kalbi, içinden gelen bir dürtüyle iç çeke çeke ağlamaya başladı sonra koşmaya başladı, en sonunda da köyün yanındaki küçük dereden geçmek için ağaç köprüyü geçince hiddetle tekmelemeye başladı. On sekiz yıl az bir ömür değil... Hele ki doğduğu topraklardan ayrılmış biri için... Ot bile kendi toprağı olmadan büyüyemez çocuğum" derdi annesi.

Bir bahar gününde yaşandı bu olay. Beş ya da altıncı sınıfta okurken Sevben, çayırdı gezerken bulduğu bir kır çiçeğini koparıp geri döndü ve onu pencere pervazına çiçek olarak dikti. Onun için bahçelerinden en iyi toprağı alıp getirdi, hemen her gün su vermeye başladı.

Dönüş yolunda solmaya başlayan çiçek kısa sürede doğruldu, canlandı ve yeşerdi. Toprak yakıştı kendisine; belli bir süre sonra küçük bir çiçek filizlendi, pencereyi süsledi ve uzaktan parlamaya başladı...

Sevben neredeyse sevinçten zıplıyordu. Bu çiçekleri gelen herkese gururlanarak gösteriyordu.

Aniden çiçeğe bir şey oldu. Birkaç gün içinde çiçeğin taçları döküldü ve solmaya başladı. Önce yaprakların uçları sarardı, sonra da sapları, üzüntüden sıkıntı çeken bir insan gibi bükülüverdi...

Sevben ne yapacağını bilemedi, yine de su verdi, çiçeğin toprağını yumuşatıp daha güneşli bir yere taşıdı. Ancak bunların bile çiçeğe hiçbir şey faydası dokunmadı.

Sonra annesine şöyle dedi:

- Anne bak hele, güzel çiçeğimiz ölüyor ya, ne yaparız şimdi?...
- Hiçbir şey yapamazsın oğlum. Toprağı yakışmamıştır, toprağı. Kendi toprağına ne yeter, deyip düşünceyle konuştu annesi.

“İnsan, doğanın çocuğudur”, demeleri boşuna değil muhtemelen. Doğduğu yerden ayrılıp ne kadar olgun olursa olsun, mutluluğu tam olarak yaşayamaz, kendini yetim gibi hisseder, üzülür, ağlar...

Çocuklar bazen yetişkinler gibi düşünebiliyormuş. Çiçeği büyüdüğü çayıra götürürken Sevben bunlar hakkında düşünüyordu. Sevben bu düşüncelerine nokta koyup kendisine gelmeye yetişemedi köyün yukarı ucundan bir yaşlı teyze çıka geldi... May Nine! Ey, May Nine! Sen misin bu? Sensin ya... Değişmişsin... Değişmemişsin! Hayır, daha doğrusu hem değişmiş hem de değişmemiş.

- İyi misin, nasılsın May Nine?

May Nine, Sevben’e dikkat etmedi. Zaten eskiden de kulakları zor duyuyordu onun. Bak Sevben’i de duymadı. Omuzundaki eski su getirme terazisini ya da yaşlı kemiklerini gıcırdata gıcırdata bükülmüş bedenini daha da ileri atıp yoluna devam etti.

- May Nine, nasılsın? Bu kez Sevben sesini duyurdu. Sonunda düşünce dünyasından kurtulan May Nine başını kaldırdı ama kamburu aynı kaldı.
- Allah’a şükürler olsun, sağlığımız yerinde, teşekkürler evladım güzel sohbetin için.
- Günün nasıl geçiyor May Nine?
- Günümüz Allah’ın elinde artık... Kaderini yaşamadan kara mezara giremiyorsun oğlum. Gördüğün gibi hâlâ vücudum bu canı taşıyor. Sen kimsin oğul? Şimdiye kadar gördüğüm ettiğim kimseye benzemiyorsun.
- Daha yakından bak May Nine, kime benziyorum sence?

Su dolu kovalarla ayakta durmak May Nine için çok zordu. O zaten kırıksıklık saran yüzünü daha da kırıştırarak Sevben’i bir yandan diğer yana incelemeye başladı. Bu kez Sevben şuna dikkat etti: May Ninenin kafası yukarıya kaldırırken kambur vücudu hâlâ kendi yerinde kalıyor ve bu durumu da yaşlı kadının aciz ve zayıf görünmesine neden oluyordu. Sevben buna çok üzüldü ama ona hiçbir şekilde yardım edemiyordu.

- Kim diyeyim ki şimdi ya? Bir de tanıdık birine benzemiyorsun, kusuruma bakma evladım, sadece kulaklar değil, gözler de artık yanılıyorlar.
- Peki bu çocuğu tanıyor musun?

- Başka kimi? Yaşlı kadın, kambur gövdesini yerinden oynatmadan başını sağa sola çevirmeye başladı. Sevben’de etrafına baktı. O, yanda biraz uzaktaki tanıdık çocuğu hemen gördü.
- İşte, o çocuğu...
- Ee yavrum, bu ne anlama geliyor şimdi? Ölmek üzere olan yaşlı ninenle şakalaşıyorsun üstelik... May Ninenin içi sıkılınca gerçekten de gitmeye hazırlandı.

Sevben bir çocuğa bir May Nineye göz attı ve tamamıyla şu gerçekliğe inandı. Çocuk onu yalan söylememiş, tarla kapısının yanında onu gerçek çocukluğuyla, daha doğrusu çocukluğunun ruhu, biçimi ve hayali sureti karşılaşmış ve o sadece ona ait! O görüyor sadece onu!

Kalbi patlama noktasına ulaşan Sevben tamamen şaşkına döndü. Hatta o, deminki çocuğa bir daha bakmaya çekindi.

Gıcırdaya gıcırdaya dönüş yoluna geri dönen May Ninenin zavallı hali nihayet onun ayılmasına neden oldu. Kendinden geçen Sevben ona doğru koşup su terazisine yapıştı...

- Hadi, ben seni evine götüreyim May Nine. Ben Sevben, tanıyamadın mı? Sevben! Remziye’nin oğlu. Evet, evet küçük oğlu. Tanıdın mı? Haydi, beraber dönelim... Biz sonuçta komşuyuz, seni evine götüreyim...
- Ay yavrum, yavrucuğum! Sen Remziye’nin büyük oğlu musun? Sen gidip kaybolan oğlu mu? Doğru tanıyamadım... Kaybolan can, parçalanmış candır o... Senin evladım hem yüzünün nuru hem de ruhunun nuru parçalanmıştır... Bu kadar uzun süre kalmak olur mu gurbet de? Memleketine dönünce, her doksan yaşındaki yaşlıdan her dokuz yaşındaki bir çocuğu kadar tanıyacak şekilde yaşamam gerekir, evladım. Ben henüz doksan yaşında değilim ama ben bile seni tanıyamıyorum...

Sevben utandı, çok utandı bu sözleri işitince. Bu tür sözlerin köye döndüğünde duyacağı sert sözlerin yalnızca başlangıcıydı ve sevgi dolu sözler olduğunun farkındaydı.

İkisi birlikte daha doğrusu üçü birlikte köy sokağına girdiler. Sevben’in uzun zamandır su terazilerini eline almışlığı yoktu. O suyu döke saça bitirdi yine de kendisini belli etmedi, dudaklarını morarırcasına ısırp May Ninenin peşinden gitmeye devam etti. Üstelik, deminki çocuk gözüne ilişiyordu. Sevben ona ara sıra yan gözlerle bakıyor ama konuşmuyordu. Bu sessizliği ile kendi öfkesini ifade etmek istiyordu. Gerçekten de o

neden karşısına çıkıp gönlünü uyandırıp can damarına basıyordu? Kim söylemiş ona? Kim davet etmiş onu?

İyi ki omuzlarında ağır bir terazi vardı. Yoksa Sevben gönlüne dolan öfkesine yenik düşüp üstüne giderdi ya da bu sinirle patlayıp paramparça olurdu...

Sevben anlamadığından değil, her şeyi de anlıyordu. Bu çocuğun yani çocukluğunun hiçbir suçu yoktu. O sonuçta kendisi. O sadece kendi kendine kızabiliyor, incinebiliyordu. İsterse affedebiliyor, istemezse affetmiyordu... Bırak gelsin. Bir bakıma onun bulunması yanında yürümesi iyi bir şey. O yapayalnız bir insan sonuçta; bir yoldaşı da olmasa ne yapardı? Ve bu çocuk sadece bir yoldaş değil, aynı zamanda akıllı, zeki, uyanık ve dindar bir insandı. Ama o nasıl Sevben'in canını hırpaladı, kalbini coşturdu, gönül hatıralarını canlandırdı. Görünüşe göre kimse ziyan olmadı... Bu çocukla karşılaşmasa hazırlıksız nasıl adım atardı köyüne? Beklenmedik duygu-düşüncelerden kalbi patlardı ve acı dolu gözenekleriyle Kale dağının eteğini doldururdu.

İnsan şaşırtıcı derecede tuhaf bir yaratık: Eğer malı ve mülkü gitse içi sızlayıp üzüldür ama anlamsız geçmiş günler hakkında düşünecek vakit bulamaz. Sevben'in de hayatında anlamsız geçen günleri çok oldu. Onun bu ilgisizliği akıllara durgunluk veriyordu... Ancak tarla kapısının yanında karşılaştığı tuhaf çocuk sonunda onu bunun üzerine düşünmeye zorladı.

Derken onlar May Nineye ulaştılar. Sevben düşüncelere dalmışken yol boyunca yaşlı nine köyün halini anlatıp kısılmış sesiyle onun kalbine soğuk sular serpti. Sevben, nineyi dinlemedi bile. Birkaç dakika içinde onun düşünceleri çocukluk yıllarına gidip gelmişti...

Eskiden şuradaki yeşil çimlerin üzerine sıra halinde oturlardı. Kız çocukları bir tarafta, erkek çocukları ise bir tarafta. May Nine onlara ikramlar çıkarırdı. Kara ekmek üzerine kalınca sürülen tereyağının biraz tatlı biraz da ekşimsi tadı hâlâ dilinin ucunda hissediyordu Sevben. May Ninenin lakabı da bu “nine sofrası”ndan gelmiş muhtemelen. Ah, hayır... Aslında bu ismin tarihi çok eskilere dayanıyordu. Sevben bir yerler de okumuştı: Tanrı'nın sevgilisi olan Umay adındaki “hayat tanrıçasına”, Tatarlar, “May Nine” adını vermişler. Senede bir kez onun anısına Umay-Aş (Uvmaç)³ hazırlamışlar. Ailenin sahibi, göbek ebesi, neslin sahibi, canın sahibi olarak tanınırdı o. Komşusu olan May Nine civardaki tüm çoluk çocuğun göbek bağını kesen ebe sonuçta... Sarmanay köyünde bunun gibi nine ve dedeler daha var. Ak Dede, Ak Nine, Bal Nineler var. Alma

³ Tatar Türkleri tarafından yapılan bir tür çorba çeşididir.

(Elma) Dede, Çiya (Vişne) Dede, Şomırt (Kuşüzümü) Nine ile Çilek Abla da var köyde. Hatta Şure Dede ile Ölge Dede de var. Sevben gerçek isimlerini şu an tam söyleyemiyordu.

Bu nineler ve dedeler kendilerine verilen isimleri kanıtlamak için çocuklara kendilerinde bulunan en son lokmalarını bal ve yağı veriyorlardı, elmaların kirazların mahsul vermediği yıl başka yerden gelse bile çocuklara elma ve kiraz ikram ediyorlardı. Bu da köyün ruhu. Köyün adeti. Onun güzelliği gerekse mutluluğuydu!

Sevben kendi evinin kapısını çalarken, May Nine de teşekkür ederek yandaki evin kapısından geçiyordu ama çocukluğu ise dağılan bir sis gibi bir yerlere kaybolmuştu...

“Öyle görünüyor ki incittim, kırdım galiba”, diye düşündü Sevben, “tekrar gelmez mi acaba? Yeni yeni alışmaya başladığımda...” Ancak uzun süre düşünecek vakti yoktu, evin içinden annesinin çok tanıdık, çok yakın, çok hoş sesini duydu:

- Kim o? Kapı açınık!... Biz güpegündüz kapıyı kilitli tutan bir Rus faresi değiliz ya...

On sekiz yıldan sonra ilk kez Sevben, rüzgâr ve yağmurdan rengi solmuş gevşeyip kalmış sokağın kapılarını açıp girdi; onu oldukça eskimiş, yıpranmış ve bir yandan diğer yana çökmeye başlayan eski bir ev karşıladı. Bu karanlık, kasvetli dünyanın tek büyük neşesi, kapıdan bakan annesinin gülen yüzüydü.

Daha iki ay önce iki haftalığına birlikte yaşamalarına rağmen anne ve çocuk uzun süre birbirlerinden ayrılamayıp sarıldılar. Dünyaya geldiği yurt da baba ocağındaki karşılaşma bu, anne ile çocuk arasındaki ilahi buluşmanın adeti. On yıldır birbirlerini görmemişler dersin... Köyde doğup büyüyen bir okur şunu anlar: bu sadece bir anne ile çocuğun sıradan bir görüşmesi değil, aynı zamanda çocuk ile doğduğu evin buluşması, baba ocağının, bu ocakta kalan ruhların, göbek kanının, oğlunu bekleyip gece gündüz seccade üzerine oturan anne dualarının buluşmasıydı da.

Yüksek merdivenin veranda döşemeleriyle gıcırdaya gıcırdaya eve girdiler. Remziye durmadan oğlunu arkasından okşamaya devam etti. Sonra kendi kendine kızarak gidip eline semaveri aldı:

- Evet, oğlum döndün de iş bitmiş değil henüz. Dur çayı koyayım, yolda yorulmuşsundur. Aslında hemen yetişir bizim semaver. Sevgimle kaynatıyorum ben onu...

Sevben ise yanına gelip annesinin tüm hayatı boyunca ağır iş görmekten ağrıyan zayıf omuzlarından sarıldı:

- Canım annem hadi, evde ilk önce ev ve nesil ruhlarına dua edelim. Ben yapamam ama sen bildiğin duaları oku. Ama... Yüksek sesle oku olur mu? Benim kulaklarıma da girsin, gizemli dua sesini çoktandır duymuyorum. Haydi, anne...

Remziye zor durumda olduğunun farkına vardı. Kendi oğlu olmasına rağmen Sevben'in önünde çok heyecanlandı ama söyleyeceklerinin tadını kaybetmedi:

- Evet oğlumun önünde utandım. Aksi takdirde eve girer girmez Allah'ın sözünü benim hatırlamam gerekirdi. Oğlum benden daha akıllı daha imanlı çıktı. Ana ile oğul sonuçta bir büyük candır. Senin söylemen benim söylememdir. Sağ ol oğlum. Baba ocağına güzel bir şekilde adım atıyorsun, iman dolu gönlünü her tarafa yayıp giriyorsun... Hadi, buraya oturalım. İşte bura dualığın bulunduğu yön kıble tarafıdır.

Anne ve çocuk, beyaz miçin⁴ yanındaki bir iskemlede yan yana oturdular ve sonra ellerini önlerinde birleştirip bir an sessiz kaldılar. Bir süre sonra ezan sesi, evin içini doldurdu. Remziye'nin alımlı ve içten sesi bugün ayrı bir anlamlıydı ve aynı zamanda içten bir titreme ile yankılanıyordu: “Eûzü billahi mineşşeytanirracim bismillahirrahmanirrahim.” (Remziye'nin her duadan sonra anlamını söyleme alışkanlığı vardır. Bu kez söylediği her duayı ana dilinde anlattı.) Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. Dünyada ve ahirette şükredilen Cenab-ı Hakk'ın ismiyle başlıyorum... “Allâhümme hevvin ‘aleynâ seferenâ hâzâ, vatvi ‘annâ bu’dehû. Allâhümme ente’s-sâhibü fis-seferi vel-halîfetü filehli. Allâhümme innî eûzü bike min va’sâis-seferi ve keâbetilmenzari ve sûil-münkalebi fil-mâli vel-ehli vel-veled.”⁵ Ey Allah'ım! Bu yolculuğu bizim için kolay kıldın... (Remziye bu duayı başından geçen bir eylem olarak yorumluyor ve şükran ifadesi olarak “kıl” yerine “kıldın” diyordu.) Ve yolumuzu hızlı ve güvenli hale getirdin! Ey Allah'ım! Yollarımıza yoldaş ol ve hayatımızda aile fertlerimizin koruyucu-yardımcısı ol! Allah'ım! Senden yardım istiyorum: Beni bu yolculuğun zorluğundan kurtar, beladan kurtar, sağlığıma, aileme ve çocuklarıma zarar gelmesinden koru. Ey Allah'ım! Her şey için sana binlerce kez teşekkürler! Âmin!”

Dua, herkese açık bir amel. Duanın yanı sıra insan gözünden daha gizli ve saklı işlenen amellerde vardır. Bu yüzden anne-çocuk arasındaki sıcak ve güzel ilişkiyi detaylı olarak yazmayacağım. Onlar beraber avare olup semaver yenileyerek sofraya hazırladılar.

⁴ Miç: ısınmak için kullanılan soba çeşididir.

⁵ Sefer Duası

Samimi bir şekilde konuşup uzun süre çay içip eski fotoğraflara baktılar. Onların kâh gülüp kâh dertlenip oturmalarını ince gönüllü, duyarlı okurlarda zaten hissetmiştir.

Ancak okuyucuya iki şeyi anlatmam gerekiyor. Sevben bir gün annesine, babası ve Seviye hakkında sorular soracaktı. Bugün mü, yarın mı, bir hafta da mı, bir ayda mı? Ama bir gün gelip soracaktı. Bugün sormaz gibi. Onun şehirde bıkan canı, aşksız hayattan yorgun düşen ruhu, baba ocağında biraz güç toplaması, sakinleşmesi lazımdı. On sekiz yıllık köysüz yaşamın düğümünü çözmek kolay değil, buna biraz zaman gerekliydi...

Oğlunun yanında biraz teselli olan Remziye, banyoyu hazırlamak ve kuşlara yem vermek için dışarı çıktı. Sevben kucak dolusu fotoğrafları tutup tek başına oturup kaldı. Ama onun fotoğraflara bakası yoktu. Çünkü acı dolu anılardan başka bir şeyleri yok. Sevben kendisine tuhaf bir meşguliyet buldu: Sokak penceresinin kenarına oturup köyü gözlemlemeye başladı.

İlk fark ettiği şey sokağın başındaki sahipsiz bozuk bir at arabasıydı. Onun bir tekerleğini birisi alıp gitmiş. Öndeki eyeri de yoktu. Sakat ve bir tarafa doğru eğilmiş bu arabada Sevben kendini görmüş gibi oldu. O da kaderini bir yerde kaybetmiş, hayat arabasının bir değil iki, üç tekerleği kırılıp yere düşmüştü. O da işte şimdi yaralı ve sakat ruhunu iyileştirmek için köyüne geri döndü. Bulabilir mi burada bir tedavi? Yüreğinin köşesinde, ömrü boyunca taşıdığı yumru gibi hüznü sökebilir miydi? Yıllardır onu rahatsız eden acıdan kurtulabilir miydi?

Ve birisi geliyor. Tanıdık, değil... Tanıdık! Bu Enise Ablası! İlkokulda öğretmenlik yapan Enise Ablası... Bir damla değişmemiş... İşte nasıl da rüzgârda dörtünale geliyor, uçuyormuş gibi yürüyor. Okulların tatil dönemi şimdi. Nereye gidiyor acaba? Nereye gidiyorsa da önemli değil... En önemlisi sağlıklı, hâlâ hayatta, çevik, cana yakın, kıymetli...

Okuldaki öğretmenlerden iyiydi Sevben. Ancak iyi öğretmenlerin sebebi kendisiydi. Okumak onun için kolaydı. Sevben'in genç ve tecrübesiz aklı, Allah-u Teala ya da bazı kutsal ruhlar tarafından kontrol ediliyor gibi. Ödev yapmadığı zamanlarda bile hiçbir zaman yanlış cevap vermedi ya da kötü not almadı. Sanki ilahi bir güç kulağına doğru cevabı fısıldıyormuş gibiydi. Mezuniyet sınavları sırasında Sevben bir kez daha şoka uğradı. Bileti alıp oturduğunda gözlerini kapatıp hafızasını tek bir yerde toplayarak okuduğu her şeyi hatırlıyordu. Ekrandaki bir görüntü gibi yumuk, gözünüzün önünden geçmeye başlıyordu... Kitap okuduğunda onun her bir sayfası, fotoğraf gibi aklına geliyor, ihtiyaç duyduğunda o sayfayı zihninin en dibinden arayıp çıkarması da zor olmuyordu. Annesi her zaman Sevben'e "çoğunun okunması sana kolaydır. Hayırlısı

olsun! Sonuçta kolay gelen kolay gider. Bilgi sana hiç gitmeden gelsin! Benim dileğim bu”, derdi.

Remziye’nin, oğlunu birinci sınıfa gönderme arzusu gerçek olduğu zamanlarda: “Yarabbi! Oğluma zihin açıklığı ver!” diye dilerdi.

Ancak Sevben birine bir şeyi anlatmaktan korkuyordu. Birisi ona her zaman yardım ediyordu. Aklına okuldan, enstitüden başka bilgi üstüne bilgi gelip duruyordu. İlk başta buna şaşırdı. Şimdiyse buna şaşırmıyordu. Demek, birilerine böylesi gerek. Allah mı, gökler mi, doğa mı, yoksa yaşlı Hüsni’nün eski rivayetlerindeki Zühre ana mı?

Sokaktan, iki buzağının peşinde Nigmet Dede geçiyordu. Buzağılar kör görünüyordu. Demek, üç inek yaşında bu yaşlı. En basit köy matematiği: iki inek, iki buzağı, geçen yılın bir buzağısı et için kesiliyor, bir buzağı damızlığa bırakılıyor, bir sonraki yılın ineği kesiliyor ve bu inek süte veriliyordu. Böyle bir ahırda her zaman üç büyük hayvan bulunurdu. Etrafında iki buzağı ve üç dört koyun toplanırdı...

Yaşlı Nigmet, aşağı uçtan yukarı sokağa kadar Ak Dededir. Evet, köylerde hâlâ Ak Dede, Ak Nine diye muteber insanlar yaşıyordu. Onlar ne molla ne de köy meclisi. Onlar bu bölgenin ruhani liderleri, gelenek göreneklerin, milli ruhun, görgü kurallarının ve tarihin koruyucularıdır. Böyle yaşlıları kimse seçmez, onlar bu vazifeye ömür boyu işledikleri hayırlarla ve güzel amellerin sayesinde bu makama erişiyorlardı.

Nigmet Ak Dedenin her sözü anlamlı, imanlı ve hayata yönelikti. Sevben söylediği her sözü hayatın kanunu olarak kabul ediyor ve aklında tutuyordu. Hatırın da: mezuniyet sınavından sonra gençlere, Fatiha okumak için okula Ak Dede gelmişti. Her çocuğun elini sıktı ve kulaklarına bir dua fısıldadı. Sıra Sevben’e geldiğinde yaşlı Nigmet kulağına yaklaşıp: “dışarılara tapınma, kendi yolundan şaşma” diye fısıldadı.

Ak Dede yaşlıydı. Ayaklarının üstünde daha geniş atlıyordu. Yine de güçlüydü. Vücudu dik, düz ve ince. Bembeyaz sakalı ve bıyığı yüzüne mülayimlik ve parlak bir renk veriyordu. “Yarın girip çıkması gerekecek. Sadece daha da güçlenecek. Ama o, haklı olacak” diye düşündü Sevben. Kime sinirlenip gitti peki o? Kime neyi kanıtlamaya çalışıyordu? Bunlar kime kolay geldi? Annesine mi, kendisine mi? Belki... Hayır, hayır, Seviye hakkında düşünmeyecekti o...

Seviye ile ilgili düşüncelerinden kurtulmak isteyen Sevben, sokakta düşüncelerini takip edecek bir can sahibi aradı. Ve buldu! O tabii ki May Nineydi.

Çeşmeden getirdiği şifalı sudan çay yapan May Ninenin bu yolu aşağı sokağa iniyordu. Ancak fazla uzağa gidemedi, onu sokak çimeninde ot yiyerek yürüyen yeşilimsi-sarımsı kaz yavruları sıra gibi dizilip onu arkasından takip ettiler. May Nine

onları kovmaya başladı. Yuva olmadan büyüyen kaz yavrularının yiyecek arayan annelerini takip etme konusunda güçlü bir içgüdüleri vardı, May nine ne kadar kovsa da onları kapıda bırakmazdı. Sonunda bitkin bir halde beş civcivi eski yerlerindeki kuluçka makinesine koydu ve eve geri döndü. Sevben farkında olmadan yüksek sesle güldü...

- Komik mi?
- Hı?...

Sevben içini çekerek geriye baktı. Kapının eşiğinde onun çocukluk zamanı, küçük Sevben duruyordu. Mutlu mu yoksa mutsuz mu? Sevben hâlâ emin değil, ama çocuğu görünce mutlu oldu. Yalnızlık, içinin huzursuzluğu ve acı veren ağrılar o kadar bıktırmıştı ki Sevben o anda kapıdan içeri giren herkesi kucaklamaya hazırды.

Ve bu çocuk sıradan biri değil, onun aziz çocukluğu!

- Nereye kayboldun sen? Yoksa sinirlendin mi?
- Hayır... annen sana karşı geldiğinde gözünün önünde durmayayım, dedim. Evet kıskanıp durma...
- Ben de seni sinirlendirdim diye düşünüyordum...
- Hayır, ben bir ruhum. Ruhlar öfkelenmezler, sadece kızarlar.
- Beni kızdırmıyor musun?
- Hayır.
- Yani ben tamamen tükenmiş bir insan değil miyim?
- Yine o saban izine düştün... Övünmek mi istiyorsun?
- Evet, tamam, tamam... Şaka yapıyordum...
- Bilir misin, insanın iyiliği, sevme yeteneğiyle belli olur ve kıymet verilir. Sen sevmeyi biliyorsun. Pencereden dışarı bakıp durduğunda bile sevgin var senin. Sevme yeteneğini kaybetmiyorsun sen. Sevmeyi bilen insan, kötü insan olamaz...
- Sonuçta sevmeyi bilen insan hüznü insanıdır...
- Hayır bu farklı... Özlemeyi bilmeyen insan, sevmeyi de bilmez. Hüzün, aşkın beşiği. Sevme hissi sadece hüznle sıranabilir, kuvvetle büyür. Aşktan mutluluğa giden yol ancak hüzünden geçer!
- Demek, hüznü insan, iyi insandır.
- Öyle. Özlemeyi bilen insan, iyi insandır. Çünkü bu duygu ancak sevgi, saygı ve itaat duygusundan sonra doğabilir. E-e sende de hüzn var...
- Bak hele, benden hoşlanmaya başladım ya sen. Daha önce hiç hoşlanmamıştın. Şimdi öyle görünüyor...

- Sen de benden hoşlanıyorsun. İlk başta anlamsız bir insan gibi görünüyordun vallahi. Şimdi öyleyse... Haydi, arkadaş olalım mı?
- Haydi!.. Çak bir beşlik!
- Çak beşlik!

Sevben, el sıkışmak için parmaklarını ileri doğru uzattı. Çocuk Sevben’de kendisinin minik avuçlarını uzattı. Ama avuç avuca gelmedi, minik avucu, koca ellerinin arasından geçip yere düştü...

Sevben’in önünde gerçekten ilahi bir ruh duruyordu.

5

Sevben üç kez öten horozun sesiyle bile uyanmadı. Annesinin ona verdiği bembeyaz yatağa gömüldü ve ölü bir adam gibi mışıl mışıl uyudu. Yeşilimsi mavi gözlerinin sonuna kadar açık olması korkutup endişelendiriyordu. Remziye, her dışarıda dolaştığında oğluna doğru bakıyordu: gözleri hâlâ açık. Dua okuya okuya tekrar dışarı çıkıyordu. Köyde yeterince meşakkatli işler vardı: sürü, kümes hayvanları, avlu, bahçe... Böyle dışarda oyalanırken Remziye yine aceleyle geliyor ve yine oğluna göz atıyordu, hâlâ ilk hali gibi: Sevben su gibi gözleriyle bakıp yatıyordu!

Remziye burada bitirmiyordu: Sevben gerçekten de “mert uykusunda” uyuyordu. “Ölüm uykusu” anlamına geliyor. Böyle bir uyku sırasında insanın ruhu kendisiyle birlikte değildir. Neredeyse uçarak yürüyordu. Ama göze görünüp beliren ışıkları aşarak uyuyan kişiye, kendi olduğu yerlerden görüntüler gönderirdi. İnsanlar buna “rüya” diyor. İşte Sevben’de rüya görüyordu.

Gözler, insanın en gizemli ve büyümlü yeridir. Aydınlık bir dünyaya açılan kapı. Bu kadar. Ancak gözün büyümlü ve ilahi özelliği burada bitmiyor tabi. Gözler her zaman, her daim ruhun gözetiminde ve ruhun iradesinde olur. İnsan ruhu bu gözlerden geçer. Gözler, ruhun yolu, ruhun nabzıdır... Halk arasında “ruhsuz/cansız gözler” diye bir tabir vardır. Bir insan öldüğünde, ruhu gittiğinde ilk yaptıkları şey gözlerini kapatmaktır. Bu, ruhunu teslim eden kişinin bir daha geri dönmeyeceği anlamına gelir. “Gözlerin korunması ruhun korunmasıdır” ve “gözleri kaybetmek, canı kaybetmektir” sözlerinde de vardır “göz-ruh” öğretisi.

Bir insanın gözlerine bir ışık girse, bakışlarında bir ışık parlarsa, “canlandı, canına ruh girdi” derler. Eski bir âdete göre: çocuğunun veya sevgilisinin gözlerini öptüğün de insan her zaman: “canım” ya da “can parçam”, “canımın içi” diye söylemesi lazım. Bu katı bir gereklilik, eski bir âdettir.

Bazı bölgelerde uyanık olan kişiyle ilgili olarak: “Ruhu, bitkin uyanmış” derler, bir başka yerde de: “Ruhu eriten gözlerin bakışı” diyerek güzelleştirirler.

Bir insanın yüzüne gülümsemeyle bakıp durmasına da Tatarlar “göz atmak” derler. Başka bir yerde “gönlü atmak” ve “canı atmak” diye değiştirildi. Âşık olmak ve sevmek ile ilgili bu tür sözler “ruh ve göz öğretisinden” gelmiyor mu?

Ayrıca “gönül gözü”, “can gözü” diye sözler var. Bu kelime doğrudan iki kavramı birbirine bağlar. Sevben bu gönül gözü ve can gözüyle bakıyordu. Gözü var; o tamamen açık ama ruhu bir yerlerde dolaşıyor ve sahibine dönmeyi düşünmüyordu da...

Remziye kendi kendine düşünüyordu, hâlâ endişeliydi. Şimdide korkmaya başladı. Sevben’ine bir haller olmasın yine... İşte yaklaşıyor, oğlunun açık gözlerine bakıyor, onu uyandırmaya çalışıyordu... Annesinin ona: “Olmaz, gözlerine bakma! Gözlerini kapatırsan onu yok edersin, ruhunu elinden alırsın, bir daha geri dönmesinin yolunu kapatırsın, yapma, yapma!” diye söyleyesi, hayır söylemekte değil, bütün gücüyle bağırması geliyordu.

Bir şekilde Remziye bunu kendisi de biliyordu. Uykusunda gözler açıksa kapatmamalı, korkutmamalı hatta uyandırılmamalıydı. Bu yüzden çocuğunu uyandırmıyor, ne kadar üzülse de dokunmuyor, seslenmiyordu... Yavaşça boğazını temizledi ve en ezgili şarkılardan birini seçerek söylemeye başladı. Bu besteyi, bu şarkıyı hissedecek ve duyacaktı onun oğlu! Duyacak da ruhunu kendine çağırarak, ruhuyla birlikte aydınlık dünyaya, köyüne, baba ocağına, annesine geri dönecekti...

Rüya, Allah-u Teala’nın insana verdiği en büyük hediyelerden biridir. Rüya gördüğünde, hayallerinin sınırlarını aşar ve hayaller karşısında ne kadar miskin olduğunun farkına varılır. Allah-u Teala, insana rüyasında onun sadece insan olduğunu hatırlatmak için verir.

Sevben’in ruhu Kale Dağı yakınındaki pınarın yanında uçuyordu. Rüyasında açıkça gördü: on üç ila on dört yaşları arasında. Ruh çeşmesi boyunca kuş pazarı... Hani orada kuş yok! Onlar Sevben’in sırrını çaldılar. Nerede, nereye konuyor, şuraya konuyor... Sevben kendisi her iki ucunu da öne koydu. Uçlarında da kuşlar... Biri gelip konar, diğeri uçup gider, yerine üçüncüsü gelir...

Sevben'in gözleri çeşmenin yanında tek başına duran minik kuşa takıldı. Niye o yalnız? Niye uçmuyor? Sevben ona yaklaşmaya çalışıyordu. Diğer kuş uçup gidiyordu... İşte o çeşmeden su içip yolun sonuna gelip konuyordu.

Şarıl şarıl akan akıntıya minik gagasını sokuyordu. Bir anda güçlü bir akıntıya kapılıp çeşmenin altındaki kazana düşüp gitti. “Ah! Mahvoldu! Diye düşünmeye başladı

Sevben. Koşup ellerinin arasına aldı... “Sağ mısın, yaşıyor mu acaba ah canım!” Sevben onu nefesiyle kurutuyor, diriltiyor ve iyileştirmeye başlıyordu... Bir süre sonra kuş canlandı ve bu arada Sevben’e de alıştı, onun ucunda sessizce oturuyor, kanatlarını temizliyor, başını bir sağa bir sola çeviriyor, kurtarıcısını gözlemliyor, sonra cıvıldayarak teşekkür ediyor ve bir yerlere uçup gidiyordu...

Bir de “bir yere” değil, ne zamandır Sevben ile Seviye’nin “aşk minberi” olan ıhlamura doğru uçuyordu o. Ihlamur ağacının en orta dalına ulaştı... Işık olup kondu. Hayır, bu ışık farklı türlü bir ışık... Seviye ya bu! Sevgili! Nasıl öyle bedensiz, kıyafetsiz, sadece tek bir ışık, yıldız gibi, güneş gibi... Ama o gerçek Seviye! Işık olsa da o gerçek! O ... o bir melek! Ve Sevben’i kendine çağırıyordu. “Hadi, benim yanıma uç”, diyordu... Sevben’e bu kadar yeter, bir yerden beliren kanatlarını çırpıp uçarak gidiyordu... Ancak fazla uzağa gidemeden bir çukura düşüyordu. Baktığınızda sadece omuzunda bir kanat olduğunu görürsün... Bir anda Hösni’nin, yaşlı yüzü karşısına çıktı. Ağzını açmadan ve dudaklarını hareket ettirmeden konuşmaya başladı. Nasıl oluyor da kendi gelmeden konuşuyordu? Rüya ya bu, rüya! Rüya da her şeyin olması mümkün. Yaşlı Hüsni’nin her sözünü Sevben hafızasına kaydetti...

“İnsan tek kanatlı bir melektir. Ve uçmak için bir çift kanat gerek. İnsan hayatı boyunca hep o ikinci kanadı arar. O yanında yaşayacak birini bulur ama bu kişi ona uçan kanatlar veremez. Ve o, bu dünya hayatından memnun olarak, dünya kanunlarına göre yaşamaya başlar... Kendi kendine ikinci kanadını aramayı bırakır, pes eder, kaybeder... Daha sonra kaderin yolundan sapıp bambaşka bir yöne sapar... İnsan kendi eşini bulana kadar yürümeli, aramalı, savaşmalı...”

Bu sözleri söylediği anda yaşlı Hüsni’nin görüntüsü kayboldu ve Sevben’in karşısında aynı yaşlı adam yeniden belirdi ve yeşilliğin içinde, ışıklar saçan Seviye çıktı.

Sevben yine ıhlamura doğru ulaşmaya çalışıyordu. Bu sefer omuzlarında bir denge ve hafiflik hissederek çabalamaya başlıyordu ya ruhu ya da kanatları çılgınca uçarak birkaç denemede ıhlamurun tepesine ışıklar saçan Seviyesinin yanına ulaştı...

- Seviye neden durdun, dedi Sevben.
- Ben Seviye değilim, ben sadece onun meleğim, diyor bu ışıltı.
- Aynı şey değil mi?
- Aynı değil. Zaten sen de gerçek Sevben değilsin. Sen onun canı, ruhi meleğisin.
- Seviye de rüya mı görüyor?

- Evet Seviye de rüya görüyor... Hatta bugün ineğini otlatmaya çıkarmayı bile unuttu...
- O şimdi mutlu mu?
- Mutlu. Hatta seni rüyasında görünce gülümsüyor...
- Güzel mi o?
- Güzel, çok güzel.
- Yüzünün ucundaki “aşk halkası” da aynı mı?
- Aynı... Ancak etrafına sadece bir, iki kırıksıklık eklenmişti.
- Saçları da kıvrıcık mı?
- Kıvrıcık, kıvrıcık... Yalnız... Şimdi o buklelerde bir sürü beyaz saç var...
- Bende de var onlar.
- Bunu Seviye biliyor...
- Nereden biliyor?
- Senin gördüğün rüyayı o da görüyor...
- Öyle mi? Söylesene çok mu yaşlıyım? Görünce Seviye benden korkmaz mı? Sevgisi azalmaz mı? Hıı?
- Bilhassa çocuksun ya sen! Seviyor o seni, seviyor... Sen onun için hâlâ en güzel, en kıymetli varlıksın... Seviye seni kaybetmesine rağmen umudunu kaybetmedi. Çünkü Sevben’i kaybetmeyi acı olarak değil, özlem olarak kabul etti. Özlemde her zaman umut vardır, üzüntüde ise yok... Sen onun özlemi, umudusun, Sevben...
- Ona yaşattığım onca işkenceden sonra hâlâ aynı şeyi mi düşünüyor?
- Eğer insan olsa kırılırdı. Senin Seviyen dünyaya bir melek olarak yaratıldı...
- Az önce “ben onun meleğiyim”, dedin...
- Evet, tek ruh! Melekler iki türlü: Semavi melekler yani manevi melekler olduğu gibi, dünyevi melekler de vardır. Seviyeyse dünyevi bir melek. Onlar öfkeyi, kırgınlığı bilmezler, onlar tamamen hayırdan oluşmuşlardır...
- Peki ben kimim? Ben de melek miyim?
- Sen mi? Sen hiç kimsesin.
- Nasıl? Eğer bir melek değilsem, o zaman bir insan mıyım? Ya da... İnsan bile değil miyim?
- İnsansın, insan... Ama sen bu dünyanın adamı değilsin... Sen, bir yerden uçarak gelen kozmik kökenli bir insansın.

- Hösni Dede: “Zühre ananın soyu Çulpan’dan, yeşil gezegenden gelmiştir”, diyordu. Biz işte o, Çulpan-Venüs insanları oluyoruz... Bizim gözlerimiz de yeşil ve mavi ya...
- Bilmiyorum. Ben sadece dünyadaki insanları tanıyorum. Seviye, dünya kızı. Ben de onun manevi yansımasıyım, koruyucusuyum, meleğim.
- Seviye’yi göreyim! Bana yardım et!
- O, Allah’ın işi. Zamanı geldiğinde görüşürsünüz... Artık benim gitme zamanım...
- Biraz daha dur... Gitme hemen!
- Gitmem gerek. Seviye uyanıyor... Sokaktan Sevben geliyor. O gürültüyle girdiğinde, Seviye uyanacak ve o uyanmadan önce benim, açık gözlerinden kalbinin derinliğine doğru girmem gerekiyor... Eğer geç kalırsam, mahvolur... Peki, hoşça kal. Tekrar buluşacağız.
- Buluşur muyuz? Tekrar buluşacak mıyız?
- Görüşürüz. Hoşça kal...
- Hoşça kal Seviye...

İhlamur ağacında yalnızca Sevben’in ruhu kaldı. O tek başına değildi. Onun burnunun dibinde, genç dalına deminki kuş gelip kanat çırpı; O, kendince cıvılayarak, Sevben’e bir şeyler söylemeye, anlatmaya çalışıyordu. Ama Sevben’in ruhu onu anlamıyordu...

Onun kulaklarında, melek Seviye’nin son sözleri çınlamaya başladı: “Sevben sokaktan geliyor. O gürültüyle içeri girdiğinde Seviye uyanacak...” Kimin hakkında söyledi o, hangi Sevben, nereye, niye giriyor? Yoksa? onun sahibi, kalkıp Seviyelerin yanına mı gitti? Bir an önce geri dönmeliyim, geri dönmeliyim, geri dönmeliyim...

O anda Sevben’in ruhu, hızla geri dönemedi. Seviye’nin meleği, onu kendisine uçurmasına rağmen ihlamurdan tek başına emekleyerek inmek zorunda kaldı. Aşağıya indiğinde bile çeşme boyunda ilk ortaya çıktığı yeri bulamadı. Onu bulduğunda sadece kendisinin bildiği bir duayı okudu ve sahibine döndü...

... Remziye, Sevben’in kapalı gözlerini hemen fark etti. “Canı geldi, kalbi sakinleşti, her şey yolunda”, diye düşündü ve uykudan uyanmaya çalışan oğlunun kulağına eğildi...

Sevben henüz uyanmamıştı. Ama o annesinin söylediği şarkıyı duydu. Ancak gördüğü tuhaf rüya ona uyanma, aklını toplama, gözlerini açma fırsatını vermiyordu... Annesi şarkı söyledikçe söyledi...

Remziye'nin daha önce hiç sahneye çıkıp da şarkı söylemişliği yok. Ancak Sevben onun bir şarkıcı olduğunu biliyordu. O, ekmek pişirirken şarkı söylemeyi severdi. Miçten nar gibi pişen ekmekleri aldığı anda belli belirsiz bir şarkı söylüyordu... Hayır o şarkı çok hüznü deildi, bir bakıma gönülleri neşelendirecek, canı dertlendirecek, yürekleri coşturacak bir umut şarkısıydı... Remziye yine süttten kaymak yaparken şarkı söylüyordu. Biraz kestirip bakışlarını uzaklara, umutlarına ve hayallerine dikip sonra yağ makinesinin kulpunu döndürüyordu. Bembeyaz damlalar, kovadan sıçrayıp yanlışlıkla onun (güneşin altında çok çalışmaktan) kararmış yüzüne, damarları kabaran ellerine sıçırıyordu. Bazen Sevben: “onun saçları da şu süt beyazından değıl mi?” diye düşüncelere daldardı... O günlerin üzerinden ne kadar zaman geçti! Ve annesi hâlâ şarkı söylemeyi bırakmamıştı... Söylesin, her zaman söylesin, asla bırakmasın! Şarkı sonuçta, canın sesi, ruhun sesidir ...

Sevben yarı uyanık yatıyordu. Annesinin bakışını, ruh titreşimini, hatta nefesini bile hissedebiliyordu... Annesi onun üzerine eğildi ve kulağına hikmet dolu sözler fısıldadı: “Mate... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...”

Sevben irkildi. Ne kadar tanıdık sözler! Hayır bunlar sıradan sözler değıl, dua sözleri! Bir tür mucize veya büyüyle ilgili dua sözleri. Sevben bu duanın nereden geldiğini veya ne anlama geldiğini bilmiyordu. Onu kimse bilmiyordu. Kuran-ı Kerim’de geçen bir dua değıl. Ancak Sarmanay’da bu duayı her yeni doğan çocuğun kulağına fısıldarlar, kırk gün boyu fısıldayıp yankıyla söyleyip dururlardı. Böyle yaptığı anda güya o çocuğun zihnine ve ruhuna sonsuza kadar girdiğı ve onu bu gizemli duanın sahibi ediyormuş, diye söylenir... Sevben, oğlunun doğumundan sonra bile kırk gün boyunca bu duayı okumaya devam etti. Seviye’nin, “hangi büyüü yapıyorsun?” diye söylediklerine aldırış etmedi, atalarının adetini yerine getirdi.

Sevben gözlerini açtığı anda Remziye hâlâ “Jidegen Çişme (Yedi Çeşme)” şarkısını mırıldanıyordu. O, çoktan sofrayı hazırlamış, evin içini pırıl pırıl temizleyip bal gibi parlatmıştı. Yaz ortası olmasına rağmen miç yanıyordu. Muhtemelen kendi bildiğı lezzetli yemeklerini pişiriyordu...

Sevben hemen kalkıp gitmek istemedi. Onun gözünün önünden, kendi kanatlarıyla uçup yürüdüğü ve Seviye’nin ilahi ruhuyla buluştuğı tuhaf bir rüya görmesi çok uzun sürmedi. O, önceden de “kanatlı rüyalarını” sık sık görürdü. Hayatında da o

artık hayalleriyle, dünyadan daha yükseklerde uçarak yaşadı gibi... Sonuçta o, görünmez kanatları olan bir tür göksel varlıktı. Önceleri daha çok uçuşunu hayal ederek yaşıyordu. Ancak hayal gücü tamamen bitmedi. Onun hayalleri dünyevi değil, hatta, gökle ilgili bile değil... Daha çok üçüncü dünyadandı muhtemelen. Sevben bunu hissetmiyor, kesinlikle biliyordu! Bir ruh biçiminde, bilinmeyen bir “gökyüzü özlemi”, hayır, sadece gökyüzü değil, aynı zamanda “alem özlemi” de vardı. Bu efkâr, bu acı hiç bitmiyor, aksine her geçen yıl daha da güçleniyordu...

Sevben sık sık şunu düşünüyordu: başka bir yolu seçseydi, o tamamen farklı bir insan olurdu ya şarkıcı ya bestekâr ya yazar ya da şair. Ünlü bir şarkıcı, ünlü bir şair olurdu! Eğer öyle olsa yaşaması daha kolay olabilirdi. Hayatı boyunca yürek telleri çınlayıp, güzel ama bir o kadar da hüznün ve neşeyle dünyayı salıverecek, özgürleşecek ve rahatlayacaktı... Hayatını matematik ve teknolojiye bağlayan Sevben, bu üzüntünün acısını çekiyor; o, hayatın yükünü, yaşadığı zorlukları bastırarak unutmaya çalışıyor, hatta bilmemezlikten gelerek yaşıyordu. Ancak bir şeyden emin: Bir gün bu acı keder yüreğinden ve ruhundan fışkıracak, tüm dünyayı ve çevresini kasıp kavuracak ve kendi dalgasını takip ederek Sevben’i bambaşka bir yöne sürükleyecekti...

“Kalkman lazım, yoksa bu şekilde yatıp deliye döneceksin” diye düşündü Sevben. Ellerini yorganın altından çıkarıp bir sağa bir sola salladı. Kanat gibiydi. “Ah, şimdi de süzülüp uçup gitmek istiyordu, annesiyle sarılmak istiyordu!.. Kanat gerek, gerçek kanatlar gerek...”

Sonra birdenbire, çocukluğunda annesinin ona öğrettiği bir şiiri hatırladı. Remziye bunu bir ara Sevben’e bayramda söylemesi için ezberletmişti.

Ne ciddi düşünceler
Rahatsız ediyor bizim Samat’ını.
- Anne, anne, bak,
Her şey kanatlı!

Her kelebekte var o,
Her kuşta var kanat.
Bülbül de, kırlangıç da,
Martı da sığırcık da,

Uçakların da kanatları var,
Geminin kanadı yelken.
Yağmurun kanadı bulutlar,
Evrenin kanatları rüzgârdan...

Güneşin kanatları ışıklar,
Ağacın kanadı yaprak.

Aniden... düşündü
Koşarak geldi Samat:

Anne, anne söyle bana, diyor.
İnsanın kanadı nedir?
Annesi, çocuğunu kucaklayıp:
Benim kanadım, sensin, diyor.

Şiirin son mısralarını tekrarlaya tekrarlaya Sevben, ayağa fırladı ve miçin arkasında oturan annesinin yanına gitti.

- Annem benim! O kadar tatlı uyudum ki!.. Uzun zamandır böyle dinlenmemiştim... Teşekkür ederim sana!..

Remziye, oğlunun sırtını okşayıp öptü:

- Ee çocuğum, baba ocağındasın ya sen. Baba ocağının ruhları seni tanıdı, sahiplendi ve kabul etti, bu yüzden iyi uyudun... Hadi, yüzünü yıka ve çay masasına git. Sonra dışarı çıkarsın, yürüyüş yaparsın...
- Tamam anne, ben şimdi... Sevben koşarcasına dışarı çıkıp gitti. Avluya geldiğinde çitin karşı tarafında yatan bir kütüğün üzerinde oturan çocuk Sevben'in yanına çıktı. Sevben onu aklından çıkarmıştı, o yüzden irkildi ama çocuk hiç kıpırdamadı.
- Vay seni uyku sersemi... Öğle saati yaklaştı. Hiç utanmadın mı? Annen de endişeliydi. Bir şey olmasından korkuyordu...
- Kendi bir şey söylemedi...
- Annem bizim gibidir, içindekileri kimseyle paylaşmaz...
- Kendin nasılsın ya?
- Fena değil... Bana ne olsun... Sen iyiysen ben de iyiyim, sen kötüyse ben de kötüyüm...
- Bugün ne yapıyoruz, planın var mı?
- Var, önce bir şeyler atıştır, birkaç fikrim var, bakalız...

Sevben, kuyunun yanındaki kovada ısınmaya başlayan suya puf puf gelip yıkadığı koluna, yüzüne konan su damlalarını saç a saç a çabucak gitti.

Çocuk Sevben, onun arkasından yüzünü sırtarak bakakaldı.

Sevben masaya oturmuş düşünüyordu: “Çocukluğu onu ilk olarak nereye götürecekti? Tam olarak üç yere gitmeleri gerekiyordu; babasının yanına, Seviye'nin yanına ve Kale Dağına... Hangisini seçecekti? Hangisi daha önemliydi?”

En zor şey Seviye'ye gitmek. Çok görmek istiyordu! Onun bir çocuğunun olduğunu biliyordu Sevben. Bir kocası olup olmadığından emin değildi. Annesi bundan her bahsettiğinde Sevben onu sustururdu:

- Yeter anne, benim için Seviye yok artık, diye kestirip attı.

O zamandan sonra Remziye’de sustu. “Yarasını deşmeyeceğim” diyordu...

Ama görmesi lazım! Seviyeyle buluşmak, konuşmak, anlaşılmak için geri geldi ya

o. Sevben daha derin düşünmekten korkuyor ama Seviye ile görüşme hakkındaki kararı kesindi.

En büyük kanunlar, kalbin kanunlarıdır. Ancak bunların her zaman doğru olmayabilir. Sevben’de kalbinin sesini dinleyerek gitti Sarmanay’dan. Ama o vakit kalbinin haklı olduğunu kim söyleyebilir?

Evden çıktığında çocuk Sevben hâlâ yerinde oturuyordu. Durumu eskisi kadar ciddi. Hatta biraz gülünç de... Sevben ağzını avuçlarıyla kapatıp güldü. Bu hareket çocuğun gözünden kaçmadı:

- Neye gülüyorsun? Kendine gülüyorsun herhalde, ağabey...
- Çok ciddisin ama sen. Biraz çocukça davranır mısın, ben çocukluk çağında afacandım...
- Ancak şimdi kendine bir bak, sakız gibi gevşeksin. Ancak köye döndüğünde biraz ruhuna can girdi...
- Bu doğru. Çünkü sen yanımdasın. Senin yanında kendimi daha sakın ve mutlu hissediyorum. Sen benim sadece çocukluğum değil, aynı zamanda inancımın, huzurumsun, umudumsun, geleceğimsin...
- Peki, peki fazla sırnaşma. Hadi, saçını tara da gidelim.
- Nereye gidiyoruz? Sevben ciddileşti. İyice düşünmeden, Seviye’nin yanına götürmeseydi...
- Nereye olacak, Ak Dedenin yanına. Onun sözü, köyün sözüdür, onun hayır duası köyün hayır duasıdır, dönüşünün ikinci günü ve sen hâlâ kendi memleketin de vaziyeti anlamadan dolaşıyorsun.

Sevben için bu teklif yeni bir şey değil. Ak Dede hakkında kendisi de düşünmüştü. Akıllı bir çocuk oldu bu, Sevben yapacağını yaptı.

- Hadi gidelim...
- Düzgün yürü. Hırsız gibi telaşlanma. Sen kendi köyünde yürüyorsun.

Adımlarını hızlandıran Sevben yavaş gitmeye başladı. Tam olarak nereye koşuyor? Kimden kaçıyor? Kimi kovalıyor? Ak Dede onları, ah o Sevben’i açık bir yüzle, bir gülümsemeyle karşıladı. Keçi sakalını okşaya okşaya yanına geldi, güzel bir şekilde görüştü.

- Halin keyfin nasıl, oğlan? Sevben oluyorsun sanırım? Hadi otur şuraya, bir dua edelim...

Oturup dua ettiler. Ak Dede dini konularda iyiydi, hiç takılmadan güzelce okudu.

- Duydum, duydum... Dün geri döndüğünü duydum. Gelişini bekliyordum...
 - Evet, tekrar döndüm. Epeydir gurbet de yaşadım. Ne kadar uzak kalırsan geri dönmen o kadar zorlaşıyormuş... Ben de kararlı bir şekilde geri döndüm... Çok geç olmadan geri döneceğim, köyden kovalamasınlar, diye düşündüm...
 - Nasıl ya oralar şehir?
 - Nasıl desem... Herkes kendi tarafına çekiliyor... E yorgan da kısa... İşte bu kadar.
 - Ailen var mı?
 - Var. Bir karım var. Çocuğum da büyüyor.
 - İşinden memnun musun?
 - Şu an memnunum. Biz uçak makinaları üretiyoruz.
 - İşin gökyüzüne bağlı demek... Peki kalbin ve ruhun neye bağlı?
 - O göğsü mi yoksa dünyaya mı bağlı? Uçuyor mu? Yoksa yerde mi koşuyor? Yoksa sürünerek mi yürüyor?
 - Gönül mü? Ak Dedenin garip konuşması Sevben'in kafasını biraz karıştırmıştı.
 - Evet, kalbin, ruhun, tüm özelliklerin...
 - Artık hepimiz dünya insanıyız, Ak Dede...
 - Yeryüzünde mutlu musun?
 - İşimden, ailemden memnunum... Gayet iyi ancak... Sevben, "ailem" deyince biraz değişti.
 - Yani bütün hayatın, ruhun huzurlu mu senin?
 - Hayatım, gönlüm rahat değil Ak Dede, gizlemiyorum.
 - Hayat yolu kötü rüzgarlara her zaman açıktır, gönül de öyle. Ve sen hayatının ilk engelinde rüzgâra teslim oluyorsun. Bu yüzden tüm hayatın boyunca huzuru bulamamışsın... Bütün hayatın boyunca bunun acısının etkisiyle yaşıyorsun...
 - O zamanlar çok zordu... Öfkemi ve kırgınlığımı bastıramadım.
- Yaşlı adam ayağa kalkıp uzaklaştı. Sonra keskin bir dönüş yaparak elindeki sopayla gökyüzünü işaret etti:
- Kuşların uçuşu kolay mı? Söyle, kolay mı? Ona rağmen onlar yere düşmüyorlar ya! Ama sen, yeryüzünde yaşarken bile düşmüşsün... Bu aydınlık dünyada

yaşamak, bu dünyayı sevmektir. Bu yüzden şikâyet etme. Eğer yaşıyorsan, bu dünyada yaşamayı seviyorsun demektir. Her şey iyi olacak. Şikâyet etme...

Ak Dede, Sevben'e çok sert davranıyordu. Ancak Sevben ona zerre kadar kızmadı. Gerçeği konuşuyordu o. Ama onu rahatsız eden tek bir şey vardı. O zaten bunların hepsini de anlamıştı, peki neden bu kadar kızılıyordu Ak Dede?

Sevben, yardım almak için, evin girişinde oturan çocukluğuna bakarak yardım istedi. Başını salladı ve şöyle dedi: "Ben de hiçbir şey anlamıyorum" diye yüzünde ifade belirtti.

- Ben her şeyi anladım, Ak Dede. Kendi akılsızca davranışlarım yüzünden birçok insanı üzüntüye, ağlayıp sızlamaya, huzursuzluğa düşürdüm... Bazılarını mutsuz ettim... Şimdi bana ne yapacağımı söyle? Geri dönmenin zor olacağını düşündüm. Geri dönmek o kadar da zor değil ama en zoru döndükten sonraymış... Benim için zor, Ak Dede. Sonuçta birçok hayatı harap ettim...
- Acıyı tatmamış insan, yaşama sevincinin gerçek tadını bilemez oğul...

Sevben dilini ısırıldı. Çünkü Ak Dede doğruyu söylüyordu.

- Uzun süre mi kalacaksın köy de?
- Huzur buluncaya kadar burada olacağım.
- Peki şehirde değer verdiklerin?
- Onlar bir şekilde beni anlayacaklardır. Onlar için kolay mı? Doğrusu ben onlara huzurlu bir gönülle, saf ve parlak bir ruhla dönmek istiyorum.
- Ben, seni anlıyorum... Sen doğru düşünüyorsun. Başkalarını mutlu etmek için senin de mutlu olman gerekir. Sadece şunu unutma: sevgi ve nefretin aynı şey olduğunu... Biri sevgi, diğeri ise yalnızca nefret. Ama ikisi de aynı şey!

Sevben'in bu kadar kadri anlayacak kapasitesi yoktu. O konuşmaya katılmadı, başıyla onayladı. Ak Dede kinayeli konuşmasına şöyle devam etti:

- İnsan hayatını sanki sonsuza kadar yaşayacakmış gibi yaşaması lazım. Geçmişini, çocukluğunu, gençliğini unutma, onlardan ayrılma. Geçmişin seni kurtaracak. On sekiz yıl memleketine dönmeyen insan, en son insan, en bitkin insandır. Ve senin henüz işin bitmiş gibi görünmüyor. Sanki bir tür mucize olmuş gibi hissediyorum, çok iyi bir melekke tanışmışsın gibi görüyorum...
- Evet, Ak Dede çocukluğumla karşılaştım.
- Böylece? Yaşlı Nigmet, Sevben'e anlamlı ama biraz daha şüpheli baktı. "Senin çocukluğun nasıldı?"

- Biliyor musun Ak Dede, o, sıradan çocuklar gibi ama yüz yaşındaki bir yaşlının aklı var. Sevben kendi adına konuşuyordu; evin merdivenlerinde oturarak çocukluğunu izliyor. Diğer i se, gergin bir halde ciddi görünüyor ve nefes almaktan korkar gibi oturuyordu. “İlk başta ondan korktum. İnanamadım. Benim için her şeyi yaptı; değerimi anlamama, kendi aslıma dönmeme yardımcı oldu. En önemlisi yıllardır katılaştan kalbimi eritip ruhumu okşadı... Sonra... Sonra bana o saf, samimi, kutsal sevgiyi geri verdi, beni mutlu etti, geleceğe umut verdi, yaşamaya teşvik etti” ... Sevben, başta sakın ve ciddi bir sesle konuşsa da, yavaş yavaş içindeki heyecanı gizleyememeye başladı. Bir süre sonra heyecanı titremeye, titremesi coşkuya dönüştü. Çok uzun sürmedi. Sevben’in daha önceki can sıkıntısından kurtulmaya çalışan gözlerinden ilk gözyaşı aktı...
- Ben her şeyi anladım. Daha önce sana sert davrandığım için bana kızma. Kızgın olsan bile serzenişim yok. Ben bunları samimiyetimden söyledim. Sen bu hayatta değişik bir ilahi vazifeyi yerine getiriyorsun. Bu görevle ilgili bir şey söyleyemem ama bunun çok büyük ve kutsal bir iş olduğunu biliyorum. Eğer bu kutsal görev sana düşüyorsa, bu bizim için tarif edilemez bir onurdur. Üstelik: şu dakikadan sonra sen, can parçanla, gönül ufkunla, hayatın anlamıyla benden daha yüksek de duruyorsun. Çünkü sen ilahi ruhlarla iletişim kuruyor, bu aydın dünyanın sınırlarını aşıyor ve ilahi alanda yaşıyorsun...

Ak Dededen geri döndüğünde Sevben, çocukluğuyla konuşmadı. Diğer i de sessizliğini koruyordu. Gerçekten de Ak Dede, ikisini de dipsiz bir düşünce uçurumuna attı. Sevben tek bir sorudan endişe duyuyor: “Çocukluğunun ruhuyla iletişim kurduğunu nereden bildi ki o?” Kendisi cevap vermeye çalıştı: “Neden bilmesin ki, bu yüzden Ak Dede, o. Bundan dolayı, Ak Dedeler böyle şeyleri biliyor olmalı, görüyorsun...”

Sevben evine uğramadı, evlerinin arkasından dere boyuna oradan da Kale Dağına gitti. Aradığı gönül huzurunu ancak orada bulacak gibiydi.

Çocuk Sevben’de sessizce onu takip etti. Sonunda onun gönlüne de biraz gam ve keder girdiğini hissetti.

Sevben etrafına baktı: köy çok değişmişti. Taş evler çoğalmıştı. Bazı evler çok güzel ama köyün kendisi bakıma muhtaç durumdaydı; sokaklar çöple dolu ve dere yakınlarına gübre yığını yapmışlardı. Değişim “rüzgarlarının” sonucu: çiftlikte önceden kalma parlayıp duran binalar boş kalmış, pencereleri kırılmış, kapıları koparılmıştı. Buna rağmen köyde iki cami minaresi yükselmişti. “Eğer sadece cami yaptırmak bir iman göstergesiye, işler hiç de iyi değil” diye düşüncelere daldı. Tüm düzen bozulup eski

kolhoz mülkü dağılıp yıkıldığında ya da dere boyları çöp yığınlarıyla kaplandığında nasıl bir imandan, manevi yenilenmeden, arınmadan söz etmek mümkündür...

- Ak Dedeler neden bu kadar etkisiz, hiçbir şey demiyorlar... Bu sözlerini yanında yürüyen çocukluğu, Sevben'in ağzından üzülererek kesip konuştu.
- Evet, doğru. Büyükler neden hiçbir şey demiyor?
- Biliyor musun, köy okulundaki lise sınıfları kapatıldı.
- Ne?
- Çocuklar az ve zamanla sadece ilkokul kalabilir... Bizim okuduğumuz, yani sizin okuduğunuz zamanlarda okulun çok kalabalık olduğunu hatırlıyor musun?
- Hatırlıyorum, birinci sınıftayken Enise Öğretmen, hepimize ayağa kaldırıp kim olmak istediğimizi sormuştu. Ben de ayağa kalkıp Astronot olacağım, dedim. Bütün çocuklar güldü. Enise öğretmende güldü. Fakat:
- Astronot olmak için çok çalışman gerekiyor, çalışırsan başarırsın, diye destekledi. Sınıfta okuyanlar arasında astronot olmak isteyen tek kişi bendim. Ertesi gün sokakta annemle karşılaştığımda: “Sevbeniniz biraz kibirli, kendisini diğerlerinden üstün tutmaya çalışıyor,” dedi. Ben buna çok rencide oldum.
- Onun, gördüğün tuhaf rüyalarından haberi yoktu.
- Senin de hatırında mı onlar?
- Bütün gece gökyüzünü, alemi, kâinatı hayal edip dururdun sen. Nasıl da yeşil, mavi, gümüş yıldızlara uçardın. Bizim gibi insanlar orada yaşıyor, sadece yeşilimsi-mavi gözleri ve saçları kestane... Seninki gibi...
- Seninki gibide...
- Baksana, biz de o yıldızlardan biri miyiz? Hösni Dede de öyle diyor.
- Sonuçta sen bir ruhsun, ilahi bir varlıksın, bunu bilmelisin...
- Hayır, ben senin ruhunum. Ben kendim o evren ruhlarının iradesiyle yaşıyorum. Onlarla yalnızca bir durum da iletişim kurabiliyorum.
- Ne zaman?
- Seninle benim aramda tam bir uyum olduğu zaman.
- Daha sonra?
- Sonra: biz ikimiz de tamamen uyumlu olup anlaştığımızda, kalplerimiz, ruhlarımız ve düşüncelerimiz tamamen arındığında ve arzularımız ortak bir hedefe yöneldiğinde alem kapısı bana açılacak...
- Sen uçup gidecek misin?

- Hayır, benim için, sadece benim için de değil senin için de gök kapıları açılacak ve biz alem sırlarının saklandığı ilahi dünyaya geçeceğiz... Oradaki yaşam uygarlıklarını keşfedeceğiz, bir zamanlar vatanımız olan yıldızları göreceğiz.
- Ben de uçuyor muyum?
- Hayır sen uçamazsın. Ben, senin gözlerin olacağım...
- Peki, Kale Dağı'nın sırrında senin de bir payın var mı?
- Hayır, bunu zaten söyledim. Ben sadece senin ruhunum, senin çocukluğum sadece.
- Anlaşıldı...

Bir süre sessizce gittiler. Herkesin kendince kaygıları vardı. İlk önce diğer çocuk konuştu:

- Neden Seviye'yi sormuyorsun? Sonuçta o da okulda öğretmenlik yapıyor. Oğlu da orada okuyor.
- Ne soracağım ki? Dürüst olmak gerekirse ondan korkuyorum.
- Korkman da gerekir.
- Evet, sen de ürkütme dur!
- Gerçekten öyle. Ruhsal bir varlık olmama rağmen hâlâ ondan korkuyorum. Sana çok kırgın olduğunu söylüyorlar...

Seviye hakkında başka söz edilmedi. Bunu fark ettiklerinde hemen konuyu saptırıp havadan sudan konuşmaya başladılar.

Böyle konuşa konuşa isimsiz dereye çıktılar, tepeye tırmandılar ve Kale Dağı'na gittiler. Ama daha gidecekleri çok yol vardı, bu yüzden biraz mola verdiler ve birlikte halı gibi yerde yuvarlandılar.

Sevben gökyüzüne baktı ve sessiz kaldı. Bugünkü gökyüzü büyümlü bir sahneyi anımsatıyor. Bazen kara bulutlar dolaşiyor... Ama hava ayaz!.. Gerçekten de nasıl bir manalı görünüş bu: On sekiz yıl içinde bulutlar tamamen yaşlandı ama güneş aynı kaldı! Görünüşe göre Sevben'in tüm umutları bulutların arasında kaybolmuştu ama parlak hayalleri hâlâ aydınlıktı...

Bu gökyüzünün bir dibi var mı? Bulutların arkasında, güneşin arkasında ne var? Sevben çocukluğunda ilginç bir egzersiz icat etmişti. Şimdi hatırladı: gözlerini sıkıca kapadı, gönlünün baş köşesindeki canını emip aldı sonra gözlerini far gibi açıp ruhunu dışarıya, gökyüzüne salıverdi. Ruhu uçtu, uçtu...

Tıpkı bugün gördüğü rüyadaki gibi. Ama bu sefer gökyüzüne, aleme uçtu. Dünya önce karardı, sonra tekrar aydınlandı, yavaş yavaş tek bir ışığa gömüldü. Sevben'in önünde büyük bir yıldız gezegeni belirdi. O ulu, görkemli göz bebeklerine benziyordu...

Sonra birdenbire sert bir rüzgâr çıktı ve Sevben'i fırlatıp uçurdu. Direnmeye çalıştı ama bu "yıldız rüzgârı" zaten özgürlüğünü kısıtlamış ve iradesini ona tabi kılmıştı.

...Sevben yüzüne birinin dokunduğunu hissetti ve ayıldı, gözlerini kapadı ve tekrar açtı. Bu ne ya! Yüzünün önünde top gibi gözleriyle fal taşı gibi süzercesine simsiyah bir inek duruyordu!

Sevben kendi kendini anlamayarak birden ayağa fırladı. Nasıl kendine ilahi bir insan değil diyeceksin? Bir ineğin gözlerini gezegen diye kabul edip sayıklamışım!

Çocukluğu da gülümseyip oturuyordu. Sevben ona çok sinirlendi. Bulmuş tabi gülecek insanı. Her ne kadar o bir ruh olsa da işi kolay... Oldukça mutlu; uyku uyumuyor, yemek yemiyor, endişe veya korku gibi duyguları da yok... Üstüne üstlük yorulmuyor da...

Sevben artık on beş, on altı yaşında değildi. Eskiden olsa bu yolu "ıh" demeden koşardı. Şimdiyse olgun bir erkek. Ancak hızlı hareket etmesi gerekiyordu. Bunun daha dönüşü var.

Bu kez onlar daha hızlı yürüdüler. Dereyi gözden kaybetmeden devam ederken, Kale Dağı'nın altındaki çeşmeye çabucak geldiler. Dere dedikleri şeyse o çeşmeden akan su oluyordu.

Kale Dağı'nın ihtişamına ve görkemine uzaktan hayran kala kala geldi Sevben. Aynı şey ucundaki "kırık" için de geçerliydi. Ama oraya çıkamazdı. Ah nasıl göresim geliyor oradaki "havaalanını!" Köyde epeyce teselli olan biri oraya mahsus gelip gider. Ama şu an çeşmeye sadece çeşmeye gitmeli!

Mağaranın girişi o kadar uzaktan bile korkunç gözüküyordu. Eskiden hiç de böyle değildi: ne kadar da korkunç görünüyordu dağın bu tarafı. Gerçekten vahşi bir canavara benziyor. Bu canavar bir "canlıya" dönüşüp ayağa kalkacak ve çevredeki her şeyi alt üst edip dağıtacakmış gibiydi... Sevben uzun zamandır görmediğinden böyle hissettiğini biliyordu. Gözü alışıncaya, bu korku bitecek ve sadece gönlüne yakın bir dağ olup kalacaktı.

Ruh çeşmesinin şırıl şırıl akışını Sevben uzaktan işiterek şaşırıp kaldı. Çeşme etrafındaki sazlık genişlemiş, dere tam tersine darlaşmış, yanındaki söğüt seyrekleşmiş, etrafındaki alan kirlenmişti. Akışı aynıydı, çoşa çoşa sanki doğum sancısı çeker gibi akıyordu. Oluğu da öyle, ama oldukça yıpranmıştı, kırılıp ezilerek çukurlaşmış ve bitmişti. Bu ağaç oluğu uzun zamandır kullanılıyormuş. Pugaç orduları zamanından bu

oluk varmış... Çar askerlerinin kaçıp, Salavat Yolay'ın yiğitleri üç gün bu çeşme boyunda yattıkları söyleniyordu.

Sevben koşarak çeşmenin önünde diz çöktü ve oluktan gelen suya avuçlarını soktu. Daha sonra suyu yüzüne ve saçına serpti. Sanki bir tür büyüün etkisi altındaymış gibi suskun ve taş bir heykel gibi durakaldı. Onun vücudundan bir rahatlama dalgası geçti. Bu dalga adeta Sevben'in ruhunu ve kalbini büyüyle sardı, onu arındırdı ve okşamış gibi oldu... Sadece bu an için bile olsa onun önceden köye dönmesi gerekiyordu. Sevben bunu artık net bir şekilde anladı.

Yolda çok susamıştı Sevben kana kana su içti. Çocuk Sevben'e de teklif etmişti ama diğer Sevben sadece gülümsedi: Alay etme...

Sevben çeşmenin yakınındaki kamışlığa çıktı, ayakkabılarını çıkardı, yalınayak yürüdü ve bir çocuk gibi zıplayıp oynamaya başladı. Onun keyfi yerindeydi. Bu mutlulukla o, ıhlamlara doğru gitti. Sevben onları bugün rüyasında görmüştü. İşte o dalın üzerinde Seviyesinin meleğiyle birlikte duruyordu. Kendi ruhu da gelmişti dala...

Sevben mağaraya gitmedi. Uzun bir süre izledi, sonra çimenlere oturup geri dönmek için hazırlanmaya başladı. “Geleceğim, Kale Dağına özel bir gün ayıracağım, Allah'ın izniyle...” diye kendini teselli etti. Aslında mağaranın içine girmekten, hatta yanından geçmeye bile çekiniyordu. “Hiçbir şey olmaz, bu dağın kutsal ruhları artık beni tanımıyorlardır da... Öfkelenirmeyelim, kendimde isteksizim zaten” dedi.

- Sen haklısın, bugün girme. Dağ henüz sana alışmadı, alışamadı. Unutmuş. Bunu hissediyorum ve biliyorum.
- O halde söyle bana, Kale Dağı'nın ruhları ya da sahipleri var mı?
- Her şeyin bir ruhu ve bir sahibi vardır. Kale Dağının ruhu kara bir ruh. Hatırlıyor musun, bu çeşmeye de önceden “Kara Ruh Çeşmesi” derlerdi. Şimdiyse çocuklar korkmasını diye “Ruh Çeşmesi” olarak bıraktılar.
- O Kara ruh hakkında, Hösni Dedenin bir rivayeti vardı.
- Söylentiye göre yaz günlerinin gurup vaktinde, o gölge bu mağaranın ağzından çıkıp tüm tepeleri, vadileri salınarak dolaşıyormuş.
- Yolda birisiyle karşılaşırsa, ona sihir yapıp kendisiyle beraber dağ boşluğuna götürüyormuş...
- Çocukluğum da, yani senin gibi çocukken ben gördüm o gölgeyi. Yalnız... Gördüğüm şey bembeyazdı...
- A-a ciddi mi söylüyorsun?

- Beyaz bir gölge olup sis gibi hareket edenin de var olduğu söyleniyor. O zaten Karanlık Ruh'un kızı oluyordu.
- Bir keresinde Seviyeyle ben bizim ıhlamur ağacının altında öylesine konuşup oturuyorduk. Aniden yağmur yağmaya başlamasın mı? Biz, yukarıya tırmanıp, boşluk gibi bir yere geçtik. O sırada mağaranın girişinde bembeyaz bir gölgenin, daha doğrusu güzel bir kızın vücudu belirdi. İnsanlar gibi yürümüyordu, sanki ayakları üzerinde yürürcesine yüzüyordu... Biz susup kaldık. Diğer beyaz gölge çeşme boyuna geldi ve onun oluğuna doğru elleriyle birkaç keskin hareket yaptı. Garip bir şey oldu: çeşme suyu şiddetle akmayı bıraktı ve yavaş yavaş akmaya başladı. Sonra bu ruh uzun süre Sarmanay'a baktı ve sanki bir şeyi hatırlamış gibi aceleyle mağaranın içine girdi.

Sevben bu dağın içinde bazı sırların saklı olduğunu çok iyi biliyordu. Bu sır kendisiyle de bağlantılıydı sanki. Bir ara aşağı tarla yolundaki çam ağacına yıldırım düştü. Buzağı aramaya çıkan Sevben, tam çam ağacının altında duruyordu. Şimşek taşı, Sevben'e de dokundu. Üstelik, üzerine ağır bir dal düşüverdi. O, bilincini kaybedip canı çıkmış gibi yatıyordu. O sırada beyaz gölge onu alıp köyün girişine getirdi. Sevben'i hemen fark edip evine götürdüler.

İkinci seferinde ise bir kış fırtınasında kayboldu. Nereye gideceğini bilemediği için dizlerinin üstüne çöküp: "Eğer her şeyin sonu buysa, birinin gelip cesedimi bulması iyi olurdu", diye düşüncelere daldı. Sonra aydın dünyaya veda etmeye başladı.

O sırada bir ateş gördü. Köy evlerinde bulunan donuk bir ışık gibi Sevben beş altı kilometre onun peşine takıldı. Köyün sokağına girdiğinde sanki karların altına gömülmüş gibi bir anda ortadan kayboldu...

Bu durumları hatırlayan Sevben'i daha da bir korku sardı. Gerçek anlamıyla dönüş yoluna koyuldu. Çeşme boyundaki kamışlıkları bir kez daha parmak uçlarıyla dokunarak geçti. "Çeşme kirpiği gibiye" diye düşündü Sevben ve mecazi buluşu karşısında sevinçle gülümsedi.

Dönüş yolu her zaman daha kısa oluyor. Onlar, yani iki Sevben, yolda hiç konuşmadan sessizce geri döndüler. Ancak köye girince çocuk sordu:

- O kadar yol gittin ama yine de ruhunda huzuru bulamadın... Öyle mi?
- Evet sen haklısın, diye sıkıntıyla cevap verdi Sevben.
- Merak etme, daha huzurlu günlerin yakındadır. Bir günde zihni sakinleştirmek ve inancı tazelemek mümkün olmayabilir...

- Döndüğümde babamın yanına gideceğim, belki orada teselli olurum, dinlenirim...
- Gitme, yürüme, babam artık bizim için tarih oldu. Onun kendi ailesi...
- Yine de gideceğim, göreceğim, konuşacağım! Ve soracağım: neden bizi terk etti? Yalnız bir kadını ve iki çocuğunu bir sokak köşesinde nasıl bırakıp gitmiş?
- Bırakmışsa bırakmış... Şu anda geri dönmesi mümkün değil. Geçmişteki acıları yeniden yaşamayın. Kendin için zor olacak.
- Haklı olabilirsin ama benim bir kez babamı görüp gözlerinin içine doğru bakmam lazım! “Bizi neden terk ettin?” diye sormam lazım!
- Hayır, artık bunu isteyemezsin...
- Neden?
- Bizim babamız bundan iki yıl önce dünyaya gözlerini yumdu.
- Nasıl?

7

Sevben kendi babasıyla yaşadığı olaylara değinmek istemedi. Ama ona değinmesi gerekiyordu. Onun ölümünü sorguluyordu. Sonuçta ölüm her şeyi eşitliyor. Kale Dağından döndükten sonra kendini yatağa attı ve bütün geceyi babasını düşünerek geçirdi Sevben.

Remziye onun yanında:

- “Hasta değilsin ya çocuğum?” diye etrafında dönmeye başlamıştı ki, Sevben hemen kesti:
- Yok anne bir yerim ağrıyorum. Sadece yorgunum, biraz kestireceğim.

Her şeyi anlayan Remziye, oğlunu yalnız bırakıp bahçeye çıkmak üzereydi. Fakat birden Sevben’in dili açıldı:

- Anne...
- Efendim yavrum.
- Babam öldü mü?

Remziye bir an dilini yuttu. Sonuçta bu soruyu beklemiyordu. Ancak kendini çabucak topladı.

- Öldü yavrum. İki yıl önce gömdük...
- Peki nasıl öldü?
- Aklını yitirip öldü. Demek ki kaderi böyleymiş.
- Söyle işte anne, her şeyi anlat. Nasıl yaşadı, nasıl öldü?

- Selime’den de iki çocuğu oldu. Tam senin gibi iki çocuk. Ataları bir, çok da tuhaf değil. Bu masmavi gözlü çocukları bana yardım etmeleri için sık sık gönderirdi baban. Kendi gelmiyordu. Gözlerden uzak yaşıadı o. Son yıllarda tek başına acı çekti ama bana boyun eğip yardım istemeye gelmedi.
- Niye yalnız yaşıadı ya o?
- Çocuklarını il dışına gönderdikten sonra Selime rahmetli oldu. O korkunç hastalık var ya. Yarım yıl sonra bu hastalık Selime’yi aydınlık dünyadan alıp götürdü. Ben o kadınla çiftlikte beraber çalıştım. Zebir hakkında tek bir kötü söz söylemedi...
- Anne, babam bizi neden terk etti? Neden iki çocuğunu ve çok sevdiği eşini bırakıp gitti? Sizin güzel aşkınız hakkında neler neler konuşuyorlardı eskiden?...
- Haa sen onu mu diyorsun? Öyle şeyler oldu ki... Bir süre düşündükten sonra Remziye yine coşkuyla konuştu. Sabantuy günü oldu bu durumlar. Biraz alkol kullanan Zebir, herkesin önünde:
- Remziye, evlen benimle, diye elimi istedi. Ben de biraz nazlandım:
- Hayır, dedim ben. Yolda karşıma çıkan herkesle evlenemem. Önce yiğitliğini göster, sonra bakarız, dedim.
- Sonra sonra?...
- Bundan sonrası Zebir’e yetti. Kale Dağı’nı gösterip: “İster misin, senin için Kale Dağı’nın uçurumundan uçup düşeyim, dedi bu. Millet gülmeye başladı. Ben de güldüm. Uçamayacağını zaten biliyordum. O anda Zebir’e bir şeyler oldu. Ben bunu asla unutmayacağım. Meydanın ortasına gitti, yere diz çöktü ve iki elini kaldırdı. Kendisi de göğe göz dikti. Onu daha önce hiç böyle bir durumda görmemiştim. O an da sanki gökyüzüyle konuşuyormuş gibiydi...
- Peki sonra ne oldu? Atladı mı?
- Atladı...
- Nasıl yani
- Bütün gücüyle koşup dağa tırmandı. Bütün kalabalık hayretle onu izlemeye başladı. Kale Dağı’nın kayasının yüksekliğini biliyorsun, çok uğraştı baban. Fakat çok hızlı yukarı çıktı. Kayanın üzerinde yine tuhaf adeti gerçekleştirdi. Daha sonra duvarın kenarına geldi. Kalabalık bağırıp koşmaya başladı. Birisi onaylayıp atla diye bağırıyor, birisi durdurmaya çalışıyor...
- Evet anne söyle hadi, atladı mı?

- Bu şekilde ayakta durarak kollarını iki yana açtı, ileri doğru bir adım attı, boşluğa atlayıp anında aşağı düştü. Sabantuy meydanına ah etti.
- Hiçbir şey olmadı mı?
- Sen de biliyorsun: kayanın dibini söğüt gizliyor. İlk başta ne olduğunu bilmiyorduk. Koşmaya başladık ve bir kez daha iç geçirerek durduk. Bazıları korkup geriye doğru yürümeye başladı. Ben de gözlerime inanamıyordum. Söğüdün arkasından sanki hiçbir şey olmamış gibi güle güle baban çıkıp geliyor. O, dosdoğru benim yanıma geldi ve aynı soruyu tekrar sordu: “Şimdi benimle evlenir misin Remziye?” Ben de başımı sallayarak onayladım...
- Güzel bir hikâye... Masal gibi ama çok güzel bir hikâye.
- Herkesin önünde gerçekleşti bu yavrum. Bu olaydan sonra ona daha da şüpheyile bakmaya başladılar. “Sihir biliyor” ve “gökyüzüyle iletişim kuruyor” lafları aldı başını gitti.
- İlginç bu...
- Babanla ben sekiz yıl yaşadım. Pişman değilim ben bu hayatta. Ama çok garip bir adamdı oğlum. Geceleri Kale Dağı’na çıkıp gökyüzüyle konuşurdu. O halde, bir şeyden daha bahsetmek istiyorum. İnsanlarla konuştuğu gibi gökyüzüyle konuşuyordu o.
- Nasıl, gökyüzüyle?
- Evet, bir şey olduğunda gökyüzüne bakıyor ve gökyüzünü sesleniyordu baban.
- Allah’ı aklına getirmiştir.
- Hayır, Allah’a söyleyeceği sözler değildi bu. Bir yıldızla konuşuyordu o... Bu tuhaflığı beni de korkutuyordu. Bu yüzden onun kalbime yaklaşmasına izin veremedim... İçip geri döndüğünde: “Sen yer insanısın, bu yüzden beni anlamıyorsun,” diye kızıyordu.
- Seni incitmedi mi?
- Hayır, hayır, böyle deyip güya yıldızlarının yanına gidiyor... Ancak tan vakti geri dönüyordu. Kapıdan gelir gelmez: “Büyük ayı yıldızı kuyruğunu tan ışığına çevirdi. Bizim Çulpan, Güneşe karşı kaldı”, diye kendi kendine konuşuyordu...
- Anne, Kale Dağı kayasında nasıl hayatta kaldı o? Bu gerçekten efsane gibi!
- Hayır, yavrum. Ben sana gerçekleri söyledim. Zaten şunu demek istiyorum: görünmez kanatları vardı babanın. O yer üstünde bile uçuyormuş gibi yürüyordu.

İşte o yavaş yavaş yer üstünden yükselip gidiyor, bir süre uçtuktan sonra yine günahkâr yeryüzüne iniyor... Netice de yer insanı değildi, o...

- Ben onu anlıyorum, anne...
- Selime’de yer insanı olmayabilir. Onun da mavi gözleri, kıvrıkcık, koyu kestane saçları vardı. Baban gibi hayali bir kadındı... Sanırım bu yüzden birbirlerinden hoşlandılar diye düşünüyorum.
- Anne, babam iyi bir insan mıydı?
- Günahsız bir Allah kuluydu baban. Ama aynı zamanda aşırı mutsuz bir adamdı...
- Neden öyle diyorsun?
- Beni çok seviyordu. Ama ben onu anlamadım. Şimdi olsa anlardım. O zamanlar anlayamadım... Baban onu anlayacak birini arıyordu, buldu. Ama onu sevemedi rahmetli.
- Onu sık sık rüyalarımnda görüyordum. Her zaman aynı şekilde görüyordum. “Hop hop” oynattığında beni gökyüzüne fırlatıyor ve çığlık atarak yakalıyor. Ve o her fırlattığında daha yukarı daha da yükseğe uçuyorum... Yüzünü hatırlamıyorum ama ellerini, bileklerini ve hatta gözlerini net bir şekilde hatırlıyorum...
- Eee, şimdi seni görse şaşırıp kalırdı...
- Ruhu uçtuğunda babamın yanında kimse var mıydı?
- Ben vardım.
- Sen mi?
- Evet ben. Şaşırlacak bir şey değil. Çocuklarımın atası o. Ölüm saati geldiğinde kendisi çağırıp aldı. İki oğluyla yan yana durarak onu öteki dünyaya yolcu ettim.
- Akıl sağlığını kaybedince çok mu kötü bir hayat yaşadı?
- Hayır, o kadar da kötü değildi. Birkaç kez düştü, hepsi bu. Ama “uçuyorum, uçuyorum” diye rüya gördü, rahmetli. Böyle “uç uça”, kolunu ve bacağı kırıldı. Yaşlanmaya başladığında çok keyifsizleşti. İnsanlarla bir araya gelmez, konuşmaz oldu. Bir karşılaşmamızda gizemli bir şekilde konuştu... “Kanatlarım kırıldı benim Remziye, kanatsız kaldım... Sen benim çift kanatlarımdın... Sensiz uçamıyorum ben. Artık ne uçabiliyorum ne de yerde yürüyebiliyorum...”, dedi.
- Çok zeki bir insandı baban. Sıradan bir insanoğlu olmamış... Bilim adamları gibi konuşurdu.
- Sıradan insan değildi o. Çok gizemli işaretlerle ilgilenip durdu. “Bismillah demeden” hiçbir şey yapmadı ama bazı belirsiz mecusî işaretlere tapındı. Uzunca

bir dörtgen üzerinde yuvarlak halka girintili bir işaret vardı. Bütün eşyalara: kovalara, küreklere, dirgenlere o işareti kazırdı. “Nesil işareti bu, nesil yıldızından geliyor”, derdi. Ben de gülerdim. “Hangi yıldız o? Senin yıldızın ahırda böğürüp duruyor”, derdim. O zamanlar ineğimiz “Yıldız” adındaydı.

- Canını teslim ettiğinde bir söz etti mi?
- “Uçuyorum, dedi. “Şimdi uçup gidiyorum, beni orada hepsi karşılayacak”, dedi. Bir yeri bile ağrımadı, sadece uzandı ve ölüp gitti. “Hastalık ağrısı” diye söylendi. Öldüğünde bilinci çok açıktı. Bakışları saf ve temizdi, hâlâ hatırlıyorum; mavi göz bebekleriyle bakıyordu. Hatta bana konuşuyormuş gibi göründü. “Biz seni de yanımıza alırdık ama senin için uygun değil, sen yer insanısın”, diyorlardı onlar. O zaman kendimden şüphe ettim. Sayıklamaya başladım, kulaklarımda bazı gizemli ve büyümlü sesler duymaya başladım diye yedi defa “Fatıha” suresini okudum. Yedi kez okumanın bir “Kuran” okumaya eşit olduğu söyleniyordu.
- Gözlerini de sen mi kapattın?
- Büyük oğlandan rica ettim. Epey uğraştı o. Kapatıyor, babasının gözleri yine açılıyor, kapatıyor yine açılıyor... Artık ölmek istemediği için miydi, yoksa ruhu mu bu kadar uzun süre yalvararak gitti bilmiyorum...
- Anne, sana bir soru daha sorabilir miyim?
- Sor, sor, yavrum, içinde kalmasın. Babam bizi hiç sormadı mı?
- Sormadı... O zamanlar Heyder ağabeyine kötü sözler söyleyerek ona hakaret edince seni sormayı bıraktı. E sen de gittin kayboldun. Göz önünde olmayınca unutmışta olabilir... Ancak bir keresinde senden bahsetmişti. Her zamanki gibi garip bir şekilde konuştu. “Bizim nesil sırrımız en küçük oğlunda kalıyor”, dedi. “Bizim oğlan da” demedi, “senin oğlan da”, dedi. Ben bu lafına çok öfkelen dim. Bu öfkeden dolayı babanın sözlerinin anlamını da düşünmedim. Çok anlamlı bir şeyler söylemek istiyormuş gibi görünüyordu baban o vakit.
- Anne, senin için sır değildir: bizim neslimizde gerçekten de büyük bir sır var, değil mi?
- Evet yavrum, sen de düşünmüşsün demek...
- Ne sırrı o, anne?

O sırada avlunun önünde kovaların tıngırdaması, su taşıdıkları terazi, oklavaların ve tahıl teknesi gibi şeylerin yere düşen sesleri duyuldu. Remziye aniden ayağa kalktı.

Sevben’de yastıkları düzeltmeye başladı. “Hangi alamet bu?”, diye düşünmeye yetişemediler, kendisiyle konuşa konuşa kapıdan komşu Zelif e girdi.

- İnsanlar sık sık gelmesin diye kapının önüne kovalar dizmişler... Ev sahibini sanki uyarmışlar, teraziyle dövmüş, hayırsızlar...

İşte o, sinirli sinirli konuşarak eş iğ in yanına geçti, kapıyı bile kapatmadı. Daha sonra bu Allah’ın belasını görüp dili tutulan, içlerini korku salan anne ve çocuğ a elini uzatmaya başladı. Yüzündeki zehirli öfkenin yerini güneş gibi parlak bir gülümseme aldı:

- Aboo Sevben’im, yavrum gelmiş. Özlettirdin ya oğlum... Seni görmeyeli ne kadar oldu? O-hoo!... Bu arada iki kez evlenmeye yetiştim, evlat. Bunlar resmi olan evlilikler. Seni bir süre bekliyorum sen dönmeyince yine evleniyorum, yine bekliyorum dönmeyince yine evleniyorum... Ha-ha-ha... Peki tamam, benim yapım böyle şaşıрма, ağzımın çok laf yaptığını zaten biliyorsunuz. Ne haber komşu?
- Fena değil...
- Bir erkek “fena değil” dememeli! “Şahane” demeli! Öyle değil mi Remziye Abla?
- Öyledir Zelif e akıllım, sen erkekler hakkında daha çok şey biliyorsun.
- Biliyorum tabi. Evlenirken her şey güzeldir ama altı ay sonra paçavra olup kalırlar. Böyle olunca onları tekmeleyip geri gönderiyorum!

Zelif e’nin aceleyle gelip içeri girmesine Sevben sevinmedi. Önceki şanssızlıkların Zelif e ile başladığı unutulur mu ki! Eğer onun koluna girip dere boyuna gitmeseydi, Seviye’yi Remis ile görmemiş olsaydı, Sevben’in baş ı dertte olmayacaktı... Vallahi de olmazdı! Her ne kadar “merhaba” demeye çalışsa da bu kadın onun için en tehlikeli ve korkunç bir insan gibi görünüyordu.

- Tamam, sen konuşmaya devam et, ben koyunları yemleyeceğim, dedi ve Remziye aceleyle oradan ayrıldı. Zelif e’nin ihtiyacı olan tek şey buydu. Dar gömleğ inden kurtulmak için neredeyse dışarıya fırlayacak derecede kabaran göğüslerini çekiştirerek Sevben’in hemen yanına geldi. Sevben buna pek aldıriş etmedi, dönüp koltuğ a geçti.
- Benden korkuyor musun yoksa, Sevben?
- Korkuyorum, yutacaksın diye korkuyorum.
- Korkmakta haklısın benim de yutacak yerim var. Ha-ha-ha...

Zelif e’nin kahkahaları ve kaba davranışlarından Sevben hayretler içerisinde tiksindi hatta kusası geldi. Kadınsa daha çok sınırları aşmaya başladı.

- Hatırlıyor musun, ikimiz dere de çınlıçıplak suya girmiştik?...
- Biz daha o zaman çocuktuk...
- Çocuk, çocukluktur ama hatırlanır! Sen benim her yerime döne döne bakıyordun. Gıdıklanıp ölecektim o zamanlarda... Ha-ha-ha...
- O zamanlar daha dört yaşındaydık, sen şimdi gelip o saf zamanları ciddi bir olaymış gibi bahsediyorsun...
- Hiç de saf olmamışsınız. Benim kızıl saçlarımı sen çok beğeniyordun... Ben de sendeki hamur parmağı çok çekiştirdim o gün. Ha-ha-ha...
- Evet, yetti sana! Biz şimdi çocuk değiliz, hadi başka şeylerden konuşalım.
- Haa-a onun hakkında mı? O yıllarda henüz yoktu ama şimdi var, hem de kocamanlar... Getirsene elini...- Zelif, Sebben'in bileğinden tuttu ve onun sakın nefesinin ritmiyle, heyecanla yukarı aşağı inen yarı çıplak göğsüne koydu, işte o... Sebben ilk başta anlamadı. Sıcak, yumuşak vücutta erimeye başlayan parmaklarını hareket ettirecek hali bile yoktu. Ancak zayıf, halsiz eli Zelif'in gömleğini açıp içeriye doğru inmeye başlayınca kendisine geldi.
- İşte burası... Yumuşak, sıcak, sevgi dolu yer, dedi Zelif. Kendi, gözlerini kapatıp başını geriye attı ve duygularına teslim oldu.

Sebben sert bir hareketle elini geri çekerek masanın diğer tarafına gitti ve kekeleye kekeleye şöyle söyledi:

- Sen ne yapıyorsun, Zelif? Ya biz komşuyuz. Komşunla böyle şeyler yapma! Sadece komşu hakkı değil, Allah'ın hakkı da var. Utanmaz, git, defol buradan!..
- Bak-bak!... Dokunamazmış, niye, sen erkek değil misin? Bir kadının göğsünü görünce bile dizlerin titredi... Bir kadını yere serersen, üzerine çıkarsan güçlü, gerçek bir erkek olursun! Yüzüme laf çarpma, gidiyorum senden bir şey olmayacağını gençlikten beri biliyordum zaten şimdi bile pısıricksın. Kadınların bacakları arasında bir paçavra gibi yaşamaya devam et!.. Sanki benim sana ihtiyacım var!

Zelif hızlıca dışarı çıktı, zor nefes alan Sebben kendini yatağa attı. Bu şeytan kadından kurtulduğuna hâlâ inanamıyordu...

Zelif hakkında ne düşüneceğini bilmiyordu Sebben. Birisi: “Konuştuğun kişide herhangi bir olumlu özellik bulamıyorsan, onun çocukluğunu düşün. Sana eskisi kadar çirkin görünmez”, demişti. Sebben, Zelif'in çocukluğunu biliyordu. Mülâyim, neşeli

bir kızdı o zamanlarda. O yüzden kötü düşünesi gelmiyordu bu kadın hakkında. Daha doğrusu hiç düşünmek istemiyordu...

Keşke o an annesi yanında olsaydı. O olsa; “e çocuğum, delinin sopası kırık, birisi demese diğeri der”, derdi. Kızma da öfkelenme de sen ona, deli ya hu o. Bu tür kadınlar kocayla da kocasız da yaşayamazlar.

Fakat onlar da bizimle aynı Güneş’in altında yaşıyorlar. Bunu unutma oğlum, derdi.

– İçindekileri döktü mü sevgili komşun?

Sevben, yanında beliren çocukluğa sevinmeden duramıyordu. Hemen ayağa fırladı. Uzun zamandır yalnız kaldığında, bir tür felaketle karşı karşıya kaldığını fark etmişti...

– Nereye gidiyorsun? Daha yakınım da ol. Sen olmadığında başım beladan çıkmıyor.

– Ben seni annenle bıraktım. Baban hakkında konuşmalıydınız siz. Nereden geldi bu cehennem sopası?...

– O zamanda genç yüreğime tuzu, o kancık kadın avuç avuç serpmiştii...

– Konuştunuz mu ya?

– Zelifle ile mi?

– Hayır ya, annenle.

– Ah, küçük kardeşim... İyi bir insanmış bizim babamız... Ama ben bilmiyordum... Keşke görüşüp konuşsaydım.

– Bu dünyada her zaman olan şey budur, iyi insanlarla konuşmak, anlamak için geç kalıyoruz...

– Sen ruhani bir varlıksın, ruhani varlık şikâyet eder mi?...

– Her ne kadar ruhsal olsam da yalnızca senin yansımanım... Senin gönlün sızlasa benimki de sızlıyor, canın yansa benimki de yanıyor... anne babalarımız da ortaklık bizim, onların kaderi doğrudan bizim kaderimizle ilgilidir...

– Dur kardeşim, sen de benim düşündüğümü düşünüyorsun...

– Daha önce de söylediğim gibi biz aynı özden geliyoruz; sen o varlığın fiziksel ve fizyolojik tezahürsün, ben de onun ruhsal imgesiyim. Düşüncelerimiz bile aynı...

– Demek, sen benim kaderimde, babamın kaderinin tekrarlandığını biliyorsun?

– Biliyorum...

- Bunun ne kadar üzücü olduğunu biliyor musun?
- Onu da biliyorum...
- Neden bunu bana en başta anlatmadın? Neden?
- Bunu söylememe gerek yoktu. Hayatın anlamını kendin anlama hakkına sahipsiz ve ben bunun için koşullar yaratmalı, ruhuna güç ve arzularını, amacını belirlemeliydim. Anladın mı?

Sevben cevap vermedi. O, her şeyi anladı elbette. Ama yalnızca bu gerçeğin farkına varılmasıyla rahatlayacak biri değildi.

Yatakta uzanarak içini çekti ve şöyle dedi:

- Babamın kaderi de sahibini bulamayınca benimki de sahipsiz, anlamsız oldu. Bir hedefe bir kalıba girmeden ortalıkta savruluyor sanki...
- Ne söylüyorsun sen? Hangi sahipsiz kaderler hakkında bahsediyorsun?
- Biliyor musun yoldaş çocuk Sevben, Bu günahkâr dünyada insanlar, daha doğrusu ruhlar yaşıyor. Her birinin bir sahibi, bir hocası var. Kiminki Allah; kiminki Tengri-Han yani mesela, Gök Tanrı, üçüncü ruhlara ait olan kaderi; Tabiat, dördüncü canların; Güneş, Yer de çeşitli kaderler hareketinden ibarettir. Oradaki ruhlar “yaşam halkası”nın etrafında dönüp duruyorlar... Ama biliyor musun, hâlâ bu harekete, bu “yaşam halka”sına ilişmeyen, rast gelmeyen, uymayan ruhlar ve kaderler var. Sahipsiz kaderler. Benim kaderim de böyle bir kader. Babamınki de böyleydi...
- Ben anlıyorum seni... Ruh olsam da, çocukluğun olsam da anlıyorum... Fakat bu kadar tasalanma. Bu kadar felakete uğrayacağın bir neden yok. Senin buna hakkın da yok.
- Neden olmasın? Ben mutsuz bir canım!... Bu yetmiyor mu?! Hakkıma, hukukuma geldiğin de... Bir kişinin neyde haklı olduğunu, kader sahibi tarafından belirlenir ve benim böyle bir sahibim yok... Sıkıcı hayatını, zayıf ruhunu ve istemsiz arzularını haklı çıkarmak için sebep uyduruyorsun sen! Çok kolaymış: Sahibi yok, güya... Sen onu bul! Ara! Kendin ara! Gökyüzünden ve yıldızlardan gidip bekleme! Sen güçlüydün, akıllıydın, eğitimliydin, zekiydın!.. Senin için her şey kolaydı! Toprağın, suyun, doğan, yıldızların sana yardım ediyor, sana güç, cesaret, akıl ve manevi güç veriyordu. Yer de hakiki hayatı düzene sokmak için ilahi seni seçmişti. Nerede sana verilen bitmez tükenmez ruhsal güç, ilahilik?.. Sen onları

bu anlamsız dünyada küçük işlere mi harcadın? Peygamber olmak yerine yatakta yatan, nefsiyle boğuşan bir köleye mi dönüştün?

- Sen de azarlama beni, Sevben... Çocukluğum benim...
- Ben de azarlamam diyordum, çığırından çıktığımı hiç sezmedim. Affet beni.
- Kendimi ağır, üzgün, sıkıntılı hissediyorum... Bunu ruhsal zayıflığımdan dolayı söylemiyorum, açık bir zihne ve canlı bir ruha sahip olduğum için söylüyorum. Kendin bir düşün: Babam öz ailesinden mutsuzdu. Çok sevdiği insanla anlaşılamamış ama anlaşabildiğini de sevelememiş... Ben de kendimce seviyorum karımı... Ama o beni anlamıyor... Anlayamıyor! Duyuyor musun? Kalbim köydeki Seviyeye, on sekiz yıl önce mavi gözleriyle bana bakan, ona gülümseyen güzel kıza çekiliyor... Beni ancak o anlayacak, kabul edecek, affedecek... Ama şu anda şunu söyleyebilirim: Onunla ben hiçbir zaman asla mutlu olamayacağım...
- Neden, biliyor musun?
- Hayır, bilmiyorum. O kadarını bilmek de istemiyorum...
- Çünkü aşkına ihanet ettin. Aşk, inançtır. Aşkta da imanda da ihanet affedilmez...
- Ağır konuştun...
- Daha sert bir şekilde söyleyeyim mi?
- Evet?
- Sevmek tek başına mutluluk anlamına gelmez. Sevmek için güzel bir kalbe sahip olmak yeterliyse, mutlu olmak için de cesur bir yürek gerekir. Ama senin kalbin güzel olmasına rağmen korkaktı. Senin daha cesur olman lazımdı.
- Biliyorum da... Ah, Keşke bilseydin sen! Şu an benim için o kadar zor ki... Şimdi ne yapacağımı bilmiyorum... Eğer babam hayatta olsaydı ilk önce onun yanına giderdim... Meğer o da bırakıp gitmiş...

Sevben üzülüp yüzünü avuçlarıyla kapatıp kendini annesinin yaptığı tertemiz yatağa attı.

8

Sevben bugün iyi uyudu. Ancak yine de rüyalarından kurtulamadı. Çok güzel, renkli bir rüyaydı. Oda... Ders odası... Enise ablası derse geliyor. Aynı masada iki kişi oturuyor; çocuk Sevben ve diğer Sevben! Büyümeye başlamış, orta yaşlara yaklaşan bir adam! Öğretmen bir şiir yazmalarını istemişti. İki Sevben birbirinden kopya çeke çeke şiirlerini yazıyorlar. Daha sonra yüksek sesle cevap verip yazdıkları şiirleri okuyorlardı...

İlk çocuk Sevben ayağa kalkıyor, kalkıyor da yüksek sesle etrafa yankılar yayarak okumaya başlıyor:

Gece gündüz uçuyorum,
Bir kuş gibi uçuyorum!
Bilmiyorum, nasıl uçuyorum ben,
Kanatsız bir şekilde...

Sabah kalktığımda şunu hissediyorum:
Sızlıyor bütün omuzlarım.
Uçuyorum, artık uçuyorum çünkü,
Kaz tüyünden minderim!

Çocuk okumayı bitirdikten sonra kedi gibi düzgünce oturdu. Şimdi sıra büyük Sevben’de. Onun sesi artık oturmuş ama yankısı çocuk Sevben’in sesine çok da benziyor:

Hayatımı bir kuş gibi yaşıyorum,
Kuşlar gibi gökyüzün de coşuyorum.
Gözlerimde yıldız hâleleri,
Omuzlarımda kanatlarım var sanki...

Koşmuyorum uçuyorum sonuçta,
Geceler boyu sızlıyor omuzlarım.
Ben gerçekten de bir kuşum, nafile
Boşuna insan olarak geçmiş günlerim...

Sevben, gerçekten de omuzları ve kolları ağrıyarak uyandı. Acaba dün çok mu yürüdü, yoksa rüyada “uçup yürümenin” alameti mi bu...

Gözleri kapalı, Allah-u Teala’nın ona bahsettiği parlak günü düşünüp uzandı Sevben. Dün gece çocukluk ruhuyla yaptığı konuşmayı hatırladı. Kendi kendine utanıyordu. Aklından üzücü bir düşünce geçti: “yoksa beni tamamıyla terk mi etti, gelmeyecek mi acaba?” Sonra göz kapaklarını bir bakışla açtı, başını kaldırdı ve evin etrafına baktı. Çocuk Sevben oda da yoktu.

Sevben sıkıldı, ruhu huzursuz oldu, kalbi sık sık atmaya başladı. Şimdi nerde o? Bu hayat da tek dayanağı, manevi desteği, hatta inancı, dini olmuştu o çocuk... Nasıl alışmıştı ona. Hatta sevmeye bile başlamıştı... En acısı: onun kaderinde tek bir zor sonucun bile çözülmemiş, tek bir zor meselenin bile halledilmemiş olmasıdır... Henüz en zoruna, Seviye ile ilgili olana dokunmamıştı...

Sevben’in kalbi sıkıştı ve yastığına vurmaya başladı.

– Kâbus mu görüyorsun çocuğum?

Sevben vurmayı bıraktı ama yüzünü minderden kaldırmadı.

Remziye oğlunun uyuduğunu düşünmüş olmalı, parmak uçlarına basarak yanına geldi Sevben'in omzuna hafifçe dokundu.

- Oğlum, dur hele, dur. Orada senin yanına bir çocuk geldi. Bekletme, hadi, çık...

Sevben silkindi. Başını aniden kaldırdı, aynı hız ve çeviklikle sırtına döndü ve doğruldu.

- Hangi çocuk o, anne? Ne söylüyorsun sen?

Sofra hazırlamakla uğraşan Remziye hafif bir gülümsemeyle konuşmaya başladı:

- Orada bir çocuk var, dışarı çıktığında görürsün... Gözüme tanıdık geliyor deyip duruyordum, tıpkı senin çocukluğun gibi. Ne zaman böyle büyüyüp koca adam oldun sen?
- Anne, ben mi deliriyorum sen mi deliriyorsun? Hiç tanıdık çocuk yok benim burada. Ben on sekiz yıldır dönmeyen biriyim ya, gülüyor musun yoksa, annem, canım?
- Hayır, hayır gülmüyorum. Sadece şaka yapıyorum. Gerçektende çok güzel bir çocuk sordu seni. Sabahın erken saatlerinde nasıl bir isteği vardı... Sokak bankında oturuyor... Bana inanmıyorsan pencereden dışarı bak.

“Benim ruhum insanların gözüne mi görünmeye başladı?” diye düşündü Sevben. Yüreği hop etti. Eğer öyleyse, bu durumdan kurtulmanın bir yolu var...

Sevben, pencereye gitmedi. Askıdan yazlık gömleğini aldı, yakasını ilikleyle ilikleyle dışarı çıkı. Sanki bir şeyler hissetmiş gibi Remziye önce masanın üzerindeki yemeği bir bezle örttü, sonra oturdu...

Daha önce sokağa gelen Sevben, gözleri yeni doğan güneşin ışınlarına yansıyor hiçbir şey görmedi. Gözlerindeki mavi halkalar silinip gitti ve ancak sokağı ve çiti görünce kapının dışındaki koltuğa döndü. Onun karşısında aynı çocukluk ruhu duruyordu. Duruyor! O bir hayalet! Annesinin gördüğü gibi...

- S-s-sen... Sen kimsin?

Çocuk, önünde duran Sevben'e ters bir bakış atıp, oldukça kendinden emin bir ses tonuyla:

- Sevben, diye cevap verdi.
- Sen... Sen benim çocukluk ruhum musun? Sevben hemen boynuzundan yakalamaya çalıştı.
- Hangi ruh? Ben bu köyün çocuğu Sevben.
- Sevben, niye Sevben?

- Annem koydu.
- Senin annen kim?
- Seviye.
- Seviye? İtekçeler (Çizmeciler) Caddesi’nde yaşayan Seviye mi?
- Evet.
- O halde otur da konuşalım. Hadi, önce oturalım.

El sıkıştılar. Sevben bunu kasten yaptı. El sıkışma anın da şunu fark etti: bu çocuk, onun ruhu değildi. Acaba o insan formuna girip yürüyebilir mi? Ama kıyafetleri, yüzü, saçları ve en önemlisi gözleri ve bakışları birbirine benziyordu... Dün gece bahsettiğimiz çocukluğun bir kopyası! Yine de dikkatli olmak gerek. Burada bir tür hikmetli sır var.

- Baban kim ya senin?
- Sevben...
- Nasıl yani? Baban da Sevben isimli mi?
- Evet.
- İşte sana peremeç!⁶ Bütün dünya dolu Sevbenleyken!...
- Hayır, sadece bizde bu isim var. Seninle ben de yani...
- E....e? Baban?
- Sen benim babam oluyorsun işte. Bu yüzden görmeye geldim...
- Dur hele, dur... Sen Seviye’nin oğlusun!
- Evet.
- Baban var mı senin?
- Var.
- Böyle olunca?...
- Böyle olunca ne... Sen benim babam oluyorsun ya. Bana bak: her yerimizle benziyoruz biz. Çocuk, göğsünün cebinden iki fotoğraf çıkarıp Sevben’e uzattı.

“Ne yapsam? Alsam mı almasam mı? Bir sihir olmasın... Öyle dersin konuşan bir ruh, bir hayalet, bir şeytan değilmiş gibi görünüyor... Tövbe tövbe... Gözleri gerçek bir insanın gözleri: Ve nasıl da masmavi parlıyorlar...”

Sevben içinden “Bismillah” diyerek çocuğun kendisine uzattığı fotoğrafı eline aldı. Almaya aldı ama az kalsın yere düşecekti. Yüreği hop edip canı gönlü en derin girintilerine kadar pusttu. Pusttu da o uzak köşelerden birinde değerli bir anıyı bulunca hem

⁶ Peremeç: bir tür pişi hamuruyla yapılan, çiğ böreğin iç harcına benzer bir kıyma harcıyla hazırlanan kıymalı bir Tatar yemeği.

güzel hem de günahkâr bir şekilde tekrar gün yüzüne çıktı. Sevben'in elindeki resimlerden biri, bir zamanlar ilk öpücüğün, ilk sevginin, ilk sözün işareti olarak bir zamanlar Seviye'ye hediye ettiği fotoğraftı. Hâlâ hatırlıyor. Sekizinci sınıfı bitirdikten sonra okulun son gününde tüm sınıf akşam oyunları oynadığı dere boyuna geldiler. Kızlar çeşitli eğlenceli oyunlarda çok ustadır, kızlardan biri: "Hepiniz bir fotoğraf alın, oyun sırasında buna ihtiyacınız olacak", dedi. Sevben'de albümünden kendi fotoğrafını aldı. Oyunlar, danslar ve şakalaşmalar başladı. Eğlencenin en heyecanlı anında sınıf arkadaşlarından fotoğraf getirmelerini isteyen kız ortaya çıkıp şimdiye kadar kimsenin bilmediği bir oyunun duyurusunu yaptı: "Önce tüm fotoğrafları bir araya topluyoruz, sonra onları bu söğüde tırmanıp yerlere saçıyoruz ve sonra şuna bakıyoruz: hangi kızın fotoğrafı hangi erkeğe yakınsa, onlar birlikte dans ediyorlar... Son olarak bu çiftler, fotoğrafları değiş tokuş yapıp birbirlerini uğurluyor... Anlaşıldı mı?"

Öyle de yaptılar. Sevben'in gözleri uzun süredir Seviye'ye odaklanmıştı. O, bütün kalbiyle, kendi fotoğrafının Seviye'yle yan yana düşmesini diliyordu. Gökyüzündeki Çulpan yıldızına bakıp: "İstediğim gibi olsun, çok istiyorum!" dedi... Sevdği insana bir meleğin mi yardım ettiği yoksa gökyüzündeki Çulpan'ın mı yardım ettiğini söylüyorlar, Sevben'in fotoğrafı Seviye'nin fotoğrafının yanında yatıyordu...

Daha sonra bütün dansları birlikte oynadılar. Döndüklerinde fotoğrafları değiştirdiler, Sevben ilk kez kızların dudaklarından öptü. Seviye'nin utangaç dudakları, titreyen bedeni, hoş bir şaşkınlıkla irileşen gözleri hâlâ zihninde canlı bir anı olarak saklanıyordu...

Sevben, unutulup bir anda ortaya çıkan anılarla sarhoş olmaya başladığını fark etti. Ancak kendini toparlamayı başardı. En acayibi: Her iki fotoğrafta da bakan bir çocuk var! Ama onun ilk fotoğrafı; siyah beyaz, biraz sarı, solmaya başlayan, diğeri ise modern, rengarenk, güzel, ışıklarla parlayıp duruyordu... Ama ikisinin de aynı çocuk var, çocukluktaki Sevben'i!

- Bu resimlerimi nereden buldun?
- Yalnızca bir tanesi senindir.
- Diğer bir tanesi kimin?
- Benimki...

Sevben'in kafası tamamen allak bullak oldu. Tamam bu çocuk Seviye'nin oğlu olabilir. Gençlikte Seviye ile birbirlerini çok sevdiler bu da doğru ancak onlar bir kez bile birlikte olmadılar ki! Öyleyse, nereden geldi bu çocuk? "Dünyaya gelen bir çocuğun, çok

sevdiğin birine benzediği” sözü doğru mu yoksa? Yoksa? Seviye bu şekilde onu kendine mi çekecek?

- Hayır, Sevben kardeşim, benim burada kimsem yok. Oğlum da kızım da... Fotoğraflar benziyor diye bir de... Annem mi gönderdi yoksa? Git, geri dönüp söyle, ne olursa olsun bir yabancının çocuğunun benim olduğunu iddia edemeyeceğini... Benzerlik başka şey, kan başka şey...
- Peki can, üçüncü şey nedir baba?...
- Ne? Ne biliyorsun ki sen can hakkında?
- Her şeyi biliyorum, baba. Ben senin oğlunum. Ve biz bilge, asil bir nesiliz. Kimsenin bilmediğini biliyoruz, kimsenin hissetmediğini hissediyoruz, değil mi, baba?...
- Hayır diyorum ya, benim burada bir çocuğum yok!
- Pekâlâ, ben seni anlıyorum baba. Annem yalan söylüyor diyorsun ya. Beni tanıyan herkes hep birden yalan söylesin!.. Ama gökyüzü yalan söylemiyor, baba. Gök ya o. Ya yıldızlar! Yıldızlar, Ruhlar... Ruh aldatmaz. Ben, senin oğlunum. Kale Dağı’nın tepesindeki parlak yıldız bana bunu söyledi...
- Çulpan mı?
- Evet...

Sevben’in zihnindeki hafıza zincirinin bir ucu hâlâ diğerine bağlanamıyordu. Aklı tamamen karışık, kalbi tamamen endişe doluydu. Ayağa kalkıp eve girmekten başka çaresi yoktu:

- Hayır, hâlâ inanmıyorum ben buna! Seni bir büyücü gönderdi. Şimdi kaç yaşındasın; on mu, on iki mi? Ben Seviye’yi görmeyeli tam on sekiz yıl geçti! On-se-kiz! Duydun mu? Kafamı yorma, git, çık buradan! Gözümün önünden kaybol!...

Eve girer girmez gereksiz ve uygunsuz bir şey yaptığını fark etti. Ancak kalbine girip oturan şeytan bile kolay kolay pes etmek istemiyordu. Bu şeytan ona sürekli, “o senin oğlun değil, nereden senin olsun, o sadece on iki yaşında, belki de on üçtür... Ama sen on sekiz yıldır geri dönmedin...” diye söyleniyordu.

Sevben eve girdiğinde, Remziye çaydanlığın olduğu sofranın arkasında tek başına oturuyordu. Konuşmadan çay içtiler. Sessizliğin ikisine de acı verdiği nefeslerinden ve bakışlarından belli oluyordu. Ancak ikisi de ilk söze başlayamıyordu. Sevben zaten annesin kapının önüne kimin geldiğini anlamış olduğunu biliyordu. “Tanımadık bir çocuk

seni istiyor” diye bilerek söylemişti. Remziye, Sevben’in bu konuda bir şeyler bildiğini biliyor ama bir sır vermeden oturuyordu. Bu yüzden anne ve çocuk birbirleriyle zorlanarak huzursuzca çay içtiler...

Bu ruhsal gerginliğe annesi dayanamadı, ayağa kalktı ve miçin arkasındaki yem kabına uzandı: “cık-cık-cık...” diye söylene söylene bahçeye çıktı.

“Ne bu, bir komplo mu? diye düşündü Sevben. Nasıl bir çocuk o? Kimin çocuğu? Neden Sevben’e takılıyor? Al sana sorun! Sevben onun çocuğu değil bu bir gerçek. Ama... Ama nasıl bu kadar benziyor onun çocukluğuna? Dur! Sevben’in çocukluğu nerede ki? Yoksa bunlar o soytarının işaretleri mi?”

– Kim soytarı?

İrkilip sıçrayınca ayağa fırladı Sevben. Aha! İşte burada. Ayaklarıyla bağdaş kurup kanepe de oturuyor. Şimdi Sevben söyleyemediğini söyletecek ona...

- Söylemiyor değilim! Bu çocukla benim hiçbir ilgim yok. Onun nasıl bir çocuk olduğunu bile bilmiyorum...
- Öyle mi? Bilmiyor musun?
- İnanmıyor musun yoksa?
- İnanmıyorum. Sen bir ruhsun. Her şeyi bilmen gerekir.
- Ben ilahi bir ruh değilim. Yalnızca senin düşüncelerinle göz önüne gelen bir ruhi görüntüyüm. İkisini karıştırma, lütfen...
- Sen de sinirlenme. Sadece anlam veremediğimden soruyorum...
- Ben kesin olarak bir şey söyleyebilirim sana: kapının önündeki çocuk, senin çocuğun.
- Ne?... Sen de mi o tarafa çeviriyorsun atı?...
- Çevirme mevirme yok, az önce gördüğün çocuk, senin kendi çocuğun.
- Eh, bana maval okuma!
- Bunu tüm ruhumla hissediyorum. Yine hissediyorum: Onu gerçekten kızdırdın, hatta onu incittin...
- Benziyor o bana ona itirazım yok. Üstelik matematiği nereye koyacaksın? Üstelik... O halde Seviye’nin benden çocuğu olamaz.
- Neden?
- Çünkü benim onunla bir kez bile beraber olmadım, bunu anlıyorsun, değil mi?

Çocuk Sevben sessiz kaldı. Ruhi varlıklarla anlaşılmaz şeyler olacak bu ölümlü dünyada!

İki Sevben arasındaki tartışmanın biteceği yoktu, açık kapıdan Remziye içeri girdi. Konuya biraz açıklık getirdi:

- E-e çocuğum, söylemem demiştim ama bundan sonra sana her şeyi anlatacağım. Seviye’ye bir söz vermiştim ancak benim sözümü ayaklar altına almam gerekiyor. Anlatmazdım ama köyün üzerinde bir felaket rüzgârının başladığını hissediyorum...

Kendi kalbini dinlemeyen insan, başkasını da dinlemez. Annesiyle, sokaktaki tuhaf çocuğa, tüm dünyaya öfkeyle yürüyen Sevben aynı durumdaydı.

- Anne, ne oluyor sana? Ne söylüyorsun sen?
- E oğlum, geçen sonbahar Seviye bize gelmişti. Ben de ona: “Ne söylüyorsun sen?” demiştim ve sonunda o bana neler neler anlatmadı ki...
- Neymiş anne?
- Yani, onun senden bir çocuğu var. İşte o çocuk bayağıdır bunu seziyormuş. Birisi ona, baban seni bırakıp giden Sevben, Remziye’nin oğlu, yani mesela sen, demiş. Annen onunla zina ediyormuş, şehirde buluşup dururlarmış, falan feşmekan... Seviye’nin oğlu da buna inanmış. Annesinden seni sormaya başlamış. Seviye’de şaşkınlık ve telaş içinde bana geldi. Bütün olay bu.
- Benden bir çocuğu olduğunu mu söyledi? Yanılmıyorsun değil mi anne?
- Evet tekrar sordum. Bu inanılmaz bir şey. “Onun çocuğu” diyor, dediğim dedik... Orada değişik bir haller yaşanmıştı.
- Anne ister inan ister inanma benim Seviye’den çocuğum yok! Her şeye yemin ederim! Sevben çaresizlikten mi, bilinmeyen bir şüpheden mi, yoksa bu şüphenin beraberinde getirdiği korkudan dolayı mı bilinmez, bağırmaya bile başlamıştı. Onun bu köpürmesi Remziye’ye de geçmiş gibiydi. O da:
- Ne yapayım ya oğlum ne yapayım? Senin hakkında bir şeyler işitip yaşamak bana kolay oldu mu? Dedi üzümlere.
- O ne demek anne?
- Senin hâlâ Seviye ile görüştüğünü söylüyorlardı ... Seviye’ye de ne diyeyim ki! Oğluna da Sevben adını koymuş üstelik!
- Evet öyle dedi...
- O çocuğu görür görmez: “hayırlı bir iş için gelmedi bu” diye düşünmüştüm... Öyle de oldu!

Sevben düşüncelere daldı. Hayattan beklemediklerimiz beklediklerimizden daha çoktur. Kapının önündeki çocuk da beklenmeyenlerin sırasında yer alıyordu. Remziye’de konuşmaz oldu. Hâlâ kanepede bağdaş kurarak oturan çocuk Sevben’in ruhu konuşma sırasının kendisine geldiğini hissedip şöyle dedi:

- Bir gizem var bunda. Mucize var ve... Facia var. Ben onu seziyorum, hissediyorum, görüyorum... O, Kale Dağıyla bağlantılı. Dünyada şiddetli rüzgârlar esiyor, kara bulutlar havada süzülüyor, yıldızlar soluyor, kuşlar kayalara çarparak ölüyor, sular zehirleniyor, kaderler sahipsiz kalıyor, insanlar yolunu kaybediyor... Sadece insanlar değil, ruhlarda yoldan sapıyor... Sapıyor, sapıyor, sapıyor... Saa-a-a...

Sevben’in gözünün önünde onun çocukluğu git gide gri dumana dönüşüp gökyüzüne çıktı, yavaş yavaş dağıldı ve nihayet parçalanıp yok oldu...

Remziye bunların hiçbirini görmüyordu. Onun görmemesi ve bilmemesi daha iyi. Kendi başından geçen zor ve ağır sınavlara, oğlunun hayalet ruhu da gelip katılsa, sıcak göğsünde, coşkuyla çarpan hasta kalbi muhtemelen ikiye ayrılırdı...

Sevben’in durumu da ruh hali de iyi değildi. Bu beklenmedik durumlardan tamamen gücünü kaybedip çöktü. İlk başta sesini yükseltip sinirlendi ve öfkelenirse de daha sonra hiçbir şey yapamayacağını anlayınca susup konuşmaz oldu. Çocukluk ruhunun kaybolmasına bile pek şaşırmadı. Bu sırada o ruh, göklerin yükseklerine çıkmış geniş ufku geçiyordu. Sonra köyden Kale Dağına doğru yürüyen bir çocuk fark etti ve o yöne doğru hızla uçmaya başladı...

9

Okurlar alınmasın, Seviye hakkında konuşmayı hâlâ erteliyorum. Onun hakkında konuşmak benim için çok ama çok zor. Seviye tanıdığım yüzlerce, hatta binlerce kadın arasında en mutsuzu. Onun acı kaderi sürekli kalbimi tırmalasa da daha önce bir şey yazmaya cesaret edemedim.

Artık ana karakterim Sevben’in kaderi öyle bir dönüm noktasına ulaştı ki, kalemim her titrediğinde Seviye’yi hiçbir şekilde es geçmeyecek.

Bu kadın aslen Sarmanay köyünden. Köydeki çoğu insan gibi o da mavi gözlü ve kestane saçlı. O rüya gibi gizemli bir varlık. Gençliğinde Sevben ile birbirlerini sevmeye devam etmesi de bu gizemlerinden, hayallerinden olmuştur. Çünkü onlar, geceleri kulüpten ya da dere boyundaki gençlerin oyunundan döndüklerinde gökyüzüyle, yıldızlarla konuşa konuşa birbirlerine çekiliyorlardı, birbirlerinin kalplerine ve ruhlarına yaklaşıyorlardı.

Allah, dünyada insanları birbirleri için yaratmış. Ama bu konuda uyarmayı unuttu. Seviye ile Sevben’de hayatlarını bunu bilmeden yaşadılar galiba.

Elbette o zamanlar kıyı boyunda Remis ile yan yana oturan Seviye, masum bir melekti ve hayatındaki birçok tuhaf ve beklenmedik olaya rağmen, eski masumiyetini kaybetmeden yaşamayı sürdürüyor; her başarıda sevinip, her mutluluğu şans olarak kabul ederek, kendini motive ediyor, umutla ilerliyor ve hayaller kurarak yaşamını şekillendiriyordu

Oğlu Sevben, Seviye için yaşamın anlamı ve amacı oldu. Sağlık, ümit, iman, vicdan gibi manevi kavramları, o oğlunun hayatı ve kaderi üzerinden anlamayı öğrendi.

Yegâne, tek yavrusu Sevben’in kaderinin sahipsiz ve umutsuz olmasını düşünmeye korkuyor, onun daha neler yaşayacağını gözünün önüne bile getiremiyordu.

Ben Seviye’nin geçmiş yaşamıyla ilgili ayrıntılara girmeyeceğim. Zamanı geldiğinde çocukluk aşkı Sevben’e her şeyi anlatacaktır. Ağlaya ağlaya, bağıra bağıra söyleyecektir.

Ben de okura onun bugünkü yaşamını, şu andaki duygularını, düşüncelerini hızla aktarmak istiyorum. Çünkü “sahipsiz kaderler hakkındaki kıssam” en keskin dönemecine ve belirleyici olaylarına ulaştı. Ama ben Seviye’nin gelecekteki hayatı hakkında ne konuşmayı ne de hayat perdesini kaldırmayı düşünüyorum. Dürüst olmak gerekirse gelecekteki dönüm noktalarını bile bilmiyorum. Sadece hissediyorum...

... Seviye, Sevben’in geri döndüğünü o gün duydu. Komşu Orkya Teyze ve May Nine tarafından ziyaret edilmiş meğer. Diğer etekleri tutuşmuş bir şekilde Seviye’nin evine daldı.

- Duydun mu-u-u? Sevben geri dönmüş diyorlaaa-ar. O, konuşmanın sonunu uzatarak konuşuyordu. Şarkı söylüyormuş gibi. İlk defa onun konuşmasını duyanın gülmesi gelirdi. Daha sonrasında alışıyorsun ama. Hatta bu büyüleyici sesi bile seviyorsun ve daha uzun süre duymazsan özlemeye başlıyorsun...”
- Remziye’nin gurbete giden büyük oğlu-u-u... Öbür dünyayı gördü-ü-ü ...”

Seviye’nin başlangıçta kafası karışmıştı ve düşüncenin sonunu bulamadı. Ona rağmen “Remziye’nin oğlu geri döndü” şeklindeki haber, onun hüznü dolu kalbine çok çabuk tesir etti.

“Sevben geri mi döndü? Sonsuza dek geri dönmeyecek gibiydi... Geri dönmüş... Olamaz bu, o değildir... On sekiz yıldır geri dönmeyen insan daha dönmez... On sekiz yıl dayanmış insan, hayatının geri kalanına tahammül eder... Sadece ilk beş yıl, on yıl için zordur ve sonra tahammül etmeyi öğrenirsin... Kendinden biliyor Seviye... Geri dönmüş...

Öyle ya da böyle bir sıkıntı veya ölüm haberiyle geri dönmüş olmasın ya? Hayır, Remziye’yi her gün görüyor, Suphanallah, hâlâ göze sağlıklı ve güzel gözüküyor... Yoksa? Hayır, hayır... Sarmanay’da bir çocuğunun olduğunu nereden bilebilir?.. Hayır. Sorardı, haber ederdi... Geri dönmesiyle koşar gelirdi... Dur, nasıl gelebilir o? Çocuğu ile ilgili haber alsa bile mucizevi tarihini bilmiyordu... Ancak sinirlenerek gelebilir... Öyleyse işler fena... Kızacak ve dünyada hiçbir hayat bırakmayacak. Hayır tabii, o kadar da zalim değildi o... Sadece gözünün ucuyla kendisine bir bakabilseydi. Değişti mi acaba? Değişmiştir tabii. On sekiz yıl boyunca, memleketinde olmadan yaşadı... Bir yılın, bir günü bile soldurur seni. On sekiz yıl sonunda, değişen hayatlarla dolu bir ömür... Bir ömür...”

- Ne oldu sana-a-a? Gözlerin fal taşı gibi açmış bakıyorsun? Hey sana dii-yoooo-ruuu-m! Hey!

Seviye o anda, kendini dağıtıp bir deli ya da dilsiz bir insan gibi, şuursuzca sessiz kaldığını fark etti ve kendini haklı çıkarmaya girişti:

- Ee?... Ne diyorsu-uun Orkya ablaa-a? Sevben geri döndü mü diyorsu-uun? Orkya ile konuşan kişi otomatik olarak bu şekilde mırıldamaya başlıyordu. Bu yüzden Seviye’nin “ııı”layıp “eee”leyip konuşması, Sevben’in dönüşünü dinlemek için divâne gibi kalmasıyla ilgili değil, belki de Orkya Teyzenin besteli, ahenkli sözlerini takip etmesiydi. “Ne zaman geri gelmiii-iış? Kiminle dönmüüü-üş? Karısı, çocukları var mıııı-ıı? Remziye Teyze çok sevinmiştiir artık?”
- Sevinmiii-iış... Kaç sene geçtikten sonra dönmüş ooo-o... Sana da söyleyeyim dediiii-iim, aniden içeri girdiii-im ve o aklını yitirmesin dediii-iim...
- Sen neden bahsediyorsun Orkya Ablaa-a? O kim ki benim aklımı yitirtecek?
- Yabancı biri değil yaaa-aa?

O sırada Sevben sokaktan geri döndü. Orkya ihtiyarı başka bir laf söylemedi, bütün söylediği ve söyleyeceği her şey boğazına düğümlendi ve kalkmak için hazırlandı.

Bütün dünyaları birbirine bağlı olan iki büyük ruh, evde baş başa kaldılar. Seviye, kapı eşiğinde bir şeyler sezen oğlunun yanına gitti, onun omuzlarına dokundu, dikkatlice kanepeye getirdi, oturttu ve yanına oturarak ona öyle bir sarıldı ki (duyduklarını söylese dayanamayıp kaçıp gitmesinden ya da uçup gitmesinden korkuyordu muhtemelen), gözlerinin içine bakıp yumuşak, hoş bir sesle:

- Oğlum, baban köye geri dönmüş...

Sevben muhtemelen bu durumları nasıl kabul edeceğini, sevineceğini mi yoksa endişeleneceğini mi bilmiyor olsa gerek, onun derin, hüzünlü bakışlarında bir değişiklik sezilmiyordu. Babasıyla bir hayatın, bir kaderin nasıl bir şey olacağını hiçbir şekilde bilmiyordu.

Bu yüzden sadece:

- Babam geri mi dönmüş? Diyerek soruya soruyla karşılık verdi.
- Evet baban geri dönmüş. May Nine görmüş. Orkya Teyzeye söylemiş. Hâlâ Remziye Teyzelerde olduğunu söylüyorlar.
- Neden orada? Bize neden gelmedi?
- Remziye Teyzenin oğlu ya o. İnsan, köyüne döndüğünde ilk önce baba ocağına gitmesi lazım, öyle yapmazsa ömrü kısılır, derler... Yoksa babanın ömrü mü kısalsın?

Sevben düşünüyordu ama vücudunda, ruhunun içinde bir gerginliğin oluştuğunu ve bu gerginliğin düşüncelerinden, hislerinden vazgeçmesine izin vermiyordu. Bütün bedeninin, ruhunun, hücrelerinin harekete geçtiği andı bu. “Aklını kaçırıp yine kendisinden geçmesin”, dedi Seviye. Evdeki gerginliği gidermeye ve oğlunu ağır düşüncelerinden kurtarmaya çalıştı:

- Nasip olursa bize de gelir, oğlum. Baban o senin ve sen onun oğlusun. Bilmese de bir baba kendi çocuğunu bağrında hisseder... Bekle sen, gelir...

Çocuk hâlâ sessizliğini korudu. Çünkü Sevben şu an annesinden daha akıllıydı. O, annesinden daha iyi hissediyor, anlıyor ve hatta biliyordu: babası olan adam bugün de yarın da öbür gün de onlara gelmeyecekti. Duygularına, kalbine ve hislerine güvenmiyordu. Oğlunun varlığını bilmeden de ya da bir gün öğrense de gelmeyecekti. Ama ona söylenmesi, haber verilmesi gerekti. Ancak annesi bunu söylemeyi reddediyordu. Bir gün Sevben şehirde yaşayan babasına bir mektup yazacaktı. Yazmaya da başlamıştı. Annesinin kararı çok netti: “Söylemeyeceksin de yazmayacaksın da! Zamanı geldiğinde görüşeceğiz ama şu an benim rızam yok!” Sevben, annesinin çok gururlu olduğunu biliyordu. Bu gururuyla hayatı boyunca yalnız yaşadı o. Ama... On sekiz yıldır memleketine bile dönmeyen bir insan için, bir yerlerde yaşayan oğluna duyduğu hislerin, bir kuruş bile değeri olmaması mümkün... Annesi bundan şüpheleniyor da olabilir... Gönlünü kaptırmaktan da korkuyor olabilir...

Anne ve çocuk uzun süre sessizce oturdular. Önlerinde pürüzsüzce akan hayat nehrine fırtınalı bir dalga gelmişti ama o anda kimse dalganın hangi tarafa akacağını bilmiyordu.

Ancak Seviye bir şeyin söylenmesi ve yapılması gerektiğini biliyordu. Ya da yapmamalı mı? Bekle, sadece bekle!

- Sevben oğlum, o tarafa gidip dolaşma olur mu? Hoş olmaz. Hayat bugün bitmiyor. Ben sana bu konuda bir şey demiyordum ama diyeceğim: Babanın yanına gitme. Çok gitmek istiyorsun biliyorum ama gitme. Allah her şeyi yerli yerine koyacak, her şeyi düzeltecektir. Bize de merhametli olur. Yaptığımız erdemler, işlediğimiz günahlardan her zaman daha ağır basar. Allah yüzüstü bırakmaz... Hadi kalk, arkadaşlarının yanına git. Burada oturma. Fakat... Babanın yanına gitme, tamam mı?

- Tamam, gitmem...

Oğlu gittikten sonra uzun süre düşüncelere dalıp oturdu Seviye. Onun düşünceleri uzaklara, bundan on sekiz yıl önce olan üzücü olaylara kaydı. Sevben ve Remis'in kavga ettiği gece Seviye'nin hayatındaki en karanlık geceydi. Değmececek bir şey için...

Sevben ile Seviye arasındaki aşk çarpıcı derecede güçlü ve bir tür ilahi ışıkla örtülmüştü. Bütün köy bunu konuşuyordu. Binlerce kez denenmiş bir fal: “Bu tür aşklar uzun ömürlü olmuyor. En mutlu anlarında, birlikte Kazan'a gidip Havacılık Enstitüsünde okumak, aleme, yıldızlara uçan uyduların yapımcısı olmayı hayal ettiklerinde, kader yolları birbirinden ayrıldı onların...”

Sevben o gün oyuna çıkmadı. Seviye, bütün akşam komşusu Remis ile dans etti. Remis sıradan biri değildi. Arka arkaya üç yıldır Sabantuy güreşlerini kazanmıştı. Bu senede az kalsın demirci Zinnet alacaktı. Diğeri ise çelme atarak kazandı. Köyün itiraz etmesine rağmen ihtiyarlar kurulu koçu, Zinnet'e verdi, ama gelecek yıl bu şekilde yanlış davranırsa kazandığı ünvanı da geri alacaklardı.

Bu Remis, Seviye'yi küçük yaşlardan beri seviyordu. Ancak Seviye'nin kalbini kazanamadı. Onun bir güreşçi olması, yakışıklı bir yüze sahip olması, boylu poslu olması, kalın bilekleri, dolgun, kaslı kolları ve kalça kasları ve hatta becerikli olması da buna fayda etmedi. Seviye kalbini ve ruhunu bir başkasına, üst mahalle de yaşayan Sevben adında bir gence vermişti çoktan...

Sekizinci sınıftayken yıldızlı, ayaz bir gecede, bir akşam oyununda tanıştılar. Ağustos ayında yıldızlar çok fazla oluyordu. “Yıldız yağmuru” muhtemelen alemin en gizemli mucizesi. Ruhların dünyaya açıldığı, ruhların çizildiği, ruhların anlaştığı bir

zaman bu. Gökyüzündeki her yıldız, yeryüzündeki ruhlar için sihirli bir işarettir ve kayan yıldızlar, bu ruhların titreşimi, bir mutluluk gülümsemesidir... Bir yıldız kaydığında güzel bir dilek tutun, o seni bir şekilde bulur ve eğer öyle olursa dileğin mutlaka kabul olacaktır.

İlahi güzelliğe arzu etmek, gelecekte seni bekleyen aşkı hissetmektir. Seviye'nin gönlüne giren güzellik aynı zamanda büyük bir aşkın da işaretiydi. Evet, hayat bir güzelliğe umut etmektir. Zihinse bu umut edişi sınırlandırmaya çalışır.

Seviye oyuna giderken bir dilek tutup gitti. Çünkü her adımında orada, gökten bir yıldız kayıp duruyordu... Eh, bugün o bir gençle tanışsaydı! O yakışıklı olmasaydı! Zeki olsaydı! Güçlü olsaydı! Eh!...

Bu yıldız yağmurunda ruhundan bir parça da ışıklarını saçıyordu. O gece dileği kabul oldu Seviye'nin.

Sevben oyuna pek katılmadı. Kendisi de iyi dans ediyordu. Gelmiş geçmiş en iyi dansçılardan biriydi. Fakat o daha da uzağa giderek gökyüzünü izliyordu. Gökyüzünün böylesine “canlı” ve “yaşayan” bir anı çok nadir oluyordu. Sevben bunu görmeli, gönlüne sokmalı ve gönlüne çizmesi lazımdı! İnsanın gözbebekleri geceleri renk değiştirir. Sevben'in mavi gözleri de biraz açıldı, hatta netleşip gümüş rengine dönüştü. Bu gümüş gözbebeklerini kısıp yutkunarak bakıyordu gökyüzü denizine... Ve daha sonra... “Yıldız rüzgârı”, etkisiyle adeta denizdeki dalgalar gibi, altın taneciklerinden oluşan sihirli yumaklar, kâh bir tarafa kâh tarafa koşup duruyorlardı... Bazı tanecikleri kayboluyor onun yerine yenileri yanıyordu... Ama içlerinden yalnızca bir yıldız en parlağı, en ışıltılısı, en canlısıydı. Hiçbir yere de gitmiyordu göğün bir yerine yerleşmiş, gök denizdeki fırtınayı izliyordu; bazen endişeli gibi, bazen de tebessüm ediyormuş gibiydi... Gürültülü oyun alanının bir köşesinde dikilen Sevben gibi... İşte o da Çulpan yıldızına baktı ve sessiz kaldı...

Seviye tam yanına geldi. Sevben hissetmedi. Görünüşe göre şu anda hiç kimse ve hiçbir şey onu gökyüzü büyüünden ayıramayacak gibiydi.

– Yıldızını buldun mu yoksa Sevben?

Sevben kıpırdamadı. Hâlâ aynı durumdaydı; rüzgârlı ve fırtınalı gök denizine bakmaya devam etti. Seviye ilk önce duymadı diye düşündü. Ama duymuş meğer! Bir süre sonra Sevben:

– Aramaya ihtiyaç duymuyorum. Ben kendi yıldızımı uzun zamandır biliyorum. O da beni biliyor, dedi. Ancak yine de gözlerini gökyüzünden almıyordu. “Peki biliyor musun dünyadaki bütün güzellikler gökten, yıldızlardan, güneşten, bütün iyilikler ise insanlardan...”

Sevben'in cevabı Seviye'ye çok tuhaf geldi. "Nasıl yani? Yıldızlar nerden bilsin ki onu?"

- Yıldızlar seni biliyor mu? Doğru konuşmuyorsun.
- Yıldızlar her şeyi biliyor. İşte şimdi biz onlara bakıp duruyoruz. Onlar da bizi izliyorlar... Hatta konuşuyorlar... Tek yapmamız gereken dinlemek... Dinlemeyi bilmek gerek... Gökyüzünü dinlemişliğin var mı? Sevben bu sefer yıldız ışıyla dolu gözlerle Seviye'yi dönüp baktı.

Sevben'in gizemli cevabından ya da yıldızlı bakışlarından, Seviye ona hemen tutuldu.

- Peki senin yıldızın var mı?

Seviye'nin yıldızı yoktu. O, gökyüzündeki bütün yıldızlara eşit bakıyordu. Yıldızlar onu heyecanlandırıyor, düşündürüyor, hissettiriyor ve hayal kurmayı öğretiyordu... Ancak tek bir yıldız bile yoktu. Niye yoktu? Gerçekten de her insanın bir yıldız olması lazımdı. Sonuçta Yıldız, "can" anlamındaki sözdür. Onun ikinci ismi de vardır. Hayal veya ümit... Hayal ölür, ümit biterse can da biter, ölür. Vücut kalır, ama can olmaz... Seviye bunu bir yerlerde okumuştı.

- Hayır, yıldızım yok. Peki senin yıldızın hangisi Sevben? İsmi var mı onun?
- Görüyor musun işte o Çulpan yıldızı, Venera'da derler. Zaten en parlak ve en ışıltılı gezegen oluyor. Onu ta çocukluğumdan beri biliyorum. O da beni hemen sevdi...
- Nasıl konuşuyorsun sen Sevben? Sen diğer erkeklere benzemiyorsun...
- Yıldızlar da birbirine benzemiyor. Sadece uzaktan bakıldığında bu kadar benzer görünüyorlar. Ama benim yıldızım en güzeli! Biliyor musun onun ne renk olduğunu? Yeşilimsi mavimsi renkler onu süslüyor. Yeşil renk yaşamı, mavi renk ise kutsallığı temsil ediyor.
- Sen bunları nereden biliyorsun Sevben? Sanki oradan gelmiş gibi konuşuyorsun...
- Oraya gitmedim ama her gün rüyalarımda görüyorum. Yakından görüyorum. Orada ne olduğunu bilmiyorum ama orada bir şey olduğunu hissediyorum. Bir uçağın yüksekliğinden izliyor gibiyim...
- Orada insanlar mı yaşıyor? Kimse var mı?
- Var, var. Ben bunu hissediyorum. Hatta ben onlarla konuşuyorum. Fakat göremiyorum. Çünkü gökyüzünde kaç yıldız varsa, yeryüzünde de o kadar nesil var. Yeryüzünde ne kadar insan yaşıyorsa yeryüzünde de o kadar tarih, ibret ve kader vardır.

- Sevben?
- Ne oldu Seviye?
- Sana bir şey soracağım, ama bana kızma olur mu?
- Ne sorduğuna bağlı.
- Hayır sen başta söyle, azarlamayacaksın?
- Yok azarlamam.
- Sevben, senin yıldızın benimki de olsun ya...
- Hepsi bu mu? Olsun tabii. Hepimize yetecek kadar yer var. Sonra... O senin yıldızın olmalı da!
- Neden öyle diyorsun?
- Senin de mavi gözlerin var ve mavi gözlü insanlar Çulpan-Venera ile kardeştir, bilmiyor muydun?...
- Ne kadar ilgiinç... Çok ilginç, çok eğlencelisin, hadi arkadaş olalım!..
- Hadi! Artık yıldızımız da ortak...

Dostluk sadece arkadaşlık olarak kalmadı, tutkulu bir iştaha dönüştü, iştahın yerini sevgi aldı, sevgi büyük bir aşka dönüştü. Bu aşkın üzerinden iki yıl geçip gitti. Şimdiyse Seviye, komşu oğlu Remis ile dans ediyordu... O kötü bir adam değildi. Ancak Seviye sevmiyordu onu.

- Seviye, yarın ben gidiyorum, diyerek cesaretsizce konuşmaya başladı Remis.
- Nereye?
- Çallı'ya, Beden Eğitimi Üniversitesi'ne.
- Senin adına çok sevindim Remis.
- Sen Sevben'le mi Kazan'a gidiyorsun?
- Evet, Havacılık Üniversitesine gidiyoruz.
- Seviye, ben seni seviyorum...
- Biliyorum Remis. Bunun hakkında konuşmayalım, olur mu? Arkadaş olarak kalalım.
- Seviye, bugün sana eşlik edeceğim. Zaten Sevben oyuna gelmedi. İlk ve son kez sana eşlik edeceğim. Davranışım ve konuşmalarım seni rahatsız etmeyeceğime söz veriyorum. Yemin de edeyim mi?
- Hayır, gereği yok. İnaniyorum. Fakat... Sevben geleceğini söyledi, onu görmeden gidemem. Seviye etrafına bakındı, o da Remis'i incitmek istemiyordu. Remis hâlâ sözünden dönmedi.

- Seviye, hayatımda bir kez beraber dönelim. Oyunda bitiyor. Sevben’de artık gelmez. Dönüşte karşılaşsak selam verip ayrılırım, siz de birlikte kalırsınız. Aranıza girmeyeceğim. Beraber gidelim Seviye, olur mu?

- Peki öyleyse gidelim...

Bu akşam Seviye sadece Remis’ten değil, Sevben’den de sonsuza kadar ayrıldı.

Remis her yaz köyüne gelip gidiyordu. Her yıl Seviye’nin yanına gelip: “Artık birlikte olalım çünkü seni çok seviyorum”, diyordu. Seviyeyse sessiz kalıp gülüyor, Remis’in sözlerini espriye çeviriyordu. Köye de son dört yıldır gelmedi. Evlendiğini söylüyorlardı. Köye döndüğünde de pek dışarı çıkmıyordu zaten, Seviye’nin dört yıldır görmüşlüğü de yoktu.

Sevben’de yoktu... Gidip kayboldu. Seviye onun nerede okuduğunu, evli ve bir oğlu olduğunu biliyordu ama onu hiç görmedi. Ancak bir gün ömür boyu sevdiği sevgilisini gördü. O karşılaşmanın tek anısı mavi gözlü çocuktü.

On yıl önce oğlu doğdu Sevben’nin. İlk başta Sevben değildi o. Az önce can inen bir et parçası gibiydi. Çocuğa doğumevinden ayrılmadan hemen önce Sevben adını verdi. Evet, evet hiç düşünmeden, yeni doğan bebeğine babasının ismini koydu bu da söylentilerin etrafa yayılmasına neden oldu.

Hayat kesinlikle bir mücadeledir. Ama mücadele henüz hayat değildir. Seviye bu gerçeği bilmiyordu.

... Minzela Pedogojik Yüksekokulu’nu bitirip yakındaki bir köy okulunda, ilkokul öğretmenliğine başladığı dönemdi. Seviye’nin hamile olması birçok kişinin ilgisini çekti. Öncelikle kendi okuduğu okul da “yükseldi.” Öğretmenler konseyinde iki kez “incelendikten” sonra, hamile kadını işten attılar. Seviye, Sarmanay’a dönmek istemedi, Minzela ilçesine gelip pasaport masasında iş buldu, ardından bir ninenin yanında yaşadktan sonra çocuğunu doğurdu ve bir yıl sonra eşinden boşandığını söyleyerek Sarmanay’a geri döndü.

Fakat köy halkı Seviye’ye inanmadı. Sadece adıyla değil çok hızlı büyüyen yavrunun yüzü, vücudu adeta Sevben’in aynada yansımasıydı...

İnsanlar Seviye’nin yüzüne söylemeseler de onun Sevben’le yaşayıp birlikte olduğu hakkındaki dedikodular kulaktan kulağa yayıldı.

Büyüdüğünde, dünyayı tanıdığında ve akıllı yetmeye başladığında Sevben’de bu gerçeği bizzat duydu. Ama ne kadar dilinin ucunda olsa da gereksiz sorularla annesini rahatsız etmedi. Ne olursa olsun, bir gün annesinin ona anlatacağını bilerek sessizce yaşadı...

Remziye’de birkaç kez geldi.

- Sevben’in, benim Sevben’imin oğlu olduğu doğru mu Seviye?
- Doğru, onun oğlu. Senin de torunun oluyor.

Remziye bu duruma çok üzülmüyordu. Ama kıvrana kıvrana ortada dolaşmıyordu.

- Aa-h çocuklar, çocuklar, dedi beşiğin yanında kazık gibi duran Seviye’nin sırtını sıvazlayıp kapıya yöneldi... Ne söyleyecek ki Seviye? Yalan mı desin? Sevben’in çocuğu değil mi desin? Remziye iki ziyaretinde de ona inanmadan gitti. Ama onun gönlü, daha iyiye doğru değişiyordu. Sevben’i hemen yakın gördü, bayramlarda davet etti, hediyeler sundu, eline paralar tutuşturup gönderdi.

...Sevben oyuna çok geç girdi. Bugün özellikle üzgün, sıkılmış ve sessizdi.

Hazırlanan sütü hüpürdeterek içti ve hiç tereddüt etmeden battaniyenin altına girdi...

Sevmek için güzel bir yürek, mutlu olmak için ise cesur bir yürek gerekir. Seviye’nin güzel bir kalbi vardı ama cesur değildi. Uzun süre Sevben’i düşünmeye cesaret edemedi.

Ertesi gün dünya değişmedi; Sevben, Seviyelere gelmedi. Çocuk Sevben, bir şeyler umut edip sokak sokak dolandı, sonra Kale Dağına giden patikalarda yürüdü ama istediği kişiyi görmek nasip olmadı. Çok ama çok görmek istiyordu o, öz babasını!

Sevben, akşam eve döndüğünde uygun bir zaman seçerek annesine şunları söyledi:

- Bugün de gelmezse yarın babamın yanına kendim gideceğim.
- Seviye oğluna yeniden yalvarmaya başladı:
- Gitme yavrum, gelecek olursa kendi gelir... Milleti güldürme...
- Babamın yanına gitmemin nesi milleti güldürüyor?
- Kim biliyor onu? Uygun olmaz diye söylüyorum... Bugün onu Kale Dağında gördüler.
- Anne, nasıl o?
- Kale Dağı mı?
- Hayır, babamı diyorum...
- O da tam senin gibiydi. Belki şu an değişmiştir, yaşlanmıştır...
- Onu hala seviyor musun? Bekliyor musun?

Çocuğun içtenlikle sormasından rahatsız oldu. Ama şu anda çocuk ve anne arasındaki konuşmada utanılacak bir şey yoktu. Seviye hızla aklından geçen kelimeleri topladı:

- Seviyorum... Bekliyorum... Ama onun başka bir ailesi var oğlum.

Sevben bunu zaten biliyordu. Her ne kadar bilse de bunu annesinden duymak onun için çok zordu. Olgunlaşmamış bir çocuğun kalbi çok hassastır. Sevben'in gözlerinden iki küçük yaş aktı, aydınlık dünyaya bakıp merak ederek hayranlık içinde, birkaç saniye asılı kaldıktan sonra birbirleriyle yarışa yarışa dudaklarının kenarına yuvarlandı.

Seviye'nin de gözleri buğulanmıştı. Gözlerini kapatan gözyaşlarının arasından oğlunun hüznü bakışını buldu ve kulağına eğilerek aynı üzüntüyle şöyle dedi:

- Hadi, babanın yanına git, diye fısıldadı.

Ertesi gün Sevben, sabah vaktinde annesi sürüyü otlatmaya çıktığında uyanıp sessizce kalktı, yeni kıyafetlerini buldu, evinin ardındaki komşu sokağına döndü ve babasının bulunduğu eve, Remziyelere doğru gitti...

10

Remziye hiçbir zaman çocuklarının önünde bu kadar zor durumda kalmamıştı. Hiç beklenmedik bir yerde şafak vakti kapının önüne gelip oturan bir çocuk yanına çağırdı Sevben'i. O kamış boyundaki çocuğun önünde, onun isteğine göre hareket etmesi gerekirdi... Üstelik kendinden emin bir şekilde "Remziye Abla babamı çağırır mısın?" dedi. Kalbine bir şeyler oldu o anda Remziye'nin. Kalbi yumuşadı, yetim çocuğu incitmeyeyim, çağırayım olmazsa, bir konuşsalar bile sevaba girer diye düşünüyordu. Bak olaylar nasıl gelişti... Aslında hiçbir şey olmadı. Zaten kendisini küçümseyip, kalbini "sıkışarak" yürüten Sevben'in yüreğini tamamen yaraladı galiba o... O çocuğun küçücük yüreği ne kadar acı çekmiş, onun için de çok zor olmalıdır... Sonuçta babasını özlediği, sokaklarda yalnız gezdiği günlerdi... Remziye dayanmaya çalışsa da bir o yana bir bu yana yürümeye mecbur kaldı. Ne yapsın, dayanıyor sonuçta o bir anne...

Böyle ağır düşüncelerle dolaşan Remziye, öğle yemeğini de halletti. "At bakıcısı Helef Amcayı ziyaret edeceğim", diye dışarı çıkan Sevben dönmedi de dönmedi... Neden bu kadar öfkeli ve üzgündü? Zaten çocuk Sevben'in yanından döndüğünde o tamamen içine kapanmıştı.

Gitmeden önce de tek bir söz etmedi, elini yüzünü yıkadı, tek bir poğaça ile yarım bardak çay içip derin nefes alarak dışarı çıkıp gitti. Remziye hissediyordu: kalbinde huzur ve sıcaklık aramak için yola çıktı. Annesinin veremediği sıcaklığı nerede bulacaktı ki o? İhtiyar Helef'in yanında mı? Atlar mı verecek ona bu huzuru? Teselli bulmak için atların faydası dokunabilir gerçi... Sevben küçüklüğünde de atları çok severdi. Yıldız gibi

nişanesi⁷ olan attan düşüp kolunu kırmıştı. Hiç vazgeçmedi bu attan. İki yaz boyunca kolhoz ambarın da çalıştılar... İşte hâlâ o atlara düşkündür. Öğle yemeğine bile dönmedi...

Remziye masadaki yemekleri bir bezle örttü ve “Bismillah” diyerek avluya çıktı... Kâh bir işle uğraştı, kâh başka bir işe başladı ama bugün onun elinden hiçbir iş gelmiyordu. Avluya dolup biriken işlerin hiçbirini yapmak içinden gelmiyordu Remziye’nin. Çünkü zihni tamamen karışık, dengesiz ve kararsız bir haldeydi... Özellikle Seviye’nin oğlu için endişeliydi. Onun hiçbir suçu yok zaten. Allah’ın bir kulu o! Saf, temiz, günahsız bir insan oğlu. Ama nasıl da üzülerek yürüyor, yavrucağız. O çocuğun sırrı bir zaman ortaya çıkar... Ancak geç olur sanki... Tabii Seviye ve Sevben’de birbirlerinden kaçıyorlar üstelik. Tek bir laf çıkmıyor ağızlarından... Nereden çıktı bu çocuk? Kimin çocuğu o? Neden ismi Sevben? Kendi oğlu değilse Sevben neden bu kadar endişeli? Neden öfkeli?...

Remziye düşüncelerinin ne ucuna ne de dibine ulaşamadı. Güneş batmaya başladığı vakit, sıkıntılı zihnine açıklık getirmek için aşağı mahalleye Seviyelerin yanına gitti. Okul kapalı, çocuklar tatilde, nerededir ki, evdedir herhâlde ve tahmini doğru çıktı: Seviye bahçesinde yağmurdan sonra yıkılan çitin kenarlarını güçlendiriyordu.

- Nasılsın Remziye Abla? Hangi rüzgâr attı? diye, onu kuşkulu hatta tereddütlü bir sesle selamladı ev sahibesi.
- Fena değil. Çalışkan adamın işi de öyledir. Çalışmaya başladığında bahçen de ıslıl ıslıl ediyor işte...
- Gülme Remziye Abla. Bu sene bahçeye hiç yetişemedim...
- Yine de oldukça hoş görünüyor. Nerede ya Sevben’in? Yardım ediyor mu?...
- Ediyor, ediyor. Her vakit yanımda dolaşıyordu, bugün bir yerlere kayboldu. Öğle yemeğine de gelmedi. Sizin mahalle de görmedin mi Remziye Abla?
- Gördüm. Bu yüzden geldim.

Seviye kuşkulandı. Elindeki çapayı çite yaslayarak saçlarını düzeltere düzeltere Remziye’ye doğru yürümeye başladı.

- Bir şey olmadı ya Remziye Abla?
- Henüz bilmiyorum... “Baba” diyerek gelmişti o. Ben hemen seslendim ve görüştüm...
- Çıktı mı peki?

⁷ Atın vücudunda belirli bazı beyaz gölgeler anlamına gelir.

- Ben söyledim, çıkması iyi olmadı diyorum. Kulağımı dayadım ve dinledim: doğru düzgün konuşmadılar. Sözlerinin hiçbir anlamı yoktu... Seninki: “Sen benim babamsın, bende senin oğlunum”, dedi. Konuşmasına izin vermeden benimki: “oğlum Kazan’da kaldı. Başka çocuğum yok, geri dön ve annene, babanın kim olduğunu sor”, dedi. Senin Sevben’in çok incindi, gözlerini sile sile dereye doğru gitti. O gidişle Kale Dağına varacak diye korkuyorum, onun da zehir zamanı yaklaşıyor ve oraya gitmek iyi olmayabilir...
- Ay Allah’ım, nereye gitti ki o? Dedim ben ona: “Gitme, varma”, dedim. Ama babasını görmeyi çok istedi...
- Benim Sevben gerçekten onun babası mı?
- Onun! Remziye Abla eğer bana inanmıyorsan, bu güneşe, bu parlak güne, bu ellere, gözlerime, ekmeğe, en değerli şeyler için yemin ederim ki benim Sevben, senin Sevben’in kanı, oğlu...
- Aah Seviye’m, harap ettik öyleyse çocuğu!...
- Öyle deme Remziye Abla, çocuk oyunla meşgul ve dünyayı unutuyor. Belki de Kale Dağındaki mağarasında yatıyordu. Biraz sinirlenince oraya gidip ortadan kaybolmak gibi bir huyu var...
- Benim Sevben’im de çocukluğunda o dağa alışmıştı. Tırnak ucu kadar bile tek kelime söylemiyordu, kendi kendine çıkıp koşuyordu... Bir keresinde üç gün aradık. Çocuğun halsiz bedenini taşıyarak zar zor eve götürdük...
- Korkutma Remziye Abla. Küçük bir çocuk değil ya. Döner, döner...
- Nasıl oldunuz siz? Sevben’le diyorum. Uzun zamandır sormak istiyorum. Seviye, çocuğum doğruyu söyle, saklama. Sen de rahatlarsın. Orada Sevben parça parça oluyor, sen burada sır küpü gibi yaşıyorsun... Çocuğunun iyiliği için açıkça konuşmalısın. O korkunç sırrın ortaya çıkarsa, dünyalar daha iyiye doğru değişecek gibi...
- Senin Sevben’in de hiçbir suç yok, Remziye Abla kaygılanma bu kadar. Köyde bir oğlunun olduğundan haberi bile yok. Şimdi nasıl kabul etsin onu?
- Öyle değil kızım. Görüşmeden, birlikte olmadan çocuk olmaz!
- Sadece bir kez görüştük Remziye Abla. On yıl önce görüştük... Ondan sonra görüşmüşlüğümüz yok.
- Allah kahretsin, bu nasıl olabilir? Babasına hiç göstermeden bir çocuk mu yetiştiriyorsun? Ne söylüyorsun sen Seviye kızım, bu övünülecek bir şey değil!

- Biliyorum... Ama ne yapayım? İstedğim mutluluk... Kimseye kırgınlığım yok...
- Şimdi ne yapacağız kızım?
- Kapıları kilitleyeyim de Kale Dağına doğru bir gideyim. Başka hiçbir yere gitmiyor, sadece oraya gider. Detaylı olarak anlatacağım. Sevben şüphelenmesin. Ona ne bir çocuk yük edeceğim ne de ben yük olacağım. Kızma Remziye Abla, kovuyor deme. Gitmem lazım, bir yerler de Sevben'im yatıp bekliyordur. En kısa zamanda alıp geri getireyim yavrumu...

... Remziye kapıdan geri döndüğünde Sevben bahçeden içeri giriyordu. Oldukça iyi görünüyor. Helef ihtiyarının yanında işi pişirmiş. Kocaman gülümseyerek eğlenmeye başladı:

- Anne, yarına bir at ayarladım, yeşil ot toplamaya gideceğim. Süt veren ineğin akşam da ot yemesi lazım öyle değil mi?
- Öyle, öyle de...
- Yine ne oldu? Yüzünün benzi atmış desem mi? Kim üzdü? Şimdi biz onu...
- Hey, havalanma oğlum. Asıl sana bir şey olmuş. Peki sana ne oldu? Niye sert davranıyorsun o çocuğa? Neden incittin onu? Evine de gitmemiş, bir yerlerde kaybolmuş...

Sevben ağzıyla ateş püskürdü:

- Yine o çocuk mu? Yine mi o? Bu nasıl bir felaket? On sekiz yılda bir köye dönüyorum ve oraya beni peşime yabancı bir çocuk takmak istiyorlar... Anneciğim, canım nedir bu? Hiçbir şey anlamıyorum!
- Senin peşine çocuk takan biri yok ki. Küçücük çocuk kaybolmuş. Onu en son gören kişi de sensin! O da sana “baba” diye gelmiş. Şimdi anladın mı?
- Anladım da anlamadım da. Tamam, şimdi onu bulup özür dilerim. Bu yeter mi sana. Gerisi benim için önemli değil. Yabancı bir yuvaya yumurta salıp yürümek gibi bir alışkanlığım yok benim! Ve bu kadar laf yeter, toplantının kapandığını ilan ediyorum! Vesselam!

Sevben sinirli bir şekilde eve gitti, Remziye bahçenin ortasında şaşkın bir halde kalakaldı. Bir süre sonra düşüncelerini topladıktan sonra derin bir iç çekti ve gidip kuş yemi olan bir kap aldı.

Bu sefer Remziye daha sakindi. Çünkü Sevben'in aklına kurt düşürmeyi başarmıştı. Bu şüphe onu bir süre rahatsız edecek ve onu tekrar avluya, annesinin yanına çıkaracaktı. Remziye'nin bundan hiç şüphesi yoktu. Ama çok geç olmasındı. Küçük

çocukların incinmesi sadece gönlün incinmesi değil aynı zamanda ruhun da incinmesidir. Ve ruha dair her şeyin endişe, korku ve trajik bir şekilde sonuçlanması mümkün...

Sevben evden gelmedi de çıkmadı da. Gün, akşam oldu. Sürünün gelmesine de çok kalmadı. Remziye'nin eve giresi gelmiyordu. Sabırla oğlunun gelmesini bekledi. Sonunda umudunu kesmek üzereyken evin kapısı gıcırdayarak açıldı ve sonra Sevben'in endişeli yüzü belirdi:

- Anne, en son ne tarafa gitti o çocuk?
- Remziye'nin dileği kabul oldu. Biraz beklese de, Sevben istediği soruyu sordu. Az kalsın tebessüm edecekti. Gülmemesi gerekiyor! Sevben'in tamamen çöşkuyla dolu gönlüyle alay etmek hiç iyi olmayacaktı o an da.
- Kale Dağında gizli bir mağarası vardı onun. Orda değil midir, diye söyleyip durdu Seviye. Söylenen sözün uçan bir kuş olduğunu, söylüyorlar mı hiç? Söylenen şey zaten söylenmiştir ve geri tutulamaz. Şimdi bu lafın cevabını vermesi gerekiyor.
- Seviye? Seviye'nin yanına mı gittin?
- Sokakta karşılaştık, konuştuk.
- Ne konuştunuz? Beni konuştunuz mu? Söyledim ya, o benim çocuğum değil diyorum. Benim olsaydı itiraz eder miydim?
- On yıl önce görüştük dedi Seviye. Çocuk Sevben o görüşmenin hatırası olarak kaldığını söylüyor.
- Yoksa aklını mı kaybetti...
- Hiç de yalan söylüyormuş gibi değil o. Tekrar düşünüp bak oğlum. Görüşmediniz mi?
- Anne diyorum! Peki, senin için o çocuğu bulacağım! Özür de dileyeceğim! Aslında daha güzel konuşmalıydım... Bana benziyorsa, adı Sevben ise bu onun benim oğlum olduğu anlamına gelmez! Canım annem! Şimdi sana da açıklamam gerekmiyor; birlikte olmadan çocuk olmaz! Ve benim Seviyeyi görmüşlüğüm de onunla beraber olmuşluğum da yok! Öfkesi dindikten sonra sessizce sordu: “Çıra ya da kibrit hazırlar mısın anne, bugün mağaraya giriyorum... Önceden hazırlayıp veriyordun ya. Biraz atıştırma da koy olur mu?..”

11

Seviye, oğlunun Kale Dağına gitmek üzere yola çıktığını duyduğunda Sevben, aklının uzak bir köşesinde alışılmadık bir duygu hissetti. Bu duyguya sevinmeli mi üzülmeli mi bilemiyordu. Evet, bu tuhaf bir duygu. Korkulu, umut gibi aydınlık ve

iştahlandırıcıydı... Tek bir ifadeyle söylersek, Sevben'in yüreğinde hem korku hem de aydınlık verici bir umut oluşmaya başladı.

Kale Dağı onundu, yalnızca Sevben'in. Ama bu dağın başka bir sahibi daha varmış. Ne de olsa uzun zamandır yetim kalıp kederlenmemişe benziyor, kutsal bir can bulunmuş... Seviye'nin, Sevben'e benzeyen oğlu... Dağda gizli bir mağarası var mı, dedi? Sonuçta Sevben'in de bir mağarası vardı. Sinirlenip mi gitti? Sevben'de zor zamanların da oraya gidip kaybolurdu. Neden Sevben'i tekrarlıyor bu çocuk? Onun izinden gidiyor. Onun hayatını yaşıyor. Kim o? Onunki mi oluyor?

Son zamanlarda bu soru Sevben'in kulaklarında ve zihninde o kadar sık çınlıyor ki artık kendinden şüphe etmeye başladı: "O gerçekten benim oğlum mu yoksa?" Hayır, çocukluk ruhundan bahsetmiyor. Gerçek oğlu, onun kanından olan çocuk değil mi diye düşünüyor Sevben. Belki bu bir tür mucizedir: Belki birbirini seven ve özleyen insanların birlikte çocukları olur? O aşkın nuruyla mı var olmuştur? Sonuçta Seviyeyle çok aşıklardı!

Hissetmeden anlamak mümkün değil. Bu yüzden Sevben bunun farkına varmamıştı. Artık bu çocuğun kendi çocuğu olduğunu hissediyordu: bunun olması mümkün! "Nasıl" diye de düşünmüyor o artık. Biliyor bunu vesselam!

Sevben çocukluk sureti, ruhu hakkında düşündü. Nereye gitti ki o? Sabah saatlerinde etrafa saçılmıştı ve o zamandan beri görülmedi. Tekrar toplanır mı, ruhi bir suret haline evrilip birleşemiyor mu yoksa? Seviye'nin oğlu da benzer bir suret mi, yoksa ruh mu?

İnsanı insan yapan iki şey vardır: yalandan korkmak ve gerçeklikten korkmak. Bu sefer hangi uçta? Hangi olay yalan söylüyor? Gerçek nerede? İnsanlık nerede? Sevben biliyor: Bu soruya sadece Seviye kesin bir yanıt verebilir. Belirsiz bir gizem var bunda. O gizem de Seviye'de...

Gidip kendin görmen lazım. "Hayır, henüz zamanı değil, bir süre erteleyeceğim, yarın, yarın..." dediğinden beri çok zaman geçti...

Evin içinde sağa sola yürüyen Sevben kendini nereye koyacağını bilmiyordu. Annesinin ona verdiği seyahat çantasına bile dokunmadı. Geceye karşı yola çıkmak istemiyordu. Hayır korkudan değil. Karanlıktaki yol yanlış yoldur derdi, rahmetli büyükannesi. Sevben on sekiz yıldır ayak basmadığı patika yolunda kaybolmaktan şüpheleniyordu. Aynı zamanda Seviye'nin oğlunun kaderi de onu endişelendiriyordu. O çocuk artık ayrılmaz bir şekilde Sevben'in kaderine de bağlıydı.

Remziye ve Sevben konuşmadan akşam çayını içtiler. Sanki özür dilermiş gibi Sevben, annesine Seviyelerin durumunu öğrenip gelmesini söyledi. Ayrıca o kaçak çocuk geri döndü mü, dönmedi mi?

Remziye hemen gidip geldi. Seviye evinde yokmuş. Evin iç kapısı kilitli, dış kapıyı da bir sopayla kilitlemiş, dedi. Sonunda Sevben farkına vardı: işler iyi değil. Çocuk kayboldu, üstüne annesi de ortadan kayboldu. Üstelik çocukluğunun sureti ve ruhu da dağılıp göklere uçtu...

Kesin bir karara varan Sevben kapıya gitti. Çantasını alıp sırtına koydu, kapının yanında duran çıraları tutup aldı. Pencereden dışarı bakarken endişeli bir düşünceyle kalan annesine:

- Anne, ben Kale Dağı’na doğru gidiyorum. Ne zaman döneceğimi söyleyemem. Eğer bugün ya da yarın dönmezsem, aramaya çıkınız. Ara sıra Seviyelere uğra ve evine bir şey olmayacağından emin ol... Onu da arayın...

Remziye:

- Ah oğlum, korkutuyorsun sen beni, ya da yarın sabahtan mı çıksan? Deyip baksa da Sevben niyetinden geri adım atmadı. Bir kez daha vedalaştılar, erkek gibi güçlü durmak nasıl bir durum, talep eder gibi, kendi ruh haline dayanamayıp Seviye’nin oğlunu aramaya çıktı...

O eski patika yolundan gitti. Gün batımına daha iki ya da üç saat vardı, köyün eteklerindeki bozkırlar ve hendek çukurları hâlâ görülmekteydi. Ancak Sevben ne kadar bakarsa baksın yerde hiçbir hareket yoktu: Hem Seviye hem de oğlu yerin dibine girmiş gibi aniden yok oldular.

Dere boyuna varmadan yatay bir dağ sırtı vardı. Dağın eteğine varır varmaz Sevben onun tepesinde oturan genç bir oğlan gördü.

Sevben’in içinden “yoksa o mu?” diye düşünceler geçti. Adımlarını hızlandırdı. Gerçekten de tepenin başında, sabah kapıların önünde tanıştığı çocuk oturuyordu. Varır varmaz Sevben onu azarlamaya başladı:

- Ah çocuk sonunda! Neden burada oturuyorsun? Hadi marş marş evine! Annen dünyaları ayağa kaldırdı, sen de onun durumunda olurdun. Yapayalnız bir dağ başında oturamazsın... Bir de sabah için sinirlenme, istersen özür dilerim... Sert konuştum, hatamı kabul ediyorum. Beni affet... Senin de bir hatan var: İlk defa gördüğün adama “babam” diyorsun... Hadi, geri dönelim, gide gide konuşuruz, anlarız, kimin kim olduğunu açıklarız... Sonuçta biz erkeğiz, kırılıp insanlardan kaçmak hoş olmaz...

- Peki çocukken nasıl biriydin?
- Nasıl desem... Senin gibi işte, kırıldığım anlar yaşadığım da gizleniyordum... Ama sen böyle olma! Erkek ol! Ve gerçek bir erkek annesini incitmez. Kaçman anneni incitiyor... Ver elini, ayağa kalk, gidelim. Hayret ederler evde...
- Hayret etsinler de bekle... Sen neden bahsediyorsun? Ben Seviye'nin çocuğu değilim. Ben senin çocukluğum. Unuttun mu?
- Tüh! Sensin tabii!.. Neden önceden söylemiyorsun? Ağzım kuruyana kadar konuşup durdum, deli gibi! Çok zaman aldın. Sabah uyandığımda bir daha göremeyeceğimi düşünüyordum.
- Ben manevi bir varlığım. Ne ölüyüm ne de canlıyım. Basitçe yaşıyorum!
- Sana hiç alışamıyorum... Bütün gün neredeydin?
- Senin için çalışıp durdum...
- Nasıl?
- Çocuk Sevben'in arkasından koşmaktan tükendim... Kaleye vardığımda yolumu kaybettim...
- Kale Dağı mı?
- Sabah senin yanından ayrıldığında o dağa gitti...
- Ee, sonra?
- Sonra! Çeşme boyunda biraz teselli oldu... ve kaderini aramaya çıktı.
- Nasıl yani?
- Kaybettiği kaderini aramaya çıktı...
- Bu kadar gizemli konuşmayı bırak. Bu nasıl bir kader? Nerede kayboldu? Niçin ve nasıl kayboldu?
- Nasıl desem... Herkesin kendi kaderi vardır, eğer bu kaderle karşılaşır; mutlu bir hayat yaşar, eğer bulamazsa ömür boyu yersiz yurtsuz olup, sahipsiz kaderini arar... Anladın mı?
- Hem anladım hem anlamadım...
- Demek anladın...
- İyi mi, hayatta mı?
- Kim?
- Sevben! Diğer bana benzeyen çocuk.
- Senin çocuk mu?
- Sen de aynı sözü söylüyorsun... Nereden benimki oluyor o?

- Bilmiyorum, bilmiyorum... Sadece tek bir şeyi biliyorum. Hayır, iki şeyi biliyorum: o senin oğlun ve o yaşıyor!
- O çocuk nerde?
- Bunu sana söyleyemem, affet.
- Söylemek istemiyor musun? Yoksa bilmiyor musun?
- Ben bir evliya değilim. Ben sadece senin çocukluk suretinim. Sana güven ve kuvvet verebilirim, sana irade gücü verebilirim ama sana hayatının her adımını anlatamam ve gösteremem. Bu doğru olmaz. Çünkü insan kendi yolunu bulmalı, kendi kaderini yaratmalı. Başkalarını körü körüne takip eden insanlar gönül hislerini çok çabuk kaybederler.
- Kabul ediyorum. Beni ikna ettin. Ama bugün bir köylü çocuğunun kaderi belirleniyor. Böyle kritik bir zamanda sessiz mi kalacaksın?
- Hayır, söylemiyorum. Böyle zamanlarda kaderler daha da büyük anlam kazanır. Yaşamın kıymeti, yaşadığın her günün önemi artar böyle bir an da. Bunlar senin uyanmaya başlayan ruhun için ayrıca gereklidir. Yıpranmış, kırılmış, büyük dertlerden yorulmuş, hayatta kaybolmuş ruhunu uyandırmaya, onu yaşatmaya, umuda, sevgiye döndürmeye geldim ben sana...
- Yani bana Seviye'nin oğlunun nerede olduğunu söylemeyecek misin?
- Söylemeyeceğim.
- Seninle zaman geçirip duruyorum ben ahmak! Sevben bunu kızgınlık ve azimle söyledi. “Orada bir ceset gibi otur! Sakın beni takip etme! Kendim bulurum onu! Seyirciye ihtiyacım yok. Bu bir tiyatro da değil!”

Sevben ayağa fırladı ve pantolonunun paçalarını sirkeledi, çantasını düzeltti. Daha sonra hızlı adımlarla yakınındaki göğün yarısını kaplayan Kala Dağı'na doğru yol aldı. Çocukluğu ise, o geldiğinde nasıl oturuyorsa, kaşını bile oynatmadan, gözünü kırpmadan, dağın tepesinde bir put gibi oturmaya devam etti. Aynı insanların birbirlerine, hatta kendilerine tavır almaları oldukça tuhaf bir görüntüydü.

Sevben giderek aşağıda uzanan çayırları gözlemledi. İşte Kale Dağı eteklerinden koşarcasına yukarıya doğru dizilen ıhlamlardan başlayıp gidiyor Aymet vadisi. Bir yanda gök alanı gibi, isimsiz bir dere çağlıyor, diğer bir yanda güzel bir çalılık kıvrılıyordu... Çalılığın dışındaki tepede bir mezar “vampir göğsü” diye de zikrediliyor... Dur! Nedir bu? Çalılığın orada bir beyaz gölge hareket ediyordu... Kuş desen değil, at desen değil... İnsan! İnsan mı o? Yoksa?.. Hayır, Sevben'in sabah gördüğün çocuğa

benzemiyordu... Bu tamamen beyaz! Etrafta dolaşan bir ruh ya da kötü ruh mu var? Sonuçta, mezarlığın çevresinde ne olacak!

Sevben kendi kendine anlamadan o tarafa doğru döndü. Bu sefer aklı ya da kalbi tarafından yönlendirilmiyordu. Bu kez kader takdiri onun elinden tutuyordu. Ön gözleriyle görmese de gönül gözüyle apaçık hissediyor ve bu beyaz gölgenin (ruh, at, kuş, insan?) o kaçak çocuğun kaderiyle, hatta belki de Sevben'in kendi kaderiyle doğrudan doğruya bağlantılıydı...

Ancak Sevben dereden aşağı inip ilerideki tepeye tırmanmadan önce o beyazlık çoktan bir yerlerde kaybolmuştu. O buna fazla üzülmeydi, o gelmişken hayırsız çocuktan bir haber gelir mi çalılığa doğru yol aldı. Ama çalılık onu dilsiz, duyarsız bir şekilde karşıladı. Yolunu kaybedip gelen başıboş bir rüzgâr kızı bazı çalıların yapraklarını hışırdatıyordu... Garip bir sessizlik. Tuhaf bir sessizlik. Yağmurdan önce gelen sessizlik. Hayır, bu kadar soğuk bir günde nasıl yağmur yağabilir? Bu ürkütücü sessizlik komşu mezarlığın yanından içeri sızıyor gibiydi...

Sevben, karşısındaki büyümlü manzaradan kurtulmak isteyip kaçmanın bir yolunu aradı ve kulağını köye çevirdi. Zihni ve kulakları uzaktan azca işitilen sürü ve malların sesleriyle doldu. Sevben biraz rahatladı. O, canını avuçlarının içine alıp köyden gelen “hayat seslerini” kaçırmamaya çalışarak kararlı adımlarla mezarlığa doğru yürüdü. Seviye'nin çocuğu oradan kaçıp yatmıyor mu? Kendisi de farkındaydı: Seviye'nin çocuğu sadece bir sebep. Mezarlığa babasının ruhu tarafından çağrılıyordu...

Mezarlıkta yürürken Sevben şaşkına döndü: Burada nedense mezarlar düzensiz dizilmiş, sıralar, sokaklar düzgün ve güzel olmamış... Gönlündeki hisler ve hatıralar gibi adeta...

Sevben, yürüdükten sonra nihayet babasının mezarına geldi. “Sevgili babam, sen burada mı yatıyorsun? Ruhun şad mı, ağır toprağın hafif mi, mekânın cennet mi?” diye sormaya başladı kendi gönlünce. “Gece vakti burada ne yapıyorsun oğlum? Korkmadan nasıl geldin bu ervahlar bahçesine?” Sevben yine kendisinin bildiği bir dilde cevap verdi: “Hiç de gelmezdim canım babam, bugün sabah benim hayatıma bir çocuğun kaderi gelip dokundu. Nasıl bir gizem var onda, gizemden çok sihir var...”

Aynı ses, babasının sesi: “O senin oğlun, benim torunum oluyor. Onu uzaklaştırma, sert sözlerle incitme, o benden ve senden daha büyük bir ruhtur, onun sırrı Kale Dağıyla, yıldızlara bağlıdır... Git ve o sırrı ara...” Sevben'de de azim, arsızlık ve yeterlilikle: “Kale Dağ'ı büyük. Hangi yerinde arayacağım ben onu? Onu nerede arayacağım?” diye azap ve yalvaran bir sesle sordu. “Torununu nerede arayayım?” Bu sefer kimse ona cevap

vermedi. Garip bir şekilde, bilmediği dili de o anda unutuldu... Sevben bu dilin çocukluk ruhu tarafından icat edildiğini, babasının sesinin o ruhun sesi olduğunu, o ruhun yakınlarda bir yerde olduğunu bilmiyordu. O: “Hey Allah’ım deliriyorum galiba” diye endişeyle gitmeye başladı. Babasının mavi-yeşil çimenle kaplı mezarına veda etti. Ellerini dua etmek için kavuşturdu, daha sonra, karanlık bulutlar yayılmaya başlayıp gökyüzüne bakarak hatıra sandığının dibinde “büyükannesinin” çocukluk zamanından kalan “Gök Arbavını” söylemeye başladı:

Gökyüzünde bir yıldız var,
Yerde kestane renkli bir kunduz var...
Parlak bir yıldız yeryüzüne bakıyor,
Gökyüzüne uzanan yalnız bir yâr...

Gökyüzünde bir yıldız var,
Yerde kestane renkli bir kunduz var...
Parlak bir yıldız yere düşüyor,
Gökyüzüne uzanan yalnız bir yâr...

Gökyüzünde bir yıldız var,
Yerde kestane renkli bir kunduz var...
Parlak bir yıldız yeryüzünde yaşıyor,
Gökyüzünde yaşıyor yalnız bir yâr...

Mezarlıktan çıkar çıkmaz o tanıdık beyazlığı gördü. Bu beyazlık gözle görülecek mesafe de Kale Dağı’na giden yol boyunca pırıldıyordu. Onun beyaz elbiseli ve beyaz eşarplı bir kadın olduğuna hiç şüphe yoktu. “İyi ki henüz kötü ruh olmadı, o an da kötü bir felakete sebep olurdu, “benden uzak olsun” diye söylene söylene Sevben adımlarını hızlandırdı.

Çalılıkta ve mezarlıkta dolaşırken çok zaman kaybetti ve gökyüzündeki karanlık git gide artmaya başladı onun bir kenarından hızlıca ortaya çıkan kara bulutların hâlâ coşkulu ve arsız bir şekilde tırmandığını görünce Sevben koşmaya başladı. “Bir şekilde Kale Dağı’na ve oradaki dağ mağarasına yetişmem lazım. Üstelik hava kararmadan köye de dönmem gerekiyor” diye düşündü. Henüz gökyüzündeki karanlığın yalnızca akşam karanlığı olmadığını ve şiddetli bir yağmurun işareti olduğunu da henüz bilmiyordu.

Bu düşünce aklına yaz güneşinin ışıklarını henüz unutmamış sıcak şakaklarına düşen ilk soğuk damlasıyla geldi. Sevben buna inanmadı, hatta düşünmekte bile zorlandı: “Bu da ne? Hayır olmayacaktır, nasıl olur o? Yağmurdan önce hafif bir rüzgâr eser. O da esmedi...” Aslında bu damlanın nasıl yolunu kaybetmiş, mutsuz, yanlış bir damla olduğu da ortaya çıktı muhtemelen. Sevben sakinleşip Kale Dağı’na giden yolun

sonunda uçuşan beyaz şeyi takip ederek, beyaz bir elbiseye bürünmüş çok aziz bir ruhun yakınlığını ve akrabalığını hissederek, yürümeye hatta koşmaya devam etti...

Ancak olacak şey neyse her türlü olur. Gökyüzünde hızla gelip kaynayan yağmur bulutları, bir an günahkâr yeryüzünün üzerinde şakır şakır yağmaya başlaması gerekiyordu.

Sevben bu sefer şaşırmamıştı. Yağmursa yağmur! Köye uzak. Bir an önce Kale Dağı'ndaki mağaranın girişine ulaşmam ve yağmur geçinceye kadar orada kalmam gerekiyor. Gerisi Allah'ın elinde...

O anda Allah onu unutmuştu: aniden yağmaya başlayan yağmurun altında Sevben, hemen soğuktan uyuştu ve adeta suya düşen civciv gibi kaldı. Üstündeki elbiseleri ise sırlıslıkla oldu. Çantasındaki yemeğini, kibrit gibi şeyleri korumak amacıyla çalı çırpıyla saklamak isteyip yakınındaki kıyıda dul avrat otunun geniş yapraklarından koparıp çantasının üzerini kapatıp sıkıca bağladı.

Mağaranın girişine hâlâ uzun bir yol vardı. Nefes nefese geldi. İşte burada; dere, çeşme... Sazlık, kamışlık... İhlamurların korkulu gölgesi... Yukarıdaki kaya duvarı. O yağmurdan çok korkmuşa benziyor sanki yavaşça yana dönüyor gibi... Burada yol düz, açık... Demek mağaraya girenler var. Kimler yürüyor ki burada? Seviye'nin oğlunun geldiği zaten doğru. Ondan haberdar Sevben. Bu yüzden zaten burada. Keşke burada olsaydı... Artık akşam oldu... Eve gitmesi lazım, sıcak bir yuvayı özlemişti!..

Sevben sonunda mağaranın girişine ulaşmasına ulaştı ama girmekten çekinip onun karşısında donup kaldı. Korku mu bu? Yoksa bir şeyler hissedip heyecana mı kapılıyor yoksa şaşkına mı dönüp kaldı kendisi de anlamadı. Ama şunu çok iyi biliyordu: görkemli bir yırtıcı hayvanın ağzı gibi açık olan bu dağ mağarası, çok geçmeden sadece kendisini değil, ona bağlı olan diğer ruhları da yutacak ve onları defalarca imtihana tutacaktı.

Üstüne yağan yağmur çok şiddetliydi. Tüm şüphelerini ve karanlık düşüncelerini unutan Sevben, bir zamanlar kendisi için en kutsal yerlerden biri olan dağ mağarasına nasıl girdiğinin farkına bile varmadı. Daha doğrusu, onu arkasından kim itti de içeri girebildi.

Girer girmez bütün vücudunu silkeledi. Yağmurun verdiği bütün ağırlıktan, ıslaklıktan ve soğuktan kurtulmak istemeyi diledi. Ama bu ıslaklık, bu soğukluk onun bütün bedenine, dışından tırnağına kadar yapışmıştı.

Sevben ilk önce çantasını bıraktı. Yağmur yağmasına rağmen akşam yağmuru, henüz gökyüzünün kenarındaki beyaz şeridi kapatmadığından mağaranın önündeki geniş alan oldukça açıktı. Orada burada tahta parçaları duruyordu, ayrıca ateş yakmak için yer

de vardı. Sevben'in korkmaya başlayan yüreği ısınmaya başladı. Demek burada sık sık oluyordular, o kadar da korkutucu değil...

"İçerisi aydınlıkken ateşi hazırlamam gerek, diye düşündü sonuçta kıyafetlerini de kurutması gerekiyordu, o korkunç ruhlar ateşten korkarlardı..." Kendi kendine gülümsedi. Hâlâ bu ruhlardan kurtulamıyor. Ona bir şeyler oldu. Artık ruhları görüyor, onlarla konuşuyor, onlarla iletişim kuruyordu... Doğal bir şey değil bu! Dur! O beyaz ruh nereye gitti? Ah, ne ruh olacak, beyaz elbiseli bir kadındı o... Yoksa gerçekten de bir ruh mu çıktı? Farz edelim ki, Kale Dağı'nın ruhu. Sevben onu son kez bu dağ girişinin yakınında görmüştü...

- Gerçekten de ortada yok... Her yer bomboş. Tek bir can parçası olsaydı bari...
- Peki beni nereye koyuyorsun?

Sevben irkiliverdi. Kutu butuna indi, butunda kalmayıp tabanına dek indi.

- Sen de ne diye burada dolaşıyorsun... Az kalsın korkudan ölecektim, kahrolası! Küfredesi de geldi ama Sevben'in dili varmadı. Bir şeyden ya da birinden çekiniyordu. Evet, biri var gibi görünüyor bu mağarada. Birisi ona bakıyor gibi görünüyordu...

Çantanın içindeki malzemeler pek ıslanmamıştı. Sevben önce kibritini arayıp buldu sonra mağaranın ortasında ağaç dallarını toplayarak ateş yaktı.

- Hadi, boş oturma, odun topla da gel, bu yağmurun duracağı da yok, üstümüzü başımızı kurutmamız gerek. Sen bir ruhsun, ıslanmazsın...
- Ne, bana mı gülüyorsun? Ruhi bir varlık olduğumdan o işleri yapamıyorum ben.
- Öyle ya. Yanında ayak altında dolaşan çocuğa çok öfkelenmişti Sevben. Ancak o, onun gönül telleriyle oynadı, onun yüzünden kendisinin olmayan çocuğun peşine düştü ve boş bir şeyin peşinden gidiyordu... Dur, dur... Keşke Seviye'nin oğlu da buralarda olsaydı! Belki de şimdi mağaranın içindeki karanlıktan Sevben'in tuhaf davranışlarını, deliymiş gibi, kendi kendine konuşmalarını dinliyordur? Aklına tuhaf bir düşünce geldi. Eğer o çocuk gerçekten de buradaysa, şimdi Sevben, ona bir oyun oynayacak, mağaranın iç girişine yaklaşp, kasten korkutmayı deneyecekti...
- Sakın gitme, pişman olursun. Bunu Sevben'in çocukluk ruhu söylüyordu.
- Defol buradan! Dolanma ayağımın altında!
- Kendin gör, benden söylemesi...

Sevben eğildi ve ateşten büyük bir parça aldı. Öne doğru uzatarak ava çıkan bir hayvan gibi temkinli adımlarla mağaranın dibine doğru gitti. Ve:

- Çık oradan kötü insan, eğer dışarı çıkmazsan seni yakarak öldürürüm, diyerek gırtlaktan bir sesle dibe doğru bağırdı...

Mağaranın deliği ağır bir sessizlikle karşılık verdi. Hayır, bu sessizlik büyük bir felaketin yalnızca başlangıcıydı. Sonra mağara ağzının bir yerinden: “Ah!”, diye inleyen bir ses duyuldu ve Sevben’in ayaklarının önüne beyaz bir gölge düştü. Bu gölge, bir zamanlar canını vermeye hazır olduğu sevgilisi, Seviye’nin bilinçsiz bedeni idi...

12

Okurlara söyleyeceğim bir sözüm var: En uzun ömürlü aşk nasıl bir aşktır biliyor musunuz? İlk aşk! Çünkü asla bitmez. Sevben ile Seviye’de ne zamandır karşılaşmaya, anlaşmaya ve aşka müptelaydılar. İşte o zaman geldi.

Seviye’nin kendisine gelmesi uzun zaman aldı. İlk başta rüya görüyordu. Sanki, yeni doğmuş bir bebek gibi beşikte yatıyor, annesi de onu sallıyordu. Beşik bir o tarafa bir bu tarafa sallanıyordu. Kalktığı anda beşiğiyle annesi ellerinden kayıp gidiyordu... Alem boşluğunda uçmaya başlıyordu. Her yerde, yıldızlar, yıldızlar... Bir yerden bir yıldız rüzgârı geliyor ve beşiği de beraberinde götürüyordu. Bir an da yeşilimsi mavi bir küre üstüne düşüyordu. Mavi küre denilen şey bir yıldız, bir gezegenmiş. Orada da aynı yıldızlar, aynı ormanlar, aynı Kale Dağı, Ruh Çeşmesi... Aynı insanlar... Oğlu Sevben’de oradaymış. İlginç... Sevben çoktan büyümüş ve Seviye’ye hâlâ beşiğinde yatıyormuş. Oğlu beşiğin üzerine eğilip soruyor:

- Anne, benim babam var mı?
- Var oğlum, senin baban var. O, o kuyruklu yıldız da.
- O nasıl bir yıldız anne?
- O Dünya çocuğum ve baban Dünya adında güzel bir yıldızda yaşıyor...
- Neden kuyruklu peki bu Dünya?
- Bu bir kuyruk değil, Güneş ışıklarının bir yansıması. Dünya, Güneş’in nazlısı, Güneş’in oğludur ve bizim Çulpan yıldızı; Güneş’in sevgili kızıdır...
- Anne, Dünya’ya uzak mı?
- Uzak, çok uzak...
- Ben Dünyaya gitmek istiyorum...
- Hadi, beşiğime gel! Sıkı tutun. Dünyaya, babanın yıldızına uçalım...

Onlar tekrar uçup gittiler. Yeşilimsi mavi gezegen uzakta kaldı. Rengarenk yıldızların arasından, beyazımsı ve gök rengindeki bulutlardan geçerek Dünyaya indiler. Çalı boyundaki en güzel yere doğru geldiler... Etrafta sıra sıra kuşburnu çalıları, kuş üzümü ağaçları, kartopu ağaçları, fındık ağaçları, kiraz ağaçları... Sevben o ağaçların arasında oynamaya başladı. Mezar...

Sevben mezarlığa girip çıkıyor, yine içeri giriyor ve tekrar çıkıyordu... Ve içeri girdiğinde... Bir kere girdiğinde o çıkmadı. Seviye çok korktu. Koşarak mezarlığı dört dolandı. Yok. Burada da yok!... Seviye mezarlıktan ayrılıp Kale Dağı'na doğru gitti. Oğlu oradaymış gibi hissetti. Ama dağa ulaşmadan yağmur yağmaya başladı... Yakındaki bir köye doğru dönmek üzereydi. Ancak bu niyetinden hemen vazgeçti. Çünkü köy tarafından bir yabancı ona doğru koşuyordu. Seviye çok korkmuştu. Kendi kendine anlamayarak, Kale Dağı önündeki büyük mağaraya gitti, duvardaki dar bir aralığa sığındı. Kovalayan kişi, yağmurdan kaçıp Seviye'nin bulunduğu dağ mağarasına girdi... Yüzü karanlıkta görünüyordu. Yüzü tanıdık, aziz, kıymetli bir yüzdü. Bu Sevben! Seviye'nin biricik oğlu! Bir yerlere gidip kaybolan Sevben bu! Neden bu kadar yaşlı? Olgunluğunun ortasında olacak... Yüzünü kırışıklıklar basmış, saçlarına aklar düşmüş ama... Yüzündeki yara izi onunki değil... Kim peki bu? Onun çocuğu nerede? Ne olmuş ona? Kimin yara izi o? Nerede yaralandı? Bu tanıdık yüz daha da yakınlaştığında büyümeye başlıyordu. Sadece büyümekle kalmıyor, kızarıyor, pembeleşiyordu... Nereden geliyor bu pembelik bu kızarıklık? Ah! Ateş ocağının yansımasıymış o. Ilık... Hatta sıcak! Ve o tanıdık yüz, eğilip daha da yakınına gelip onu kendince severek bakıyordu. Sanki dua ediyormuş gibi sürekli fısıldıyordu. Sadece bu dua tek kelimeden oluşuyordu.

- Seviye... Seviye... Seviye...
- Sevben oğlum, sen misin bu?... Seviye çocuğunun yüzünü okşamak, dokunmak, nazlanmak istiyordu ama nedense elini kaldıramadı... Ayağa kalkmak istiyor kalkamıyor, bir şey söylemek istiyor dili dönmüyordu... Bu halsiz haliyle tekrar yıldızına, Çulpan adında yeşilimsi mavi bir gezegene uçup gidiyordu. Ancak bu sefer yanında Sevben yok, o babasının yanında, Dünya'da kaldı...

Etrafta yıldız yağmuru! Ama bu sefer onlar acı bir şekilde hıçkırarak ağlıyorlardı, arada herkes aynı anda inleyip ah ediyorlardı. O an da bütün alem inleyip duruyormuş gibi:

- Ih!... Ih!...

... Sevben bir inleyip bir sayıklayan Seviye'nin yanında bütün gece bekledi. Kadın ya korkudan ya da çarpmanın etkisiyle sadece dizlerini ve ayak bileklerini değil,

aklını ve ruhunu da kaybetmişti. Ama her sayıklamasında umut var; sürekli oğlunu çağırıyor, Sevben’e sesleniyor, yani henüz hayattan ayrılmamış, kaderden kopmamıştı...

Sevben ara sıra: “Seviye, Seviye!” diyor. Uyanmayacak mı, yeniden. Seviye hâlâ uyuyor, yedi gecelik uykuyla uyuyordu. Bu uykudan uyandırılmaması gerekiyordu o yüzden Sevben bekliyordu. Yanıp bitmeye yüz tutan ocağa odun atıyor ve Seviye’nin yanına oturuyor, onun ayılıp kalkmasını bekliyordu.

Sevben’in üstü başı çoktan kurumuştı. Kendisi ocağın yanına oturup kavrulmuş burçak gibi oldu. Seviye’yi ocağın yanına yatırdı, altına bir kamış otu yerleştirdi ve baş ucuna da çantasını koydu. Düşerken taşa çarpmış muhtemelen ve başının tam orasında bir damla kan akmış. Sevben onu sildi ve yarayı temizledi. Artık geriye sadece beklemek kalıyordu... Seviye uyanmadan önce dağınık düşünceleri bir demet halinde toplayıp kalbinin eksenine tutturmak istiyordu. Aksi taktirde bu beklenmedik durumlardan Sevben kendisi de sersemlik seviyesine ulaşmıştı...

... Yarı baygın halde karşısına çıkan Seviye’nin bedenini nasıl canlandıracağını bile bilmiyordu. Belirsiz bir kötü ruhun deli ederek şaka yapmaya çalıştığını düşünüyordu Sevben. Bir yerden bir çocuk belirdi ve yanına oturdu:

- Neden dikilip kaldın? Seviye bu, senin çocukluk aşkın, bizim sevgilimiz Seviyemiz... Ona iyi bak, yardım et, tedavi et, onu sev... Çabuk ol hadi, oradan alıp ocağa daha da yaklaştı. Görmüyor musun korkudan ödü kopmuş... Söyledim ben sana, başına dert alıyorsun, diye konuştu.

Sevben sessiz kaldı. Cevap vereceği de yoktu. Çocuğun dediği gibi Seviye’nin ince ve hafif bedenini alıp ocağa yaklaştırdı ve yere koydu. Uyandırmak istedi... Ancak yanındaki çocuk onu hemen durdurdu:

- Birazdan uyanacaktır o yüzden şimdilik huzur içinde uyusun. Ruhunun korkmaması, ürkmemesi gerekiyor gerçekten de ruhunu terk edebilir. Hadi, bir yer hazırla, kıyafetlerini kurut, çeşmeden su getir...

Seviye’nin yüzü, Sevben’in bakışını kendisine çekti. Bu gerçekten de etkileyiciydi. Kadının yüzü, çehresi bundan on sekiz yıl öncekiyle aynıydı... Göz kenarındaki birkaç hoş kırışıklık dışında... Saçları da aynı. Yüzünün ucundaki “aşk çukuru” ... O da aynı. Bu “çukur”da onun çığ toplayıp içmişliği vardı. Gözleri nasıldı acaba? Hâlâ mavi mi? Görseydi bir onları!

Bir dakika, onun burada ne işi var? Ancak o zaman Sevben şunu anladı: Kayıp oğlunu arayıp koşuyordu. Sevben’de o çocuğu aramaya çıkmıştı sonuçta... Demek o beyaz gölge, beyaz elbiseli kadın Seviye mi oluyordu? Sonunda aklının bir köşesine bir

şeyler geldi. Ama aklına gelmeyen tek bir şey vardı: çocuk nerede? Mağaranın içindeki odasında olsaydı, buradaki sesi, ateşin ışığına çoktan çıkmış olurdu... Ve dışarıda yağmur yağıyor ve yağıyordu... Dışarısı zifiri karanlık!..

Sevben'in aklına bir türlü rahatlık vermeyen başka bir düşünde geldi. Her ne kadar onu yaklaştırmak istemese de o yine de inatla öne çıkıp kibirlenmeye başladı: “Belki de o çocuk köye evine gelmiştir?”

Bir dakika, ya bunu çocukluğuna sorsaydı?

- Hiç şüphe yok ki köyde değil. O burada. Arayınız, bulunuz. Fakat... Acele ediniz. Geç kalabilirsiniz.
- Ne anlama geliyor bu? Nasıl geç kalabiliriz? Lafını bitir, sonuçta lafa başladın...
- Söylemem gerekenden fazlasını söyledim.
- Ne dedin? Korkutuyorsun sadece korkutuyorsun. Bu kadar. Ben sana yabancı değilim, bu annesinin hatırı için de olsa söyle, lütfen!.. İnsan mısın, değil misin? Ne, önünde diz çökmeni mi bekliyorsun? İşte diz çöküyorum... Şimdi söylüyor musun?
- Hadi ama bu kadar alçalma. Sonuçta sen bensin. Ama ben çocukluğumdan beri gururluydum. Bize yakışmıyor... Oğlunuzun hayatta olduğunu zaten söyledim. Acele etmelisin, dağa felaket yaklaşıyor, bela geliyor...
- Yine korkutuyorsun... Seviye'ye yardım et bari. Sen bir ruhsun, ruh! Sen de kim bilir nasıl sihirli şifalar vardır! Olmazsa sağlığımın bir kısmını alıp Seviye'ye ver, lütfen onu böyle bırakma...
- Bu kadar yeter, günah laf söyleme. Ben senin hayatınla oynayacak bir Allah değilim. Bir insanın hayatı sadece onun elindedir, bu konuda hiçbir şey yapamam. Ama Seviye'yi ayağa kaldıracam... Uyanacağını düşünmüştüm, zaman daralıyor, bu yüzden büyümü versem bile onu canlandıracağım ama bunu ilk ve son kez yapacağım. İnsan büyüye alışınca iradesini, hayatın anlamını kaybetmeye başlar, umutlarından, mücadelesinden vazgeçer, miskinleşir...
- Sevben'in çocukluk ruhu olağanüstü çalışmalara başladı: Ocağın yanında hareketsiz yatan Seviye'nin yanına gelip sağ elini öne uzattı, bir süre tuttuktan sonra sağa doğru hareket ettirdi, sadece kendisinin görebildiği halkanın etrafında döndürmeye başladı. (Belki de bir “hayat halkasıdır”)

O sırada Seviye irkilip ürperdi ve kalkmaya başladı. Sol elini kadının göğsüne koyan çocuk, kadını tekrar yatırdı. Seviye canlandı, uyandı ama gözlerini açamadı. İnsan gözlerini açmadan bilinçli hayata dönemez. Bunu Sevben de biliyordu.

Çocuk, Seviye'nin vücudunun üzerinde tuttuğu avuçlarını birkaç kez daha hareket ettirdi. Seviye'nin göz kapakları titredi ama yine de açılmadı. Çocuk el hareketlerini hızlandırdı ve Sevben'e o tanıdık duayı fısıldadı:

- Mete... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...

Seviye gözlerini açtı. Masmavi gözleri yuvarlandı ve etrafına baktı. Bir süre sonra Sevben'in üzüntülü ve endişeli bakışlarıyla karşılaşınca durdu.

- Sevben...
- Seviye...
- Sevben, sen misin bu?
- Benim Seviye, ben... Uyandın mı, iyileştin mi? İyileşmen lazım çünkü oğlunu bulmamız lazım... Sevben'i...
- Sevben mi? Nerede o? Ona ne yaptın? Seviye endişeyle ayağa kalkmaya çalıştı. Sevben onu dikkatle yere yatırdı:
- Yat, yat Seviye. Senin kendine gelmen gerek. Sevben'ini bulacağız, göreceksiniz. En önemlisi o hayatta. Bunu kesinlikle biliyorum.
- Neden Sevben'in diyorsun, Sevben? O senin de...

Sevben onu yine sayıklıyor diye düşünüyordu. Sakinleştirmeye başladı. Diğerleri hâlâ kendi sözünü tekrarladı:

- O senin çocuğun Sevben. Bunu kendisi de biliyor. “Babamın yanına gideceğim” diye gitti... O gidişten dönmedi... Ne hale getirdin onu ne dedin sen ona?
- Seviye ne söylüyorsun sen? Nereden benim çocuğum olsun o? Hepiniz birden mi şaştınız ya hu? On sekiz yıldır dönmeyen birinin on yaşında bir çocuğu olabilir mi? Bu olabilir mi?
- Oluyor Sevben, oluyor... Çallı'yı hatırla... İnşaat grubu ile birlikte gelmiştik... Menzela Pedagoji Yüksekokulundaki kızları hatırlıyor musun? Gecenin köründe iki takım bir araya gelerek disko düzenlemiştik. Ve sonra aynı odada sadece ikimiz kaldık... O ilahi geceyi, o güzel anları unuttun mu?

On bir yıl önce yaşanan olaylar Sevben'in zihninde canlandı. Bu anının parlaklığıyla o hayretler içerisinde kaldı. Ama bir yerlere vurup savurup:

- O sen miydin? Demek için söyleyecek gücü bulmayı başardı.

O yaz Sevbenler, Çallı'dan çok da uzak olmayan bir tavuk çiftliğinin inşaatına katıldılar. İşin sonuna yaklaşıyor ve herkesin keyfi yerindeydi. Cebinde yeni ellilik, yüzlüklerin uğultusunu duymanın zamanı. Bir gün inşaat takımında: “Kızlar bu akşam geliyor!” diye haber yayıldı. Uzun zamandır kız görmeyen erkekler: “Nerede, nerede?” diye bağıştılar. “Minzela'dan, Pedagoji Yüksekokulundan” dediğinde birçok kişi hemen havası indi. “Geçler bunlarla eğlenemeyiz sonuçta onlar öğretmenler, yüzünden öpsen ‘anneme söylüyorum’ diye ağlamaya başlıyorlar” diye hayalleri suya düşenler de oldu.

Ancak pek çok kişi, Minzela kızlarını karşılamak için ellerinden geldiğince hazırlanmaya başladılar. İşten eve erken geldiler, yaşadıkları baraka evlerini, bir iki saat suyla ıslattıktan sonra gıcır gıcır olana kadar sildiler, yatağın üzerine örtülen battaniyelerin dört köşesini de düzelttiler.

Odalarını havalandırdılar ve romantik olanları yakındaki tarladan kır çiçeklerine kadar alıp getirdiler. Ve kendilerine nasıl baktılar! Saç kesilip taranmaya başlandı, uzun sakal ve bıyıklar kesildi, ne kadar kolonya israf edildi, ayakkabı cilası son stoklarına kadar yok edildi... Gömleklerin geniş, uzun yakalı, dar bellisi, çiçekli saçaklı, üstten aşağıya doğru daralıp gelen ve kadın eteği gibi aşağıya doğru inen pantolon paçaları...

Sevben'de özenle hazırlandı. En güzel kıyafetlerini çıkardı. Yıkandı, kendini temizledi, parfümünü esirgemedi, komşu tarladan güvercin gözleri koparıp suya koydu.

Akşam olmuştu ama ortalıkta kızlar yoktu. Erkekler bekleye bekleye bütün sigaralarını içtiler ve hatta bazılarının yüzlerinde bir “votka gülümsemesi” bile vardı. Birisi müzik açtı ve enerjimiz gelsin dedi. Kızlarla tanışmak nasip olmasa da çoğu kişi temiz odalarından, temiz vücutlarından ve coşkulu ruhlarına, gönülden seviniyorlardı.

Sonunda alacakaranlık çöktü. Etrafları, karanlık bir perde ile kaplandı. Barakanın üzerine asılan lambadan soluk bir aydınlık düşüyordu, dans pisti için ayrılan meydan ay ve yıldızların iradesine kaldı... Erkekler hâlâ dağılmıyorlardı.

Genç adamların hissettiği gibi, otoyolun kenarından çok eski bir araba vızıldayarak geldi ve barakanın tam önünde durdu. Üstü açık olan arabada kızlar birbirleriyle şakalaşıyorlardı, hepsi üniforma giymişti, göğüslerine nişan levhaları gibi birçok rozet takan kızlar dağılmaya başladı. Yukarı aşağı zıplayıp sıra sıra dizildiler. Havacılar bu ritüeli biliyorlardı; hızla toplanıp diğer tarafta sıraya giriyorlardı. Sonunda her iki takım da toplandı ve sıraya girdi. Geriye sadece komutanların öne çıkıp birbirlerini tebrik etmeleri kalmıştı.

– Menzala Pedagoji Yüksekokulu'nun “Çulpan” ekibinden... Coşkulu Selam!

- Kazan Havacılık Üniversitesin'den “İkar” takımından bir uzay adamı... Ateşli Selam!

Ekipler koro halinde “Merhaba” dedi. Sonra tanışmaya başladılar. İlk önce takımlarla ilgili genel bilgi verildi. Daha sonra komutanları ve komiserleri tanıttılar.

Erkekler gözlerini ne kadar kısarak baksalar da karanlıkta belli belirsiz duran kızların yüzlerini net olarak göremiyorlardı. Her ne kadar onların keyfini biraz kaçırsa da hiç kız olmadan dans etmekten daha iyiydi.

Kızların sayısı epey az olduğu için Sevben bugün dansa katılmamaya karar verdi. Kızların yüzlerini, duruşlarını, hareketlerini görmek onun için çok önemliydi. Her zaman böyleydi: insanların gözlerine yakından bakar ya gözlerine bakarak sever ya da sevmezdi. Gözlerini görmediği bir kızla konuşamıyordu o. Onun gözlerini ve ruhunu anlayamıyordu. Çünkü ruh gözle nefes alır, gözle görür, gözle sever...

Müzik çalıp eğlence başlamadan odasına geçmek için can atıyordu. Sanki birisi yavaşça Sevben'in kolunu çekmiş gibiydi. Arkasını dönmek üzereydi ki arkadan yumuşak, hassas bir kızın eli gözlerini kapattı. Aynı yumuşak, nazlı bir ses:

- Şşş bakma, senin beni görmene gerek yok; bugün ben senin efendim ve sen de benim kölem olacaksın...

Sevben kendine gelmeden önce yumuşak eller bir an da onun gözlerini bir örtüyle bağlamıştı.

Sevben'in bu konuda duyduğu şeyler vardı. Kızlarla erkekler buluştuğunda, eğer kız sayısı daha azsa, erkeklerin gözlerini bağlarlar ve istedikleri kişiyle gönül rahatlığıyla dans ederlermiş...

Yavaş bir şarkı çalıyorlar, Sevben'de aynı kızla vals yapıyordu. Bu yavaş dans ritmine göre dans ettiler. Kız çok güzel dans ediyordu, köy kızlarına göre sert ama yumuşak elini hissetmek Sevben için çok hoştu. Dans ediyor ve kendi kendine düşünüyordu: “Bu kadar hafif vücutlu, ince belli ve selvi boylu bu kızın gözleri ve saçları ne renkti acaba? Sesi... Tanıdık bir ses!.. Sanki bir yerler de duymuş gibiydi. Dur, bu köyde kalan Seviyesinin sesi! Elleri de vücudu da... Hayır... Nereden geldi ki buraya? Kendi Seviyesini tanırdı o... Seviyesi de onu hemen tanırdı. Unutamıyordu o Seviye'yi; bu yüzden yanında dans eden her kıızı onun sevgilisi gibi hissediyordu muhtemelen...

Kız pek konuşmuyordu. İsmi de söylemedi. “Hayatında güzel bir sır olarak kalacağım” diye sözünü bitirmişti.

- Görmeden güzelliğini nereden bilebilirim? Dedi Sevben.

- Sen hiç düşündün mü? Memleketin, uzaklaştıkça daha da güzelleşir, öte yandan insan yakınlaştıkça daha da güzelleşir, o yüzden memleketinin güzelliğine daha uzaktayken bak, insanın güzelliğine de daha yakından bak...
- Felsefi yorum yapmadan basitçe söylesen olur mu?
- İnsanın güzelliği kalbinedir demek istedim, bu hayatta görmek ya da görmemek önemli değil, önemli olan insanın kalbinin güzelliği, onun özü, hayatının anlamıdır...
- Buna katılıyorum... Öyleyse kendi gözlerinide neden kapatmıyorsun?
- Çünkü ben seni zaten biliyorum.
- Nasıl?
- İşte böyle! Sonuçta yıldızlarla konuşuyorum. Bana senin hakkında her şeyi anlattılar.
- Hadi, bir şey söyle.
- Peki söylüyorum... Sen... Sen bir köy çocuğusun. Annenin yanında büyüdün... Bir ağabeyin var... Gençken birini sevdin ama köyüne incinip gurbete gittin, sevdiğin kadını mutsuz ettin...
- Dur! Sen kimsin? Bunları nereden biliyorsun?
- Zaten söyledim ya, yıldızlardan diye...
- Sen bir evliya mısın?
- Belki bir evliya...
- Başka bir şeyler daha söyle.
- Gözlerin mavi, saçların kestane rengi...
- Ben kendim biliyorum.
- Yüzünde bir yara izi var...
- O da görünür bir yerde. Söylesene benim babam var mı?
- Bir baban var ama o başka bir kadınla yaşıyor. Baban da masmavi gözlü...
- Doğru... Bizim köyümüz hakkında neler söyleyebilirsin?
- Köyünüzün dışında büyük bir dağ var. Mağaralarının çok gizemli olduğu söyleniyor. Gökten bir gemi düştü diyorlar ona...
- Gerçekten doğruyu mu söylüyorsun? Neredesin? Kimsin? Bir cin mi yoksa peri mi?
- Söyleyemem... sadece şunu söyleyebilirim: seni köyde yalnız bırakan sevgilin bugün de yapayalnız. O hâlâ seni bekliyor, seni sonsuza dek seviyor, anladın mı?

- Ama ben onu sevmiyorum. O, bana ihanet etti.
- Neden ihanet etti?
- Başka erkeklerle görüşmeye başladı. Köyü terk etmemin sebebi de o ihanetti...
- Sen henüz ihanetin ne olduğunu bilmiyorsun ki.
- Neymiş?
- Kalbindeki tüm hayallerini, duygularını ayaklar altına almak, kaderden uzaklaşmak, vatanını terk etmek, memleketini, baba ocağını, toprağını, suyunu terk etmek; işte gerçek ihanet budur!
- Utandırmak mı istiyorsun?
- Hayır, anlatmak istiyorum.

Böylece onlar vals etmeye devam ettiler. Diğerleri ise modern dansa geçip dönmeye, zıplamaya başladılar ve bu iki can ise, eski tanıdıklar gibi hâlâ aynı şarkıyı, kalplerinde çınlayan büyülü, hüznü bir şarkıyla hareket ettiler. Sanki tüm dünyalarını unutmuşlardı, sadece iki kişi kalmıştı, birbirlerine en kutsal, en sade, en hüznü ve en zor sırlarını açıklıyorlardı...

Sevben'in aklından “Seviye’ye ne kadar da benziyor! En çok özlediğin kişinin peri kızı olarak koynuna gireceğini söylerler. Yoksa bu bir çeşit sihir mi?” diye düşünceler geçiyordu.

- Sen neredensin, isimsiz kız?
- Ben, Çulpan yıldızından.
- Hayır, takımın adını sormuyorum, memleketinin nerede olduğunu soruyorum.
- Benim doğduğum köy Çulpan yıldızının altında. Bu yüzden köyümüzün üstündeki gökyüzü daha güzel, yıldızlar daha parlak... Takımımıza da o yüzden bu ismi verdim...
- Çok tuhaf konuşuyorsun, ama konuşma tarzın hoşuma gidiyor... Sen de benim hoşuma gidiyorsun.
- Sana birini hatırlatıyor muyum?
- Hatırlatıyorsun...
- Kimi?
- Köyde sevdiğim bir kız vardı. Sen geçmiş şeyler hakkında konuşuyorsun ya... Ama benim için o bitti... Bana o kızı hatırlatıyorsun... Hatta sesleriniz bile birbirine benziyor...
- Hadi şöyle yapalım. Sadece bir dakikalığına sevgilin olacağım.

- Bu imkânsız! Hayal etmek bile imkânsız! O... o çok utangaçtı. Bir de sen neden bu kadar sabırsızsın...
- Aradan bu kadar yıl geçtiyse belki biraz daha cesaretlenmiştir... Belki bizim gibi bir yerde inşaat ekibiyle birlikte...
- Sonuçta sen bir evliyasın, söyle bana; var mı, yok mu?
- Var... Ve yıldızlar onun yolunu çiziyor. Bugün mutlu, yıldızlı gökyüzünün altında sevdiği adamla dans ediyor...
- Sevgilisi var mı?
- Var, var!...
- Çok çabuk unutmuş beni...
- Unutmamış seni, unutmamış!.. Delisin sen! Gerçek bir deli! Bunu bile hissetmiyorsun!..
- Hissetmiyorum. Onun yerine seni hissediyorum. Sen bana yakın, değerli, aziz... İlk görüşte aşk olduğuna inanmazdım... Ben daha seni görmeden aşık oldum galiba...
- Sen, bana uzun zamandır aşıksın...
- Yine gizemli konuşuyorsun...
- Tamam, tamam! Artık konuşmayacağım.
- Konuşma. Son verelim bu konuşmaya...
- Danslar daha da kızışıyor.
- Yoruldum ben. Sen de kalbime dokundun, geçmiş duygularımı, hüznlerimi karıştırdın... ve ben sana âşık oluyorum ve bu çok korkutucu...
- Hâlâ bu kadar korkak mısın?
- Tek bir şeyden korkuyorum: Aldatılmak. Zaten bir kez aldatıldım...
- Tutmuyorum o zaman seni, git, çık. Hadi ben de seni geçireyim.
- Rica ederim! Ama zifiri karanlıktayız.
- Ama ben karanlığı seviyorum!
- Bak, ben de geceyi seviyorum...

Sevben gözlerini kapatan atkıyı çıkarıp kıza verdi. Net görmediği zamanın kapladığı gözlerinin önünde kırmızılı halkalar oynuyordu.

Onlar kol kola girip Sevben'in yaşadığı yere doğru gittiler. Köşede duran çifti ürkütmemeye çalışarak dikkatlice odaya girdiler. Sevben eliyle yoklayıp kendi yatağını buldu. Bir şey söylemeden gelip oturdu. "İsimsiz" kız kapıda kaldı.

- Bir süre sessiz kaldıktan sonra “tamam, çıkıyorum”, dedi.

Sevben’in kendisi de uzun süre sessizdi.

Kızlarla yalnız kaldığında ne yapacağını bilmiyordu. “Tamam git” demek mümkün değildi. Hatta... Gitmesini de istemiyordu. Yanına oturup onu sevmek, okşamak, öpmek istiyordu! Köyde kalan Seviyesinin bütün vasıfları vardı bu kızda, neden onu sevmiyorsun? Seviyesine benzettiği için sevmek istiyordu onu!

- Gel hadi, otur...
- Ben gidiyorum, onlar kaybederler...
- Gel hadi...

Kız sese ulaştığında Sevben onun için de yanında bir yer hazırlamıştı.

- Geldim...
- Otur...
- Oturdum...
- Bir şeyler söylesem gülmez misin?
- Gülmem...
- Gülme, peki... Ben sana âşık oldum.
- Ben de senden hoşlanıyorum.
- Seni uzun zamandır tanıyormuşum gibi ondan dolayı çok yakın çok değerlisin...
- Bende seni uzun zamandır biliyorum...
- Ben seni sevmek, okşamak istiyorum...
- Ben de sevmek, sevmek istiyorum...
- Biraz daha yanıma yaklaş istersen... Canım benim...
- Canım benim... Bir tanem...

Aşk ilişkilerinde en önemli sözü genelde kadınlar söyler. Ama Seviye bu sözü söylemedi. Daha doğrusu söylemeye başladı ama bitiremedi...

Bu istek, bu çekilme, bu sevişme, bu kavuşma birdenbire kendiliğinden geldi.

Bundan sonrasını Sevben defalarca düşündü: Kızlarla konuşmakta bile zorluk çeken bir adam ilk buluşmada nasıl yatağına kadar getirebildi? Sevben’in düşünceleri belirsizlikle dolu bir tartışma, hatta bir kavga gibi görünüyordu. Bu yüzden sonradan bu can sefasına pek dokunmaya çalışmadı. Kendisi farklı düşünmek istese bile bu soruya bir cevap bulamayacaktı.

...Başlangıçta ruhları bedenlerinden daha çok utanıyordu. İlk çekingenlik ve tereddütten sonra aşk şefkatinin en yüksek mertebesine çıktılar. Sevben tuhaftı, ne kadar

unutmaya çalışsa da Seviye'ye karşı beslediği samimi duygulardan bir türlü kurtulamıyordu.

Bu yüzden Sevben'in öpücükleri başından beri bir şekilde samimiyetsiz ve yapmacık görünüyordu... Ancak Seviye öpüp okşamaya başladığında Sevben bir ruha, o ruhla, gençliğe ve kararlılığa kavuştu. Bu gece ona Seviye'yi hatırlatan bu Menzala kızı onu şefkatin en heyecanlı ve büyümlü seviyelerine çıkardı, mutlu etti ve kendisi de mutlu oldu...

Bu hoş anları Sevben ruhuyla sonsuza kadar ezberledi. Vücutlarında hoş bir ürperti dolaştı... Bu şefkat vücudunun her hücresine nüfuz ediyor, her hücresini mutlu ediyordu... Kızın dolgun göğüsleri iştahla çağırıyordu; Sevben onları görmüyor ama tüm gücüyle hissediyordu... Vücutları gerginlikten kaskatı kesilmişti, bu gerginlik çabuk geçti, sinirleri boşalıp vücutlarına tatlı bir sızı yaydılar... “Ben kendimi senin için sakladım...” Sevben'in, kızın ağzından çıkan bu tuhaf sözleri düşünecek vakti yoktu, öptü, şefkatle tekrar tekrar öptü... Sevben şunu fark etti: Gözlerini yumup nefes aldığında vücudu güç kazanıyordu! (Bu keşif üzerine bir sevinç çılgılığı attı ve aşkla kızın vücuduna kapandı.) Kızın mavi gözlerinden görkemli bir aşk görünüyordu... Saçlarından suyun, pınarın, nanenin kokusu geliyordu... Saçlarını yukarıya atıp suda yüzüyormuş gibi hareketler ediyordu... Bu saç uğrunda ölmeye değerdı... Bu sefer onların vücuduna hoş bir sıvı doluyormuş gibi güzel hisler dolmaya başladı... Yoksa ruhumu doluyor? O anda ruhu ve bedeni bir dağ gibi ağırlaştı. O andan itibaren Sevben, kaderine dair çok büyük bir sorumluluk aldığıını hissetti... Onun için bütün hayatı yeni bir anlama sahip oluyordu. “Ben şimdi ölsem de olur” diye düşündü. Tuhaf bir durumdu şüphe ve korku ruhundan kaçıyor... Kendisiyle kavga etmeyi bırakmıştı... Az sevemiyor o. Aşk ya vardır ya da yoktur... Varsa sevmek güçlü; yoksa, o hiçbir şekilde yok! Vesselam! Bu gerçeği anlamak, Sevben'i önündeki kaçınılmaz felaketten, saf gönöl dünyasını kaybetmekten kurtardı, muhtemelen... Bu kavuşma dakikaları Sevben için ruh ve beden arınmasıydı. Arınmanın bir yolu hüzmense, diğler yolu da kavuşmanın mucizesidir! Kavuşma anı gerçeğe o kadar yakın ki!

- Sevben, Allah'a inanır mısın?
- Gökyüzüne mi?
- Hayır, Allah'a...
- Ben Allah'ı bir gökyüzü, bir yıldız olarak görüyorum Seviye. İşin özü budur.
- Hayır, Allah farklıdır. O... O... Daha büyük...

- O kadarını ben de biliyorum. Sanki yıldızlarda yaşıyor gibi o. Başka bir şey aramıyorum, böyle hissediyorum...
- Sevben...
- Efendim Seviye.
- Allah’ın anlamı nedir biliyor musun?
- Ne olsun, kutsallıktır, belki de kudrettir. Her şeyden daha güçlüdür o.
- Bence Allah’ın anlamı güçte değil hakikatte, adil olmasında.
- Nasıl yani Seviye?
- Hakikat affedebilir ama güç affedemez.
- Haklısın Seviye...

...Sevben kızın nasıl gittiğini fark etmedi bile. Ne ara buradan ayrılmıştı! Kulağına; “canım, değerlim benim, hediyen için teşekkür ederim, sonsuza kadar seninim! Sadece senin!..” diye fısıldadı ve koşarcasına odayı terk etti. Sadece mavi gözleri ve kestane renkli saçları gözünün önünde kaldı. Evet, tıpkı Sevbenlerin köyündeki gibi: mavi gözlü, kestane saçlı. Neydi bu? Tesadüf mü? Ah, sormayı unuttum. Sarmanay köyünden bir kan bağı var mıydı?

Sevben o geceyi unutamadı. Bir tür gizemli, büyülü rüya olup beynine kazınmıştı. O akşam tattığı sevgiyi başkalarında aradı ama bulamadı. Bütün talihsizlikleri de bu geceden başladı muhtemelen...

Aklı başına gelip dışarı koşup gittiğinde, kızların arabası çoktan hareket etmeye başlamıştı. Kamyon kasasının üstüne çıkan kızlar arasında ne kadar ararsa arasın Sevben kalbine giren, aşk dolu cesur kızını bulamadı.

Aşk bir eğlence işi değil, zor bir görev ve büyük bir sorumluluktur. Sevben bunu hissederek biliyordu ama kalbini bu gerçeğe ikna etse de hayatını buna göre ayarlayamadı...

Her hafta bir grup kız ziyarete başladı. Ancak Sevben o kızla bir türlü rast gelemedi. Sordu, baktı: bilen kimseyi bulamadı. “Peri şakaları” diye düşünen Sevben, çocukluk dualarını yineledi. Bu gizemli ve büyülü olayın kefaretni Allah’ın sözleriyle ödemek istiyordu...

14

- Sen o geceki melek misin? Ben de onun “peri kızı” olduğunu düşünüp durdum... Ne kadar çok aradım ben seni!... Suyu düşüp boğulmuş gibi kayboldun!..

- Biliyorum Sevben... Ben de divane biri değilim. Beni hâlâ seviyordun ama gözlerinde çok fazla hayal kırıklığı vardı. Bu hayal kırıklığından ölmek istemedim. Ve sonra... O zamanlar aşktan duyduğun gururu kaybetmenin, sevdiğini kaybetmekle aynı şey olduğunu düşünmüştüm. Gururlu kalmaya çalıştım. Belki farklı çıktı? Yalandan sevdiğin kişinin yatağına yatmak, gururunu ayaklar altına almakla birdir.
- Nasıl bu kadar kötü düşünebildin? Niye açılmadın? Açılсан anlardım, kendimi de anlatırdım... Peki çocuk? Çocuğu neden yetim büyüttün? O benim değil mi?
- Senin oğlun Sevben...
- Ah, sen, Seviye!..

Sevben, ocağın yanında yatan Seviye'yi yatağına bırakıp ayağa kalktı ve sağa sola yürümeye başladı... Şu anda acı çekiyordu, kendisini, ruhunu ve duygularını nereye koyacağını bilmiyordu.

Sonuçta geçmişteki hatalara kızmak, onları düzeltmekten daha kolaydır...

Seviye görkemini kaybetmeden yumuşak bir sesle konuştu:

- Ben seni uzakta fark ettim. Arabanın arkasından atlayıp sıraya girdiğimde gözlerimi senden ayıramadım. Koşmak, sarılmak, sevmek, öpmek istedim... Sabrettim. Gururum el vermedi. Gerisini biliyorsun...
- Biliyorum? Hiçbir şey bilmiyorum ben. O zamanlar da hiçbir şey bilmiyordum! Biliyor olsam!.. Sonsuza kadar yanımda tutardım. Ya... Ya da kovalayıp gönderirdim...
- Kovar mıydın?
- Kovardım. Sana o zamanda gerçekten çok kırılmıştım. Bilmiyorum... Belki... Kovmazdım. Ben seni canımdan daha çok sevdim...
- Ben o gece çok mutluydum Sevben. Geri döndüğümde bildiğim tüm duaları okudum ve Allah'a yalvardım: "Sevben'imın çocuğu doğsun, o da Sevben'e benzesin, ismi de Sevben olsun!" dedim.
- Biraz abartmışsın. İsmi Allah mı veriyor?
- Ben öyle diledim ve dileğim kabul oldu. Onun adını da Sevben koydum, bu da Allah'ın böyle istediği anlamına geliyordu.
- Çocuğu yalnız mı doğurdun?
- Onu nasıl doğurabilirim ki?
- Evlenmedin mi diye sordum...

- Hayır evlenmedim... İlk defa bir erkeğin yatağında uyuyordum, sizden döndüğümde bayıldım, yüzüm bembeyaz oldu, gözlerim kapandı... Dönüşümün ikinci gününde hastaneye gönderdiler. Oradan takıma dönmedim, köye gittim. Yaz tatilinde bütün gece seni özleyerek ağladım. Hamile olduğumu öğrendiğimde yine ağladım. Bir seviniyordum bir ağlıyordum...
- Ah sen!.. Akıllı kafa! Ve ben oradayım... Menzela'nın her yerinde seni arıyordum! "Nerede o kız, ah, nerede o kız?!" Adını ya da sanını da bilmiyorum, kendi kendime arıyorum! Ufka gitmek gibi, gidiyorum... Ulaşılamıyorum... Ama biliyorum: Ufuğa gidip varamamak, ufkun olmadığı anlamına gelmez... Ah sen...
- Bana kızma Sevben, öyle oldu, yani Allah öyle istedi. Sadece güçlü bir yürekte aşk güzel olur. Sen güçsüzdün o zamanlar... Güçsüz olduğun zamanlar bırakıp gittim ben seni...
- Eğitimini tamamladın mı?
- Tamamladım. Karnım çok büyümüştü. Öğrendiler. Belki de eğitimin son yılı olduğundan dolayı üzerime fazla gelmediler. Yan gözle bakan birkaç öğretmen dışında diğerleri beni anlıyorlardı. İlk karşılaştığım birinden çocuğum olmayacağını biliyorlardı...
- Peki işe nasıl yerleştin?
- Mezun olmadan önce bir ilkokula başvurdum. Hazıranda bebeğim doğacaktı ben de eylülde işe giderim diye düşünüyordum. Düşündüğüm gibi olmadı. Belki kara gözyaşıyla dünyaya geldiğinden, belki de yetim olarak yaşamak istemediğinden, Sevben'im doğduğu günden itibaren ağır hastalanmaya başladı. Ölür dediler. Ben de uzun süre iyileşemedim. İkimizi iki tarafa ayırdılar. Ben de ölümle cebelleşirken durmadan çocuğumu soruyormuşum. Bütün gece sayıklayıp çocuğum diye yastığı emzirdiğim zamanlar da olmuş...
- Ben o zamanlar bütün takımı arayıp duruyordum. Takımla yeni gezilere katılır umuduyla. Sen... Ölüm döşeğinde ömür geçirip durmuşsun... Yastıkları emzirip... Ah!..
- Sonbaharda işe gittim. Okul beni kuşkuyla karşıladı. Oynaşan kadın muamelesi yapıldı. Dipsiz kova lakabı takıldı kaldı. Bu lakap öğrenciler arasında ve onlar aracılığıyla da tüm köye yayıldı. Bir yabancı bir evin köşesine sığmasına rağmen gönlüne sığamazsın diyorlar. O köy halkı beni gönlüne sığdıramadı. Kısa süre sonra işime son verdiler ve eğitim yılını bitirmeden Sarmanay'a geri döndüm.

Erkeksiz ev, güneşli hava da karanlık olur derler ya. Benim evime güneş de girmedii. Güneş yerine Sevben'im vardı. Bir gün annem ruhunu teslim etti ve hayatım bitme noktasına geldi. Bütün yaşadığım olaylar bundan ibaret Sevben...

– Hayır, bu sadece olayların başlangıcı Seviye. Gerçek hikâyen Sevben ile başlıyor. Ayrıca ne kadar da yiğit bir çocuk yetiştirmişsin!

– Büyüdü, büyüdü de şimdi başımız dertte...

– Allah'ın izniyle hep birlikte aşacağız...

– Aşamayacağız... Böyle göz yaşı döküp oturursam aşamayacağız...

Sevben o an yanında bulunan çocukluğunu hatırladı.

– Nesin sen, kıskanıyor musun yoksa? Bu benim kaderim! Benim kaderim, senin kaderin. Kıskanma olur mu?

Karşısında yatan Seviye irkiliverdi, Sevben kendi ruhuyla konuşmaya başladığını fark etmemişti. Ama çok geçti...

– Sevben? Kendi kendine mi konuşuyorsun?.. Seviye el kol hareketleri yaparak doğruldu. Korku dolu gözlerle Sevben'e bakmaya başladı.

– Hayır... Benim kendi hikâyem var Seviye. Ben köye döndüğümde çocukluğumla tanıştım...

– Nasıl, çocukluğun mu?

– Evet, hâlâ yanımda duruyor.

– Sevben sana ne oldu? Neden böyle konuşuyorsun? Seviye'nin gözlerindeki korku büyüdü. Hatta arkasına yaslanmış, dizlerini kucaklamış gibi görünüyordu.

– Korkma Seviye. Ben deli değilim. Ama bana gerçekten bir şey oldu. Gerçekten çocukluğumla tanıştım... Şunu fark ettim: Çocukluktan sonra vatan başlıyor. Çocukluğun affetse de vatan affetmez...

– Sevbe-e-en, hâlâ yanında mı oturuyor o?

– Evet işte burada...

– Nasıl o, güzel mi?

– Çocukluk çirkin olmaz.

– Güzel, zarif ama fazla ciddi. Üstelik çok kırılgan...

– Senin gibiymiş...

– O çocuk sonuçta benim Seviye.

– Tutsan bakamaz mıyım, olmaz mı?

– Hayır, bu olamaz.

- Niye?
- O bir ruh Seviye ruhi bir zat! Anlıyor musun? O kavranamaz ve görülemez.
- Peki sen nasıl onu görüyorsun?
- Bana göre: çocukluk insanlara en zor zamanlarında, hayatlarının en keskin dönüm noktalarında geliyor. Bana da böyle bir zamanda gelmiş gibi görünüyor. Köye döndüğünde çoktan köy kapısının girişinde oturuyordu.
- İlgiiiiinç!
- Ayrıca onu senin Sevbeninle karıştırdım. O kadar benziyorlar ki...

Çocuğu diline alır almaz Seviye yeniden hüsrana uğradı. Yüzündeki gülümseme kayboldu, gözleri hüznlendi...

- Nerede geziyor acaba canım yavrum benim?
- O yaşıyor, yakında bir yerlerde Seviye endişelenme...
- Sen beni sakinleştirmek için böyle diyorsun.
- Hayır, gerçekten! O yaşıyor. Yakınlarda bir yerde. Çocukluğum bana bunu anlattı.
- Çocukluğun mu? Nereden biliyor o?
- O bir ruh Seviye, ruhlar her şeyi bilir!
- Biliyorsa eğer bana Sevben'in tam olarak nerede olduğunu söylesin ve gidip onu alalım.
- Bütün hikmet de bu: onu kendimiz bulmalıyız, anlıyor musun?
- Ne için Sevben?
- Çünkü bu bizim kaderimiz. Herkes kendi kaderinin efendisi olmalı...
- Sen akıllı bir adamsın Sevben. Sözlerin de doğru senin. Ama endişeleniyorum, Sevben'in başına bir şey gelmesinden endişeleniyorum...

Kaygıyla konuşmaya başladı Seviye, sihirli bir mıknaş gibi Sevben'i kendine çekiyor gibiydi. Sevben, yürüdüğü yerde durdu, onun önünde diz çöktü ve kadının gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü göğsüne götürdü. Seviye'nin ihtiyacı olan tek şey buydu muhtemelen. Çırpınmaktan mı canı yanmıştı, yoksa yanlış düşündüğünde bile kendisini deli edecek hüznünlü düşüncelerden mi yorulmuştu, başını Sevben'in sıcak koynuna koyup hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı... Hayır, sadece oğlunu kaybetmenin acısından ağlamıyordu Seviye. Bu gözyaşlarıyla hayatı boyunca biriktirdiği acılardan arınmak istiyordu galiba...

Ocak çoktan sönmüş yağmur durmuştu. Mağaranın girişinden şafak perdesi girmeye başlıyordu. Sevben’de çok yorgundu. Uzun yürüyüşten ya da uykusuzluktan değil, Seviye’sinin ve oğlunu bulmanın sevincinden yorulmuştu...

- Yatağa git ve uyu, sabah ihtiyacın olacak. Bunu çocukluğu söyledi. Sevben cevap vermedi, Seviye’yi korkutmaktan şüpheleniyordu. Ama kadın hâlâ ağlıyor, Sevben’in göğsüne yatmış, koynuna sarılmış, iki eliyle ona ağladıkça ağlıyordu...

Hazırladığı yatağı koydu. Sevben dikkatli bir dokunuşla Seviye’yi otlardan yapılmış bir yatağa yatırdı. Sonra kendisi de onun yanına uzandı, başını ottan yastığa koydu, sonra uzanıp Seviye’nin yanağını öptü... Seviye’nin ihtiyacı olan tek şey: Sevben’i sertçe kendine doğru çekti, tekrar ona sarıldı ve o sarılmayla sessizce kaldı... Bir süre sonra kadının nefes alıp veriş i düzeldi. Sevben onun bir bebek gibi uyumasından etkilenmişti. Sadece uyumak için mi? Gençliğinde çok nazlanan bu güzel beden in yeniden yanında olduğunu, onu zevke, neşeye, mutluluğa çağırdığını, aşka davet ettiğini hissetti. Ama dokunmadı. Uyumak niyetiyle gözlerini yumdu ama gözüne uyku girmedi.

- Uyuyamıyor musun? Horlayarak uyusan çok tuhaf olurdu.
- Ah sen!.. Sevben derin bir iç çekti. Bu ağır nefes almanın çocukluğuna bir seslenme miydi yoksa kendine geç söylenen bir uyarı mı olduğunu hiç anlamadı.

Mağara yine sessizliğ e büründü. Bu büyülü sessizliğ e yalnızca kayanın kenarından damlayan tek bir damlanın sesi hayat veriyordu. Bir yerlerde kuşlar cıvıldamaya başladı. Demek yağmur durdu. Tan ağardı... Her iki tarafta, iki kuş birbirine cıvıl cıvıl cıvıldıyordu... Sak ve Sok’un sesine benziyor gibiydi bu.

Mağaranın dipsiz tavanına bakan Sevben selamsız sabahsız şunları söyledi:

- Evet ne yapmalıyım ben ne yapmalıyım?
- Çocuğun kuru, hırıltılı sesi bir emir gibi yankılandı:
- Yaşamalısın! Bu ses giderek yumuşadı ve büyülü, gizemli bir tona dönüştü ve tekrarladı: Yaşamalısın...
- Nasıl yaşamalı?
- İnsan gibi yaşamalısın. Yüreğini ve ruhunu hissederek, bugünden itibaren hayatının anlamı arttı, varoluş amacın genişledi...
- Ve durum git gide zorlaştı, diye ekledi Sevben.
- Zor doğru. Ama anlamı arttı! Artık köyde oğlunuz için yaşamak zorunda kalacaksınız! Bu talihsiz kadının kaderi artık sizinkine paralel ilerleyecek...

Sevben elbette her şeyi anlıyordu. Kalbi, belirsizlikten veya çaresizlikten değil, anlam ve anlayıştan dolayı sızlıyordu... Bu sızlama, azap veren bir sızlamadan ziyade tatlı bir sızlamaydı.

İşte onun için yine bir çocuk dünyaya geldi. Yine bir aziz can... Evet, Seviye onun karısı değildi. O, onun gençlik ruhu, aşk ruhu, mutluluk ruhuydu. Ruhtu o. Görüyor olsa da dokunamadığı, sevedemediği, okşayamadığı ve sahiplenemediği manevi bir varlıktı. Çocukluk ruhu gibiydi... Sonuçta her ruhi varlık, bir melek gibi güzeldir, saftır, ilahidir... O, onun karısı değildi! O, Allah'ın iradesi, İlahi göğün işaretiydi... Genel olarak, tüm kutsal, değerli, ruha yakın şeyler; Gök işareti, Gök alametidir... Yalnızca kötülük topraktır...

“Hepimiz göğe döneceğiz” derdi onun büyükannesi. Yani sonsuzluğa. Yaşıyoruz ve bir şeyler kanıtlamaya çalışıyoruz. Sonuçta hayatın bütün anlamı nereden gelip nereye gideceğindir... Kutsallaşma için inşa edilen Ebedi Tekerleğin hareketi, Dünya'daki önemsiz şeyleri ve kötülükleri dağıtacak ve durmadan Tanrı'nın iradesini yerine getirecektir...

Böylece Ebedi Tekerleğin rüzgarıyla yükselip uçarsın... Eğer kanatların varsa... Kanatların yoksa yer bataklığına düşersin ve son nefesine kadar orada direnerek yatarsın...

Bu kanat çırpmanın can özü nerede? Ebedi Tekerleğin eksenini, Gök ile Dünya'nın, Dağ ile Ölümün, Elmisak (dipnot) ile Kıyametin ortası nerede?

Lafta “Dünyanın Yerçekimi” diye bir söz var. Bu kelime tüm canlılar dünyasının yaşam anlamını taşıyordu. Ama hiç kimse “Gökyüzünün Yerçekimi” konusunu gerçekten düşünmedi muhtemelen. Bazı insanlar bunu düşünmeseler de bunu çok net hissederler, bütün hayatlarını bu duygu içinde, yani Gökyüzünün, Alemin iradesiyle yaşarlardı. Sevben de böyle bir insan sanırım. Ayrıca kanatları varmış gibi görünüyor. Kanatları var, kanatları var, bir çift kanatları!.. Gurbet de yaşarken onları kaybetmiş gibi görünüyordu ama köye döndüğünde apaçık hissetmeye başladı: Omuzları ölesiye ağrıyor, ruhu kanatlarının ağırlığından ağrıyor, yüreği, kanatlarının alt kısmı sürekli kanayıp duruyordu...

Bu günlerde Yer ile Gök arasını işgal edip kanat çırpıttı Sevben. Ağrı ve sızılar... Kanatlı insanlar için, uçan insanlar için mutluluk her zaman bulunur. Neyse ki Sevben'in oğlu Sevben bulundu da mutlu oldu. Önce hayalet olarak görüldü, sonra hayatına koşarak geldi... Artık onun üç oğlu vardı. Yani üç çift kanadı...

Peki ya şehirde kalan çocuğu ve ailesi ne yapıyordu acaba? Sonra Sevben kalbini ince eleyip sık dokudu. Onları aklından çıkartmış meğerse! Kederlenerek düşündü: Gönül dünyasında, kalbinin bir köşesinde ailesini düzene sokması gerekiyormuş...

...Şehirdeki Seviyesiyle severek evlendi Sevben. Uzun bir arayışın ardından nihayet helal karısını buldu. Bu nedenle onu yüreğine sımsıkı bağlamış, canını gönülden vermiş ve neşe dolu bir hayat yaşamaya başladı. Yaşamadı, bütün varlığını ve ömrünü adadı.

Köydeki Seviyesini unutmak için elinden geleni yaptı. “Köy” denilen büyük dünyanın son kapılarını kapattı ve üzerini en güçlü kilitlerle kitledi. Ve hatıra çeşmesini büyük bir taşla (şehirde çok sayıda taş var) kapladı. Geçmişin anıları, az ya da çok solmuş olsa da artık eskisi kadar gürültüyle akmıyordu.

Ancak Sevben köyden tamamen kaçamadı. Onun hayatı, dünyada yaşarken gökyüzünü görmemeye çalışmak gibiydi. Gökyüzüne bakmamak orada güneşin, ayın, yıldızların, Çulpan’ın olmadığı anlamına gelmez. Güneş hâlâ parlıyordu; Ay üzgün, Yıldızlar umutlu, hayali ve Çulpan... Yaşamın anlamını verir... Köyde de durum aynıydı. Oradaki Güneş, Ay, yıldızlar ve aralarındaki Çulpan hala oradalar, hâlâ yaşıyorlardı, hepsi zaman yolunda sonsuz bir seferdeydi... Köyden gelen annesi de, memleketine dönen erkek kardeşi de, köylü arkadaşları da, çocukluk dostları da, gökyüzünde süzülen tüylü bulutlar da (Sevben bunları köyün bacalarından çıkan dumana benzetiyordu) ve yağmur da (onlarda Ruh çeşmesinin damlaları var gibi) ve rüzgâr da (eğer köyün dinginliği ve nefesi varsa, sanki rüzgârdan da o sessizlik ve nefes geliyordu) daha birçok şey “köyün gökyüzünü” unutmasına izin vermiyordu.

Sevben köyünü unutamasa da ilk aşkını unutabilmişti. Unutmazdı da Hayat Kederi adı verilen büyük bir güç onu önce hayatın sarmallarına sürükledi, sonra da en derin çukurlarına fırlattı.

İyi yaşadılar. Aşk içinde yaşadılar. Bu sadece karşılıklı saygıya dayalı bir yaşam değil, aynı zamanda sevgi dolu bir yaşamdı. Ancak Sevben hâlâ kendisini geçmiş duygularından ve anılarından tamamen kurtaramıyordu. “Can hatırı” diye bir şey var, öyle oldu muhtemelen, Sevben kendi ruhunu “yeni” Seviyesine veremedi. Derinlerde titreşen, zayıflayan bu “can hatırı” bazen “beden hatırına” dönüşüyor, bazen de “bilinç hatırı” olup huzursuzluk yaratıyordu. Kâh Kale Dağının ıhlamur dizisindeki “aşk minberinde”, kâh Çallı’daki “peri kızı” suretiyle gözünün önüne geldi.

Ama malum olan şey ruhun dinlenmemesi gerektiği değil, ruhun durmadan çalışması gerektiğidir. Sevben ise yıllarca ruhunu boş tuttu, bu yüzden erkenden yaşlanmaya başladı muhtemelen...

Çocukları büyüyüp kendi ayakları üzerinde durana kadar fark edilmeden kemiren bu “anılar”, özellikle son yıllarda onu sürekli rahatsız ediyordu. Uykusu daha da kötüleşti ve olup bitenler sürekli bir rüyadan ibaretti.

Nasıl ki bir insanın ruhu gök ile yer arasında dolanıyor ve sağda solda kızgınca yaşıyormuş gibiyse, Sevben’de kalbiyle Kazan ile Sarmanay arasında geziniyor, o ilahi mesafede yaşıyordu. Onun için Kazan alın terinin damladığı bir “Yer”se, köyü kendisine çeken kutsal bir “Gök”tü. Kanatları çıkmadan, omuzlarına tüyler konmadan uçamayacağını bilerek yaşadı Sevben. Ama o kanatların günün birinde geleceğinden de emindi. Artık o gün geldi... Gökyüzü kapısının açıldığı, Alemden bir haberin bir davetin geldiği gündü.

Sevben hastalanıp yatağına yığıldı. Neden ve niçin olduğunu ne biliyor ne de hissediyordu. Bilmesinin hiçbir yolu da yoktu. Geceleri balkona çıkıp yıldızlı gökyüzüne bakmayı seviyordu. Geceleri gökyüzünü iyi biliyordu. Yıldızlarla konuşup sohbet ettiği bir gündü. Bir tarafında Çulpan yıldızı duruyordu. Etrafındaki bütün yıldızlar yanıp sönüyordu; dilek dilemeye yetecek kadar yetkinler ama Çulpan’ın etrafında hiçbir hareketlilik yoktu.

Çulpan’ın etrafında olan yıldızların kayması iyi değil. O yıldızın etkisi yere düşürmüş. Dünyada ruh veya beden hastalıklarının şiddetlenmesi, Çulpan’ın etrafındaki yıldızların hareketleriyle doğrudan doğruya bağlantılıdır. Onun etrafında kayan bir yıldız olursa, insanlar zayıflar, eklemleri de ihtiyatsız kalır, sadece eklemleri değil, zihinleri de zayıflamaya başlar, hafızaları çöker, sabırları taşar, gözleri kör olur, dilleri tutulur...

Sevben işte böyle bir yıldızla tesadüfen tanıştı. İnsanlar buna “yıldız hastalığı” veya “yıldız etkisi” diyorlarmış. Sanki bu hastalığı kendi gözleriyle görmüş, yüreğiyle hissetmiş, istemiş, sormuş gibi karşıladı. Alev gibi parlayıp gitti aşağıya, Sevben’in yaşadığı yere doğru kaydı yıldız. Ardından kibrit yanığı gibi ortaya çıkan ateş yanığının çabası kaldı. O anda Sevben kendinde bir halsizlik sezdi. Eklemleri tutmaz aklı çalışmaz oldu, dili tutulmuştu, dudaklarıysa yarı açıktı, tek kelime edemiyordu sanki yardım isteyip bağıırıyormuş gibi yarı açık kalmışlardı... Sevben güm diye balkonun zeminine düştü. O sese karısı ve oğlu koşarak çıktı. Onu eve taşıyıp yatağı yatırdılar. Çocuk ambulans çağırması için komşusuna gitti.

Seviye ne yapacağını bilmiyordu. Oraya buraya koşuşturdu ama Sevben'in durumunu hafifletmenin bir yolunu bulamadı. Ambulansla gelen doktorlar bile fazla bir şey yapamadı; Sevben'in bedeni, zihni ve ruhu tek bir enjeksiyonu veya ilacı dahi kabul etmedi. Hastayı sedyeye koyup aşağıda bekleyen arabayla götürdüler.

Sevben üç gün boyunca hastanede hareketsiz yattı. Yarı kapalı gözleri, vücudundaki ruhu hâlâ onu terk etmiyordu, bu günlerde bir ceset gibi yaşıyordu.

Doktorlar bir türlü teşhis koyamadılar. Bir konsilyum toplandı ve en iyi uzmanlar çağrıldı, hastayı defalarca gösterdiler. “Psişik şok” denilen laftan öteye gidemediler. İyileşmesi, yürümesi birkaç ay, belki birkaç yıl alabilir, ancak ev koşullarında iyi bakılırsa daha da erken iyileşebilir”, dediler. “İyileşmemesi de mümkün, ömür boyu yatalak, dilsiz kalabilir, hatta akli da biraz zayıf olabilir”, dediler.

Sevben'in faciasını Seviye çok ağır yaşadı ve bu faciayı kendisininmiş gibi kabul etti.

Ancak onu eve götürmek için acele etmedi. İlk başta her gün ziyarete gidiyordu, ancak bir süre sonra yalnızca haftada bir kez görmeye başladı. Yaklaşık bir ay boyunca bu şekilde dolaştı. Ve Sevben'i hastanedeki stajyer kızların sorumluluğuna bıraktı; kendisiye oğlunu alıp “yaz yılda sadece bir kez gelir, iznim boşa gitmesin bahanesiyle” güneye denize gitti.

Sevben bu günlerde apaçık hissedip anlayışla yaşadı. Her şey kaybolsa bile geriye tek bir şey kalıyor; gelecek. Gelecek umudun ötesindedir. O hayali ile yan yana. Sevben hayalinden hiçbir zaman vazgeçmedi. Onun bu hayali sadece köyüyle, baba ocağıyla bağlantılıydı.

Fal gibi açık gözleriyle yatan Sevben, içinde bulunduğu acınası ve zor durumun kısa sürede farkına vardı. Bakıcısız, ailesiz ve işe yaramaz bir canla üç gün boyunca yattıktan sonra, ağabeyi aracılığıyla annesini çağırdı. Remziye ah vah ederek odaya girdiğinde o uyuyordu. “Çocuğum!.. Ölmüş!..” diyerek üzerine kaplanan annesinden ürküp açılmaya başlayan dili tekrar tutulu verdi.

Remziye kavanozlarda çeşme suyu getirdi. Kale Dağı'nın eteğindeki Ruh çeşmesinin kutsal olduğu ve suyunun şifalı olduğu söylenir. Öncelikle Sevben'in tüm vücudunu o suyla yıkadı. Daha sonra aynı suyu azar azar uzunca bir süre içirdi. İçirmeden önce içine biraz bitki yaprağı koydu. Belki annesini görmenin sevincinden, belki de şifalı çeşme suyundan dolayı Sevben, hastalığından sonra ilk kez uykuya daldı. Uyumadan önce o, annesinin kulağına: “Ben... Duran... Bizim... Köy... Duası... Oku... Kale Dağı... Duası... Yıldız... Duası...” diye fısıldadı.

Sonra bir rüya gördü. Rüya çok hikmetliydi. Bu sefer de uçuyordu. Kuş gibi değil, insan gibi uçuyordu. Çıplak bir vaziyette, Alem arasında hareket ediyor: bir o tarafa uçuyor, bir diğer tarafa uçuyordu... Ve o tanıdık yeşil gezegen. Hayır burası Dünya değil. Yeşil olmasına rağmen dayanılmaz derecede sıcaktı orası. Üstü yeşil bir ateşle kaplanmıştı sanki... Sevben o yıldıza yaklaşmak istiyordu. İşte tüm gücünü toplayarak o yeşil sıcaklığa doğru koşuyor ama yaklaşıyor, kanatları ateşte yanıp tekrar aşağıya Dünya'ya düşüyordu. Düşüğünde bir yerlerde çeşitli yıldızlara çarpıyordu. Her çarptığında “delinmiş” kızıl mavi gökyüzünde tuhaf bir ses çıkıyordu: “Mate... Tike... Umma... Yerse... İlle... Enni... Hunni...”

Sevben ilk başta anlamıyor ama yavaş yavaş aklı başına geliyordu: bu Sarmanay'da yeni doğmuş bebeğin kulağına söylenen ilahi dua! Sevben saydı: yedi kez tekrarlandı. Demek ki bu duada bazı kutsal sözler var. Büyülü, şifalı bu duayı Sevben daha önceden de duymuşluğu vardı. Köydeyken ona sık sık söylerdi annesi. Bugün yine bu büyülü duanın dalgasıyla uyanıyor, yeniden doğuyordu. İkinci kez doğuyordu muhtemelen. Çünkü bu dua ancak çocuk doğduğunda okunurdu.

O artık tamamen uyandı. Şimdi de annesi uyumuştı. Bütün gece oğluna bakan anne, ancak sabah saatlerinde oğlunun başını koyduğu yastığa dayayıp uykuya dalmıştı...

Sevben'in boğazı da, içi de yanıyordu, başı da, ruhu da... Farkında bile olmadan eline bir ateş çarpmış gibi ve keskin bir hareketle yan masanın üzerindeki bardağa, annesinin getirdiği çeşme suyuna uzandı. Aniden uzansa da şapırdatarak içti ve bardağı yerine koydu. İlk başta anlamadı. Sonradan aklına geldi: yürüyebiliyor, tutabiliyor ve içebiliyordu. Tam o sırada Sevben, vücudunu hareket ettiren, kollarını ve bacaklarını hareket ettiren bir büyü'nün kendisine dokunduğunu ve gökyüzündeki yıldızdan inen büyülü sesin kaybolduğunu fark etti.

Annesini uyandırmak istemediği için yavaşça doğruldu, halsiz eklemlerini dikkatlice ovuşturdu ve sessizce dışarı çıktı. Bir şeyler hissederek uyanan Remziye, tüm odayı sarsan acı bir ses çıkardı.

Bu sırada Sevben hastane bahçesinde yeniden yürümeye, daha doğrusu yaşamaya, belki de uçmaya çalışıyordu...

...Sevben uyku arasında fısıldarcasına: “Anne! Anne! Ben yürüyorum, yürüyorum!.. İşte bacaklarım, işte ellerim! Yürüyorum!.. Uçuyorum!..”

Okurlar, kusura bakmayın, Sevben çoktan şehirdeki uykusundan uyandı ve aslında hastanenin bahçesinde “yürüyor” ...

Şimdi köyünde, dağında, bu dağdaki mağaranın girişinde, on sekiz yıldır görmediği Seviye'sinin yanında uyuyordu. Rüya görüyor... Rüya değil, şehirdeki son ibretlerini, hastalanıp iyileşmesiyle ilgili hikmetli hallerini yeniden göz önüne getiriyor, daha doğrusu kalbinden geçiriyor, uyuyor, hayır, uyanıp tekrar yatıyordu...

Hastanedeki doktorların şaşkın yüzlerini, arkadaşlarını evde toplanıp akşamları gülerek oturduklarını görüyordu.

... Annesi ertesi gün köye geri döndü. Sevben geri dönüp dönmeyeceğini söylemedi, yalnız başına evde kaldı. Ve böylece, güçlü bir şekilde yürümeye başladığında, tamamen iyileşip güçlendiğinde, Seviyelerin tatilden dönmesine iki gün kala hazırlandı, tüm dünyaya elini salladı ve memleketi olan köyüne, baba ocağına geri döndü.

O yolda kendine dışarıdan bakıyordu. İlginç. Dur! Nedir bu? Hangi tanıdık ses dalgalanıyor etrafta... Çocukluğunda ağlayan bir sese benziyordu... Nedense çocuk ona öfkeyle sesleniyormuş gibiydi:

– Sevben...

15

– Sevbe-e-en! Sevbe-e-en!

Garip, yalvaran bir sesle uyandı Sevben. Birisi ona hayal kırıklığı ve yalvarırcasına sesleniyordu. Bu ses rüyasında oldu, muhtemelen. Çevresine bakındı. Ne de olsa bugün Seviye ile beraber mağarada uyudu. Hayır, bu sadece bir rüya değil... Her yerde duman, kömür, kül kokusu... Ateş sönmüş... Toprağa, doğaya, soğuk ve ıslaklık işlemiş. Yaz ortası olmasına rağmen sabah çiyleri bol... Hayır, çiy değil, dünden kalma yağmurun nemi... Yağmurdan kaçıp Seviyeyle ikisi bu mağaraya geldiler ve orada karşılaştılar... Bekle, Seviye nerede?

– Sevbe-e-en...

Sevben sonunda uyandı. Ayağa fırlayarak kendini mağaranın girişine attı. Yoksa Seviye'ye bir şey mi oldu?

Aydınlık dünyaya bir ok gibi fırlayan Sevben'in başı döndü. O, sabah güneşinin parıltısıyla doluşan güne bir adım bile atamadan mağara dışındaki bir kayalığa tutundu. Kale Dağı'nın eteklerinde uzanan doğanın güzelliğine, yağmur sonrası yeşil çimenlere, kadın göğsü gibi yükselen bir çift tepeye, kuş cıvıltılarıyla kaplı söğüt ağaçlarına ve yanık renkli çiçeklerin güzelliğiyle büyüyen koyu renkli sazlıklara hayranlıkla bakmaya Sevben'in zamanı yoktu. O, çeşme boyunda şaşkınlık ve korku içinde duran Seviye'yi endişeli gözlerle bir şeyler aramaya çalışırken buldu. Sabah rüzgârının estiği yol boyunca ona doğru koştu.

- Ne oldu Seviye?
- Sevben...
- Ne oldu diyorum?
- Sevben... Çeşmeye bir şeyler olmuş...

Sevben her şeyi anladı. Kale Dağı'nın, ölü suyu çıkarma zamanı geldi. İşte çeşme olduğundan fişkır fişkır kızıl su akıyordu. O da ne? İki ölü kuşun cesedi yatıyor... Miskin turgaylar... Daha çok küçükler... Yoksa? Yoksa sabahın erken saatlerinde cıvılayan kuşlar mı bunlar? Ruh çeşmesine zehir düşmüş... Tehlikeli ve korkunç bir an... Kale Dağı konuşmaya başlamadan önce buradan hemen çıkmamız lazım. Yoksa buradan kaçamayız. Ancak gidemiyorlar, oğulları var onların burada. O bu mağaranın içinde, gizli odasında olmalı...

- Orada o, orada, acele etmeliyiz, çabuk olmalıyız. Siz ne tür iflah olmaz ruhlarsınız?

Sevben aniden yanında beliren çocukluğunun azarlayıcı sözlerini sakince kabul etti ve Seviyeye acele ettirmeye başladı:

- Seviye, hadi gidelim, bir an önce Sevben'i bulmalıyız, burada işler tehlikeli olacak. Daha sonra avuçlarıyla çeşmeden su almaya giden Seviye'ye var gücüyle bağırdı. "Sakın dokunma! Görmüyor musun dağ kendi ölü suyunu salıyor" ... Bir süre sonra sessizce şöyle dedi: "Kale Dağı'nın konuşma zamanı geldi. Hadi gidelim..."

Onlar el ele yukarıya doğru yol aldılar. Sonra tek kelime etmeden kenarda duran tanıdık ıhlamlara baktılar. Her ikisinin de kalbinde bir tür anı canlandı ve sonunda sanki aynı fikirdelermiş gibi dönüp birbirlerine baktılar. Eğer orada üçüncü bir kişi olsaydı, bu tuhaf bakışlara tek bir anlam, daha doğrusu bir ders görürdü: İnsan akıllı akan su gibidir, aynı dalgaya iki kez giremez. Bu dalga çoktan aktı. Ancak aynı suya iki kez giremesek de aynı nehri iki kez geçebiliriz. İkinci kez kendinden daha emin ve daha cesur olursun...

Oyalanmaya ve felsefe yapmaya zaman yoktu... Sevben ve Seviye tekrar patikadan aşağı inerek mağaranın ağzına geldiler. Görkemli dağ onları yutmaya hazırdı...

Sevben çantasını alıp gerekli eşyaları çıkarmaya başladı. Önce kuru bir çıra aldı, başına bir bez sardı, bezin başına gazyağı serpip ateşe verdi. Hemen iki dilim beyaz ekmek alıp birini Seviyeye verdi, diğerini de kendisi aldı...

Daha neler yapılması gerekiyor diye bir süre taş zemine baktıktan sonra, kendisinin tek bir adımını bile kaçırmadan takip eden çocukluğunu hatırladı. Fakat... Bu

manevi varlık mağaranın içinde görülmedi. Tevekkül edip gideriz dediğinde bir yerden, duvarların ve kayaların içinden gelip çıkıverdi. Üstü başı toz içindeydi ve yorgundu... Sevben pek ilgilenmedi, tek bir soru sordu:

- Ne kadar zamanımız var?
- Bir buçuk gün.
Sevben anlamadan saatine baktı. Saat tam olarak sabahın altısı.
- Yetişir miyiz?
- Bilmiyorum... Ben bilmiyorum...
- Hadi bizimle gel...
- Sizinle gelemiyorum. Dağın kendine has bir ruhu var. O, yabancı ruhları içeri sokmuyor...
- Ruh çeşmesi de onun mu?
- Evet onun. Ruh Çeşmesi, Kale Dağı ruhunun gözyaşı olarak dışarıya fışkırmış...
- Sen giremiyorsan da sadece şunu söyle: Biz sağ çıkacak mıyız?
- Yıllardır bu dağa kimse ayak basmadı. Bu yüzden kimse onun huyunu bilmiyor. Sağ salim çıkacağınıza dair yorum yapamıyorum. Ama oğlunuzu bulacaksınız. Bu gerçektir! Şimdi ise acele edin. Kale Dağında düğün eğlencesi başlayacak. Unuttun mu, Tanrı günü bugün. Tanrı ve Çulpan'ın kavuştuğu gün... O günü özlediğinden Kale Dağ'ı ağlıyor...
- Sevben, ne oldu sana, neden sustun? Bu Seviye'nin sesi. O Sevben'in çocukluğunu görmüyordu bu yüzden şaşırıp kalmıştı.
- Çocukluğumla konuşuyorum Seviye. Bizim acele etmemizi söylüyor...
- Nereye gitmeyi planlıyorsun? Söze yine çocukluğu girdi.
- Bilmiyorum henüz.
- Benim yaşlarımdayken, hangi mağaraya gittiysen oraya git. O senin kanın. Yani, o senin canın, senin aklın. O da senin gibi düşünüyor ve senin gibi yaşıyor. İnsanları görmek istemeseydin, dünyada yaşamak istemeseydin nereye giderdin?
- O zamanlar benim kaçacak bir yerim vardı.
- Senin yerin zaten onun yeridir.
- Belki de öyledir...

Kendi kendine konuşan Sevben'e tuhaf tuhaf bakan Seviye sessiz kaldı. “Bu gerçek bir sihir mi?” diye düşünüyordu. Ancak çocuğunu bulma arzusu her türlü

şüpheden daha güçlüydü. Ona eski sevgilisi Sevben'i hatırlatan bu hayali adamla sadece dağdaki deliğe değil, yerdeki deliğe de girmeye hazırды.

Sevben elindeki sopasıyla ateş yaktı ve yandan görünen dar bir deliğe yaklaştı. Çocukken bu delikten emekleyerek geçardı. Dizlerinin üzerinde yürümek zor değildi, zemin yumuşak, kuru kumla kaplıydı. Ama başını ani bir şekilde kaldırırsa hemen vurup ezilebilirdi... Kırk elli adım emekleyerek gitmek lazım. Sonra koridor genişlemeye başlıyor, kıvrılıyor, sağa, sonra sola kayıyor, ta ki sonunda genişleyip yürünebilir hale gelene kadar.

Sevben hemen kumdaki ayak izlerini gördü. Oturmaya karar verdiğinde uzun süre bakıp aradı, kulağını mağaranın duvarına dayadı ve dinledi. Oldukça yorgun ve bitkin olan Seviye tüm bunların önemini göremedi. Ancak Sevben için mağaradaki her taş, her kum ve toz tanesi bir “dil” idi.

Sevben öncelikle şuna dikkat etti: bu delik her iki taraftan da açık. Ateşin iyi yanması, nefes alabilmesi, gizli bir rüzgâr gibi hareket eden hava bunu anlatıyor. Duvarlardaki taş levhalarına konan tozlar etrafa uçuşuyor. Demek ki dağın içinde hareket var, can var. Şimdilik bu kalp atışı pek hissedilmeyecek ama güçlendikçe levhalardaki kum taneleri aşağı yere doğru dökülmeye başlayacak.

Biraz dinledikten sonra tekrar hareket ettiler. Konuşmadılar. Sözle değil, düşünceyle, yürekle konuştular muhtemelen. Gerçekten de Sevben, Seviye'nin düşündüğü her şeyin farkındaydı: oğlu için endişeleniyordu o. “İnşallah orada olur!” diyerek dualar ediyordu. Yakında Sevben'in gizli odasına ulaşacaklardı. Çocukları Sevben'de orada olmalı. Çocukluğu söyledi sonuçta. “Tıpkı senin gibi düşünüyor ve yaşıyor. Yani orada olması lazım”, dedi. İnşallah orada olur. Değilse, başka nereye gidecek... Allah bilir!

Yürümeye başladığında adımları hızlandı ve nefesi düzene girdi. Büyülü bir ışıltıya gömülen ama tamamen karanlık olan mağaranın içinde, Allah'ın aydınlık bir dünyada yaşamak için yaratılan bu iki kulu, bir masalın ışığında giderek daha da içine kapanıyordu.

Sevben'de korkudan eser yok. Sanki on sekiz yıldır dışarı çıkmamış, daha dün burada sürünüp yürüyormuş gibi sanki bir şeyi unutup onu almak için içeri girmiş gibiydi...

İşte o! Bu yol biraz daralıyor ve sonra büyük, geniş bir odaya çıkıyor... İkisi de tekrar dizlerinin üzerine çöktüler. Bu sefer zemin sertti. Saklanıp sürünerek geliyorlardı.

Çok uzağa gitmesi gerekmiyor, işte karşıda karanlık bir boşluk! Hatta biraz korkutucuydu da...

Aşağı atlayan ilk kişi Sevben oldu, ardından Seviye geldi. O çok halsizdi, aşağı inerken vücudunu toplayamadı ve Sevben'in koynuna düştü... Sevben onu duvarın yakınındaki bir taşın üzerine oturtup yasladı. Ancak o zaman elindeki meşaleyi kaldırarak dikkatlice etrafa bakmaya başladı. Gelir gelmez anladı, burada kimse yoktu. Çünkü ışık yok, ateş yok! Aslında kendisi de ateşsiz ve fenersiz girip dolaşıyordu... Hayır, burada kimse yok... Ama izleri var... Ve taşların üst üste konularak yükseltilmesiyle yapılan miç benzeri bir yapı... Kül soğuk... Biraz yukarıda bir yatak olmalı. İşte o! Uzunca bir taşın üzerinde duran eski kıyafetleri görünce Sevben'in ruhuna can girdi. Hemen Seviye'ye şunları söyledi:

- Bak, bunlar sizin eşyalarınız mı?

Seviye güçlkle ayağa kalktı ve Sevben'in yanına geldi. Daha sonra öfkeyle kendini yatağa attı.

- Bizimki!.. Bizimki!.. Yavrum benim, burada mı yattın? Neredesin sen, neredesin, neden susuyorsun? Sevben, nerede o?

Sevben ne yapacağını bilmiyordu. Onun da içinde fırtınalar kopuyordu.

- Evet Seviye, üzülme, bulunacak... Nereye giderse gitsin burada olmalı...
- Artık bilmiyorum Sevben, yok o yok!
- Yok o...

Seviye yatakta kalırken, Sevben meşalesini uzatarak mağarayı daha yakından incelemek için kâh bir tarafa, kâh diğer tarafa bakındı.

Birdenbire kulağında hafif bir ses işitti. Bir süre sonra garip ses tekrarlandı. Sevben'in içine can girdi ve bedenini ısıttı. Ona, çocuklarının kaderinin doğrudan bu sesle bağlantılı olduğu hissettiriyordu.

Sevben o yöne doğru koştu. Herhangi bir geçiş var mı diye duvarlara bakmaya başlamıştı ki aniden yüzüne kırbaç gibi bir soğukluk çarptı. Sevben iğrenip kenara çekildi. Yukarıda, tavadaki karanlıktan şıpır şıpır damlalar damlıyordu. Sevben meşalesini daha da yukarıya kaldırdı. Gerçekten de yukarıya doğru bir boşluk iniyor, onun korkulu boğazından bazı ipler sarkıyordu... Bu ne? Saç örgüsü mü? Belki bir dağ ruhunun saç örgüsüdür? Hayır, bunlar kökler, ağaç kökleri, ıhlamur kökleri! Damlalar da bu köklerden düşüyor...

Sevben avuçlarıyla biraz su alıp dudaklarına değdirdi. Gerçek kaynak suyu gibi... Hayır, biraz daha tuzsuz... Yağmur suyudur. Demek ki yukarıdaki toprak kalın değil...

Sevben tam mağarayı keşfetmek üzereyken tuhaf bir delikle karşılaştı. Bir zamanlar o daha büyüktü ama şimdi kumla, taşla kaplanmış ve birinin hünerli eli onu temizleyip yaşanabilir hale getirmişti. Sevben o deliğe girmeye karar verdi. Bunu söylemek için Seviye'nin yanına gitti. Çantasını bırakıp iki veya üç meşaleyle, çalı ırpı aldı ve geriye kalan yiyeceği, küreği, bıçağı Seviyeye bıraktı. Meşaleyi nasıl yakacağını öğretti. Daha sonra:

- Ben bir keşif yapacağım. İçeride bir mağaranın daha olması gerekiyor orada olmalı... Sen burada bekle... Bir iki lokma ye. Susarsan işte orada su damlıyor...

İçeri gireceğim deyince geri geldi ve çantanın askısına bağlı ipi aldı. Sonra sanki endişelenme, her şey yoluna girecek der gibi Seviye'ye baktı ve yarı emekleyip yarı sürünerek içeri girdi.

Uzun sürmedi. Yaklaşık on dakikalık bir yürüyüşün ardından koridora düştü. Duvarları sanki insan eliyle dokunmuş gibi eşit ve pürüzsüzdü ve çok güzel boyanmıştı. Başının üstündeki tavan da kubbe gibi oyulmuştu. Zemin de aynı dümdüz, yassı taşlarla kaplıydı... Birden... Bir şeyler oldu. O taş zemin sallanıyor, hatta yükselip iniyormuş gibi oldu. Sevben'de sarsılmıştı ve farkına bile varmadan gidip duvara yapıştı. Bu sefer şaşırmamıştı. Kale Dağı'nın uyanma zamanının geldiğini biliyordu. Böylece bir elinde meşale, diğer elinde mağara koridorunun pütürlü ama değişik bir şekilde aynı dizilmiş taşlarına tutuna tutuna ilerlemeye devam etti. Gözlerini yerden ayırmadı. st üste yığılan taşların bir kısmı sanki dışarı fırlayacakmış gibi yükselip sallanıyor, bir kısmı ise tam tersine yerin dibine girecekmiş gibi batıyordu... Etrafta beliren kum yığınlarının üzerinde belirgin biçimde insan ayaklarının izleri kalmıştı; bu Sevben'in yüreğini rahatlatıyordu. Hayır, hissediyor, hatta kesin olarak bu korkunç karanlık, soğuk taş koridorun onu oğluna götürdüğünü biliyordu. Sevben, çocukluğunda bu koridorun farkındaydı ama bölmeden içeri girmeye şüpheleniyordu. Bak sen şuna, oğlu daha cesur ve daha kahraman çıktı ya! Ne zamandır içeri giriyordu ki! Daha hızlı gidip bulmak istiyordu! İşte Kale Dağı huysuzlaşmaya başlıyor... Ah, yüreğini parçalayacak kadar incitti o çocuğunu. Onu nereden bilsin ki nereden bilsin... Menzala kızını unutamaması boşu boşuna değilmiş. Kendi Seviyesini tanıyamadı o zaman, Nereden bilsin ki onu, nereden bilsin!..

O anda taş duvarın içinden tuhaf bir kkreme sesi duyuldu. Sevben pütürlü duvara kulağını dayadı ve dinlemeye başladı.

Kükreme sesi giderek artıyor, inlemeler, ulumalar, ulumalar da sese eşlik ediyordu... Sevben adımlarını hızlandırdı. Ancak yorulan ayak eklemleri onu dinlemiyordu; adımları sıklaştırsa bile fazla hızlı gidemiyordu. Ağrının ardından yeterince güçlü olmayan bacakları titremeye, ayakları yanmaya başladı. Ama Sevben içsel bir duyguyla gittikçe gitti. Hesaplarına göre şimdiye kadar Kale Dağı'nın merkezine ulaşmış olması gerekirdi. Meşale yakında sönecek, ancak onu değiştirmekle zaman kaybetmek istemiyordu...

Sevben nereye gittiğini bilmeden gidiyordu. Yere, dünyanın merkezine, ruhun yerine gidiyormuş gibi gidiyordu. Kaderine gidiyor gibi, ölümüne ya da doğumuna gidiyor gibi, hayatın anlamını bulacağım diyerek gidiyordu. Oğlunun bu yolda kaybolması sadece bir sebep ya da işaret ama asıl amaç bambaşka; onun kimliğini ve özünü ortaya çıkartmak... Bir insan kim olduğunu, nereden geldiğini, nereye gittiğini bilmiyorsa yaşaması zordur, çok zordur. Sevben'de kendisi hakkında çok az şey biliyordu ve bildiklerini dolambaçlı yollarda yürüyerek, memleketinden, sevdiklerinden ve hatta kendisinden kaçarak yaşayıp unutmuştu. Ancak en değerli anlarını, en kıymetli insanlarını kalbinde gizleyip sağ salim korumayı başarmıştı... Kale Dağı'na bağlı nesil, gönül sırları, annesi, Seviyesi, oğlu, en önemlisi çocukluğu... Bugün bütün bunlar onunla, yalnız onunla...

Ama... Hâlâ hayatından memnun değildi. Onda bir şeyler eksikti. Sevben, kaderinin sahibi olan bu yarım kalan hayatın temellerini arıyordu. Bunu bulmak için şimdi dağın kalbine gidiyor... En tehlikeli zamanda Kale Dağı'nın öfke döneminde gidiyordu. Bunun sonunun iyi olamayacağını, heybetli dağdaki son toz zerresine kadar biliyordu. Ancak Sevben bunu bilmek istemiyordu.

Sonunda koridorun başında bir ışık parlaması belirdi. Evet, evet ışığın gölgesi oluyor. Sevben onu farklı görüyordu. Bir tür mavi-gümüş parıltı... Sadece bir çıra ya da mum olamaz bu. Güneş ışığı ya da yıldız ışığı gibi... Yoksa... Nigmet Dedenin anlattığı efsaneler doğru muydu? Belki bu dağın merkezinde saklı bir yıldız vardır?

Belki dünyadaki her köyün, her şehrin yakınında böyle bir yıldız vardır? Belki de sadece dağın tepelerinde yaşıyorlardır? Bu yıldızlar insanlara hangi gezegenden geldiklerini hatırlatıyor olabilir mi?

Yaklaştıkça Sevben'in gönlünde korku artıyor ama aynı zamanda umudu ve güveni de artıyordu. Son gücünü toplayarak taş koridorun sonunda çağırın ışığa doğru acele etti...

Sevben “kanatlarla” doğdu. Kollarını sallayarak doğan bebeklere böyle derler. Ama babasız doğdu. Yetimlik onun kanatlarının uçlarını doğduğunda kesmişti, bu yüzden ne kadar hayal etse de ne kadar kanat çırpmaya çalışsa da istediği gibi yaşayamamış, uçamamıştı... Çocukluğunun ilk yıllarında babasının omuzlarına çıkıp Sabantuyllara gidemedi. Sonra onunla balığa gidemedi, ormana gidemedi, bir süre yine babasıyla okula gidemedi, yaz günlerinde işine, tarlaya ya da başka bir yere de gidemedi... Kale Dağı’na da gidemedi o babasıyla.

Beş yaşına girdiğinde annesi, onu Ruh çeşmesine götürdü. Bütün gün çeşmenin etrafında dolaşp suyun da yıkanp ıhlamur ağacının gölgesinde sofra kurdular sonra dinlenip rahat ettiler ancak akşama doğru evlerine ulaştılar. O günden sonra çok sevdi Kale Dağı’nı.

Büyüdükçe sınıf arkadaşlarıyla da geldiler. Sevben ilk kez sekiz yaşındayken tek başına geldi. Annesinden kaçarak geldi ve sonsuza kadar orada kaldı. Yüreğiyle, kaderiyle kaldı.

Önce ağız dar girişli bir mağara arayp buldu ve tatil zamanlarında günlerce orada yattı. Daha sonra içeriğinin yolunu açtı. Ve bir gün Mavi topun mağarasına kadar gitti. Bu ismi kendisi koydu. Bu mağara gerçekten de mavi bir top gibiydi. Ama bir topun içi gibi... Yukarıda göze çarpan muhteşem bir kubbe. O yeşilli mavili değerli taşlarla süslenmiş. Bu taşlar elektrik ampulleri gibi parlıyor ve tüm dünyayı aydınlatıyordu. Ateşe ya da çıraya gerek yoktu. Güneşli bir gün gibi, tüm dünya aydınlıktı! Ama bunlar değişik gizemli taşlardı. Yaklaşınca en sıradan taşlar gibi ama uzaklaşınca mavi ışıklarıyla parlamaya başlıyorlardı...

...Babasının döndüğünü duyunca Sevben şaşkına döndü. Babayla büyüyen çocuklardan biliyordu: babaya sahip olmak hem kolay hem de zor. Çünkü baban olduğunda, çocuklarla korkmadan konuşuyor ve bir şeyler ters giderse orada sana yardım edecek birinin olduğunu biliyorsun... Zor çünkü babalarda büyük, geniş bir kayış oluyor. Ve o kayış yüzünden ağlayan çocuklar babayla yaşamayı o kadar da sevmeyler... Ancak Sevben merak ediyordu: nasıl biri baba denilen o kişi?

Annesi her zaman: “Baban şehirde yaşıyor ve uzaya uçan uydular yapıyor” derdi. Adını da biliyordu. Nasıl bilmesin kendi adı ya zaten. Neden babasının ismini koymuşlar? Büyüyünce ikisinin ismini karıştırabilirlerdi. Hayır karıştırmazlar, onların soyadları farklıydı. O annesinin soyadını taşıyordu. Babasının adı yerine de annesinin adını yazmışlardı. Öğretmenler sınıf defterine “Sevben Seviyeviç” diye yazmışlar... Nasıl utanç verici bir şey... Bir kadının adı, baba adı olabilir mi? Annesininki gibi güzel bir isim olsa bile...

Annesinden, babasını görmek için izin aldıktan sonra Sevben doğruca Remziye Teyzelerin yanına gitti. Bu teyze onu çok seviyordu, her gördüğünde okşayıp duruyor, her türlü lezzetli şeyleri yediriyordu hatta bir keresinde evine davet edip patates böreği ve çay ikram etmişti. Başka kimse olmadığında: “sen benim Sevben’ime çok benziyorsun. Onun kopyası. Adeta onun çocukluğu!” diyerek sevdi Remziye teyzesi. Bu konu hakkında tüm köy halkı biliyordu. Sevben’e de bunu sıklıkla dile getiriyorlardı. Ancak kimi sevgiyle kimi de alaylı bir şekilde söylüyordu. Sevben onları görmezden geliyordu. Sonuçta onlar kıskançlıklarından alay ediyorlardı. Köydeki hiçbir çocuğun babası bir uzay gemisi yapmıyor ama Sevben’in babası yapıyordu! Bu yüzden köye gelecek vakti yoktu onun. Çok meşgul. Bütün dünya, bütün evren ona bakıyordu. Uzay gemisinin en son vidasına kadar o sorumluymuş öyle diyor annesi... Nasıl oradan ayrılırsın, ayrılamıyor oradan...

Ama bu sefer gelmiş... Belki köydeki oğlunu, Sevben’i görmek için gelmiştir... Peki neden iki gün boyunca onu ziyaret etmedi acaba? Yorulmuştur. Kaç yıldır dönmeden çalışıp duruyor, yorulmuş olmalı... Bu yorgunluğu atabilmek için iki gün uyumak hiçbir şey değil...

Babasının kapısına vardığında onun gelmesini bekliyormuş gibi Remziye Teyze hızlıca dışarı çıktı. Sevben tek kelime edemedi, Remziye Teyzesi hem kendi adına hem de onun adına konuştu:

- Geldin mi yavrum? Gelmen çok iyi oldu. Çağırayım mı? Peki şimdi çağırıp dışarı çıkartayım ben onu. Görmek istersen tabi. Sonunda tek kan, tek can ya... Şimdi onu çağırıyorum, orada otur, tamam mı? Ah bebeğim, ikinizin de gönlünde fırtınalar estiği zamanı bu... Bir gün kendi yerine oturur mu o gönül dedikleri...

Ta ilk başta Sevben, babasından hoşlanmadı. Remziye Teyzelere geri dönen bu adam hiç de babalara benzemiyordu. Yabancı insan ya da bir holiganın çocuğa bağıracağı gibi bağırıp çağırıyordu ve ortadan kayboldu... Böyle mi oluyordu baba denilen kişi? Yıllardır beklediği babası bu muydu? Böyle bir insana uzay ve yıldızlar emanet mi edilir? Astronotlar nasıl görmüyor acaba? Bu kaba ve zalim adamın yaptığı bir uzay aracının üzerinde hayatta oturmazdı Sevben. Hayır bu adam babasına hiç benzemiyordu. Onun babası değildir. Belki sadece yalan söylüyordur. Annesinin ve tüm köyün kafasını karıştırıyor. “Benim öyle bir oğlum yok” diyor. Yalvarıp peşime takılır diye düşünüyor muhtemelen... Sevben öyle çocuklardan değil! Daha önce hiçbir erkek ya da kıza yalvarmamıştı, yalvarmışlığı da yok!

Ancak Sevben'in kalbine bir şeyler oldu. Ağlayası geldi. Bu kapıdan, bu sokaktan, hatta köyden gitmek tamamen kaçıp gitmek istiyordu...

Ve köyden kaçtı. Hayır, Sevben ağlayan bir çocuk değildi. Ne kadar üzgün olursa olsun ağlamazdı o. Gözünden sadece bir yaş düştü. Bütün yüzüne dolup aktı, aktı... Ve Sevben yalnızca kendisinin bildiği bir patika yoluna girdi... Üstüne elbise bile giymeden dereden fırlayıp çalılıktan ve mezarlıktan geçti, ardından Kale Dağı'na doğru gitti...

“O ne diyor... Benim öyle bir oğlum yok diyor... Olmasa bile neden bunu bağırarak söylüyordu ki... Eğer duyarlarsa... O, onun babası olmasa bile bu Sevben'in bir babası olmadığı anlamına gelmiyor... Gelmiyor! Var onun babası var, var! O sadece bir uzay gemisi inşa etmiyor, o...o... Onu kendisi uçuruyor!.. Biliyor musun? O uçuyor! Onun kanatları var!”

Sevben de rüyalarında hep uçuyordu. Annesi de: “Sen kanatlarla doğdun”, derdi. Yürürken omuzlarını oynatıyormuş, bunu da annesi kanat olarak yorumluyormuş. Babası uzayda uçarken ve Sevben'in de kanatları varken başka neye ihtiyaç var ki?!

Binlerce kez rüyasında babasıyla uzayda uçtuğunu gördü... Fakat... Nedense o kişi hâlâ Remziye teyzelere geri dönen adama benziyordu... Aslında tamamen de benzemiyor. İyi, yakışıklı, mülayimdi onun düşündeki babası. Sevben'e gökten bir vakit yıldız verdi. Yıldız bile kurnaz... Babasının avcundan zıplayıp uzaklaştı. Yıldızı iki koldan kovalamaya başladılar. İkisi de tutamadı. “Yıldızlar gece gökyüzü için yaratıldı, o yüzden bırakalım da orada kalsınlar, biz de onlara dokunmayacağız” dedi babası... Onun yüzünde yıldız gibi bir yara izi kaldı. Kovalayıp koşarken yanlış yıldız mı çarptı acaba...

Sevben çeşmede yüzünü yıkadı ve hiç düşünmeden Kale Dağı'na, kendi gizli mağarasına gitti. Önce yakındaki bir taş odaya uzandı, sonra içerideki mağaraya girdi... Dışarıda güçlü bir yağmur yağdığını, babası ve annesinin geceyi mağaranın ağzında birlikte geçirdiklerini ve Kale Dağı'nın uyanmaya başladığını fark etmedi.

Mavi topun ortasında yuvarlak ve yassı bir taş vardı. Üzeri bazı gizemli harfler ve kelimeler de oyulmuş. İşte o yazılı taşın üzerinde yan yatmayı çok seviyordu Sevben. Çok gizemli bir taşıtı o. İki büyük gizemi vardı onun. O kayanın üzerinde sadece beş dakika yatıyorsun ama sanki bir gün geçmiş gibi oluyor... Zamanı kısaltan ve “yutan” mucizevi bir taşıtı bu. İkinci mucizesi de fantastik filmlerden farklı değil. Orada yatarken kubbenin tepesine bakarsan muhteşem bir manzarayla karşılaşırısın: tam da bu noktada dar bir açıklık belirir ve bu açıklıktan bir yıldız görünmeye başlar. Sevben dağın tepesine tırmandı ve araştırdı: Onda hiçbir delik deşiklik yoktu. Ama mağaranın içinden o delik görünüyor, bu delikten de o parlak yıldız görünüyordu. Sevben aynı zamanda onun nasıl

bir yıldız olduğunu da biliyor. Gökyüzündeki en parlak yıldızdı o, Çulpan yıldızı, Venera gezegeni.

Bir hikmeti daha var bu Mavi topun. Burada hiçbir şekilde yemek yemek veya bir şeyler içmek istemiyordu. Ne kadar kalırsan kal, karnın her zaman tok gibi, üstelik buradayken kendini halsizde hissetmiyorsun; ağrıyan yerlerin de çabucak iyileşiveriyordu...

Hâlâ o taşın üzerinde yatıyor Sevben. Ne uyanık ne de uykuda, bir gündür burada yatıyor. Gözleri kubbenin tepesindeki yıldızda. İlginç, gündüz de, gece de parlıyor bu yıldız. Gündüzleri yıldız olmadığını mı söylüyorsun? Gündüz de olabilirler. Güneşin nurlu parlak ışığı, onların sönük ışıklarını yansıtmıyor sadece.

Geçmişte Sevben'in yıldızlar hakkında tamamen farklı bir görüşü vardı. Gece gökyüzündeki yıldızların şafaktan sonra yeryüzündeki insanların kalplerine taşındığına inanıyordu. Ve akşam yine göğe yükseleceklerdi. Belki de doğrudur...

Birden... Kubbenin tepesindeki Çulpan yıldızı titreyiverdi. Sanki alem sallanmış gibi oldu. Bu titreme birkaç kez tekrarlandı. Sevben irkilerek başını salladı, sonra bir şeyler hissederek yanağını, yattığı taş yüzeye dayadı ve nefesini kesip dinlemeye başladı. Ne gökyüzü ne evren ne yıldızlar ne de dağ titriyordu o an.

Sevben, her yıl yaz ortasında Kale Dağı'nın bir "ses" çıkardığını biliyor. Bu zamanlarda içeri girilmesine ve hatta yaklaşılmamasına bile izin verilmiyordu. Bela ve felaket günü bu. Tanrı'nın doğum günü, Allah'ın doğum günü. Kutsal ruhların kötü ruhlarla, yani iblislere karşı amansız bir mücadeleye başladığı gündür. Tanrı'nın, karanlık ruhları yendikten sonra dünyaya geliş saati. Bu bir şekilde doğru ama Helef Dede bunu hep söylerdi. Yine şöyle derdi: Sarmanay köyünde yaşayanların gökten düştüğü söyleniyor, onlar Tanrı'nın karısı Çulpan ve Zöhre'den doğan can iyeleri...

Sevben kendince onlara inanmıyordu. Ama Kale Dağı'nın gökten inen can iyelerinin tarafından yaratıldığına inanıyordu. Dağın içini oyup bu kadar güzel bir dünya yaratmak çok fazla yetenek ve güç gerektiriyor sonuçta ama insanların bundan haberi yoktu...

İşte yine sarsıldı. İşte! Konuşmaya da başladı... İçeriden biri hoşnutsuzca inliyor, uluyor, bir şeyler kırırdıyordu... Sevben bir an önce oradan ayrılması gerektiğini çok iyi biliyordu. Bir zamanlar Hösni adında yaşlı bir adamın, Kale Dağı'nın "konuşma" zamanında içeri girdiği ve bir daha hiç görülmediği söyleniyor. "Buradan gitmeliyim, eve geri dönmeliyim" ...

Ancak Sevben eve geri gitmek istemiyordu. “Baban iyi bir adam, uzayda uçmak için gemiler yapıyor”, diye yıllarca yalan söyleyen annesinin yanına, “benim öyle bir oğlum yok!” diyerek çıkıp giden babasının yanına, hatta gökyüzünde masumca süzülen parlak Güneşin yanına, tatlı suyu olan Ruh çeşmesinin yanına, yaz ve sonbaharda olan fındık ağaçlarına, kuşkirazıyla ikram eden çalılığın yanına da gidesi gelmiyordu onun. Onsuz yaşayıp görsünler... Biraz özlesinler... Hayır, Sevben kızgın değildi. Öfkesi varsa da çok az... Parmak ucu kadar...

Burası oldukça sessiz. Onun için burası huzur dolu, yemek yemek istemiyor, zaman da çabuk geçiyordu... Bir ay içinde bir yetişkine dönüşecek. Herkes ona şok olacak... Yalnız kalmanın zor ve sıkıcı olur mu diyorsunuz?

Hayır, zor ya da sıkıcı olmayacaktır. O böyle de yapayalnız zaten. Evde, sokakta, dağda, hatta kalbinde de...

Daha önce çocuklar: “dipsiz kovadan düşen” diye alay edip oyuna dahil etmiyorlardı, şimdiyse kendisi katılmıyor. Çok çağırdılar ama Sevben gitmiyor. O, tüm oyunlardaki en iyi, en zeki, en usta kişi ama kasten katılmıyordu. Diğerleri çok öfkeli ama Sevben ise mutlu. “Dipsiz kova”nın intikamını işte böyle alıyordu...

Okulda da durum aynı; diğer çocuklardan daha iyi biliyordu. Ancak kimseye öğretmiyor, hatta kopya çektirmiyordu da. Birinci sınıfta yediği dayakları unutamıyor. Kendini savunacak bir babası da yoktu. Ondan dolayı daha çok dayak yiyordu...

Hayır. Sevben bu dağdan ayrılmak istemiyor. “Uyumaya başladığında aklında sürekli tek bir düşünce, tek bir arzu vardı: Ah, işte o yıldız uçsaydı, uçsaydı, uçsaydı...”

17

Gönül öyle bir şeydir ki; vücudun tüm eklemleri yerinden çıkarsa, ipi koparacak güç kalmasa bile insanı ileri doğru hareket ettirir. Yer altı yollarında yürüyen Sevben tamamıyla halsizleşti, artık kendi başına gitmiyor, sadece yüreğini takip ederek yürüyor gibi... Sadece kalbinin sesini dinlemiyor, kanatlarını da çırpıyor, muhtemelen. Uçuyor ama ayaklarını taş zeminde sürüklüyor...

Doğa önce acıtır, sonra affeder. Şimdi Kale Dağı’nın kızma zamanı... Sevben’in, ne kadar zamandır onu görmezden gelerek hayatını geçirdiğini umursuyor mu? Yoksa oğlunu tanımadığı, onu reddettiği, o çocuğa zarar verdiği için mi bunu yapıyor? Bilemezsin.

Ama yine de affedecektir. Çünkü Doğa’nın kalbi saf, gönlü temizdir. Sevben biliyor ki: Doğa ve Alem ancak onun kanunlarına uyularak anlaşılabilir. Doğa her zaman haklıdır çünkü tamamen Yüce Allah’ın iradesindedir. Bu nedenle doğa insanı aldatmaz.

Bir insan çoğu zaman kendi kendine yalan söyler ve bu yalan söylemenin nedenini de doğada görüp suçu ona atar...

Sevben kendini meşgul ediyor, kendi kendine düşünüyordu. Düşünceleri ona savrularak coşkuyla istemediği bir anda geliyordu... Bunların arasında sabır ve metanetle ilgili olanlar da var. Ah, şimdiyse Sevben'e sabır ve dayanma gücü çok lazımdı!..

Doğadaki uyumun temelinde sabır ve dayanıklılık yatar. Sabırlı bir insan ancak doğayı hissedebilir, doğanın ritmiyle uyum içinde yaşayabilir. Bu ritmi hissedebilen kişi mutluluğa en yakın olan kişidir. Sonuçta mutluluk, gönül huzurunda... Haysiyetin en büyük özelliği de bu...

Doğanın büyüklüğü nedir? Doğa her zaman güzeldir. Hatta sinirli, çirkin, soğuk ve kötü zamanında da... Onun merhamete ihtiyacı yok. Onun sadece sevgiye ihtiyacı var! Artık kimin sevgiye ihtiyacı yok ki... İnsanın kendisi de doğanın bir çocuğudur... Eğer insan uzun, güvenli ve mutlu bir hayat yaşamak istiyorsa doğanın yolunu izlemelidir. Gerçek şu ki: Doğayla ortak bir dil bulursan, o sizi doğru yola yönlendirecektir... Ama sadece Sevben'in yolu daha uzun sürdü... Bunun sonu, başı, altı, üstü nerede? Yanlış yöne mi gitti yoksa? Karışık yoldan... Devın patikasından mı... Onların mağaralarda yaşadıklarını söylüyorlar. Burada dev perileri varmış! Dağın ortasındaki gizemli salon ve koridorları neyle anlatırsın? Var, var burada bir dev... Daha önce Kara Ruh'un, Kale Dağında yürüdüğüne dair birçok efsaneler vardı. Yüzüp emekliymiş gibi yürüdüğünü söylüyorlar. Gidiyor ama bacakları asılı duruyor, bir gıdım bile kıpırdamıyor diyorlar... Ruh çeşmesinde uzanıp su içiyormuş... Zaten bu çeşmenin adı da o ruhtan geliyor ya...

Ah, bir hata mı yaptı yoksa Sevben? Ucu bucağı yok bu karanlık dünyasının... Ama Doğa hataları affetmez... Hayır affediyor o, onları. Ancak insanın yaptığı hataları affetse de unutmuyor... Asıl hikmet burada!

Doğada her şeyin bir ruhu ve bilinci vardır. Dev, Cin, Şureli, Ruh, İye diye adlandırıyorlar. Sevben'e o çocukluk ruhu olarak geldi muhtemelen. Doğa, insanların zor duruma girmemesi için belli etmez yalnızca. Ama Sevben'i kendine yakın gördü; ona belli etti. Bu işaretle bir miktar gizem var. Sevben öyle düşünüyor. Sonuçta bu ruhun atışını hissediyor, iniltisini duyuyordu... Hissediyor, duyuyor ve kalbine alıyor, o ritme uyum sağlıyordu. Vücudunu bir huzur sarıveriyor, herhangi bir iyilik yapma isteği uyanıyordu... Her insanın kalbinde, doğanın bıraktığı bir iyilik yaşıyor. Bazılarında yukarıda yer alır, bazılarında ise çok derinlerde gizli. Ama herkeste vardır!

Sevben'de de var o. Onun iyiliği onu köye geri getirdi, Seviyesi, oğluyla karşılaştı, şimdi burada, garip ve gizemli kaderinin peşinde, yer altı yollarında titreyip yürütüyor!..

Aşk, kalbin duygularına özel bir önem, anlam ve amaç vermeyi arzulamaktır... Sevben bunu biliyor ama bu anlamı ve amacı düşünmekten korkuyor. Korkmuyor da daha doğrusu buna hazır değil. On sekiz yıl ile iki gün arasındaki fark daha fazladır... İki yüreği var gibi onun. Eğer bu doğru olsaydı, eğer iki kalbi olsaydı, onları tam olarak her iki Seviye'ye de ayırırdı... Tek bir tane onun kalbi... Ömrü de bir tane...

Böyle dolaşırken tuhaf bir dünyaya, mavi bir mağaraya geldiğinin farkına bile varmadı Sevben. Neydi bu? Hangi sihirli dünya, ilahi büyü? Ne tür bir aydınlık? Bu bir rüya mı yoksa gerçek mi? Bu yeraltının, korkunç olayın alameti mi? Sanki güneşin içine, yıldızın merkezine girmiş gibi oldu. Bu durum ancak rüyada olabilir. Ateş de yok, mumlar, meşaleler de yanmıyor, her tarafta duvarlar yanıyor, kubbe gibi tavan da, gökyüzü de yanıyor, yerler de yanıyor... Güzelliğine hayran olmak için bir an yeterli, güzelliğin kendisini yaratmak yüzyıllar ve çağlar gerekir.

Mavimsi yeşilimsi bir ışıltı... Bu rüyadan bir an önce uyanmak istiyordu, gidip Sevben'i bulmak istiyordu... İlginç dedi... Sevben'e... Evet, kendini aramaya geldi ve aradığını bulmalı!

Sevben ne kadar çabalasa da uyanamadı. Çünkü bu gerçektir. Karanlık kendi dediğini yaptı: Mavi dünyaya gelen Sevben, gözü kamaşıp gözlerini açmadan uzun süre hareketsiz kaldı. Gözlerine çarpan ve canını acıtan bu mavi ışık, kısa sürede ruhuna da geçti. Bütün gönlüne yayıldı, içini ısıttı, kemiklerine kadar yayıldı. Ancak o zaman etrafındaki mucizeleri kavrayabildi. Ama hâlâ gizemli bir rüya gördüğünü sanıyordu.

Rüya da olsa, gerçek de olsa, bir şeyler yapması gerekiyordu. Sevben ihtiyatlı bir şekilde içeri girdi. Ayaklarının altındaki dalgaları hissetti. Denizdeki dalgaların üstünden gidiyorum adeta! Rüya bu, rüya... Eğer bu gerçek olsaydı çoktan dibe batardı... Bekle, neden bir rüya olsun? Gerçek bu! Ve sonra garip bir ses duydu, çevresinde kahkahalar, ulumalar işitiyordu... Fakat rüyada ses olmaz; yalnızca resimler, sessiz hareketler olur...

Sevben, mağaranın ortasında tuhaf bir manzarayla karşılaşınca bir kez daha şoka uğradı. Düzgün kesilmiş pürüzsüz bir taşın üzerinde bir çocuk yatıyordu... Ne? Oğlum Sevben mi yatıyor?.. Yumak gibi kıvrılmış, hareketsiz ve sessiz bir şekilde yatan bu çocuk nasıl buralara geldi? Nasıl bir yatak ya da masa bu? İnsan eliyle yapılmışçasına!

Sevben, çocuğun yüzünü çevirip bakmak istedi. O sırada bütün bölge sarsılıverdi ve Sevben bile az kalsın yere düşecekti. Taş tepenin kenarında diz çökerek çocuğu uyandırmaya başladı.

- Oğlum, Sevben, hadi kalk, kalk artık! Bir an önce gitmemiz lazım... Oğlum, Sevben, Sevben!..

- Ah!.. Sen kimsin? Hangi yıldızdan?

Kendisine gelmekte zorlanan çocuğun zihni hâlâ rüya ve gerçek arasında gidip geliyordu muhtemelen, Sevben onu alelacele ayağa kaldırana kadar o ıstırap halinde kaldı.

Bazen kendisi de ayaklarının üzerinde, daha doğrusu dizlerinin üzerinde duruyordu. Sevben çocuğu kaldırıp oturmaya çalıştı ama sürekli kendisine şu söylendi:

- Hadi, uyan artık... Kalk artık... Annenin hakkı için de olsa ayağa kalk. Dağın içinde yalnız kaldı. Seni bekliyor. Annene acı Sevben!
- Annesiyle ilgili sözler sonunda Sevben'i etkilemiş olmalı, bağdaş kurup oturdu.
- Annem? Nerede o? Sen kimsin?
- Annen dışardaki oda da kaldı. Ben, senin babanım...
- Baba? Benim babam yok...
- Var, var! İşte o benim!.. Hadi, kalk, çabucak gidelim buradan!..
- Hayır gitmiyorum ben, gitmek istemiyorum...
- Neden oğlum?
- İşte o yıldız beni çağırıyor, çocuk kubbenin ucundaki açıklığı işaret etti. Sevben'de o mavi boşluğu gördü. Hatta o boşluktan kendisine bakan Çulpan'ı da görür gibi oldu...

Ama en şaşırtıcı şey taş masanın üzerindeki yazıydı. Sevben bu çiviyle kazınmış damgaları görünce kendisine gelmiş gibi oldu. Çünkü bu gizemli, sihirli taşın üzerine Latin harfleriyle şu tanıdık dua kazınmıştı: “Mete... Tike...Umma... Yerse...İlle... Enni... Hunni...” Sevben kendi keşfinden delirecek duruma geldi. Buradan geliyormuş bu tuhaf dua! Bak... Bu ne anlama geliyor? Bu ne anlama geliyor? Kim yazmış onu? Kime? Neden?..

Sevben'in kafasında binlerce soru geçti. Ancak onları düzenleyip belli bir yöne gönderecek zamanı ve imkânı yoktu. Yine çocuğu Sevben'i acele ettirmeye çalıştı.

Sonunda tamamen ayılıp uyandı. Sevben'e de alıştı. Rahatsız etmedi, soru sormadı, dalgalanan zemin boyunca sallana sallana, karanlık koridorun çıkışına doğru gitti. Sevben'de onu takip etti. Ne de olsa oğlan karanlıkta yürümeye alıştı. Hiç duraksamadan o karanlık boşluğa daldı ve ortadan kayboldu.

Meşalesini uzatan Sevben onu arkasından ilerledi. Koştuktan sonra nihayet yetişti. Bu sırada duvardan duyulan ses daha da yükseldi, yırtıcı bir böceğin hırıltısını, ulumasını, tıslamasını anımsatıyordu. Taş zemin titriyor ve sallanıyordu. Sevbenler kâh duvarın bir

tarafına kâh diğer tarafına çarpıyorlardı. Bir anda kum ve toz dökülmeye başlıyor, yukarıya doğru bir şeyler kırılıyor, çatırıyor, patlıyor ve dağılıyordu. Taş tavan çöküyor gibiydi...

Sevben bir şeye takılıp düştü. Yana düşen meşalesini ararken çocuk Sevben koşarak geldi ve yardım etmeye çalıştı. Sevben ona bağırdı:

- Git, koş, annenin yanına koş! Ben yetişeceğim! Anneni dışarıya çıkar... Koş, koş, bana bakma!..

Çocuk bir şey söylemedi. “Tamam” der gibi başını salladı ve babası ayağa kalkmaya çalıştığı arada karanlığın içinde kayboldu.

Duvardaki taşlar titremeye başladığında Sevben durumun vahim olduğunu fark etti. Sadece oğlu ve Seviyesi sağ salim çıkabilseydi. Ya kendisi... Bir yolunu bulurdu elbet.

Sevben ne kadar koştuğunu bile bilmiyordu. Ya bir saat koştu ya da iki saat... Zamanın miktarı kayboldu. Gücü de son damlasına kadar bitti. Ancak ruhu taşıyordu onun halsiz bedenini... Önemli olan onun hâlâ ayaklarının üzerinde olması, hâlâ hareket etmesi ve ilerleyebilmesi. Ya yaşamaya ya ölmeye gidiyor, ama gidiyor, gidiyor!

Nihayet! Burası. Sevben ona doğru koştu ve duvardaki açık deliğe girmeye çalıştı. Ancak içeriye iki veya üç adım attıktan sonra bir kum ve kil yığınının saplandı. Geri çıkıp etrafına baktı. Yoksa yanlış mıydı? Hayır, izler var. Etrafta başka yol yok... Sevben tekrar mağaranın ağzına girdi ve kumu eşelemeye başladı... Böylece birkaç adım geçti. Yol açılmadı. Bunun yerine, çöken mağaranın içindeki killer sıkışarak mağarayı tamamen kazılamaz hale getirdi. İşte o zaman Sevben ana yolun kesildiğini fark etti. Bir kil yığınının üzerinde otururken elindeki ateşe baktı ve şöyle düşündü: Hayatta bu meşale gibi ya. Çok hızlı koşarsan o da parlayıp sönecek... Sevben’de aynı durumda: daha hızlı koşmazsa dağa ezilecek, daha hızlı koşarsa ateşi sönecek...

Bir insan için en tehlikeli şey hiçbir şeyden korkmamaktır. Bu nedenle ben de yazar olarak Sevben’in, Kale Dağı’nın içindeki titreşimlerden korkmasını normal bir durum olarak kabul ettim. Çünkü biliyorum: Hayat, Doğa hiçbir zaman aldatmaz. İnsan kendine aldanır. Sevben biliyor: Kale Dağı ona karşı merhametli. Ancak o Sevben’den memnun değil. Kasıtlı olarak Sevben onunla alay edip rahatsız ediyordu. Kale Dağı’nın bu davranışı ancak bununla açıklanabilirdi...

Sevben tekrar geniş koridora çıktı. Meşale yanıp bitiyordu. On ila on beş dakika daha yanıp ışıksız kalacak o. O arada bu içerideki yolunda öğrenilmesi lazım; belki başka bir koridor vardır? Sevben meşalesini uzattı. Alev ters yönde yanıyor, bu da o yönde bir

çeşit hava akışı olduğu anlamına geliyordu. Eğer bu havalandırmayı takip ederse muhtemelen dışarıya açılan bir mağara açıklığına rastlayacak. Sevben'in fazla gitmesi gerekmedi, dinlenmek için durduğunda sol duvardaki büyük bir taş düştü ve onun yerine bir insanın geçebileceği kadar bir delik oluştu. Sonra Sevben içeri girip bakmaya karar verdi. Dar koridor da biraz yürüdükten sonra ayakların altında titreyip duran patika yukarı çıktı. Çok şükür: merdivenleri tırmanmayı kolaylaştırmak için de oyulmuş hatta.

Sevben halsizlenip ayaktan düştü... Başka zaman olsaydı yere düşüp çoktan öbür dünyanın yolculuğuna çıkardı. Dağın ara sıra sallanması ve titremesi ona güç veriyor gibiydi. Hayır, bu korkudan doğan bir güç değildi, bir şekilde en yakınlarının, Seviye'yi ve oğlunu bulma arzusundan doğan bir güçtü. O kurtarmazsa, Allah'ın bu iki kulunu kim kurtarır. Keşke çocuğu annesinin yanına ulaşabilseydi! Birlikte bir şekilde dışarı çıkarlardı...

Sevben'in meşalesi söndü. O elleriyle yoklayarak tırmanmaya devam ediyordu. Her tarafına toz ve kum dökülüyor, önündeki patika yolundan küçük taşlar yuvarlanıyordu...

Bir süre sonra Sevben'in eli ıslak kile dokundu. Sevinçten kalbi çıkacakmış gibi hissetti...

Sonuçta yer üstüne yaklaşıyor! Sulak toprak yaşam kaynağıdır, yaşama yoludur diye bir söz var! Hayata, yağmura, gökyüzüne, yıldıza bir yol!.. Ne kadar da özlemişti Sevben bu bir gün içinde mavi gökyüzünü, mavi bulutları, mavi genişliği! Rüzgârı, havayı özledi!

Sevben'in üzerine gelen hangi güç bu? Bir sıçrayışta iki ya da üç merdiveni tırmanmaya başladı. Ayaklarının altı kayganlaştı, duvarlar ıslandı. Yer üstüne de çok bir şey kalmadı muhtemelen. Ama her yer hâlâ karanlık, ileride, yukarıda en ufak bir ışık izi bile yok... Sevben bu şekilde tırmanırken aniden bir kuyuya düştü. Ancak öylece düşmedi, sulu bir çukur boyunca güneş ışığına doğru yuvarlanarak geldi.

Sevben bir süre bilinçsizce yattı. Göz kapaklarını açmalı mı, açmamalı mı? Eğer bunu yaparsa onu neler bekliyor? Aynı karanlık çukur da mı? Yoksa güneşli mi? Aydınlık mı? Çok uzak bir yere düştü o... Evet, hayat bir dağ gibidir; uzun süre yükselirsen, çok çabuk düşersin...

Bir anda sakinleşip nefesi dururcasına elini ayağını toparlayamadan hareketsizce yattı. Sevben sevinip sevinmemeyi henüz bilmiyordu. Görünüşe göre sevinecek bir hali de kalmamıştı. Ancak zar zor doğruldu. Üstüne başına, ellerine ve ayaklarına gözü takıldı.

Çok perişan durumdaydı ama kırık ya da incinen bir yeri görünmüyordu. Buna epey sevindi. Yani hâlâ ayaklarının üstüne basıp yürüyebilirdi.

Sevben, Kale Dağı'nın eteklerinin tam ortasına çıkmış meğer. Yukarıdaki kayaya doğru dolambaçlı yoldan epey bir gitmesi gerekiyordu. Gitmeden olmuyor. Zira dağ hâlâ öfkeyle inliyordu... Sanki içeride Dev perileri, değirmen taşıyla oynuyor dersin...

Sevben tahmin ederek Seviye ve oğlunun çıkacağı mağaranın girişine doğru gitti. Uçurumun tam tepesine çıkması uzun sürmedi. Aşağıya baktı ve kimseyi göremedi. Çeşmeye ve ıhlamur çevresine baktı ama çevrede herhangi bir hareket gözüne çarpmadı.

Demek ki çıkmadılar... Dışarı çıkamadılar... Yoksa çocuk, annesinin yanına bile gidemedi mi?

Sevben neredeyse tepeden düşüyordu; aşağı inip hemen mağaranın girişine koştu, sabahleyin girdikleri dağ boşluğunun karşısına geldi. Başını eğip ellerini öne uzattı. Ama bu sefer de parmakları kumlu kile yapıştı. Ateşte yanmış gibi Sevben ellerini çabucak çekti. Kalbi yeniden çarpıyordu, ruhu sızlıyordu. En sevdiği insanlar dağın içinde kilitliken nasıl endişelenmiyorsun nasıl üzölmüyorsun...

Sevben, bu yolu sadece kazarak temizlemenin mümkün olmadığını hemen anladı. Her iki durumda da bir çözüm bulması gerekecekti. Nereye gitmeli, ne yapmalı? Ah, insanoğlu, doğa karşısında o kadar zayıf, o kadar zavallı ki, birkaç dakika içinde yaşamla ölüm arasındaki fark silinip gidiyordu...

Ölüm olmasaydı yaşamın hiçbir anlamı olmazdı. Sonuçta hayat sürekli bir ölüm ve yeniden doğuş sürecidir. Ölüm ve Yaşamın seviyeleri eşittir; birbirleri olmadan var olamazlar. Ölümden korkan, hayatın tadını bilemez.

Çeşmeden su içmek için aşağı inen Sevben hiçbir şey yapamadı, kaynaktan hâlâ kızıl su akıyordu. Son gücünü de toplayıp yakınındaki bir ıhlamur ağacının gölgesine oturdu. Sonra çimenlere sırt üstü uzanıp yattı ve kendi arasında sohbet eden ıhlamur dallarına bakıp sessizce kaldı.

Zihni durmadan, koşuyor, koşuyor, koşuyor...

Dağ durmadan uğulduyor, uğulduyor...

Nasıl kurtarabilir? Nasıl alır o azizleri ölümün pençesinden? Sevben'de kıl payıyla hayatta kaldı. Onun içecek suyu da yok... Ciğerleri toz içinde... Bu bir sihir mi, yoksa bir dağ odasında bütün gün toz soluyarak yürümesinin bir alameti mi? Nefes almak zor, düşünmek zor... Nefesinin ateş, yüreğinin soğuk zamanı...

Ne olursa olsun önemli olan onun hayatta olmasıdır. Kale Dağı ona merhametli davranarak en zor zamanında ona yol gösterdi. Demek dağ onu affetti... Her şeyini de

affetti... Dur, neden onu affetmişti? Neden sadece onu affetti? Peki neden Seviye'yi ve çocuğunu kurtarmadı, neden onları merhametinden esirgedi? Bu affetme Sevben'in günahlarının aklanması anlamında mı? Ama onlar sadece Sevben gibi değil... Eğer meleklerin meleği olsa Seviye o melek olurdu... Yoksa?.. Sevben'in bu dönüşü sınanmak için mi? Onu yine sınıyorlar mı? Neden “yine”? İlk ve... Son kez...

Hayır, bu şekilde yatıp duramazsın. Kalkıp aramam lazım! Geç kalmak var... Nasıl da inliyor dağ hasta gibi... Tam geri döndüm derken, aradığımı buldum derken...

Sevben, yaşlı ıhlamurun cılız gövdesine tutuna tutuna ayağa kalktı. Uzanıp birkaç yaprak kopardı, ağzına koydu ve çiğnemeye başladı. Ihlamur yaprağı acı ama şifalı, susuzluğu giderir ve vücuda güç verir. Sevben bunu unutmamıştı.

- Teşekkürler... İyi ki sen varsın... Söyle bana ıhlamur, ne yapmalıyım, nereye gitmeliyim? Sevben, ıhlamurla konuştuğunun farkına bile varmadı. “Sen, bizim seviştığımız anları, güzel gençliğimizi gördün, yıldızlı gökyüzüne iştahlandırдың, beşiğinde salladın, okşadın, insan gözlerinden sakladın... Şimdi bana yardım et ıhlamur?... Ha ıhlamur...”

Varsan, doğruysan, samimiysen, umut asla insanı aldatmaz. İnsan manevi gücü yeryüzüne bakarak değil, mavi gökyüzüne bakarak alır. Bir hayalin, bir idealin, bir hedefin peşinde koşmak kişiliğin göstergesidir. O anda yer ile gök arasında sıkışıp kalan Sevben, ilk kez kendini bir insan olarak hissetti.

Aniden tuhaf bir şey oldu. Bir yerden kuvvetli bir rüzgâr geldi ve ıhlamurun yapraklarını savurmaya başladı. Bir süre sonra rüzgâr yanındaki ikinci ıhlamura, sonra üçüncüye, dördüncüye... beşinciye geçti... Böylece bu başıboş rüzgâr, gürültüyle ıhlamurdan ıhlamura hareket ederek dağın tepesine tırmandı ve arkasındaki kamburunda kayboldu...

Karanlık mağara dünyasında dolaşmaya başlayan Sevben'in zihni hareketlenmiş gibiydi ve yavaş yavaş uyanıp hareketlenmeye başladı. Bunu daha önce nasıl görmemiş ve hissetmemişti: Bu ıhlamur dizisinde bir sır var... Burası... Burası mağara yolu! Eskiden mağara yolunu bu şekilde işaretliyorlardı! Ihlamur dizisi, bir bilge bir damga, bir işaret!..

- Bu doğru. Tam üstüne bastın.
Sevben sarsılıp arkasına doğru baktı.
- Sen de kimsin?
- Dağın içinde aklını kaybedip mi çıktın? İçeri giderken seni kim yolcu etti?

Sevben “bu benim çocukluğum” diye düşünmeye yetişmeden çocuk tekrar şöyle dedi:

- Başta unutma ki öyle yaparsan kırılabilirim beni biliyorsun, dedi ve burnunu çekti alaycı bir tavırla.
- Neler yaşadığımı biliyorsun öyleyse...
- Biliyorum.
- Ancak tek başıma dışarı çıktım... Ben kalsaydım keşke onlar çıksaydı...
- Sen oradayken hoşuma gittin... Sen cesur bir adamsın. Hatta gurur duydum.
- Ancak yardım etmedin.
- Zaten bu konuda konuşmamaya söz verdik. Bu konuyu açarsan kırılırım...
- Tamam! Tamam! Sen ruhsun, ruh, ruh, ruh!.. Sen bir meleksin, bir idealsın! Ben ise bir insanım, biliyorsun, bir insan! İnsan! Ben bir melek değilim! Seviye’m ve Sevben’im orada ölümle cebelleşiyor!.. Sakince konuşamıyorum... Ben... Bu ıhlamuru yolmak istiyorum şu an! Şu dağı yıkıp, alt üst etmek istiyorum!.. Ben... Hatta ölmek istiyorum!.. Anladın mı? Sen ise... Canımı sıkıp alay ediyorsun... Kırılıyormuş. Kırıl! Çık! Git! Hadi! Ben seni çağırmadım, kendin geldin... Şimdi de kendin git!..

Dizlerinin üzerine çöküp ağlayan ve yumruklarıyla yerleri döven Sevben’e bakan çocuk tek kelime etmedi. O kendi dileğine kavuşmuştu: Sevben’i ağlattı ve mağaranın tozuyla uyuşmuş midesini sonunda yumuşatmıştı...

Sevben uzun süre ağlamadı. Şu anda yaşam düzlüğü bambaşka bir şekilde, bambaşka bir durumdaydı. Yavaş yavaş aklına gelen ıhlamur dizisine geri döndü. Başlangıçta donuk, uzak bir görüntü olarak doğan bu ıhlamur, zamanla güvene, hayatın anlamına ve sonunda bir umut kaynağına dönüştü...

Sevben birdenbire sakinleşti ve diz çöktüğü yerden başını kaldırıp, ıhlamur dizilerinin tırmandığı kayalık dağa baktı.

- Haklısın, mağaraya giden yol bu.
- Onu biliyorum.
- Biliyorsan düşün...
- Üstten inilebilir mi diye düşünüyorum.
- Olabilir neden olmasın.
- Nerede olduğunu nasıl bileceğim?
- Düşün, düşün...

- Düşünüyorum da... Bana bir yol göster, olur mu?
- O halde, dinle: Yukarıdan en alttayken en üst neresi? Bunu bilersen, yolu bulursun...
- Al işte! Kendi kendine soru sorup sır vermen işe yaramıyor, diye düşündü Sevben. Neresi olur ki o? Yukarısı en alçak, aşağısı en yüksek... Dağ desen... Yukarı... Aşağı... Yok dağ değil... Ağaç... Ağaçta değil... Neden bir ağacın olmasın? Ağaç! Ağaç kökleri!

Sevben bu keşfine sevinmeden duramadı. Artık geriye kalan tek şey ağacın köklerini Seviyelere bağlamak. Nasıl bağlayacak ki? Nasıl? Kökler... Ağaç kökleri... Çok şey görüp geçirmiş olan Sevben'in aklına "bir fikir geldi": bu ıhlamur kökleri! Şu ıhlamurun kökleri. Bu düşünceden sonra aklında bir ışık parladı: "Seviye'nin kaldığı mağaranın tavanından ağaç kökleri sarkıyordu. Onlar bu ıhlamurların yeraltındaki kökleri!"

Hikmetin olduğu yer orası! Peki nasıl bağlayacak bu ıhlamur ağaçlarını Seviyelerin kaldığı mağaraya? Ve bir sıra ıhlamur, dağın üstüne tırmanıyor. Yukarı çıkanlar tekrar bir vadiye, çukura iniyor. Sanki orada biraz dinlendikten sonra yeniden yukarıya tırmanıyorlar... Mağaranın tavanından sarkan kökler işte o vadideki ıhlamurlara ait olmalı. Artık Sevben'in bu konuda hiçbir şüphesi yok. Bu konuyu çocukluğuna sorması gerekiyordu. Peki o nerede?

Sevben etrafına göz gezdirip çıktı. Çocukluğu görünmedi. "Yine kayboldu. Ne kadar hareketli bir çocuk oldu", diye düşündü. Her zaman çeşmenin yanında bulundurduğu, kırık saplı küreği gidip aldı. Daha sonra belindeki kemere bağlı iple, güneşte kuruyan otlara tutuna tutuna Kale Dağı'na çıktı...

Bacakları yürüyemeyecek kadar dirense de elinden geldiğince hızlı tırmanmaya çalıştı. Her saniye değerli. Titreyip uluyarak köpüren dağ içinde hangi ruhlar üzüntüyle yatıyor. En aziz en saf canlar! Onlar olmadan Sevben'in hayatı tüm anlamını yitirecek ve çift kanatları kırılacaktı. Sevben'in çift kanatları; Seviye ve oğlu. Son günlerde bu kanatları onu yaşıyor, yer üstünden daha çok bir hayal dünyasında uçmasına neden oluyordu...

Gökyüzünde aradığın, yerde bulunur mu diyorlardı?

Sevben'in tutuna tutuna yukarıya tırmandığı yerden, çukurda büyüyen iki ıhlamur arasında onun çocukluğu ayakta duruyordu.

- Se-e-en?

– Ben, başka kim olacak...

Asık yüzleriyle bu kadar konuştular. Çocukluğu biraz ileriye geçti ve çukurlu bir yeri kazmaya başladı. Her kazdığında kürek sertçe köke doğru itiliyordu. Sevben tüm gücüyle onu kesip atıyor, tekrar kazıyor, tekrar kesiyordu...

– Kökünü kesme, ihtiyacın olacak... Bunu yakınlarında ayakta duran çocuk söyledi.

– Ona neden ihtiyacım var?

– Sonuçta kili tutuyor o. Eşildiğinde düşebilir ve mahvedebilirsin.

– “Ah, ben doğru kazıyorum, yoksa çocukluğum böyle mi davranırdı?” diye düşündü.

– Daha çok var mı?

– Mezarlık derinliğinde kazman gerekiyor, var daha...

– Git hele deli! Seni dinleyip duruyorum ben de deli!

Sevben kazdı, kazdı. Kökleri kesmeden bırakmaya başladı. Gerçekten de insan derinliğine inmişti, bu mezara bir yerden şıpır şıpır sular fışkırmaya başladı. Ah keşke biraz daha kenardan kazsaydı! O, suyun aşağıya gittiği deliği fark etti. Su emilip yok oluyor, yani bir yere akıyordu.

Sevben kazdığı “mezarın” delikli tarafını heyecanla “kemirmeye” başladı. Islanıyordu ama olabildiğince hızlı bir şekilde su yoluna inmeye çalıştı. Korkuyordu da biraz. Ya düşüp giderse? Sevben kürekle daha temkinli olmaya çalıştı, topladığı killeri yukarıya kürekle değil, avuçlarıyla attı... Küreğe killer bulaşıyor ve ayaklarına yapışuyordu. Ancak Sevben buna pek aldırmaz etmeyip dağın zehirli sesini dinleyerek inatla kazıyordu... Küreğe yapışan çamuru büyük taşa vurarak düşürüyordu.

Kısa sürede Sevben’in kazdığı yer, bir mağara çukuruna benzemeye başladı.

Kale Dağı onun Seviyesini, oğlunu derinlerinde saklıyormuş... “Tüm hayatın boyunca görmeden yaşadın, biraz daha bekleme gerekecek” der gibi alaycı bir şekilde gülüyordu sanki.

Hepsine el sallamak üzereyken Sevben’in kısa saplı küreği içeriye doğru battı, ruhunu sıcaklık kapladı. “Burası o boşluk, burası yaşam ve umut dünyasına giden yol... Doğru mu? Direkt mi çıkıyor, dolambaçlı yola benziyor diye içini çekerek düşündü Sevben, Seviyeleri kilitli tutan mağarayı bulacağına olan inancını kaybetmek üzereydi...

Doğru hissetmiş, herhangi bir dağ boşluğu da yok burada. Yaş balçık, tortuların içinden bir miktar taş ve tahta parçaları çıktı. Bu yuvarlak taş da ne? Ay, ay, ay... Tahta ya da taş değil, insan kemikleri bunlar! İşte ayak kemikleri, el kemikleri, kafatası...

Ne olduğunu anlamadan kalan Sevben ne yaptığını da bilemeden küreğini atıp ayağa fırladı... “Sadece bir ceset yetmemişti... Nasıl bir felaket üstüne felakettir ya bu, günah !..” diye söylenerek ayağa kalktığında biraz rahatladığını hissetti.

Çocukluğunun oraya gelmesi uzun sürmedi:

- Ne çıktı? Ne oldu? Hiç kemik görmüşlüğü yok mu?
- İnsan... İnsan kemiği ya hu o...
- Bu sadece bir kemik. Onun ruhu da sihrin tesiri de ya yere düşmüştür ya da göklere uçmuştur çoktan.
- Ne olursa olsun... Ne kadar hasta insan olmuştur...
- Bunun kim olduğunu düşünüyorsun?
- Nereden bileyim ben onu?
- Sarmanay’da Kale Dağı’na gidip kaybolan tek bir kişi vardı, sen onu biliyor musun?
- Evet.
- Bu kadar yerin altına neden inmiş ki o?
- İnmemiş çıkmış...
- Nasıl?
- O, buraya Kale Dağı konuştuğu vakit geldi. Dağın sırrını öğrenmek istiyordu.
- Öğrendi mi peki?
- Öğrendi. Onu artık sende oğlun Sevben’de biliyor. Dağın zehri, yaşlı Hüsnü’nün üzerine düştü. Böylece dağ onu kendisine çekti. Yaşlı adam duvara bir merdiven ördü ve tavana tırmandı, hatta yukarıdan bir yol kazmaya başladı. Ama uzağa gidemedi. Dağ, onu kendi çukurunun yarığında sıkıştırıp öldürdü...
- Beni de sıkıştırmaz mı? Nasıl böğürüyor?
- Hayır, seni kendine yakın etti, bu değişik bir durum... Daha sonra... Bir manevi varlık olarak kendisinden çok rica ettim. Melek gibi Seviye’n ve kutsal eren gibi çocuğun için bütün sihrimi saçıp yalvardım. O, beni anladı...
- Teşekkür ederim sana.
- Teşekkür etme, bunu senin için değil Seviye ve oğlu için yaptım.
- Onları bulacak mıyım?
- Bulmak istiyor musun?
- Gülüyor musun yoksa?

- Neden hâlâ iri gözlü bir kurbağa gibi orada duruyorsun, ne olmuş öyleyse? hadi çalış, çalış!..

Sevben yaş çukura tekrar atladı, vahşi bir öfkeyle ahlaya ohlaya, inleye inleye kazmaya başladı. Kemikleri bir tarafa yığıdı, kısa bir süre sonra parça parça aklında kalan “Yasin” suresini okudu...

Ağacın kökleri ufalanıp kuru sarı taşlar çıkmaya başlayınca Sevben’e bir can geldi. Bunlar mağaranın iç duvarından çıkan ikiz taşlar olduğundan geriye fazla bir şey kalmış olmamalı. “Biraz daha, biraz daha...” diye diye kazdı ve birkaç kürek kalınlığı yer açtı. Ceset de üst tarafta kaldı. Çukurun deliği de insan boyundan daha derindeydi. Kazdığı balçıkları da avcuyla alıp yukarı fırlatıyordu.

Sevben’in kalbi yeniden soğuk bir şüphe sardı. Yanlış yöne mi kazdı yoksa? Yine hangi korkunç güç uğraşiyor onun kaderiyle? Onun boyun eğmez ruhunu hangi büyü yıpratmaya çalışıyordu?

Sevben halsizleşip çukurun dibine oturdu. Yukarı baktı. Artık istese de oraya tırmanamazdı... Geriye kalan tek yol aşağı, yerin bağına ininceye, canının bulunduğu yere ulaşınca, bağırsaklarına sarılıp ölmeye dek aşağıya! Sadece aşağıya doğru...

18

Seviye, Sevben’in ellerini kucağından ayırmaya çalışmadan uzun süre yattı. Gönlüne doluşan düşüncelerini çözmek için doğru zamandı.

Seviye o anda çok üzgündü. Sonsuz mutlulukla, sonsuz mutsuzluğun bulunduğu yerde mutlaka üzüntü doğar. Mağaranın girişindeki yerin ne kadar gizemli ve büyülü bir beşik olduğu ortaya çıktı.

Sevben’in köye dönüşüne hâlâ alışamadı. Görüştiler, anlaştılar ve aynı yatakta yan yana yatıyorlar. Ancak Seviye hâlâ alışamıyordu. Kendisine hem yakın hem yabancı... Tabii bir zamanlar yüreğinden düşen aynı can sonuçta. Hayır. Bu kadar zamandan sonra gelip canları birleşemezdi...

On sekiz yıl oldukça fazla bir zaman. Bu süre zarfında en büyük kalp bile içinde barındırdığı duyguları tam olarak koruyamazdı muhtemelen. Duyguları epey yıpranmış... Tabi bir de hüznün. Seviye’nin hüznünü değişmedi. On yılda da on sekiz yılda da saf ve temiz kaldı... Çünkü üzölmek sadece sevmenin acısı, aşkın nazı değil, bu daha geniş bir düşünce! Seviye’nin ömür boyu süren bu üzüntüsü sadece Sevben’e duyulan özlemde ya da onu sabırsızlıkla beklemekten ibaret değildi. Bu üzüntünün güzel anıları da, aydınlık hayalleri de, bir umut ışığı da, kaderin kutsal, ilahi müdahalesi de, tatlı acılar da, acı dolu mutluluk anları da, nemli yastıklar, yataklar da, güneş gelen pencerelerin hepsi

de kendisinde barındırıyordu. Bu üzüntüye oğlu, oğulları Sevben’de güzel bir şekilde yer almıştı...

Aşk, yüreğin meyvesi. Onu koparırsan yüreğinde kopar. Yüreğin koparsa, umut da kopar. Seviye’nin yüreği, sağlam çıktı...

Aşk; anlayışlı, tutarlı ve doğru bir duygudur. Çünkü az, biraz ya da kısmen sevemezsin. Aşkın kanunu katıdır: Ya seversin ya da sevmezsin. Gerisi sadece bir illüzyon... Hüzün daha zor... Hüzün kendinle mücadeledir, ruhun diyalektikidir. Böyle bir mücadeleden saf, temiz, gururlu, kırgınlık ve aşağılık duygusu olmadan çıkabiliyorsan, sen gerçek, samimi bir insansın demektir. Eğer o hüzün batağına saplanırsan işin biter; senin garip gönlün, her ağırlığın altında diz çöker ve başını eğmeye mecbur olur...

Seviye hüzün felaketinden insanlığını kaybetmeden kurtulmayı başardı. Hızla hüzün gömleğini çıkardı ve kendi kaderini yazmaya başladı. Oğlu Sevben, kötü duygularından kurtulmasına yardımcı oldu. İlk başta çocuğun kaygıları, çocuğun şefkati ellerini ve ruhunu serbest bırakmadı, sonra insanların dedikoduları onun kalbini katılaştırdı. Doğru aşkın üzüntüsüyle ilgili tüm duyguları, tek bir sonuca bağlanmadan hafızasının en ücra köşesine kadar attı. Sevben’in geri döndüğü haberi o ağır sonuçları sarsmadı ve harekete geçirmede. Oğlunun kendi babasını aramaya gitmesi ve ardından bir öfke anında ortadan kaybolması Seviye’nin gönlünü harekete geçirdi muhtemelen. Ama henüz bilmiyordu: Yorgun bir ruh, hüznü kaldırsa bile mutluluğu kaldırmıyordu. Görünüşe göre Seviye’nin yorgun ve bitkin ruhu da bir şey tarafından şaşkınlığa uğraşmıştı...

Sevben’in, Kale Dağında olduğunu gönülden hissediyordu. Doğruca oraya gitti. Ancak mağaraya girmeye cesareti yoktu. “Sevbe-e-en, oğlu-um!..” diye birkaç kez yüksek sesle bağırdı, ruh çeşmesinin yanına oturdu ve sakince şarkı söyledi:

Kalbimde hâlâ sevgi yaşıyor,
Ben hâlâ içten seviyorum.
Çeşme suyu her zaman mutluluk getirir,
Çeşme sularından yorum yaptırıyorum...

Bu çeşme, dünyanın en akıllara durgunluk veren harikalarından biridir. Öyle de bir güm güm akıyor ki. Kalp gibi...

Yüreğimdeki dağlar kudret veriyor,
Gururunu kalbine taşımış.
Ruhun asi nitelikleri,
Kaynak suyuyla sindirmiş...
Bu şarkı onun diline nereden dolandı? Ne tuhaf bir şarkı bu...

Sularını tatlandıran dağlar,
Akrabalar kadar yakın ve değerli.
Gökten yeryüzüne inen yıldızlara
Beşik mi yoksa mezar mı?

Gökyüzünün acı gözyaşları,
Söğüt ağacından çıktığı söyleniyor...
Yetim kalan kaderlere sığınarak,
Her yıldıza göre bir dağ kalkmış...

Seviye, zihninde titreşen bu şarkının nereden geldiğini hatırlamıyordu... Bu çok da mühim değil. En önemlisi bu şarkının olması. Demek kalbi boş değil ruhu ve canı fani dünyayla güzel bir temas halinde yaşıyor... Sonuçta şarkı, gerçeklikle zihin dünyasını birbirine bağlayan sihirli bir köprüdür... İnsan şarkılara ve hüznülere ne kadar kapılırsa değerinin farkına o kadar varır. İnsanın değeri olmazsa, en güzel hayallerin bile anlamı olmuyor.

Seviye kendi kendine şaşırdı: Baksana, o tahta köprüden çıkıyormuş... Bir çeşit büyümlü güç götürüyor sanki onu... Sevben'in çalılıkta olduğunu mu hissediyor? Ne çağırıyor, kim yönetiyor onu? Yönlendiriyor mu, çağırıyor mu, kovalıyor mu? İşte birisi gerçekten onu kovalıyor. Kim o? İnsan mı yoksa manevi varlık mı?

Seviye'nin gönlünü korku sardı. O, çalılıktan geçip mezarlığa girdi. Orası daha da korkunçtu. Seviye elinde olmadan gökyüzündeki bulutların toplanmaya başladığını fark etti. Mezarlıktan çıkıp Kale Dağı'nın mağarasına doğru koştu.

Köye giden yol kapalıydı, ona tek teselli oğlunu götürdüğü Kale Dağı'nda gibi görünüyordu. Öteki adam da onun arkasından geliyordu. Aynı iğne iplik gibi birbirine takılıp dağ mağarasına ulaştılar. Yağmur yağmaya başladı... Ondan sonra yaşanan olaylar Seviye için sihirli bir düş gibiydi...

...Seviye yine çeşmenin sesini fark etti. "Çeşmeye gibi şarıl şarıl bütün duyguları uyandırdın" diyesi geldi onun. Bugün nedense değişik sesler çıkartıp akıyordu. Yakınlarda iki kuş cıvıldıyor. Bülbül değil mi? Hayır, bülbül olsa da boğuk bir ses... Çeşme boyundaki söğütlüğe bugün onlar sahip olmuş. Ancak bu kuşlar uzun süre şarkı söyleyemediler, sessiz kaldılar, garip bir durum onları korkuttu ya da kovdu muhtemelen...

Seviye'nin aklından güzel düşünceler geçti.

Elbette Seviye hâlâ Sevben'i seviyordu. Sevben'de onu seviyordu. Bu onun bütün tabiatından ve davranışlarından açıkça görülüyor. Onlar bu aşktan mutlu değiller mi? Mutluluk kısa ömürlüdür ancak yalnızca insan hayatıyla ölçülemeyebilir. Seviye ve

Sevben'in sevgisi ve mutluluğu ne kadar sürecek? Eğer mutlularsa bu mutluluğun süresi ne kadar?

Seviye, Sevben'in elini dikkatle iterek doğruldu, saçını düzeltti ve atkısını sıkıca bağladı. Baş, tüm vücudu sızıyla kaplanmış gibi ağrıyordu. Eğer çeşme suyunda yıkanırsa sızısı geçecekmiş gibi geliyordu ona...

Seviye bundan sonra yaşananları adeta bir rüyada yaşıyormuşçasına yaşadı. Zehirleyip kan kusup akan bir çeşme... İhlamurların yanında kendi kendine konuşup yürüyen Sevben... Mağara deliğine emekleyerek girmeleri... Yalnız kalması...

...Uzun süre dağın altından gelen ürkütücü gürültüyü dinleyerek yattı Seviye. O, Sevben'in bıraktığı yiyeceğe dokunmadı, onları topladı, düğümledi ve tekrar çantasına koydu.

Biraz hâl aldıktan sonra ayağa kalktı ve çevresini keşfetmeye başladı. Damla damlayan köşeye gitti ve avuçlarıyla su alıp içti. Oradan çok uzak olmayan bir yerde yukarı çıkan merdiven gördü. O merdiven epeyce kırılmış ve yıpranmıştı. Ama bir yere doğru çıkıyor o... Yukarıda asılı duran, dağın her sarsılışında sallanan ve hareket eden, iki görkemli taş a yaslanıyordu... Ondan sonra başka yol yok... Tuhaf... Belki o bir merdiven bile değildir... Bir tür sihirli damga mı yoksa tılsımlı bir işaret mi?

Gizemli, ürkütücü bir dağ boşluğuna sürekli geliyordu, onun Sevben'i... Nasıl korkmadan gelmişti... Babası da gelirdi... Şimdi de nasıl korkmadan içeriye gitti... Nasıl girmesin, değerli çocuğunu, kendi kanını arıyor o... Kendisine hayat veren Allah ona yol göstereceğini de söylüyor. Bir yolu bulunur, bir yolu bulunur... Sadece sağ salim olmaları yeterli. İşte bak nasıl kuduruyor Kale Dağı...

Seviye tekrar yatağına oturdu. Avuçlarını birleştirip uzun süre dua etti. Ama yine de sakinleşemedi. Kalbi korkuyla doluyor: Bir şeyler olacak gibi bir şeyler olacak...

“Keşke Sevben'in peşine takılsaydım” diye düşündü Seviye. “Bari bir faydam dokunurdu...”

Evde kalan hayvanları içinde canı yanıyordu. Üstelik inek sağılmamış halde bekliyor... Dün komşu teyzeleri ahıra almıştı bugün sabahleyin sürüye kim çıkaracak? Kim gönderecek?

O an ödü koparcasına büyük bir ses, hatta patlama sesi duyuldu. Dağ eşilmiş, mağara sanki çökmüş gibiydi. “Ölüyorum muhtemelen, ölüyorum” diye düşündü Sevben. Tam o sırada mağaranın girişinden bir toz bulutu fırladı ve ortasında Seviye'nin durduğu taş odanın girişini kapattı. Duman biraz dağıldığında Seviye, tanıdık bir mağaranın

girişine doğru dikkatle yürüdü ve... Ah dedi: Bu arada mağaradaki delik pembe-mavi dağ balçığı ile sıkıca dolmuştu.

Seviye eklemleri alınmış halde taş sekiye oturdu. Uzun süre bilinci yerine gelemedi. Tozun dumanı aşağı inmiş gibi, onun da canını rahatsız eden korkunç düşünceler zihninin derinliklerine inmeye başladı ve “yer altında mı kaldık yoksa?” diye korkunç sorular birikti.

Seviye hâlâ buna inanmak istemiyordu. Felaket püskürürcesine tekrar tekrar dağdaki açık deliğe ulaştı, kendisine doğru gelen balçığı çekip baktı. Sonra o taş sekiye üzerine oturarak acizliğine ve yalnızlığına dayanamayıp ağlamaya başladı...

Bir kadının ağlaması en acı ve en zor şeydir bu dünyada. Seviye’nin gözyaşlarıyla siz okurlarıma dokunmak istemiyorum. Uzun süre ağladı. Onun bu ağlaması ne bir beddua, ne bir üzüntü, ne de bir kaygının tesiriydi, o bir kutsal dua gibiydi... Ve bu dua sadece yeryüzünün, dağların ve doğanın iyeleri tarafından değil, Allah ve alemdeki yıldızlar tarafından da duyulmalıydı. Sadece duymakla kalmayıp kutsallıkla karşılık vermeleri de gerekiyordu. Cevap çok gecikmedi; o oğluyla, Sevben’in girdiği delikten içeriye “anne! anne!...” diye cılız ve halsiz bir ses erişti...

Aziz yer, “ancak eğilebilirim” demiş. Bu umut ve hatta mutluluk için de geçerli...

Loş çıranın yanında çömelmiş ve ağlayan Seviye ilk başta sesi duymadı. Endişeli düşüncelerden onun kulağı tıkanmış, gönlü coşmuştu. Ama kutsallık geldiğinde içini delip geçer ve kaygı perdelerini yırtar. Bu sefer de aynıydı. Sonunda Seviye o sesi duydu, duydu!.. Sadece duymadı, hissetti; yüreğine, yüreği aracılığıyla kaderine götürdü. Oğlunun çağrısının sesi, yüreğini parçalayan üzüntü taşını yer kabuğuna fırlattı...

- Anne, anne...
- Efendim, oğlum...

Kıvranan Seviye, yakınındaki Sevben ile oğlunun girdiği dar deliğe ulaşmaya çalıştı.

- Yavrum! Sen neredesin?
- Anne... Çekip al beni...

Sevben’in kendisi görünmüyordu. Ama yakınlarda bir yerde. Ona bir şey olmuş... Kendi başına çıkamıyor mu?

Ona ne oldu, ne, ne?

Seviye, ateşi bile almadan karanlık deliğe doğru sürünerek girdi. Ancak fazla uzağa gidemedi, mezarın soğuğu sinen balçık, taşın yüzeyine yapıştı. “Hey,” diye üzüldü Seviye, “yoksa bu yol da mı kapalı? Peki Sevben nerede? O neden sessiz?”

- Anne...
- Neredesin oğlum?
- Ben yukarıdayım...İşte...Elimden tut... Beni... Toprak altında kaldım... Anne... Babam içeride kaldı...

“Baba” mı diyor? “Baba” dedi ya! Ah, Sevben, Sevben, kendi başımızı derde soktuk galiba...

Seviye aceleyle önündeki kumları kaldırmaya başladı. Sonunda sürünürken yakaladığı oğlu Sevben’in minik avuçlarına dokundu, sonsuza dek bırakmamak için sımsıkı tuttu...

Balçığın altında kalan Sevben biraz kıpırdamaya başladı. Annesinin yardımıyla vücudunu kaldırdı. Mücadele ettikten sonra sürünerek dışarı çıktı...

- Anne...
- Oğlum...

Onlar -anne ve çocuk- dağdaki o dar, karanlık delikte, zayıf bedenleriyle birbirlerine sığındılar ve acı acı ağladılar. O kadar çok gözyaşı döktüler ki sanki toprağın altından bir çeşme gibi yaş seli fışkırıyordu. Birbirlerini bulmanın sevinci mi, yoksa babalarını kaybetmenin acısı mı, bilmek imkânsızdı.

19

- Orada oturup ne yapıyorsun? Ne kazıyorsun?

Sevben yukarıdan gelen ses karşısında irkilerek başını kaldırdı. Ruhunu sıkan çocukluğu ayakta duruyordu.

Sevben o an da yaşamın anlamını yitirmiş durumdaydı. Karşısında akıllı, bilgili davranan bu yalancı çocuğa cevap verme gereği duymadı...

- Neden oturuyorsun diyorum?.. Hey...

Sevben hareketsizce oturmaya devam etti. Yukarıdaki çocuk bundan hiç hoşlanmadı muhtemelen. O, ah uh diye gelip hoşnutsuzluğunu dile getirdi ve bir yere oturdu. Sevben yine yalnız kaldı. Yüreğini kemiren tek bir soru vardı: “Yanlış mı yaptım yoksa?” Yukarıdaki kızgın çocuğa pek sinirli değildi, hayır, hayır... Sevben, o çocuğa güvendiği için kendini azarlıyor.

Karanlık düşüncelerin ruhu kararttığını biliyor. Bu nedenle Sevben çocukluğundan tamamen ayrılmak istemiyordu.

- Artık hayatım sona mı eriyor? Hey, sen!..
 - Hayır. İnsan hayatı sonsuzluğun sadece minyatür bir modelidir. Ve sonsuzluk ölmez. Yani insan da ölmüyor... Çocuk Sevben'in kendisi görünmüyor ama sesi kulaklarında yankılanıyor gibi...
 - Peki söyle bana, kazanabilecek miyim?
 - İnsan kazanmak için doğar. Ama her kazandığında biraz daha ölür...
 - Sevindim...
 - Sen beyefendi adam, üç şeyi hatırla. Bir insan değişmeyebilir ama daha iyi hale gelebilir. İnsan kendine ne kadar değer verirse o derecede değeri vardır. İnsan kendini sevmeye zorlayamaz ama saygı duymaya zorlayabilir.
 - Bunların hepsi benimle mi alakalı?
- Bu sefer cevap dağın başından geldi:
- Seninle alakalı. Çünkü sen, Gök tarafından gönderilensin...

... Ağacın kökleri ezilip birbirine dolanmıştı. Bu memnuniyet verici. Çünkü mağaranın tavanından sarkan ağaç kökleri o kadar kalındı ki. Yani pek bir şey kalmadı...

“Allah'ım sağlıklı olsunlar” diye düşündü, Sevben kendi kendine, “Seviyelerin başına bir şey gelirse dışarı çıkmam, yukarıdan toprak atar, üzerimi örter ve ölürüm, yaşlı Hüsni'nin yanında benim içinde yer vardır...”

Aşk ve ölümün bütün insanları eşit kıldığını söylüyorlar. Sevben zaten aşkının önünde ruhunu sınamış ve hayatta kalmıştı. Ve şimdi ölümle karşı karşıya. Sevdikleri, yeraltına düşüp yok olursa onun hayatı ölümcül bir felakete dönüşecek...

Titreyen ve sarsılan dağın kendisi Sevben'e yardım etti. Belli bir ritimle titreşen dağ, bir noktada Sevben'in önündeki taşları salladı. Geri kalanı için bir insan elinin gücü yeterliydi. Sevben küçük taşı kopardı, kenara doğru yuvarladı ve yerinde beliren deliğe elini soktu. Sevben'in eli büyük, geniş mağaranın üzerindeki boşlukta asılı kaldı...

Sevben aşağıya eğilip baktı. İçerisi zifiri karanlıktı.

- Heeey!..

Mağaranın içinde boğuk bir cevap duyuldu. Ama bu Sevben'in sesinin yankısı değildi. “Demek biri var” diye düşündü Sevben.

- Seviye! Sevben!

Sessizlik. Ölüm sessizliği. Sevben soruyu tekrarlamaya karar verdi:

- Seviye! Sevben!
- Sen kimsin? Şeytan mı insan mı?
- Ben bir insanım, insan. Sen kimsin?
- Ben... Seviye...
- Seviye!.. Sevben orada mı?
- Burada, burada... Gerçekten sen Sevben misin? Kayboldun diye korktuk...
- Kalmıştım ama çıktım... Orada nasılsınız?
- İkimiz de hayattayız, sadece Sevben hafif yaralı... Her yerden balçık ve taş yağıyor. Sevben, bizi bir an önce buradan çıkar...
- Şimdi yapabilirim. İşte, bu ipin ucunu tutun. Tuttunuz mu?
- Sevben, burada bir çeşit merdiven de var...
- Ben onu çekeceğim ve siz merdivene tırmanmaya çalışacaksınız. Önce Sevben'i bağla...

Onlar konuşurken dar açıklıkta sıkışa sıkışa; ilk önce Sevben tırmandı. Tanınmayacak duruma gelmiş, kül gibi tozla kaplanmış, yüzü, elleri, kendi balçığa bulanmış... Gözleri donuk. Ya korkudan ya yorgunluktan ya da balçık altındaki sarsılmadan biraz sarsılmış gibi.

Sevben dizine ve koluna bastıra bastıra oğlunu yukarı çıkardı. Halatı mağaraya geri indirdi. Seviye'yi çıkarmak kolay olmadı. İkisi de çok yorgun ve korkmuş, hayatta kalmanın ve birbirleriyle buluşmanın sevinciyle heyecanlandılar...

Seviye'yi kaldırdıktan sonra uzun süre birbirlerine sarıldılar. Tanınmayacak derecede kirlenmiş ve ağır balçıkla lekelenmiş bu iki canlı beden, muhtemelen o anda dünyanın en saf yaratıkları, en kutsal insanlarıydı.

Sevben ve Seviye'nin kucaklaştığı zemin birdenbire şiddetli bir şekilde sallanmaya başladı. Duvardaki balçık sabırsızlıkla dökülmeye ve sızmaya girişti... Felaket Sevben ve Seviye'yi bu dar çukurda bile bulmuştu.

Dağın zirvesine ilk önce Seviye'yi kaldırdılar. Oğulları yukarıdan yardım etti. Sevben hızlıca yukarıya atladı. Ömrünü bu kuyunun dibinde acıyla geçirecekmiş gibi görünüyordu ama az önce dışarı çıktı.

Yukarı çıkar çıkmaz, çukur bir gümbürtüyle, bir kükremeye içe doğru döküldü... Kükreme o kadar güçlüydü ki aşağıdaki mağara tamamen çöktü muhtemelen. Ayaklarının altındaki zemin sanki çöküyor ve vadilik de uyuşuk bir halde uzanan üç can iyesini yutuyor gibiydi...

Yorgun, tükenmiş, pisliğe saplanmış ve bitkin olan bu üç can bunu fark etmedi, konuşmadan, gözlerini açmaktan şüphe etmeden, hayatta kalacaklarını, dünya felaketinden kurtulacaklarını henüz hissetmeden ve anlamadan birbirlerine sığındılar ve sessizce yatmaya devam ettiler. Hayır, zaten dünya felaketinin nefesini hissediyorlardı. Ama öylece hareket edemiyorlardı. Bir tür büyüğü güç onları dağda birbirine yapıştırıyor gibiydi...

Daha sonra dördüncü bir kişi ortaya çıktı. Onun da adı Sevben. O da yaklaşık on yaşlarında. Kendisi de bu köyden. Çim üzerinde sırt üstü yatan iki Sevben'e çok ama çok benziyor. O büyüğü kişi, büyük Sevben'in yanına geldi. Çünkü sadece ona görünüp iletişim kurabiliyordu... Çünkü Sevben'in çocukluğu, çocukluk ruhu.

- Kalk, kalk! Felaket yaklaşıyor, dağlar kükrüyor! Haydi, çabucak git buradan! Çocuğunu, Seviye'ni al ve git! Kalk, kalk!..

Sevben onu duyuyordu. Ama Kale Dağı'nın kükremesi, onunla konuşan yabancı kaderin kükremesinden daha güçlüydü muhtemelen. Ondan kurtulmak için zaman gerek. Belki bir an, bir saat, bir gün, hatta bir ömür gereklidir? Bunu kimse bilmiyor. Bilse de yalnızca Sevben'in çocukluk ruhu biliyordu. Endişeyle ortalıkta dolaşıyor:

- Uyan, neden yatıyorsun? Harap etmek için mi kurtardın bu azizleri? Kalk! Bu sefer Sevben zıplıyor.

- Ne? Sen kimsin? Biz neredeyiz? Bunlar kim?

Çocuğun ruhu, sahibinin bu bilinçsizliğini ve düzensizliğini hemen hissetti, sabırla yeniden anlatmaya başladı:

- Dağa doğru korkunç bir felaket geliyor. Gidin, kalkıp gidiniz. Acele edin, koşun, uçun!..

Sevben etrafına baktı. Dağ yamaçları sis perdesiyle çevrili... Hayır bu sis değil. Dağın kendi dalgaları... Bazen bu dalgalar aşağıya doğru ilerleyerek dağın gövdesinde yaralara neden olur. Yakında iki ya da üç salınımla gelecekler. Sevbenleri “ah” bile demeden yutacaklar...

Sevben korkuyla duran Seviyesi, yorgunluktan ya da baskıdan dolayı bilinci kapalı olan oğluna acele ettirmeye başladı. Önce birine, sonra diğerine gelip akıllarını başlarına getirmek, onları eski haline döndürmek, hayata döndürmek, onları bu tehlikeli dünyadan kurtarmak istiyordu... Seviye'nin yüzünü tokatlarken: “Sen nefesimin bir parçasısın, düşüncelerimin bir parçası, hayatımın parçası, önemli bir parçası” diye

fısıldadı. Sevben yanına geldiğinde: “Ben sırrıma dönmek istiyorum. Sen benim sırrımsın. Bana dön, sırrım olarak dön!..” dedi.

Sonrasında bu iki Allah bendesine önderlik edip dağın kenarına, kayanın tepesine el ele koştular. Üçlü gruplar halinde koştuklarını gören herkes bu sahneyi bir delilik, bir divanelik olarak göürdü vallahi!..

Belki öyle yorumlanmazdı. Onların başka çareleri, başka yolları da yok... Her gittiklerinde hayatları paramparça oluyor sanki... Ama dik dursan bile düşeceksin, kaçınılmaz olarak uçuruma uçacaksın... Koşmak ayakta durmaktan iyidir, uçmak koşmaktan daha iyidir... Bu yüzden koşuyorlar. Bu yüzden... Uçuyorlar! Koşarken, dağ felaketinin soğuk nefesinin peşinden geldiğini hissedenden Sevben, aklında çok tuhaf ve çılgın bir düşünce hissetti: “Uçmalılar! Uçmalılar!..”

Neden uçmasınlar? Geçmişte o gün, Sabantuy gününde, babası da uçtu... Uçan insan nesli ya onlar! Yıldız nesli. Oğlu Sevben da aynı nesilden, Seviye de... Uçmalılar! Gökyüzüne gitmeliler! Gökyüzüne sığınmalılar! Hayır, gökyüzüne fırlamalılar!

El ele koşan üç can Kale Dağı’nın kenarına yaklaşıyordu artık. Onların karşısında Sevben’in çocukluğu yeniden ortaya çıktı. Kayanın kenarına basıp gizemli, büyülü bir sesle bağırdı ve seslendi:

– Geliniz!.. Geliniz!.. Uçunuz!.. Uçunuz!..

Sevben hemen bu sesin büyüüne kapıldı ve hızla kayaya doğru yöneldi. Seviye ve çocuğunu geride bırakmadı... O an çok ciddiydi. Ama bu ciddiyetin arkasında bir yenilik, aydınlık, hatta mutluluk var gibiydi. Mutluluğun ömrü kısadır ama sadece insanın hayatıyla ölçülemez. Sevben, onun Seviyesi ve çocuğu mutlu olabilecek mi? Mutluyorsa bu mutluluğun geleceği nedir?

20

Kutsal kişiler, doğadan; iyi insanlar, hayattan doğar derler. Uçma yeteneği insana verilmemiştir. İnsanların uçmadığını söylüyorlar. Ama buna inanmıyorum. İnsan uçabilir, onun da bir çift kanadı vardır... Gökyüzü var, güneşi, yıldızı var... Bir hayali, bir umudu var... Bu sözlerin kanıtı olarak parçalara ayrılmaya niyetim yok, benimle aynı fikirde olmayanlar kendi delillerini arasınlar. Bırakın insanlar kanatlarının, gökyüzünün, yıldızlarının, hayallerinin olmadığına inansınlar!

Ben kahramanlarımın kanatları olduğuna inanıyorum. Hatta bunu kesinlikle biliyorum! Hatta görebiliyorum! Ve Kale Dağı’nın tepesinde çırpınan o kanat... Evet, evet, Sevben’in bir çift kanadı -o çocuk ruhu- beyaz ruh oluyordu.

Yakında kendiniz göreceksiniz -bu üç can son kez deneyecek- gökyüzüne, bulutlara uçacak... Onları yer üstünden Sevben'in çocukluğu kendi büyüyle uzaklaştıracak... Ama bunu onlardan başka kimse bilmeyecek... Çünkü insanın çocukluk ruhu, onun kalbi, can kanatları; fani dünyanın sırrı, ilahi dünyanın işareti, Allah'ın, Gökyüzünün, Yıldızların hediyesi...

- Biz nereye acele ediyoruz Sevben?
- Kaderimizi bulmak için yola çıktık Seviye...
- Nerede peki bizim kaderimiz?
- Bilmiyorum Seviye. Tek bildiğim kaderimizin sahipsiz olduğu...
- Kaderin de sahibi mi oluyor?
- Oluyor Seviye... Gökyüzünde bir yerde, bir yıldızda yaşıyor...
- Hangi yıldızda Sevben? Çulpan'da mı?
- Evet...
- Neden bu kadar koşuyoruz biz, Sevben? Neden koşuyoruz?
- Bizi bekleyen kanatlı bir çocukluğumuz var...
- Ya uçurumdan düşersek?
- Hayır düşmeyeceğiz. Bizim kanatlarımız var...
- Hangi kanatlar Sevben? Hiçbir şey görmüyorum ve hissetmiyorum...
- Evet çünkü sadece görmek, hissetmek istemiyorsun... İşte onlar bizim kanatlarımız, senin yanındaki oğlumuz... Benim yanımdaki çocukluğum...
- Eğer yine bu senin hikâyense...
- Bu bir hikâye değil Seviye...
- Yorgunum Sevben. Sevben'de yorgun...
- Yorulmadım ben...
- Bir de yorgun değilim diyorsun...
- Ama ben yoruldum...
- Biraz daha dayan Seviye...
- Bacaklarım tutmuyor, Sevben...
- Sen koşma, uç...
- Uçayım da...
- Kayayı görüyor musun?
- Görüyorum... Orada bir çocuk var...
- Onu da görüyor musun?

- Görüyorum...
- Peki sen görüyor musun oğlum?
- Ben de görüyorum...
- O çocuk benim çocukluğum...
- Nasıl?
- Nasıl?
- Çocukluğumun ilahi ruhu... O, bize kanat verecek... Sıkı tutunun... İşte böyle... Artık uçuyoruz...
- Sevben, bize ne olacak?
- Hiçbir şey olmayacak...
- Biz ölecek miyiz, sağ mı kalacağız?
- Her şeyin bir hayatı var, hayatta doğum ve ölüm vardır, o yüzden bir noktada öleceğiz...
- Peki ölecek miyiz?
- Hâlâ yaşayacağız, Seviye... Her şey ölse bile alem ve nesil kalacak...
- Baba, anne, geldik!..
- Sevben, beni bırakma...
- Uçu-uu-yoruz...

Uçurumun kenarında beliren üç can hep birlikte ileri atıldı ve önlerindeki boşluğa daldılar... Ancak bu üç can, düşmek yerine ilahi ve manevi bir gücün yardımıyla uçmaya, hatta gökyüzünde süzölmeye başladı. Önlerinde inanılmaz derecede güzel ve gizemli bir sahne açıldı: bir grup insan üst caddeden koşarak Sabantuy meydanına doğru gelmeye başladı. Yukarıdan her şey apaçık görünüyordu: en önden Sevben'in annesi Remziye yürüyordu.

Belindeki unlu önlüğü bile çıkartmamıştı; bir endişe duygusu onu açık alana çıkarmıştı. May Nine hemen arkasından aksaya aksaya geliyordu. Bugün sırtı daha dik ve elindeki baston artık yürümek için değildi, tarladaki engebeli araziden geçmek için aldığını söylüyordu... Zelif'e de orada. May Ninenin ağzına girecekmişçesine boş laf atıp birilerinin dedikodusunu yapıyordu... İyi bir dedikodu olsa... Ve Helef ihtiyarı da onu takip ediyordu... Endişeyle Kale Dağı'na bakıyor ve sanki bir şey aklını karıştırmış gibi başını sallıyordu. Dağın yamacından gelen donuk ama gürültülü ses ona pek huzur vermiyormuş gibiydi... Garip bir kadın Remziye'ye yetişmeye çalışarak ona doğru hızlı hızlı yürüyordu. Neden tanıdık geliyor? Bu Seviye, Sevben'in şehirdeki karısı! Yanında

bir de oğlu var. Bu çocuk çok ilginç... Koşuyor ve çevresini ilgiyle gözlemliyordu. Onun bir kez bile köye gelmişliği yoktu. Yani her şey ona heyecan verici bir mucize gibi geliyordu...

Başka birileri daha geliyor... Bunların arasında bir veya iki çocuk var. Ah ve başka bir çocuk... Dışarıda, köy kapısının yanındaki bir bankın üzerinde oturuyordu. Sevdığı birinin geri dönmesini bekliyor gibi oturuyordu... Köyüne ve gençliğine kırgın olan daha çok insan var...

Biz yerde yaşayanlar şunu sık sık unutuyoruz: Çocukluktan sonra vatan başlar. Çocuk affetse de Vatan affetmez...

Dağ kayasından yükselen üç can kuşu uçtu da uçtu... Peki uçsunlar... Bugün onların uçma günleri. Evet, insanların hayatında böyle günler vardır; uçup giden günler. Bu günlerde kaderleri belirlendi, hayatları beklenmedik dönüşler alır ve hayatları yeni bir anlam kazanır... Kalplerinde yaşama arzusu uyanır, kalplerinde saflık ve şefkat parlar, gözlerinde ışık parlar, bileklerine cesaret eklenir...

Dağın alçak olanı olmuyor. Dağ yüksek ve daha yüksek olur. Bu can sahipleri için de durum aynıdır.

Kale Dağı'na doğru koşarak inleyerek ve selam vererek koşan insan kalabalığı onları görmüyordu. Çünkü bu insanların görüşleri ve yürekleri, yeryüzünün acısından bulanmıştır. Ve yeryüzünün hüznü insana gökyüzünün kapısını kapatır, hayallerini söndürür, kanatlarını keser... Kale Dağı'na doğru koşan insanlar, “gök algısına”, “gök hüznüne”, “gök kederine” göre “yer algısı”, “yer hüznü”, “yer kederi” hissi daha güçlüdür.

Kale Dağı'ndan atlayan üç can yine de uçtu ve uçtu... El ele tutuşarak gözlerini ufkun kenarına indirdiler, hayallerini kanat gibi açtılar ve gök nefesinin dalgasında sallanıp uçmaya devam ettiler. Ve siz okurlarım, ufkun ötesine bakınız. Güpegündüz, gök katında parlayan Çulpan yıldızının yeşilimsi mavi bakışlarını görünce şaşıracaksınız...

2007